

KÖY GENÇLİĞİ ÜZERİNDE
SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA
(BÜYÜKGEÇİT KÖYÜ ARAŞTIRMASI)

(Doktora Tezi)

Beşir ATALAY

ERZURUM - 1976

İ Ç İ N D E K İ L E R

BÖLÜM I - GİRİŞ

A. KONU, SEÇİMİ, AMAÇI	1
B. METOD	5
C. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE VARSAYIMLARI	8

BÖLÜM II - BÜYÜKGEÇİT KÖYÜNÜN TANITILMASI

A. KÖYÜN TARİHİ	11
B. KÖYÜN COĞRAFİ YAPISI	11
C. KÖYÜN EKONOMİK DURUMU	12
D. KÖYÜN EV TİPLERİ VE EŞYALARI	14
E. KÖYÜN NÜFUS ÖZELLİKLERİ	15
F. KÖYÜN KURUMLARI	15
G. KÖYDE TOPLUMSAL HAYAT	17
H. KÖYDE DİNİ HAYAT	22
İ. KÖYDE SİYASİ HAYAT	23

BÖLÜM III--BÜYÜKGEÇİT KÖYÜ GENÇLİĞİ

A. GENÇLİK YAŞI TESBİTİ	24
B. KÖY GENÇLERİNİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI	26
C. ANKETE KATILAN GENÇLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI	29

BÖLÜM IV - KÖY GENÇLERİ VE EĞİTİM

A. KÖYDE "ÇOCUK"	30
a. Çocuğun İstenmesi ve Çocuk Hakkında Değer Yargıları	30
b. Çocuğun Yetiştirilmesi, Şahsiyet Gelişmesi, Adâb ve Muâşeret Öğretilmesi, Yarına Hazırlanması	34
c. Köyde İlkokul Öğrenimi	39

	B. GENÇLİK VE EĞİTİM	
	a. Eğitim ve Çevre İlişkisi	40
	b. Eğitim ve Fert İlişkisi	41
	C. ÖZET	46
BÖLÜM V -	GENÇLİK VE EVLİLİK	47
	A. EVLİLİĞE HAZIRLIK	
	a. Evlilik Bilgisi	49
	b. Gençlerde Evliliğin İsteği ve Amacı	51
	c. Evlenme Yaşı	53
	d. Evlilik Öncesi Kız-Erkek İlişkileri	56
	e. Eş Seçiminde Şehir-Köy Tercihi	62
	f. Evlenmede, Eş Seçiminde Tutumlar ve Ailenin Etkisi	66
	g. Nişanlılık Devresi	75
	B. GENÇLERDE EVLİLİK DAĞILIMI	77
	C. GENÇLERDE KADINA OLAN TUTUMLAR	80
	D. BOŞANMA	85
	E. ÖZET	86
BÖLÜM VI -	GENÇLİK VE AİLE	88
	A. GENÇLERİN AİLE İÇİNDEKİ STATÜLERİ	90
	B. GENÇ-AİLE UYUŞMAZLIKLARI	93
	C. ÇEKİRDEK (KÜÇÜK) AİLENİN GELİŞMESİ	95
	D. ÖZET	103
BÖLÜM VII -	KÖYDE GENÇ-YAŞLI GRUPLU İLİŞKİLERİ	105
	A. GENÇ-YAŞLI KUŞAK ÇATIŞMASI	106
	B. ÖZET	110
BÖLÜM VIII -	KÖY GENÇLİĞİNDE SOSYAL YAPI	112
	A. KÖY GENÇLERİNDE MESLEK DAĞILIMI	114
	B. ÖZET	120
BÖLÜM IX -	KÖY GENÇLİĞİ VE SERBEST ZAMAN KULLANIMI	
	A. GENÇLERİN SERBEST ZAMAN ANLAYIŞI VE KULLANIMI	121
	B. ÖZET	126

BÖLÜM X -	KÖY GENÇLİĞİ VE DİN	128
	A. GENÇLERİN DİNİ TUTUMLARI	129
	a. Din Görüşleri	129
	b. İbadetle İlgili Tutumları	131
	B. ÖZET	138
BÖLÜM XI -	KÖY GENÇLİĞİ VE SİYASAL TUTUMLARI	139
	A. GENÇLERDE SİYASAL İLĞİ	139
	a. Siyasal Tutum ve Parti İlgisi	141
	b. Siyasal Etkilenme	145
	c. Demokrasi İnancı	148
	B. ÖZET	151
BÖLÜM XII -	KÖY GENÇLİĞİNDE KİTLE-HABERLEŞME ARAÇLARI İLGİSİ	152
	A. GENÇLERİN RADYO YAYINLARINA TUTUMLARI	153
	B. GENÇLERİN GAZETEYE OLAN TUTUMLARI	159
	C. GENÇLERİN KİTABA OLAN TUTUMLARI	164
	D. GENÇLERİN ŞEHİR İLİŞKİSİ	168
	E. GENÇLERİN SİNEMAYA OLAN TUTUMLARI	170
	F. ÖZET	174
BÖLÜM XIII--	KÖY GENÇLERİNDE "AKTÜALİTE"	175
	A. DOĞUM KONTROLÜNE OLAN TUTUMLARI	175
	B. ÜNİVERSİTE VE GENÇLİK OLAYLARINA İLĞİ VE TUTUMLARI	177
	C. AKTÜEL İSİMLER BİLGİSİ	178
	D. ÖZET	183
BÖLÜM XIV -	KÖY GENÇLERİNDE YENİLİK VE DEĞİŞİM	185
	A. KÖY GENÇLERİNDE GİYİM	186
	B. ŞEHİR ÖZLEMİ	196
	C. ÖZET	201
BÖLÜM XV -	SONUÇ	202
	BİBLİYOGRAFYA	205
EKLER -	I. TABLOLAR	209
	II. ANKET SORU-KAĞIDI ÖRNEKLERİ	241

GİRİŞ

A. KONU, SEÇİMİ, AMACI:

Bu çalışmanın konusu, ülkemiz gençliğinin büyük kesimini teşkil eden köy gençlerinden belirli bir gurubun düşünce, tutum ve davranışları üzerinde çok yönlü bir araştırma, tanımlama yapmaktır. Bugüne kadar bilimsel köy çalışmalarında köy gençleri önemli bir inceleme konusu olarak ele alınmamıştır. Ülkemizde köy sosyolojisi genellikle köydeki değişimi ve sosyal yapıyı incelemiştir.

Ülkemizdeki gençlik araştırmaları da şehir gençliğinin ve özellikle üniversite gençliğinin sorunlarına eğilmiştir⁽¹⁾. Gençlik olarak tamamen üniversite öğrencileri düşünülmüştür. Bu biraz da, bu gurubun siyasi katılma ile sesini duyurmasından ve benzeri ideolojik nedenlerden ileri gelmektedir denilebilir.

Hatta, Türkiye'de çocuk ve gençlik üzerinde yapılan pedagojik, sosyal psikolojik çalışmalar da tamamen şehir gençliğini; üniversite, kolej ve lise öğrencilerini konu edinmiştir⁽²⁾. Sadece, ülkemizde sanat ve edebiyat alanında bir gurup, özellikle Köy Enstitüsü kuşağı yazar ve öğretmenler çoğunlukla duygusal yaklaşımla köy gençliğini konu olarak ele almışlardır. Bu romantik ve duygusal yaklaşımla köy gençlerinin sorunları çeşitli açılardan dile getirilmiştir. Belirtilen gurubun sürekli yayınlarında, dergilerinde bu konuda çeşitli makalelere rastlanabilir. Şüphesiz bunlar bilimsel araştırma veya yaklaşım olmayıp, daha ziyade kişisel duygularla konunun ele alınması olarak yorumlanabilir.

(1) Bu konudaki araştırmalara şu örnekler verilebilir:

- Nermin Abadan, Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1961 Ankara.
- Özer Ozankaya, Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1966 Ankara.
- Hamide Topçuoğlu, Neleri Öğrenmek İstiyorlar, Hukuk Fakültesi Yayını, 1966 Ankara.

(2) Bu konudaki araştırmalara şu örnekler verilebilir:

- Refia Şemin, Gençlerin Psiko Pedagojik Problemleri, Edebiyat Fakültesi Yayını 1973 İstanbul.
- Fatma Başaran, Psiko-Sosyal Gelişme, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayını 1973 Ankara.
- Çiğdem Kağıtçıbaşı, Gençlerin Tutumu, O.D.T.Ü. Yayını, 1973 Ankara.
- Çiğdem Kağıtçıbaşı, Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları, Sosyal Bilimler Derneği Yayını, 1972 Ankara.
- Çiğdem Kağıtçıbaşı, Dış Ülke Yaşanışının Etkileri, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, 1975 İstanbul.

Burada bir noktaya, özellikle konuların bilimsel ve bilim dışı incelenmesine açıklık getirmek gerekir. Türkiye'de sosyal konuların incelenmesinde güdümlülük bilimsel çalışmalara dahi sıçradığından, bu alanların birbirinden ayrılması da zorlaşmaktadır. Şüphesiz sosyal alanlardaki çalışmalar birbirinden yararlanacaktır, ancak çalışmadaki metod farklılıkları gözden uzak tutulmamalıdır. Bu alanlar içinde tutarlı olanı, metodu gereği, bilimsel çalışmalardır. Ancak, belki, duygulara seslenen daha etkili olabilecektir. Çünkü, Tütengil'in deyişiyle; "Biz bilim adamları çoğu kez yalnız olaylarla yetinir, çeşitli verilerden sonuçlar çıkarmaya çalışırız. Oysaki, soylu ozanlar için durum biraz değişiktir. Onlar olaylara sezilerini de katar, sayfalar dolusu düşüncüyü birkaç dizgede dile getirirler"⁽³⁾. Bilimsel eserin kuru olması kaçınılmazdır. Objektif olması bilimsellik özelliğidir ve bunun önemle benimsenmesi gerekir. Özellikle sosyolojik çalışmada duyguların katılmaması, sezilere yer verilmemesi en başta gelen prensiplerdendir. "Zira sosyoloğun çıkış noktası, zarurî olarak daha ağırdır, ilim, metodunun kaidelerine itaat eden uzun ve çoğunlukla kuru bir yolu takibetmek zorundadır. İşte sosyolojiyi bir ilim disiplini haline getiren de budur"⁽⁴⁾. Fakat, özellikle bizdeki edebiyat çevresi ile bilim çevresi için Homans'ın şu önemli uyarısını yapmakla bu konu bağlanabilir; "Bu belirtilerden de anlaşıldığı gibi yazarlar, romancılar, şairler toplumsal bilimcilere içerlerler. Onların kendi alanlarına girdiklerini görürler. Ama korkmak için bir nedenleri yok. Kuram kurma kurallarıyla sanatın kuralları her noktada taban tabana zıttır. Yazarın en çok kaçınmaya çalışacağı şey açık olan ya da öyle görünenidir. Sonra ciddi konuşma çabalarının da gösterdiği gibi bir süre içinde bir tek şey düşünmek insanları yorar, yazar da aynı anda çeşitli şeyleri gösteren çeşitli sözcükler kullanır. Yoksa çeşitlilikten yoksun bilinir. Aynı nedenle kendini de tekrarlamamalıdır, öte yandan sistemli bir tartışma tekrarlarla doludur, çünkü aynı şeyler çeşitli ve ayrı

(3) C.Orhan Tütengil, 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları, Gerçek Yayınevi, 1975 İstanbul, s.116.

(4) Guy Rocher, Le Changement Social, Editions HMH, 1968-Paris, p.282.

bağlantılar içinde ele alınmalıdır. Son olarak bir yazar her zaman romanında ya da şiirinde canlı ve bütün, psikolojik ya da fizik, somut bir gerçek duygusu uyandırmaya çalışır, çekiciliğin ölçüsü de bunu yapmaktaki başarısına bağlıdır. Oysa bir kuram somut gerçekliği bozarak başlar, bu gerçekliğin büyük bir kısmını dışta bırakarak sona erer. Toplumsal bilimciler edebiyatla yarışmazlar, yarışamazlar da. Çünkü İşleri ayrıdır"⁽⁵⁾. Bizde ise köy gençliği ile ilgili önemli miktarda kaynak "romantik köy edebiyatı" olduğu için bu konuyu belirtmek gerekmiştir.

Çalışmamızın alanı köy sosyolojisidir. Başta da belirtildiği gibi, Türkiye'de köy sosyolojisi genellikle köydeki değişimi ve kurumların yapısını incelemiştir. Konu seçerken bu da göz önünde tutularak, köye farklı bir yaklaşım düşünülmüştür. Bunun sonucu, konu olarak, köyün dinamik ve canlı kuşağı, geleceği olan gençliğini ele almak uygun bulunmuştur. Bu konu, muhtevasında değişimi de taşıyacaktır. Konunun devrevi incelenmesi, değişimin tesbitinde daha etkin ve anlamlı olacaktır. Değişimi inceleyen köy araştırmaları içinde de bu konu önemli bir mukayese ve değerlendirme unsuru olacaktır. Çalışmamız, her ne kadar köy sosyolojisi alanındaysa da, diğer yönden de bir gençlik araştırmasıdır. Köy gençlerinin yetişme, tutum ve davranışlarını çok yönlü ele aldığı için de aynı zamanda sosyo-psikolojik bir yön taşımaktadır. Böylece, genç neslin belirli bir kesiminin kısmen sosyal-psikolojik açıklaması yaklaşımı da olacaktır.

İşte, konu seçimi bu iki yön düşünülerek yapılmıştır; hem köy sosyolojisinde gençliğin bugüne dek ele alınmamış olması, hem de gençlik araştırmalarında bu büyük kesimin ihmal edilmiş olması, seçimimizde etkin olmuştur. Köy gençliği, ülkemiz gençliğinin çoğunluğunu teşkil eder⁽⁶⁾. İşte bu sebeple birçok sorunları olan, köşesine kapalı kalmış bu sessiz gençliği ele almak istedik.

(5) George C.Homens, İnsan Grubu, Çev., Oğuz Onaran, Baskın Oran, Ünsal Oskay Türkiye O.D.A.İ.E.Yayını, 1971-Ankara, s.12.

(6) 1970 Genel Nüfus Sayımına göre, 35.605.176 olan ülke nüfusunun 21.914.075'ini köy nüfusu teşkil etmektedir. Buna göre genel nüfusun % 61,5'u köy nüfusudur. (1970 Genel Nüfus Sayımı Neticeleri-DİE Yayını)

Şüphesiz, çok genel sonuçlara varmak için sadece bir köyün gençlerinin incelenmesi yetersizdir. Fakat, öncelikle dar bir modelin incelenmesi saha araştırmasında daha tutarlı neticelere gitmeyi kolaylaştırır. Araştırma, bu konudaki diğer çalışmalarda kıyas unsuru olabilecektir. Türkiye'deki çeşitli bölgelerden köy gençleri ele alınarak bu çalışmanın devamını yapmak mümkündür.

Üniversitemizin, Doğu Anadolu Bölgesinde bulunması da, bu tür bölge özelliklerini ortaya çıkarıcı, çevre ile ilgili araştırmaların yapılmasını anlamlı kılar. Özellikle üniversitemizin çevresi ile ilgilenmesi beklenir. Konu seçiminde bu da düşünülmüştür. Üniversitemizden beklenen bu fonksiyona, yakın çevreye ait bir sosyal araştırmayla katılmak, bu görevi de yerine getirmek olacaktır.

Yapılacak gençlik araştırması için köy seçiminde bazı ölçüler düşünülmüştür. Köyün üniversitemiz bölgesinde olması öncelikle istenmiştir. Nüfusu ne çok az, ne de çok fazla olursa rahatlıkla ayrıntılı saha araştırması yapılabilirdi. Çok büyük bir köyde, bütün nüfusu kapsayıcı, kavrayıcı saha araştırması yapılması zorlaşmaktadır. Nüfusun 1000 civarında olması uygun bulunmuştur. Etnik grup bulunması da tercih edilmiştir. Siyasî ve Dinî konuları da kapsayan bir araştırmayı etnik grupların bulunduğu toplumda yapmak ikinci plânda düşünülmüştür. Köyün seçiminde diğer önemli unsur şehre uzaklığı olmuştur. Bu gençlik araştırmasında Doğu Anadolu'nun bir dağ köyünü alalım istemedik. Bu, ortalama bir ölçü olamazdı. Şehre çok yakın, uydu bir köy de ölçü olamazdı. Bu yönden üç ayrı köy tipi vardır. Birincisi, belirtilen dağ köyleridir. Bunlar şehre uzak, kış mevsiminde şehirle ulaşımı daha da güçleşen, oldukça şehre kapalı sayılan köylerdir. İkincisi, Erzurum'a çok yakın, şehirle bütünleşme düzeyinde, şehirle ilgisini günlük-saatlik düzeye indirmiş, "uydu" denilebilecek köylerdir. Bunlar da genel köy örneği sayılamazlar. Üçüncü tip köy, ne birincisi gibi bir dağ köyü, ne de bir uydu köydür, ikisi ortasıdır. Şehre uzaklığı da ikisinin ortalama mesafesindedir. Çevrede köy tesbiti yaparken, Karayollarından bölge yol haritası alınarak şehre uzaklık, yolların durumu gözden geçirilmiştir. Büyükgeçit köyü bu yönlere en uygunu bulunmuştur⁽⁷⁾. Büyükgeçit, Erzurum'a 50 km. mesafededir. Erzurum'la ilgisi azdır, fakat her mevsimde yolları açıktır. Erzurum-Aşkale yolu köyün 5 km. güneyinden geçer. Çok yakınından geçmese de, bu

(7) Köyün geniş tanıtılması II. bölümdedir.

anayol ulaşımı etkilemektedir. Aynı yerden tren yolu da geçer. İşte, genel özellikleriyle saha araştırmasına uygun, nüfusu istenilen miktarda, genel ortalama köy özelliklerini taşıyan bir köy olarak Erzurum ili, Aşkale ilçesi, Büyükgeçit köyü tesbit edilmiştir.

Amacımız, köylerimizin bugüne kadar ele alınışından farklı şekilde, bir yönüne daha göz atabilmek, bir insan gurubu olarak sosyal bilimlerin bazı ölçülerine vurmak, kapalı köy gençliğini çalışma alanımız içinde gün yüzüne çıkarmak, böyle bir gençlik kesimi de olduğunu gözler önüne sermektir.

B. METOD

Bu araştırma, Erzurum ili Aşkale ilçesinin Büyükgeçit köyü gençleri üzerinde yapılmıştır. Bu köyün seçilmesinin sebebi, girişte belirtildiği gibi, hem şehre çok uzak bir dağ köyü, hem de şehre çok yakın -yarı şehirleşmiş- bir uydu köy olmayışı, ortalamayı teşkil edebilecek bir köy olmasındandır. Önce, köye gidilecek bu özellikler tesbit edilmiştir. 1975 ilkbaharında ön araştırma ve tesbit mahiyetinde köy birkaç defa ziyaret edildi. Köyde daha olumlu ve serbest araştırma yapmak için aracı bulunması kolaylık sağlayacaktı.

Aşkale'de tanıdık bir avukat vasıtası ile köyün öğretmenini tanıdım. Öğretmen o köylüydü, geniş akraba çevresi vardı. Üstelik köylünün güven duyduğu birisiydi. Artık köyde bir tanıdığım, araştırmamın amacını bilen-anlayan ve hem de köyde etkili birisi vardı. Köy araştırmasında, bilhassa bir Doğu Bölgesi köyü araştırmasında bunun önemi büyüktür. Köye bir yabancı olarak, özellikle bir memur hüviyetinde girerek bilgi edinmek, inceleme yapmak çok zor ve yanıltıcı olabilir. Köylünün tanıdığı, güvendiği birisinin aracılığı, tanıtması çalışmayı kolaylaştırmakta, bilgilerin güvenilirliğini sağlamaktadır. Artık köye gidişlerimde öğretmenin misafiri oluyordum, evinde kalıyordum. Kadınlarla konuşabilmek, onlardan bilgi alabilmek kolay olmayan bir şeydi. Bu güçlüğü ortadan kaldırmak bakımından eşimin aracılığı yanında, öğretmenin ailesinin büyük yardımı olmuştur.

Köyü tesbit ve biraz tanımadan sonra yazın askerlik için ara verdim. Sonbaharda düzenli köy ziyaretlerine başladım. Bu araştırmada özellikle gözlem yöntemine yer verdim. Kasım ayı sonlarında kış geldiği için köy odaları faaliyette idi. Köy dışında çalışanların çoğunluğu da köyde toplanmıştı. Devamlı aralarında bulunup sohbetlerine katılıyordum.

Bazı yaşlılarla görüşüyor, fakat genellikle gençler arasında bulunuyordum. Artık gençlerin çoğu ile dost olmuştuk, hepsini isim ve ailesi ile tanı-
mıştım. Onları isimleri ile çağırmanın dahi bilgi edinmeyi etkiliyordu. Be-
nim bir araştırmacı olduğumu biliyorlardı. Bunu öğretmen en uygun şekilde
bütün köylülere anlatmış, "köyümüzü inceleyip, köyümüz üzerine bir kitap
yazacak" demişti. Bunun anlamı üzerinde soru sorulması hiç eksilmedi, da-
ha çok da yaşlılar bu tür sorular soruyorlar, kuşkulanıyorlardı. Ziyaret-
lerim boyunca bazılarında bu kuşkuyu tamamen sildiğimi sanmıyorum. Ancak,
çoğundan silinmişti.

Gençlerle görüşmem sadece köyde olmuyordu, Çarşamba günü Aşka-
le'nin pazarı kuruluyor, köylüler oraya gidiyorlardı, ben de gidiyordum.
Erzurum'a geldiklerinde beni ziyaret ediyorlar, ben de onların Erzurum'a
gelince uğradıkları kahvehaneye gidiyordum. Böylece şehir hayatlarını da
gözlemiş oluyordum.

Araştırmanın başlangıcında arzum gençlerle samimi bir hava
içinde ilişki kurabilmektir. Resmî bir hüviyetle soru sorup cevap alınarak
en iyisinin yapılamayacağını biliyordum. Çok soru sormaktan daima kaçındım.
Gençlerin olağan sohbetlerini sürdürmelerini ve bir gözlemci olarak kalma-
yı istedim. Sohbet arasında konuları geliştirmek ve istediğim açılımı
sağlamak için bazı sorular soruyordum. Daha derinlemesine soruları iyice
yakınlık kazandığım gençlere sonları sordum, özel bilgileri ancak o zaman
alabildim. Bir müddet sonra gençler köye gelmemi bekler oldular, sohbetler
onlar için de renklenmişti. Bu arada büyükleri de ihmal etmiyordum, bazan
onların odalarına da gidiyordum⁽⁸⁾. Bu köy ziyaretlerimde, önceden tesbit
ettiğim konularda bilgi sahibi oluyor, gençleri tanıyordum. Esas araştırma
konusu köy gençlerini her konuda gözlemek olduğu için, onları tanıdıkça
araştırma plânının sınırları daha bir belirleniyor, şekil kazanıyordu.

Araştırmanın metodu esas olarak "saha çalışması"dır; arala-
rında bulunarak, bizzat uzun süre gözleyerek tesbit etmektir. Gözlem meto-
dunun anketle desteklenmesi uygun olacak, ancak bunun başlangıçta uygulan-
ması pek yarar sağlamayacaktı. Anket sorularının köy gençlerini tanıya-
rak şekillenmesi uygun olacaktı. Gerçekten de öyle oldu, ilk ziyaretler-
den 10 gün sonra anket soruları taslağı hazırlamaya başladım, her yeni
ziyarete çeşitli konularda yeni soruların eklenmesi veya çıkarılması ge-
rekiyordu. Boşlukta kalacak sorular temizleniyordu. Buna çok önem verdim.

(8) Köyde gençlerin ve yaşlıların odası ayrıdır.

Ancak iki ay sonra sorular son şeklini alabilmişti. Köy ziyaretlerinin biraz ilerlemesinden sonra anketleri uygulayıp, sonraki köy ziyaretlerini -zaten önceden onların içinde şekillenen- soruları açmak için yapmayı düşünmüştüm. Ve böylece, daha sonra bu anket çalışmasının güvenilirliği gözlem metoduyla tahkik edilmiş oldu.

Araştırmanın esas kaynağı köyün kendisi, bizzat insanları olmuştur. Bütün diğer köy ve genel gençlik araştırmaları ufukumuzu genişletmiş, soru düzenlenmesinde yardımcı olmuş, incelemeyi daha verimli hale getirmiştir. Zaten ülkemizde sadece köy gençliği konusunda bir araştırma yoktur. Ülkemizin doğusu için bu konu daha da yenidir. Sosyal bilimlerin amacı insan faaliyetlerini anlamaktır. Esas olarakta araştırmaya dayanır⁽⁹⁾ (10). Fakat sosyal bilimlerde "kuram ve araştırma birbirini tamamlar"⁽¹¹⁾. Kuramın araştırmayı desteklemesi ölçüsünde uygulama geçerlilik kazanacaktır.

Araştırmada, saha çalışması ve anket uygulaması beraber yürütülmüştür. Yaşlı insan gurubundan, imam, öğretmen ve muhtardan sözlü mülâkatla ayrıca bilgi alınmıştır. Anket soruları hazırlanırken kadın ve erkekler için ayrı ayrı soru kağıtları düzenlenmiştir. Cinsel farklılığın köyde önemli ayırıcı etken olduğu varsayımı ile hareket edilmiştir. Böylece, cinslere ait daha özel soru sorulması da mümkün olmuştur.

Anket sorularının hazırlanmasında "kapalı uçlu soru"ların tercihi köy gençleri için bir zaruret gibi görünmektedir. Bu sebeple soruları şıklarla açmak gerekmiştir. Üniversite gençleri üzerinde uygulanan anketlerde dahi bu yola gidilirken köy gençleri için aksi düşünülemezdi. Ancak bazı sorular açık bırakılmış, kendi düşünebildiklerini yazmaları istenmiştir. Bu şekli ile dahi uygulamada zorluk çekilmiş, anketin doldurulması sırasında müdahalede bulunma zarureti kalınmıştır. Anket uygulaması öğretmen, bir talebemiz ve tarafımızdan yapılmıştır. Okuyup-yazması olanlara izah edilerek formu bizzat kendilerinin doldurmaları sağlanmıştır. Kadınlara ise öğretmenin hanımının yardımı ile eşim uygulamıştır.

(9) George A.Lundberg, Clarence C.Schrange, Otto N.Larsen, Sosyoloji, Çev. Özer Ozankaya, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayını, 1970-Ankara, C.I., s.5-6.

(10) Emre Kongar, Sosyal Çalışmaya Giriş, Siyasi Bilimler Derneği Yayını, 1972-Ankara, s.1.

(11) İbrahim Armağan, Sosyal Bilimlerde Yöntem, Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1974-Ankara, s.2.

Anketi erkeklerin tamamına, genç kadınların ise yarısına uygulamayı plânlamıştık⁽¹²⁾. Ancak, erkeklerin bir kısmı askerde olduğu ve bir kısmı köy dışında çalıştığı için tamamına uygulanamamıştır. Köyde bulunan genç erkeklerin tamamına, genç kadınların yarısına uygulanmıştır. Kadınlar için tesadüfi örnekleme yolu tercih edilmiş, sadece evli-bekâr-nişanlı dağılımı düşünülmüştür. Anketlere isim alınmadı ve gerçekten bu faydalı oldu. Özellikle erkeklerin üzerinde bunu önemle açıklamamanın yararı görüldü. Yine de bir "imtihan" ve "köy prestiji" duygusu silinemedi.

Bu tür çalışmalarda metod çok önemli olduğu için araştırmanın safhalarını bütün açıklığı ile belirtmiş oluyoruz.

Her köye gidiş gelişimde o gün bantla, yazı ile tesbit ettiğim verileri sınıflandırıyor ve kısmen değerlendiriyordum. Teyp kullanmada güçlükle karşılaşmadı; seslerini banta almak zevk verici oluyordu onlar için. İşte, anket neticeleri ile bu veriler birleşerek araştırmanın temelini teşkil etmiştir. Anket sadece çeşitli konulardaki bilgiyi sayılı, oranlı rakamlarla göstermek için bir yol olmuştur.

Her şeye rağmen, Homans'ın deyimiyle "insan sorunlarını inceleyen biri araştırmasının sonunda değil başında olduğunu her zaman hatırlamalıdır"⁽¹³⁾ kaidesine inanıyorum.

C. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI ve VARSAYIMLARI:

Araştırma konusu yukarıda genel olarak belirtildi, bu kısımda ise konunun bölümlerine biraz daha somut şekilde geçmek gerekmektedir.

Çalışmanın amacı sadece bir durum tesbitidir. Çeşitli konularda köy gençlerinin tutum, düşünce ve dünya görüşlerini belirlemektir. Konuya bir takım yargılarla yaklaşılmadı. Şüphesiz, önceden tesbit etmek istediğimiz konular belliydi ve "varsayım sınamaları" özellikle de "yan varsayımlar" yapılmıştı. Her bölüm için kurulan varsayımlardan başka, bölümler arası etkileşimde de ayrıca yan varsayımlar görülecektir.

Araştırmaya, çok geniş olmasa da, çocuk hakkındaki değer yargılarından ve çocuğun yetiştirilmesinden başlanıldı. Köyde genellikle erkek

(12) Köydeki genç sayısı monoğrafi bölümünde belirtilmiştir.

(13) George C.Homans, a.g.e., s.329.

çocuk istenildiği varsayımı ile bu soruna yaklaşıldı. Çocuğun yetiştirilmesinde de bir sistem olmadığını kabul ediyorduk. Bu konuda; "çocuk istenir mi, niçin istenir", "kız ve erkek çocuk doğumlarında hangi tutumlarda bulunulur", "okul yaşına kadar neler ne zaman öğretilir" gibi hususlar ele alınmıştır. İlkokul öğrenimi de çocukluk bölümünde incelendi. İlkokul öğreniminin köyde tamamen kabul edildiği, kızlar içinse bazı istisnalar olduğu düşünülüyordu. İlkokul sonrası öğrenimin gelişmediğini varsayıttık.

Çocuğun yetiştirilmesi ve ilkokul öncesi aile eğitiminin bir devamı olarak "Gençlik" ve "Aile-Evlilik" konuları işlenmiştir. Eş seçiminde gençlerin tutumunda değişiklik olduğu ve küçük aile yaygınlaştığı hususları bu bölümün varsayımlarıydı. Köyde sosyal ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle büyük ailede çözülmenin başladığı, bu sebeple aileler içerisinde çatışmanın doğduğu, evlenmelerde ayrı ev kurmak arzu edildiği ve tasarlandığı için gençlerin ekonomik yönden bağımsızlığa kavuşmadan ve askerliğini yapmadan evlenmedikleri kadınlarda ise evlenme yaşının yine küçük olduğu varsayımlanmış, Türkiye'nin genel sosyal değişimine paralel olarak ele alınan köyde de bir değişim olgusuna rastlandığı kabul edilmişti. Bu bölümde gençlerde kadın görüşü de incelenmiştir.

Boş zaman değerlendirmede bir özellik kaydedilemeyeceğini kabul ediyorduk. Çalışma hayatının ise dışa fazla açılmadığı düşünülüyordu.

Yaşlı-genç çatışması, dinî tutumlar, kitle-haberleşme araçları ilgisi, siyasî ilgi, sosyal değişme ve diğer konular birbirini önemli miktarda etkileyen bölümlerdir. Dinî tutumlarda eskiye oranla gevşeme olduğu, siyasî ilginin ise gençlerde daha canlılık ve dinamiklik kazandığını varsayımlamıştık. Değişimin gençlerde daha çok görüleceğini ve yaşlılarla çatışma konularını bütün bu değişim unsurlarında şekilleneceğini kabul ediyorduk. Ayrıca varsayım olarak kızlarda-kadınlarda⁽¹⁴⁾ dışa açılmanın ve değişimin daha az olduğu düşünülmüştü.

Görüldüğü gibi pek çok hususta köy gençliğinin düşünce, tutum ve davranışı konu alınmıştır. Konu çok dağınık görünmektedir. Sadece belirli bir yönü derinlemesine incelenebilirdi. Ancak dağınık görünse de bütün bölümler birbirinin etkileyicisi ve tamamlayıcısıdır.

(14) Araştırmada sadece gençler ele alınmış, zaman zaman yaşlılarla ilgili değinmeler olmuştur. Kadınlar deyiminden araştırma sınırları içindeki bekar ve evli genç kadınlar anlaşılmalıdır. Bunlar için zaman zaman "kız" veya "kadın" terimleri kullanılacaktır.

İncelemede esas olarak bütün bu konularda köy gençlerinin durumu tesbit edilirken, yan varsayımların, bölüm varsayımlarının yargılanması yapılmış, bölümler arası etkileşme üzerinde önemle durulmuştur. Bu yan varsayımların ve bölüm varsayımların genel amaçları gözden geçirildiğinde araştırmanın konusunun köyde kuşaklar arası farklılaşmayı da büyük çapta kapsadığı görülmektedir. Her bölüm kendi bölüm varsayımı içinde değerlendirilecek ve yargılanacaktır, ancak, bütün bölümleri içine alan bir genel varsayım, değişimi esas almaktadır. Bütün incelenen tutumları açısından genç kuşağın yaşlı kuşaktan büyük farklılıklar gösterdiği, bu farklılıkların yakın zamanda başladığı ve hızla geliştiği ön varsayım olarak kabul edilmektedir. Köy insanında kuşaklararası hızlı bir farklılaşma ve yeni kuşakta hızlı bir değişim söz konusudur. Bu genel varsayımdır. Bölümler arası etkileşim ise, korelasyon tabloları ile ortaya konacaktır. Bunlar yan varsayımlarla tesbit edilmiştir. Tutumlarda yaşın, eğitimin, mesleğin, kitle-haberleşme araçlarının büyük etkisi olduğu düşünülmüştür. Temel etkenler bunlardır. Yeni yönelimler bu etkilenmelerle farklılık gösterecektir. Küçük yaş gurubu gençlerin daha çok değişime uğradığı, eğitimin ve şehirde çalışmayı gerektiren mesleklerin kitle-haberleşme araçlarıyla sıkı ilginin bu değişimi hızlandırdığı varsayılmıştır.

BÖLÜM II

BÜYÜKGEÇİT KÖYÜNÜN TANITILMASI

Bu bölümde araştırma konusu köyün tarihi, konumu, ekonomik ve sosyal yapısı hakkında tanıtıcı bilgi sunulacaktır. Gerçi konumuz köy gençleridir, ancak, köyü tanıyarak onun içinde yetişen gençleri değerlendirmek daha anlamlı olacaktır.

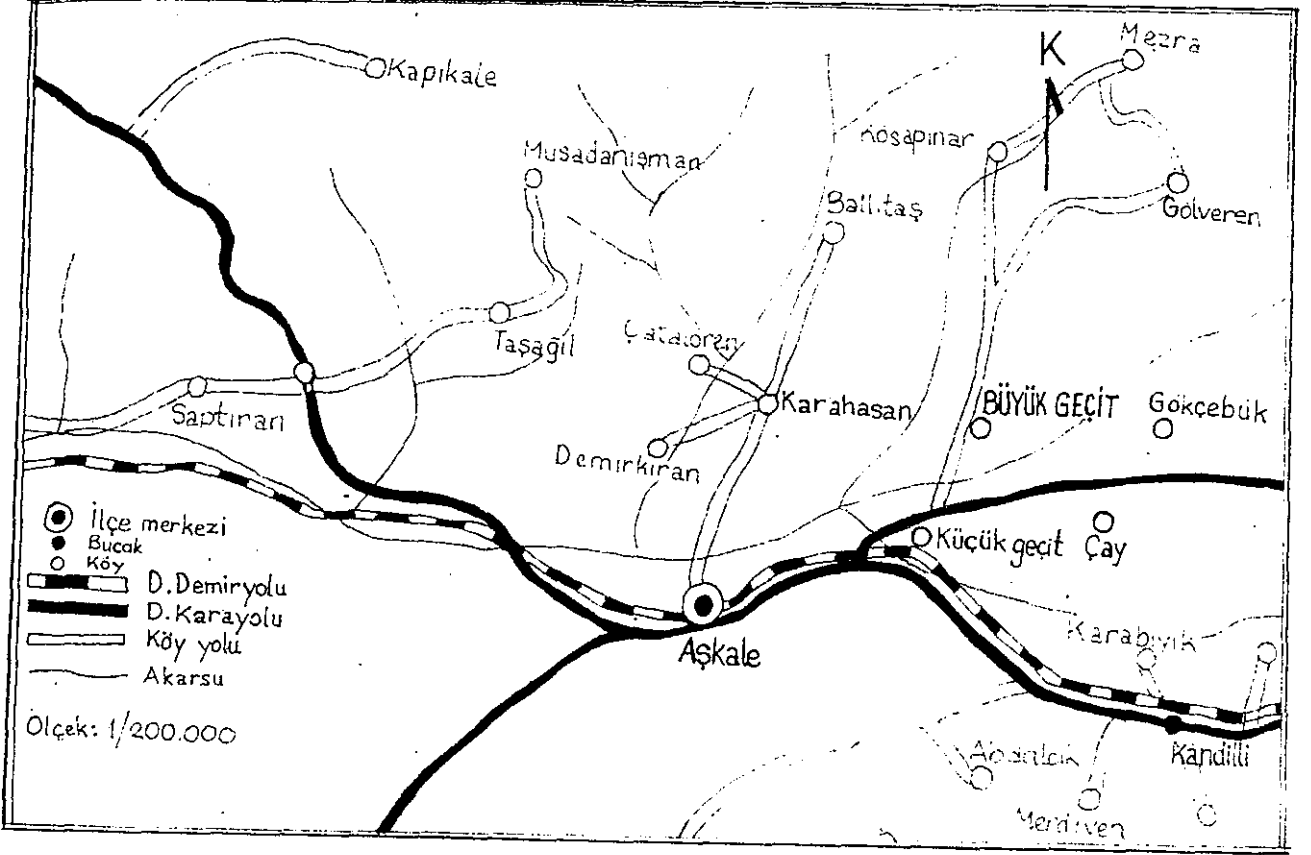
a) Köyün Tarihi:

Büyükgeçit köyünün tarihi hakkında çok kesin bilgiye sahip olunamadı. Köyün en yaşlısı olan 81-82 yaşında iki ihtiyar da bu konuda açık bilgi veremedi. Genel olarak bilinen; köyün tarihinin çok eski oluşudur. Bugün köyde bulunanların bildikleri bütün ataları bu köyde yaşamış. Köyün eski ismi "Yukarı Çağdarıç" dır. Yeni bir değişiklikle bugünkü ismini almış. Çağdarıç isminin nereden geldiği, anlamı da bazı rivayetlerle açıklanabiliyor. Erzurum çevresinde pek çok köyde olduğu gibi, burada da eskiden Ermenilerin yaşadığı bilinmektedir. Bu köylerde o zamanlar Türk ve Ermeni beraber yaşamışlardır. Ermenilerle savaştan sonra köyler tamamen Türk köyü olmuştur. Çağdarıç isminin de Ermenilerce konulduğu, onlardan kaldığı tesbit edilmiştir. Hattâ, anlatılanlara göre, "Çağdarıç" isimli iki Ermeni kardeş varmış, ikisi anlaşamamış ve küçüğü de ayrı bir köy kurmuş, o köye de "Aşağı Çağdarıç" ismi konulmuş. Bu köyün yeni ismi de şu anda Küçükgeçittir. Küçükgeçit köyü, Büyükgeçit köyüne 5 km. mesafede, güneyde, Erzurum-Aşkale anayolunun altındadır. Köylerin bulunduğu bölgede, Erzurum-Aşkale anayolunun güneyinden geçen nehlin üzerindeki köprü nedeniyle "geçit" ismi konulmuştur. Köye ait anlatılan eski olaylar genellikle Ermeni savaşını konu alıyor. Bunu da o savaşlara katılan iki yaşlı köylüden dinlemek mümkün, gençler ve orta yaşlılar bilmiyorlar da ilgilenmiyorlar da. Ayrıca üzerinde okunamayacak kadar eskimış Osmanlıca yazı bulunan bir tane mezar taşı var. Başka hiçbir tarihi esere de rastlanmamıştır.

b) Köyün Coğrafi Yapısı:

Büyükgeçit Köyü Erzurum'un 50 km. batısında, Aşkale'nin ise 8 km. doğusundadır. Yâni, Erzurum-Aşkale arasında yer almaktadır. Erzurum-Aşkale anayoluna 5 km. mesafededir. Çevresinde; güneyinde bu anayol ve onun altında (güneyde) Küçükgeçit Köyü, 8 km. doğusunda Gökçebük ova köyü, 12 km. kuzey-doğusunda Gülveren dağ köyü, 13 km. kuzeyinde Mezra

dağ köyü, 8 km. kuzey-batısında Koşapınar dağ köyü, ve 8-9 km. batısında Karahasan ile Ballıtaş köyleri bulunmaktadır. Arazi sınırları da bu köylerin arazisi ile çevrilidir. (Şekil: 1).

Şek.1: Büyükgeçit köyünün coğrafi konumunu gösterir harita.

Köyde, tipik Doğu Anadolu iklimi görülür. Bu iklimde, kışlar uzun sürer, ilkbahar ve sonbaharın yarısını da içine alır, ilkbahar ve sonbaharda da yağmur yağar. Köy bir vadinin tam ortasına yerleşmiştir. İki tarafı yüksek tepelerle, kuzeyi de yüksek dağlarla çevrilidir. Dağdan gelen dere suyu ile arazisinin bir bölümü sulanabilmektedir. İçme suyu sıkıntısı da yoktur; köyün içinde birçok yerde devamlı, musluksuz akan çeşmeleri vardır. Ayrıca dağdan gelen büyük dere köyün içinden geçtiği için çamaşır yıkamada ve hayvanları sulamada kullanılır.

c) Köyün Ekonomik Durumu:

Köyün 45-50 bin dönüm (1 dönüm 1000 m² dir) arazisi bulunmaktadır. Bunun bir kısmı ekime elverişli değildir. Bir kısmı otlak olarak kullanılmaktadır. Ekilen kısımlar da çok verimli değildir. Kış uzun sürdüğü

için tarımı geniş çapta engellemektedir. Köyün güneyinde kısmen sulana-
bilen düz arazide tarım daha iyi yapılabilir. Köylülerin ifadesine
göre, ekilen arazinin dağılımı dengeli sayılabilir. Genel olarak 10 aile
daha fazla (1.000 dönüm) araziye sahip, 10 aile de çok az (50 dönüm) arazi-
ye sahiptir. Diğerlerinde ortalama bir dağılım vardır. Fakat köyümüzde
çok arazi sahibi olmak çok geliri olmak anlamına gelmez. Çünkü tarım bü-
yük gelir kaynağı değildir.

Köyde ekonomik hayatı çok yönlü olarak düşünmek gerekiyor. Ta-
rım ürünleri çoğu aileler için önemli bir gelir kaynağı değildir. Normâl
dağılımın üstünde arazisi olanlar için tarım bir gelir kaynağı sayılabi-
lir. Bunlar bir kısmını satabilirler ürünlerini. Fakat, % 60 ailenin
senelik yiyeceğini dahi karşılayamadığı, bu sebeple dışardan aldıkları
belirtilmiştir. Köylünün çoğunluğu için tarım, ancak senelik yiyeceğini
veya bu ihtiyacının da bir kısmını karşılayabilecek bir kaynaktır.

Köyün dağlık arazisi hayvancılık yapmaya elverişli olduğu halde
bu da geniş çapta, ticari amaçla yapılmamaktadır. Ticarî amaçla hayvan-
cılık yapan aile yoktur. Sadece her evde kendi gıda ihtiyacını karşılaya-
cak kadar, birkaç sığır, koyun, keçi bulunmaktadır. Evde bulunan bu hay-
vanların ihtiyaçtan fazla olanları satılmaktadır. Böylece, hayvancılığı
da köyümüz için önemli bir ekonomik kaynak saymak mümkün değildir. % 95
ailenin belirtilen oranda hayvanı olsa da, köylünün bir kısmı yiyecek
ihtiyacını dahi şehirden veya başkalarından satınalmaktadır.

Az miktarda yapılan tarım faaliyeti ile buğday, hayvan yemi olan
arpa, yulaf yetiştirilir. Tarımda modern usüller geniş çapta kullanılıyor
sayılmaz. Gübre kullananlar azdır. Traktör ise sadece iki tanedir. Önemli
oranda kullanılan pulluk ve kara sapandır. Zaten az olan arazide modern
tarım usülleri de uygulanmayınca verim daha bir düşüyor. Bu sebeplerle
tarımsal ürünler para getirici kaynaktan çok ailelerin senelik gıda ihtiya-
cını karşılayıcı veya destek olucu bir kaynak olmaktadır. Çok arazisi olan-
lar için bir gelir kaynağı da olur. Nüfus arttıkça bu faaliyetler ihtiyacı
da karşılayamamakta. Köy dışında geçim kaynakları aranmaya başlanmakta-
dır. İşte diğer etkenler de buna eklenince köy şehre açılmaya başlar.
1950 lerden itibaren yolların yapılması, taşıt araçlarının gelişmesi,
şehirde çalışma imkanlarının artması köyü şehre açmış, köy dışında gelir
kaynakları bulunmaya başlamıştır⁽¹⁵⁾. Teknik gelişmeler ve kitle-haberleşme

(15) Orhan Türkdoğan, Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, Erzu-
rum Atatürk Üniversitesi Yayını, 1970-Erzurum, s.8.

araçları ile sıkı ilgi bunu hızlandırmış, böylece, köyü çok yönlü değişikliğe uğratacak olan köy dışında çalışma hayatı başlamış olmaktadır. Köy, kendi üretip-kendi tüketen, kendi kendine yeten birim olmaktan çıkmaktadır. Köy dışında iş hayatı geliştikçe çalışanlar da çoğalmış, 1950'lerden bugüne büyük artış göstermiştir.

Bugün köy nüfusunun % 50'si devamlı veya geçici olarak köy dışında çalışmaktadır. 4 kişi de Almanya'da çalışır. Tarım bütün aileyi meşgul eden bir iş değildir, her ailenin birkaç ferdi tarımla uğraşırsa bir kısmı köy dışı işlerde çalışmaktadır. Bir kısmı ise kısa süren tarım işleri bitince köy dışında iş aramaya çıkmaktadır. Çalışmaya gidenler, gençler ve orta yaşlılardır. Devamlı ve iyi bir iş bulanlar ailesini de götürür. Diğerlerinin evleri yine köydedir. Zaten çoğunluğu geçici veya mevsimlik işlerde çalışırlar. Dışarda en önemli iş yeri Rize'dir. Rize ve Trabzon'da kışın şiddetli olmaması inşaat işlerini engellemez, köylülerimiz de kışı veya tarım yapılmayan zamanları değerlendirme için oralara giderler. Erzurum, İstanbul, İzmir, Aşkale'de çalışanlar vardır. Kamyon çalıştırmak köyde yeni gelişen bir sahadır. Şu anda köyde 7 kamyon var. Bunları sahipleri çalıştırıyor. Diğer gençlerde de bu istek var. Bütün imkânlarını biriktirip bir kamyon almayı en iyi gelir kaynağı olarak görüyorlar. İşte bütün bu tarım dışı çalışmalar köy bütçesine destek oluyor, nüfus artışı karşısında tarımın sağlayamadığı gelir açığını kapatıyor.

d) Ev Tipleri ve Eşyaları:

Köyde evler taştan duvar ve üzeri toprak örtü olarak yapılıyor. Modern görünümlü birkaç tane ev var. Ayrıca, bazı evlere bitişik köy odaları var, buralar genel toplanma yerleri. Çoğu evlerin bir döşeli misafir odası da var. Bazı evler daha teşkilâtli, birden fazla odası var. Genellikle evler bir veya iki odalı. Birden fazla kişi bir odada yatıyor. Anne-babanın yattığı odada büyük çocuklar da yatabiliyor. İlkokul bitene kadar ayrı odaya yatırmak usûlden değil. Büyük kız ve erkek kardeşlerin bir odada yattıkları daha çok görülür. Evlerin özel banyoları yok, odaların köşesine yapılan beton "suluk" ta yıkanılır. Tuvaletleri var. Evlerin iç döşemesinde büyük özellik yok, yeni gelin gelenlerin evlerinde mutlaka halıyla, koltukla döşeli bir oda var. Yaşlıların evinde koltuk yok. Eşya alınması çoğunlukla çeyiz vesilesi ile oluyor. Bütangaz % 80 ailede kullanılıyor, diğerleri gazocağı kullanır. Elektrik 1975 yılında köye gelmiş, ancak çok masraf gerektirdiğinden köylüler alamamış, sadece öğretmen evine almış.

e) Köyün Nüfus Özellikleri:

Ekim 1975 sayımına göre köyün 163 hanesi, 983 nüfusu vardır. Bu nüfusun 521'i erkek, 462'si kadındır. Yeni evlenenler ayrı ev kurduğu için hane sayısı artmakta, göçlerle de azalmaktadır. Köy nüfusu 1970 sayımında 725'tir. Göçlere rağmen nüfusta büyük artış olmuştur. Yaş dağılımına göre, nüfusun çoğunluğunu çocuk yaştakiler teşkil ediyor, ikinci sırayı gençler ve orta yaşlılar alıyor. Yüksek yaş gurubundakiler en az miktarı teşkil ediyor. Tabii olarak yaş yükseldikçe o yaştaki nüfus miktarı azalmaktadır (Tablo: 1).

f) Köy Kurumları:

Köyde başlıca kurumlar cami, okul ve sağlık ocağıdır. Köy odaları da geleneksel bir kurum olarak ilave edilebilir. Cami köyün en köklü kurumu durumundadır. 1974-1975 yıllarında eski binasının yerine yeni ve daha büyük bir bina yapılmıştır. Yapılmasına bütün köylü parası ve emeği ile katılmıştır. Caminin yanında bir de "medrese" denilen, köy çocuklarının Kur'an öğrendiği oda bulunur.

İlkokul ise 1938 yılında köy odalarında açılmış, 1948 yılında binası yapılmış, 1975 yılında yeni bir bina daha eklenmiş ve bugün lojmanı da olan iki binada öğrenim yapılmaktadır. Bu sene 5 öğretmeni 160 öğrencisi vardır.

Sağlık ocağı da 1970 lerde, lojmanı da bulunan modern bir bina olarak yapılmış. Henüz doktor verilememiş, iki ebe ve bir sağlık memuru var. Doktor olmadığı için de sağlık memuru ve sağlık ocağı pek önemsenmiyor.

Köy odaları köylülerin buluşup konuştuğu yerlerdir. Özellikle kış mevsiminde devamlı bu odalarda oturulur. Köyde kahve bulunmadığı için o görevi de köy odaları görür.

Dernek olarak sadece "Cami Yaptırma Derneği" var. Köyde her hane bu derneğin üyesidir, şahıs olarak hane reisi üye olur. Köy ihtiyar heyetince para ve emek salması yapılır, köylü de hane başına bunu yerine getirir.

TABLO: 1

Köy Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş Gurupları	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0	23	4,4	12	2,5	35	3,5
1-4	68	13	46	9,9	114	11,5
5-6	31	5,9	29	6,2	60	6,1
7-9	55	10,5	49	10,6	104	10,5
10-14	52	9,9	62	13,4	114	11,5
15-19	44	8,4	50	10,8	94	9,5
20-25	50	9,5	28	6	78	7,9
26-29	32	6,1	37	8	69	7
30-34	22	4,2	32	6,9	54	5,4
35-39	23	4,4	30	6,4	53	5,3
40-44	41	7,8	24	5,1	65	6,6
45-49	24	4,6	17	3,6	41	4,1
50-54	15	2,8	13	2,8	28	2,8
55-59	11	2,1	14	3	25	2,5
60-64	19	3,6	8	1,7	27	2,7
65-69	4	.07	6	1,2	10	1
70-74	3	.05	3	.06	6	.06
75-79	3	.05	-	-	3	.03
80-84	-	-	1	.02	1	.01
85+	1	.01	1	.02	2	.02
TOPLAM	521	100	462	100	983	100

Not: Bu bilgiler muhtar ve öğretmen'in yardımı ile tesbit edilmiştir.

g) Köyde Toplumsal Hayat:

Köy toplumu küçük bir toplumdur. Teoride ve sosyal araştırmalarda "cemaat" hayatının tipik örneği olarak görülür. Sosyal bilimlerde önemli yeri olan cemaat terimi köyü, cemiyet terimi de şehri simgeler. İlk defa bu ayrımı ünlü sosyolog İbni Haldun'da görmek mümkündür. Yalnız Onda köy hayatının benzeri ve karşılığı olarak "göçebe hayatı" esas alınır. Göçebe hayatı ile şehir hayatını kıyaslar. Göçebe hayatı (köy hayatı) asıl medeniyetin özü, sağlam ve değişmez yapısı, bozulmamış kültürün kaynağı, sağlam düşünce yapısına sahip insanların toplumu; geleneklerin bulunduğu, örfün yaşadığı sıkı dayanışma toplumdur⁽¹⁶⁾. Cemaat şuuru "mahşeri şuur" en yüksek derecede orada gerçekleşmiştir. İnsanlar orada cemaatin içindedir, yalnız değildir. Geleneksel kültür bütünlüğü vardır. Şehir gibi değişmeye, bozulmaya, dejenerasyona açık değildir. Ferdî hayat gelişmemiştir. İstikrarlı, sağlam, canlı cemaat toplumu orada yaşamaktadır. İbni Haldun bu göçebe hayatının (köy hayatının) özelliklerini dokuz noktada topluyordu:

1. Göçebe ve köy hayatı yerleşik şehir hayatından öncedir.
2. Göçebe ve köy halkı, yerleşik şehir hayatından daha sağlam, cesur kendine güvenen, serbest, köklü, daha az bozulmuş bir yapıya sahiptir.
3. Köy aile hayatı, şehir hayatından daha sağlam ve istikrarlıdır.
4. Toplumsal bilinç köyde şehre göre daha canlıdır.
5. Cemaat (Community) dayanışması ve karşılıklı yardım şehir-den fazla köyde gelişmiştir.
6. Yaşlı kimselerle kadınlara olan saygı şehir halkından çok köy halkı arasında önemli yer tutar.
7. Şehir nüfusu köyden gelen göçlerle gelişir.
8. Şehire göç edenler, genellikle, köyün refah sınıfını teşkil edenlerdir.
9. Elverişli olmayan sağlık şartları, lüks, çeşitli devyan (sapık) davranışlar şehir hayatını içten kemirir ve zamanla toplumu çökertir⁽¹⁷⁾.

(16) İbni Haldun, Mukaddime, Çev; Z. Kadri Ugan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 1960, II. Bölüm.

(17) Orhan Türkdoğan, Türkiye'de Köy Sosyolojisi Temel Sorunları, s.30.

Ve "19. yüzyıl sosyologları ile günümüz sosyologları her iki kuruluşu kapsayan bir takım sınıflandırmalar yapmışlardır. Tönnies; cemaat-cemiyet, Dürkheim; çerçevetlenmiş-çerçevelenmemiş toplumlar veya organik-mekanik toplumlar, Cooley; esas ve yan guruplar, Bergson; kapalı-açık toplumlar gibi. Bunlardan birincisi köy diğeri şehir kuruluşunu kapsamaktadır"⁽¹⁸⁾.

Yakın zamana kadar köy-şehir ayrımında nüfus ölçeği esas alınmıyor, belirtilen kapalı toplum özelliğini göstermesi önemli sayılıyordu. Çağımız sosyologlarından Zimmerman da aynı ölçeği kabul eder⁽¹⁹⁾. Bugün ise köy-şehir ayrımı nüfus ölçeğine göre yapılmaktadır.

Bizim 1924 tarihli köy kanunumuz 2.000 ve daha aşağı nüfusu köy için esas alır. İmar plânı yapılabilmesi açısından ise 5.000 nüfus esas alınmakta, dolaylı olarak bu nüfusun altındaki yerler köy kabul edilmektedir"⁽²⁰⁾. Üçüncü beş yıllık kalkınma plânı raporunda ise, hizmet götürme yönünden 10.000 nüfus esas alınmaktadır. Bu rapordaki tanım şöyledir; "Köylerin ekonomik sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmiş tüm hizmetlerde, köy ekonomik yapısı büyük bir ağırlıkla tarıma dayalı, kendine özgü toplumsal ilişkileri olan, belli bir yerleşme sınırına sahip ve nüfusu 10.000'e kadar olan yerleşme birimleri olarak tanımlanabilecektir. Ancak, hizmet önceliği açısından idarî dağılıma göre köy olarak belirtilen yerler dikkate alınacaktır"⁽²¹⁾. Böylece, çeşitli amaçlarla ve ölçülerle köy tanımına yaklaşılmaktadır. Günümüz öncesinde geleneksel, kapalı, cemaat özelliği gösteren toplum olarak ele alınırken, bugün nüfus ve çalışma hayatı ölçekleri getirilmektedir. Şu anda bu ölçek bizi birinci plânda ilgilendirmiyor, sadece değişik bir köy anlayışını belirtmek için değişmiş bulunmaktayız.

Bizi burada ilgilendiren köyün toplumsal hayatı idi. Cemaat hayatı köy yaşayışının en belirgin özelliği olarak niteleniyordu. Geleneklerini öz kaynağı olarak köyü görenler arasında Kurtkan'ı da belirtmek gerekir. Kurtkan, Türk köy nüfusunu millî kültürün muhafaza unsuru olarak ele almaktadır. Millî kültürün kaynağı olarak kabul etmektedir⁽²²⁾.

(18) Orhan Türkdoğan, a.g.e., s.30.

(19) Orhan Türkdoğan, a.g.e., s.27.

(20) Orhan Türkdoğan, a.g.e., s.25.

(21) 3.Beş Yıllık Plân Raporu, DPT Yayını, s.864, p.1926/1.

(22) Amiran Kurtkan, Köy Sosyolojisi, İktisat Fakültesi Yayını, 1968-İstanbul, s.108 v.d.

Bu yaklaşımlar aynı zamanda köyü küçük gurup olarak kabul etmek sayılabilir. Küçük guruplar bu cemaat havası özelliğini taşıyan topluluklardır. Homans küçük gurupların incelemesini yaptığı eserinde bu konu üzerinde önemle durur. Uygarlıkların devamını küçük gurup özelliğinin korunmasına bağlayarak, daha önce belirtilen sosyologların düşüncesi ile birleşir. Küçük gurup değişik yerlerde, şehirde de olabilir, ancak köy bir küçük guruptur. İbni Haldun'un göçebe toplumu özellikleri ile Homans'ın küçük gurup özellikleri arasında büyük çapta benzerlik, hatta aynalık vardır. İbni Haldun'un göçebe (köy) toplumu özellikleri yanında Homans'da küçük gurup için şunları söyler; "Küçük gurup düzleminde toplum her zaman birlik içinde kalabilmiştir. Bunun için uygunluk ayakta kalacaksa, toplumu yapan guruplarla, toplumun merkezî yönetimi arasındaki ilişkilerde küçük gurubun bazı özelliklerini edinmesi gerektiği sonucuna varıyoruz. Bu sorunu çözmezsek en yüksek amaçlarımıza varmak çabası bizi Utopia'ya değil Bizans'a götürür. Sorun kolayca çözülemeyecektir, ama başlarken atacağımız ilk adım insan gurubunun özelliklerini öğrenmektir"⁽²³⁾.

Klâsik köy veya düşünülen köy için belirtilen özelliklerin köyümüz için değerlendirmesini yapmamız gerekir. Gerçi gençlikle ilgili bölümlerde bunlara sık sık değinilecek, burada genel olarak köy için kısaca belirtilecektir. Köyde toplumsal hayatla bu özellikler kastedildiği için başta küçük gurup ve cemaat toplumu açıklamasına yer verilmiştir.

Büyükgeçit köyü gençlik araştırmasına başlarken bu köyü cemaat havası içinde düşünüyorduk. İlk ziyaretlerde bu düşünce devam etti, ancak ziyaretlerimiz ilerledikçe bu düşüncede de değişmeler oldu. Bu gelişmeyi köylüler arası ilişkileri gözden geçirerek açıklamak gerekir.

Köyde dört farklı kuşak yaşar:

- Çocuklar (15 yaşına kadar olanlar)
- Gençler (15-25 yaş arası)
- Ortayaşlılar (26-50 yaş arası)
- Yaşlılar (50 yaşından yukarı olanlar)

Çocuklar değerlendirme dışında tutulursa, diğer üç gurup ilişkileri köydeki toplumsal hayatın bir yönünü belirler. Diğer yönünü ise, yine bu yaş guruplarıyla da ilgili olarak, köy dışına açılma ve sosyal kurumların

(23) George, C.Homans, a.g.e., s.340.

nitelikleri tayin eder. Bu üç gurup, aralarında çeşitli tutumlarda sınırlar beliren üç ayrı kesittir. Bu ayırım her iki cins için de aynıdır, ancak kadınlarda bu ayırımın sınırları çok kesin ve sert değildir. Ayrıca, her iki cinde de aynı yaş gurubunun içinde olupta diğer gurubun özelliklerini taşıyanlar bulunabilmektedir.

Yaşlılar, şehirle ilgisi az olan, hayatını köyünde geçirmiş, çiftçilik tek mesleği olmuş, köyünün değerleri ile sade bir hayat yaşamış guruptur. Yine köyünde, köşesinde oturmakta veya yaşına, sıhhatine uygun işleri yapmaktadır. Düşünce ve tutumları yine eski köy kültürüne dayanır. Aktualite ile fazla ilgileri yoktur. Köy değerlerini korumaya çalışan da bunlardır.

Gençler köy dışına açılabilmiş, aktualite ile, yenilikle fazlasıyla ilgili bulunan guruptur. Köy değerlerini savunmayan, kıyafet ve düşünceleri ile yaşlılardan çok farklı bir guruptur. Yenilikler köye gençler aracılığı ile girmektedir.

Orta yaşlılar ise, gerçekten bu iki kuşağın yaşta, düşüncede ve yaşayışta tam ortasında yer alır. İki gurupla da ilgilerini sürdürürler, iki gurubun özelliklerini de taşıyanları olabilir, her iki gurubada uyum sağlayabilirler. Fakat bu gurubun bazı fertleri diğer iki guruptan birine veya diğerine kesin şekilde bağlı olabilir.

Genel özellikleri ile bu üç gurup köyde belirmiştir. Köylülerden de bunun farkında olanları vardır.

Yaşlı gurup köy değerlerine karşı çıkan, yenilikleri köye taşıyan gençleri hiçte hoş karşılamaz. Gençlerin yeni giyimleri, saç-favori uzatmaları onlar için çok üzücü bir olaydır. Geleneksel olarak büyüklere duyulan saygının kaybolduğunu da her fırsatta belirtirler. Köyde, ananelerin taşıyıcısı olan bu yaşlı insanlar gençlerle ayrı dünyaları yaşıyorlar. Gençlerin de onları fazla saymadığını söylemek mümkündür. Bu iki kuşak mecburi görüşmeler dışında bir araya da gelmiyorlar sayılır. Zaten toplan- dıkları odalar da ayrıdır. Evlerde aile fertleri olarak mecburi ilgileri devam ediyor. Gençler, yaşlıların kendilerine her konuda müdahale ettiklerini, bu sebeple de sıkıcı olduklarını belirtmekten çekinmiyorlar. Orta yaş gurubunu daha çok sevmekte, "onlar bizi hoş görüyor" demektedirler. Orta yaşlılar gurubu ise, her iki gurubu da hoş görmekte, ikisini de "idare etmekte"dirler. Bunlardan da yaşlı gurubun özelliğini fazlaca taşıyanlar yine yaşlılar statüsüne sokulmaktadır. Bu gurubun şehirle, aktualite ile ilgileri

olduğu için gençlerdeki yenilikleri yaşlılar kadar önemsememekte, hatta bazıları yaşlılara karşı gençleri savunmaktadır. Yaşlıların "temel direk-ler" olduğunu da bu gurup kabul ediyor, onlara saygı duyulması gerektiğini belirtiyorlar. Her şeyden önce, yaşlı gurup orta kuşağın babası-annesidir, onlara karşı saygısız konuşmak istememektedirler. Gençler ise çoğunlukla torun kuşağıdır, onlara karşı daha rahat konuşabiliyorlar. Köy prestijini düşünerek bu konuları açıklamak istemeyenler de orta kuşaktır. Aslında bu ilişkiler çok dağınık ve rastgeledir, sistemsizdir. Dışarıdan ilk görünüşte anlaşılması mümkün de değildir. Gençler de yaşlılara saygı-ları olduğunu her fırsatta belirtirler, ancak ilişkiler bu doğrultuda yürümektedir.

İşte bu tablo göstermektedir ki, geleneksel köy toplumu yaşlı kuşakla önemli özelliklerini yitirmektedir. Genç kuşağı, geleneklerin yürütücüsü, taşıyıcısı kabul etmek mümkün değildir. Gençlerin ve kısmen ortayaş kuşağının köy dışına taşması ile "köyde kendine has bir köy kül-türü" varlığı düşünülemez olmaktadır. Artık, kendi kabuğunu yırtmış, şeh-re, hatta ülkeye taşmış bir köy vardır.

Köyde başlıca günlük konu meslek ve gelirdir. Yaşayış ve sohbet-ler bununla şekillenmektedir. Tarıma bağlı, tabiatın berraklaştırdığı, sade yaşayışlı köylü yoktur. Aileden en az bir ferдин köy dışından gelir sağladığı köylü tipi var artık. Çeşitli şehirlerde yaşayıp, çalışıp, kö-ye değişik bilgi, giyim, getiren köy üyeleri var. Aktüalitede köy-şehir farkını azaltan günlük konuları müşterekleştiren radyo var her evde. Yaşlı kuşak dışındaki köylüler giyim ve ev eşyası kullanma yönünden şehre benze-mektedir. Bu durum, düşünce ve davranış da intikal etmektedir. İlk görü-nüşte farkedilemeyen, içinde bir süre kalınca anlaşılan şudur ki; Büyük-geçit köyünde kendine has köy kültürü ve sıkı bir cemaat havası zayıfla-maktadır. Çalışma hayatının köy dışına taşması, ilkokul sonrası okullar-da okuyanlar olması köyün kültüründe değişim yapmış, şehir kültürünün un-surları köye girmiştir. Köyü şekillendiren tarıma dayalı iş hayatının çok yönlülük kazanması bu değişimin temeli sayılabilir. Renkli törenler, çe-kici âdetler, romantik kuşaklararası ilişki kaybolmaktadır. Böylece köy-şehir arası melezleşmiş bir kültür doğmaktadır. Eski kuşak geleneksel köy kültürünü korumaya çalışsa da canlı, değişime dönük genç kuşak daha ağır-lık göstermektedir. Klâsik köy özelliğinin kalmamak üzere olduğunu belirt-mek gerekir. Kapalı, canlı, geleneksel millî kültürün kaynağı olan, böyle nitelenen köy için yakın gelecekte, Türkdöğân'ın gecekondular için nitelen-

diği "Alacakaranlık Kültürü" ve bunun yargılamasında belirttiği "Yoksulluk yok edilebilir, fakat yoksulluk kültürü yok edilemez"⁽²⁴⁾ yargısı söylenebilir. Şüphesiz köy gelir durumu ve gurup tesianüdü olarak gecekondudan farklıdır, fakat düşünce ve sosyal hayatın çeşitliliği, köy-şehir kültürü arası melezleşmesi köyü oraya kaydurmaktadır. Geçim kaynağı derdi ve şehirde ne iş bulursa onu yapma durumu burada değişik bir alt kültür doğurabilir. Şehirde bu işlerde çalışanlar evlerini götürürlerse kalacakları yer de gecekondudur.

Çeşitlilik gösteren bu iş hayatı köy insanını da bencilleştirmekte, akılcı ilişkilere yöneltmekte, sıkı dayanışma, her an yardıma koşma azalmaktadır. Bu yardımlaşma tamamen kaybolmamıştır, fakat eski hızını yitirmiştir. Köyde önemli ilişkilerin devam ettiği yer köy odalarıdır. Köy odaları, yaşlıların deyimiyle, eski "mektep" havasını yitirse de yine köy erkeklerini toplayıp buluşturan yer oluyor. Sosyal dayanışma ve ilişkileri devam ettiren başlıca törenler de şunlardır: Nişan, düğün, sünnet, asker uğurlama, hacı uğurlama ve karşılama, cenaze törenleri. Cemaat özelliği azalsa da ülkemiz insanının örfünde ve inancında bulunan yardımlaşma duygusu, komşuluk ilişkisi, insanı yalnız bırakmama özellikleri bu törenlerde kendini göstermektedir. Bu törenlerde bütün köyün kadın ve erkekleri ayrı ayrı toplanıyor, töreni beraber yapıyorlar. Tören sahibi yalnız bırakılmıyor. Nişan ve düğün törenleri eskiden olduğu gibi bir hafta sürmüyor, iki günde bitiriliyor. Eski özelliğini en fazla koruyan asker uğurlama törenidir; askerlerin gideceği günlerde onlara ziyafetler verilir. Uğurlama sabah erkenden, bütün köylü köy meydanında toplanır, askere gidecek olanlar köylünün elini öper, köylü onlara "harçlık" verir, toplu dua yapılıp ve askerler uğurlanır. Onları şehre kadar uğurlayanlar da olur. Toplumsal hayat canlılığını bu tür törenlerle korumaktadır.

h) Köyde Dinî Hayat:

Köyde bu üçlü kuşak farkı dinî tutumlarda da görülmektedir. Yine kuşaklar arası kaymalar olabilir. Yaşlılar devamlı ibadetini yapan, dini, yaşamının önemli unsuru sayan ve geleneksel dinî faaliyetleri, konuşmaları devam ettiren kuşaktır. Maddî durumu iyi olanlar Hicaz'a da gidiyor. Yaşlı kadınlarda da ibadet devamlıdır. Özellikle yaşlı kadınlar yargılarını günah ve sevap terimleri ile belirtiyorlar. Dinle ilgili olmayan konulara da bu terimlerle ve duygularla yaklaşıyorlar. Gençlerden ibadetini devamlı

(24) Orhan Türkdoğan, Yoksulluk Kültürü (Gecekonduların Toplumsal Yapısı), Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayını, 1974-Erzurum.

yapanlar azdır. Çoğunluğu Cuma ve Ramazanda ancak namaz kılmaktadır. Bu da çevrenin etkisi ile oluyor, gerekli bir görev yaparcasına değil. Çevre baskısı kalktığı anda, meselâ şehirde bulduklarında çoğunluğu bunu da yapmıyor. Orta kuşakta yine ikili durum göze çarpıyor; bir kısmı ibadetini devamlı yapanlar olduğu gibi bu konuda gençlerin çoğunluğunun tutumunu benimseyenler de var. Bu gurubun da 40 yaşından yukarısı genellikle devamlı ibadet yapmaktadır.

Böylece, dinden gelen cemaat havası da azalmış oluyor. Kapalı toplumlarda veya dinin önemli yeri olan toplumlarda din cemaat havasının önemli unsurudur.

İmanın statüsü yine üstün, saygı duyuluyor, ancak eskiden din liderine verilen önemin artık verilmediği de belirtiliyor. Dinle ilgili şu hususu da önemle belirtmek gerekir; ibadetlerini devamlı yapmasalar da din onlar için önemlidir. Dine karşı bir tavırlarına rastlanmamıştır, sadece yeterli benimseme ve yaşama yoktur. Sorulduğunda hepsi de dine bağlı olduğunu belirtir, esasen din konusunda konuşmak, bağlı olup-olmadıklarını tartışmak onlar için mahzurludur.

ı) Köyde Siyasî Hayat:

Siyasî hayat çok canlı sayılmaz. Gerçi seçime katılma, oy kullanma, parti tutma olarak demokrasi köyde kendini kabul ettirmiştir; fakat çok dinamik siyasî hayat köye yerleşmemiştir. Bazı parti tartışmalarına rastlanıyor. Radyo haberleri üzerine yorumlar yapılırken bu konuya daha çok rastlanır. Herkes bir parti tutuyor sayılabilir. Kadınlar babalarına ve eşlerine bağlı olarak oy kullanıyorlar. Gençlik bölümünde de belirtileceği gibi, gençler şehirle ve gençlik olayları ile yakından ilgili oldukları için siyasî yönden de daha canlılık gösteriyorlar. Siyasî hareketlilik köye seçim zamanları gelmekte oylarını mutlaka kullanmaktadırlar (Tablo: 2).

TABLO: 2- Köyde, 1973 Seçiminde Partilerin Aldığı Oy Dağılımı

Partiler	Sayı	%
A.P.	20	19,8
C.H.P	4	4
D.P	14	13,9
C.G.P	5	5
M.H.P	2	1,9
M.S.P	56	55,4
TOPLAM	101	100

14 Ekim 1973 Milletvekili Seçimi sonuçları. Başbakanlık Devlet İst. Enst. Yayınından alınmıştır.

BÖLÜM: III

BÜYÜKKEÇİT KÖYÜ GENÇLİĞİ

A. GENÇLİK YAŞI TESBİTİ

Gençlik araştırmalarında önce gençlik yaşının tesbiti gerekmektedir. Kime, hangi yaş gurubu içindekilere genç denilecektir? Bu tesbit, hangi ölçülere göre yapılacaktır? Üniversite gençliği üzerinde yapılan araştırmalarda bu bir sorun olmamıştır. Üniversitede öğrenci olanlar üniversite genci olarak ele alınmıştır. Ülkemizde yapılan üniversite gençliği araştırmalarında bu sebeple gençlik yaşı tartışmasına girilmemiştir. Gençlik üzerinde yapılan diğer pedagojik ve sosyal-psikolojik çalışmalarda da çocuklar veya kolej, lise, ortaokul talebeleri konu alındığı için bu tartışmaya yer verilmemiştir.

Şehirde, "genç" denilince en azından ortaokulu bitirme yaşı, hatta lise yaşı düşünülür. Lise talebesi genç sayılır. Araştırmalara konu olması yönünden ise esas olarak üniversite çağı kabul edilmektedir. Ergenlik önemli bir ölçü olmamaktadır.

Köyde ise gençlik yaşını en başta ergenlik etkilemektedir. Özellikle kızlar "büluğ çağına erince" genç sayılmaktadır. Ayrıca, ilkokulu yeni bitirmiş kız veya oğlunda çocuk özellikleri de devam etmektedir. Erkek çocuğun ilkokul sonrası bir işe başlaması veya orta dereceli okula girmesi de bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Evlenme, askerlik yapma gibi olaylarda gençlik yaşında ölçü olabilmektedir. Büluğ çağına erişince erkeklerle oyun oynamıyorlar. Kızlarda bu devre 12-15 yaşlarında olmaktadır. Zaten kızların evlenme yaşı da genellikle 15-18 yaş arasındadır. Erkeklerde evlilik yaşı yükselmekte, evlilik için askerlik önemli bir engel sayılmaktadır.

Bütün bu değerlendirmeler göz önünde tutularak gençlik yaşı tesbit edilmiştir. 15 yaştan aşağısı "büluğ çağına erse"de çocuk davranış ve tutumlarından kurtulamadığı için çocukluk yaşı olarak kabul edilmiştir. Kendi ölçülerimizden çok köyün "gençlik" anlayışını almak daha uygun olacaktır, bu sebeple de köylülerle bu konuda konuştuk. Köydeki yaşlılar, kadınlarda 15-20, erkeklerde 15-25 yaş arasını "genç" kabul etmektedirler. Erkeklerde evlenme askerlik sonrasına kaldığı için bu yaşı yüksek tutuyorlar. Onlara göre bu yaşlar arasında her iki cinste "delikanlı" sayılırlar. Bu yaşların üstündekiler, "çoluk-çocuk sahibi" ve "ortayaşlı" sayılırlar.

Gençlerle görüşmelerde de 23-24 yaşlarındakilerin dahi genç sayılan 18-20 yaş gurubu ile az ilgileri olduğu tesbit edilmiştir. Yani, 25 yaşından sonra gerçekten kendilerini genç kabul etmiyorlar. Biz iki cinste de yaş sınırlarını eşit tutarak, gençlik yaşını 15-25 yaşları olarak tesbit ettik. Bu yaşlar arasını da üç guruba ayırdık:

-15-17 yaş gurubu

-18-21 yaş gurubu

-22-25 yaş gurubu

Bu guruplar çok kesin sınırlarla ayrılmasa da, özellikle erkeklerde arkadaş edinme, görüşme, bir araya gelmeler bunlar arasında daha çok olmaktadır. 15-17 yaş gurubu diğerlerince daha "çocuksu" bulunmaktadır. Bu gurup kendi arasında toplanır, bu toplanma köy odasında da olmaz, kış günü de olsa dışarda dahi buluşurlar, oyun oynarlar. Genellikle de 18-21 yaş gurubunun bulunduğu odada otururlar. Gençler içinde diğer iki guruptan en fazla kopuk olanı 22-25 yaş gurubudur. Bunlar ortayaşlılarla da çok görüşürler.

Kadınlarda ise yaştan çok, yine bunun bir benzeri ve neticesi sayılan, bekârlar-evliler gurubu geçerlidir. Yine de kadınlarda bu ayırım erkekler kadar kesin değildir. Zaten köyün bütün genç kadınları sadece nişan, düğün gibi törenlerde bir araya toplanıp görüşebiliyorlar. Diğer zamanlarda ya en samimi arkadaşlar -ki bu genellikle okulda edinilir- veya en yakın komşu ve akrabalar toplanırlar. Bu sebeple de evli gençlerle bekârlar da görüştükleri, toplandıkları oluyor. Aşağı Mahallenin kızları ile Yukarı Mahalleninkiler ancak törenlerde veya zaruri durumlarda, özel ziyaretlerde görüşürler. Her mahalle kendi içinde daha çok görüşür. Bilhassa erkeklerde bu üçlü yaş ayrımı önemli sayıldığı için yapılmıştır. Bunun tutumlardaki etkisi görülecektir.

Netice olarak, bütün bu tesbitlerden sonra, Köy Gençliği Araştırmamızda gençlik yaşını 15-25 yaşları arası kabul ettik. Köydeki bu yaşlar arası nüfus inceleme konumuz içine girmektedir.

B. KÖY GENÇLERİNİN CİNSİYET ve YAŞ DAĞILIMI

Araştırma sahası içine köydeki 15-25 yaşları arasındaki nüfusun girebileceği tesbit edilmişti. Şimdi de köyde bu yaşlar arasında bulunanların, yani köyümüz gençliğinin genel bir monografisi ortaya konulacaktır. Bu yaşlar arasında olanlar araştırma sahası içinde olmakla beraber, devamlı köy dışında çalışanlar ve askerde olanlarla görüşülememiş, onlara anket uygulaması da yapılamamıştır. Köyde bu yaşlar arasında 172 genç vardır. Bunların 78'i kadın, 94'ü erkektir (Tablo: 3).

TABLO: 3- Büyükgeçit Köyü Gençlerinin Yaş Guruplarına Göre Dağılımı

Yaş Gurupları	Erkek		Kadın	
	Sayı	%	Sayı	%
15 yaşında	8	8,5	7	9
16 "	9	9,5	10	12,8
17 "	9	9,5	14	17,9
18 "	8	8,5	10	12,8
19 "	10	11	9	11,6
20 "	8	8,5	5	6,4
21 "	13	14	1	1,3
22 "	6	6,3	6	7,6
23 "	7	7,5	5	6,4
24 "	6	6,2	5	6,4
25 "	10	10,5	6	7,6
TOPLAM	94	100	78	100

Gençlerde evlilik oranı, kadınlarda daha yüksektir. Bunun sebepleri evlilik bölümünde belirtilecektir. Gençlerin tamamı yönünden evlilik sayısını burada belirtiyoruz (Tablo: 4).

Köy gençlerinde ilkökul sonrası okuma oranı da şu şekilde dağılmaktadır: Kadınlardan bir tanesi okumuş ve ebe olmuştur. Erkeklerden bir kişi İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu, biri öğretmen okulu mezunu, iki kişi lise mezunu, 6 kişi lisede okuyor, bir kişi ortaokul mezunu, dört kişi ortaokulda okuyor, 5 kişi ortaokuldan ayrılmış (Tablo: 5).

TABLO: 4- Gençlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Evlilik Dağılımı

Yaş Grupları	E r k e k			K a d ı n		
	Evli	Nişanlı	Bekâr	Evli	Nişanlı	Bekâr
	%	%	%	%	%	%
15	-	-	10,7	-	-	26,9
16	-	-	12	-	-	38,5
17	-	-	12	3,3	58,4	23,1
18	-	-	10,7	9,6	25	11,5
19	-	14,3	12	9,6	8,3	15,4
20	8,3	-	9,3	6,4	8,3	7,6
21	16,7	14,3	13,3	3,3	-	-
22	-	-	8	16,1	-	4
23	8,3	-	8	16,1	-	-
24	16,7	28,6	2,6	16,1	-	-
25	50	42,8	1,4	19,5	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	12	7	75	31	12	35

TABLO: 5- Köy Gençlerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Tahsil Durumu

Tahsil Durumları	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Okuyup Yazması Yok	2	2,1	18	23,1
İlkokuldan Ayrılmış	1	1,1	11	14,1
İlkokul Mezunu	70	74,4	48	61,6
Ortaokuldan Ayrılmış	5	5,3	-	-
Ortaokul Talebesi	5	5,3	-	-
Ortaokul Mezunu	1	1,1	-	-
Liseden Ayrılmış	-	-	-	-
Lisede Okuyor	6	6,4	-	-
Lise Mezunu	2	2,1	-	-
Ebe Okulu Mezunu	-	-	1	1,2
Öğretmen Okulu Mezunu	1	1,1	-	-
İ.T.İ.A. Mezunu	1	1,1	-	-
TOPLAM	94	100	78	100

Köy gençlerinin meslek dağılımı ayrı bölüm halinde incelenecektir. Ancak orada sadece ankete katılanlar ele alınacaktır. Zaten kadınlar da meslek dağılımı yoktur. Genç erkeklerin tamamının meslek dağılımını burada belirtmek mümkün olacaktır. Bu meslekler çok sürekli değil, bir çoğu hem çiftçilik yapmakta hem de boş kaldıklarında köy dışında başka işlerde çalışmaktadırlar. (Tablo: 6)

TABLO: 6- Köy Gençlerinin Meslek Dağılımı

Meslekler	Sayı	%
Çiftçi	30	31,9
Amelö	10	10,6
Libya'da	1	1,6
Sıvacı	7	7,3
Duvar Boyacısı	3	4
Muavin	6	6,2
Şoför	8	8,5
Soğuk Demirci	1	1,6
Su tesisatçısı	1	1,6
Soyyar Satıcı	1	1,6
İstanbul'da Fabrikada	1	1,6
Öğretmen	1	1,6
Müteahhit	1	1,6
Memur	1	1,6
Öğrenci	11	11,8
Askerde	11	11,8
TOPLAM	94	100

Köy gençlerinin tamamı ile ilgili burada kısa bilgi verilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde daha ayrıntılı bilgi verilecek, ancak tablolar sadece ankete katılanlarla ilgili olacaktır. Bu sebeple önemli birkaç tablo, gençlerin tamamını kapsadığı için buraya alınmıştır.

C. ANKETE KATILAN GENÇLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI

Erkeklerin tamamı hedef alınmasına rağmen, askerlik ve çalışmaları sebebiyle köyde uzun süre bulunmadıkları için bir kısmına anket uygulanamamıştır. Kadınlarda ise, özellikle genç kızlar için müsaade edilmesi ve ayrıca benzer özellikler göstermeleri düşünülerek yarısına uygulanmıştır. Erkeklerde örnekleme yapılmamış tamamı hedef alınmış ve köyde bulunanlara uygulanmıştır. Kadınlarda tesadüfi örnekleme uygulanmış, ancak evli-bekâr-nişanlı dağılımı dikkate alınmıştır. Özellikle köy kadınları için ailenin gelir durumu ayırdedici faktör olmadığı için ve zaten önemli oranda gelir farklılaşması görülmediğinden bu tür örnekleme de gidilmemiştir. Araştırmanın bundan sonraki bölümünde ankete katılan gençler üzerinde ayrıntılarıyla durulacağı için, burada ankete katılan gençlerin cinsiyet ve yaş dağılımını belirterek geçiyoruz (Tablo:7).

TABLO: 7- Ankete Katılan Gençlerin Yaş ve Cinsiyat Dağılımı

Yaş Grupları	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
15-17 arası	18	26	15	37,5
18-21 "	30	43	13	32,5
22-25 "	22	31	12	30
TOPLAM	70	100	40	100

"doğuramadığı" için buna karşı da koyamaz. Karşı koysa da, yaşlanmıştır, gidecek yeri yoktur, o evde çocukları vardır. Yeni hanım ile iyi geçinmek zorundadır. "Kuma" ile uzun süre iyi geçinmekte pek mümkün olamamaktadır.

Kadınlar için, erkek çocuk doğurmak aynı zamanda bir gurur, prestij meselesidir. de. "Başı dik" olur oğlan doğuranın. Kadın, erkek çocuk doğurunca kocasının kendisine karşı ilgisini garantilemiş olur, rahatlar. "Oğul doğurmayan kadının başı eğiktir." Bu sebeple, kadınlar "Allah kimseyi oğlansız etmesin" derler. "Oğlan doğurmak" kadının koca yanında ve ailesinde yerini sağlamlaştırır. 45 yaşında, 9 doğum yapmış, fakat oğlu olmamış bir kadın doğum kabiliyetini kaybedeceğinden -âdetten kesilme- şiddetle korkmaktadır. Daha fazla doğum yapabilmek için "derdine çare" aramaktadır. Bir doktor bulmuşken -ki eşimdir- bu fırsatı bu yönde değerlendirmeyi çok istemektedir.

Erkek çocuk "evin direği" dir. "Ocakta kalan" o dur. O "bize ve millete hizmet eder". Kız çocuk "el olup gidecektir." Kızlar evlenip gidince koca evinde artık el mesabesinde dirler. Onunla tamamen ilgi kesilmez, genellikle kız baba evini ziyarete gelirse de evin bir çocuğu gibi de olmaz artık. "Kızdan torun da yabancı gibi" olur. 81 yaşında bir ihtiyar torunu olmadığı için üzülüyordu. Oğlu var, ancak küçük olduğu için henüz evlenmemiş. Kızları daha büyükmüş. Kızlar evlenmedi mi dediğinizde, evlendiklerini ve çocuklarının da olduğunu öğrendik. İşte torunlarınız var denildiğinde, yaşlı adam hayret etti ve "kızdan torun yabancı gibi olur, gerçek torun sayılmaz" dedi. Bu, evlenince kızın "el olup" gidişinin neticesidir. Hem o torunlar yabancı bir erkeğin çocuğu kabul edilir. Çocuk babaya ait kabul edilir, ana sadece bir araçtır. Torun oğlan çocuğun olmalıdır, o kendilerinden sayılır.

Niçin çocuk istenir sorusuna, genellikle erkek çocuk için yukarıda belirtilen cevaplar verilmektedir. "Çocuk olmayan ev kurudur." Oğlan çocuk "nesli devam ettirir", "ocak bekçisidir". İhtiyarladıklarında ana-babaya o bakacaktır. Oğlan çocuk istenmesinde bu gelecek korkusu da vardır.

Hiç çocuk istemeyene rastlanmamıştır. Sadece sayısı üzerinde değişik düşünceler vardır. Oğlan çocuk olana kadar doğuma devam edilir, sınır yoktur. Genellikle doğum kontrolü uygulanmamaktadır. Ortayaşlı çiftlerden çok azında (sayısı 10 aileyi geçmez) doğum önleme hapları uygulanmaktadır. Diğerlerinde devamlı çocuk oluyor, ölen ölüyor, kalan büyüyor.

Bu sebeple ailelerde çocuk sayısı fazladır. Anket sorusuna verilen cevaplar-
da gençler yaşlılara oranla daha az çocuk istemektedirler. Gençlerden evli
birisi, artık hanımının çocuk istemediğini, bu hususta ısrar ettiğini, fa-
kat kendisinin razı olmadığını belirtmiştir. Evli gençlerin çocuk sayısı
(Tablo: 8)'de görülmektedir. Evli genç kadınlarda çocuk sayısı daha fazla-
dır. 4 çocuğu olan hiç genç erkek yokken, kadınlardan iki tanedir. 3 çocu-
ğu olan da erkeklerde iki tane iken, kadınlarda dört tanedir. Bunun sebebi,
kadınların küçük yaşta evlenmelerinden ileri gelmektedir (Tablo: 8).

TABLO: 8 Evli Gençlerde Çocuk Sayısı Dağılımı

Çocuk Sayısı	K a d ı n		E r k e k	
	Sayı	%	Sayı	%
1 Çocuğu var	5	26,5	2	18
2 " "	3	15,8	2	18
3 " "	4	21,1	2	18
4 " "	2	10,5	-	-
Hiç yok	5	26,5	5	46
TOPLAM	19	100	11	100

Gençlere sorduğumuz, kaç çocuk istersiniz sorusuna verilen
cevaplarda da yine erkek çocuğun çok istendiği, kız çocuğun az istendiği
görülmüştür. Bu konudaki varsayımımızı bu cevaplar da doğrulamaktadır. Er-
keklerde, 1 kız çocuğu isteyenlerin oranı % 40 iken, iki kız isteyenler
% 23, 3 kız isteyenler % 4'tür, 4 kız isteyen hiç yoktur. Buna karşılık,
1 erkek çocuk isteyenler % 23, 2 tane isteyenler % 28, 3 erkek çocuk iste-
yenler % 17, 4 tane isteyenler % 6 dır. 5 erkek çocuk isteyen ise % 3'tür.
Sadece erkek çocuk isteyip, hiç kız istemeyenlerin oranı % 10'dur, ki ol-
dukça yüksek bir oran teşkil etmektedir.

Kadınlarda bu oranlar değişmekte; 1 kız isteyenlerin oranı
% 42,5, 2 kız isteyenler % 40, 3 kız isteyenler % 3'e düşmekte, 4 kız is-
teyen erkeklerde hiç yokken kadınlarda % 2,5 oranında vardır. Buna karşı-
lık, 1 erkek çocuk isteyen % 27,5, iki isteyen % 50 ile en yüksek orana
ulaşır, 3 tane isteyen % 12,5'dur.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, kadınlarda kız çocuk isteme oranı erkeklerden yüksektir, ancak onlarda da erkek çocuk daha çok istenmektedir. İki cins arasında diğer önemli bir özellik; hiç kız istemeyen erkek olduğu halde, hiç kız çocuk istemeyen kadının bulunmamasıdır. Ayrıca, diğer bir önemli netice de, çocuk isteme sorusuna cevap vermeyen denek oranı erkeklerde % 23 iken, kadınlarda % 10 dur. Bu durum kadınlarda çocuk sevgisi daha çok olduğu içindir. Kadınlar için evlilik çocuk sahibi olmak demektir. Onlar çocuk duygusu yönünden daha heyecanlıdırlar. Çocuk duygusuna kayıtsız kalamıyorlar. Erkekler bu soruyu, ilk defa düşünüyor-muşcasına cevap veriyorlar, fazla duyarlılıkları yok bu konuda. Kadınlar için çok önemli olan çocuk sahibi olma duygusu erkekler için pek önem-senecek bir olay değil (Tablo: 9-10).

TABLO: 9- Gençlerin İsteddiği Çocuk Sayısı

İstenen Çocuk Sayısı	E r k e k		K a d ı n	
	Sayısı	%	Sayısı	%
1 Kız İsteyen	28	40	17	42,5
2 " "	16	23	16	40
3 " "	3	4	2	5
4 " "	-	-	1	1,5
Kız İstemeyen	7	10	-	-
Cevapsız	16	23	4	10
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 10 Gençlerin İsteddiği Erkek Çocuk Sayısı

İstenen Çocuk Sayısı	E r k e k		K a d ı n	
	Sayısı	%	Sayısı	%
1 Erkek İsteyen	16	23	11	27,5
2 " "	20	28	20	50
3 " "	12	17	5	12,5
4 " "	4	6	-	-
5 " "	2	3	-	-
Cevapsız	16	23	4	10
TOPLAM	70	100	40	100

b) Çocuğun Yetiştirilmesi, Şahsiyetinin Gelişmesi, Adâb-ı Muâşeret Kaidelerinin Öğretilmesi, Yarına Hazırlanması:

Çocuğun yetiştirilmesi, yetişmesi inceleyeceğimiz gençlerin tutumlarının değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu sebeple önce genel olarak çevre -insan ilişkilerine, yetişmede çevrenin önemine açıklık getirmek uygun olacaktır.

İnsan bir sosyal çevre içinde doğar, büyür. Önceleri bütün ihtiyaçları fizyolojiktir. Bunlar çevresince, alışagelindiği şekilde tatmin edilir. Süt çocuklarında bu durum görülür. Çocuk, "bunları yarımsız tatmin edemez. Başkalarına tâbi olması, bu kimselerin bu fizyolojik ihtiyaçları tatmin ediş usûllerini çocuğun benimsemesine sebep olur. Bu kimselerin usûllerini kabul eder, zira bir kere başka bir usûl bilmemektedir, sonra ailenin ve gurubun usûllerine uymak müsbet bir takviye görür. Çocuk büyüdükçe fizyolojik bakımdan motive edilmiş olan davranışlarını cemiyetçe kabul edilir şekilde ifade eder. Çocuğun tatmin tarzları ailesinin ve içinde bulunduğu muayyen kültürün tatmin tarzlarıdır. Meticede meydana gelen fert fizyolojik bakımdan faaliyete sürüklendiği zaman fizyolojik ihtiyaçlarını tatmin için, kendini aynileştirdiği (idéntifier) gurupların normlarına ve âdetlerine uyar⁽²⁵⁾. Çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanma şekli dahi sosyaldır, çevreye bağlıdır. Kaldı ki sonradan elde edilmiş pek çok ihtiyacımız vardır, bunların pek azının kökleri açıkça fizyolojiktir. Sonradan kazanılmış motifler, fizyolojik ihtiyaçlara dayanır, dayanmasın çoğunun menşei açıkça sosyaldır. Yani bunlar başka insanların davranışına bağlıdır⁽²⁶⁾. Gelişme, çevre ile, toplum kültürü ile yakından ilgilidir. Bu sebeple psikolojik bakımdan, çeşitli bölge ve kültürlerin insanları farklıdır. İnsan üzerinde çevrenin etkilerini çok önemli görmek gerekmektedir. Çünkü, "Veraset ve çevre şartları arasındaki karşılıklı tesir neticesinde meydana gelen gelişmeye olgunlaşma denir"⁽²⁷⁾. Veraseti psikologlar iki anlamda kullanmaktadırlar; birincisi insanın kalıtım (irsiyet) yoluyla atalarından aldığı özelliklerdir. Buna "biyolojik veraset" denilmektedir. Bir de "sosyal veraset" vardır. "Atalarımızın

(25) Norman L.Munn, Psikoloji, Çev.: Nahid Tendar, Maarif Basımevi, 1954 C.1, s.37.

(26) Norman L.Munn, a.g.e., s.37.

(27) Norman L.Munn, a.g.e., s.117.

kendileri ve kendilerini çevreleyen dünya hakkındaki öğrendikleri şeylere bizim sosyal verasetimiz denir"⁽²⁸⁾. Atalarımızın yaşamak için, yaşarken öğrendikleri herşey, yaptıkları her aşama, yendikleri her zorluk buna dahildir. Yaşamak için de atalarımızın öğrendiklerine tâbi olduğumuz bir gerçektir. O aşamalar bizim yaşayışımızı kolaylaştırmaktadır. İnsanın kalıtım yoluyla getirdiklerini yok farzetmek mümkün değildir. Bunlar zaman zaman insanın davranışlarında kendini gösterir. Fakat insanın gelişimi, toplum içinde insan söz konusu olduğunda bunu çok önemli kabul etmemek gerekmektedir. Çünkü, biyolojik etkenin bütün dünya insanları için aynıdır⁽²⁹⁾. Çocuğun doğduğu andaki durumundan çok, onun doğduğu çevre, gurup, bölge önemli olmaktadır. Meselâ yapılan bir araştırmada, cinsel sapıklığın kromozonlarla, hormonlarla ve ganodlarla değil, fakat daha çok, kültürel etkilerle meydana geldiği ortaya konulmuştur⁽³⁰⁾. Ayrıca, antropologların kültür ve kişilik problemini ele alırken insanlardaki biyolojik ortak özellikler üzerinde durmaları tenkit edilmektedir. Bütün dünyada üniversal bir insan özü olduğu, ancak bu özün kültürle elde edilenin yanında çok küçük kaldığı ve bu özün mahiyetinin ancak geniş bir kültürler arası araştırma serisi ile meydana çıkarılabileceği ileri sürülmektedir⁽³¹⁾.

Köy gencinin büyüdüğü çevre, köyüdür. Çocuk, köy ailesi içinde doğup, büyümektedir. Çocuğun yetiştirilmesinde kaideleşmiş bir sistem yoktur, bu çevrenin içinde doğar ve gördükleriyle şekillenir. Sadece fizyolojik ihtiyaçları karşılanır. Büyütülmesinde, bakımında büyüklenden görülenler uygulanır. "Şöyle yapılırsa neticesi şöyle olur" gibi bir düşünceye rastlanmamıştır. Çevrenin, ailenin yaşayışı köyde çocuk için en önemli etkindir, çünkü özel olarak öğretilen, öğretilmek istenen bir husus veya bir eğitim tarzı yoktur, tek öğrenme kaynağı çevresinde gördükleridir. İlkokula kadar -bebeklikteki ilgi hariç- çocuk kendiliğinden büyür. Aile içinde, köy içinde, sadece fizyolojik ihtiyaçları sağlanarak kendi kendine yaşar. Çocuğun yaşayışı plânlanmaz, tehlikeden korunması, zararlı harekette bulunmaması hususları dışında müdahale edilmez. Çocuğun ilkokul yaşına kadar aile içerisindeki durumunu, bebeklikteki bakımını, bazı hususları öğrenmesini şöylece özetleyebiliriz:

(28) Norman L. Munn, a.g.e., c.2, s.146.

(29) Fatma Başaran, a.g.e., s.22.

(30) Fatma Varış, Ergenin Gelişimine Etki Yapan Faktörler, Ankara Ü.B. 1968, s.16.

(31) Fatma Başaran, a.g.e., s.22.

Gebe kadınlar, köydeki görevli ebenin veya yaşlı kadınların öğütlerine göre hareket eder, yaşlı kadınların öğütleri daha önemlidir. Doğumu da bunlardan hangisi rastgelirse o yaptırır. Çocuk anne sütü ile beslenir, sütün yetmemesi düşünülüp ek gıda verilmez. Çocuğu yaşamayan ailelerde "sütün dokunması" diye bir inanç vardır, o zaman süt verilmez. Çocuklara banyo da çok yaptırılmaz, banyoyu kaldıramıyacağına inanılır. Aynı şekilde taşıyamayacağı inancı ile doktorun verdiği ilaçların da tamamı uygulanmaz. Çocuğun nasıl büyütüleceği gençlere ihtiyar kadınlarca öğretilir; onların dediği şekilde hareket edilir. "Belek" devresinde "höllük" denilen toprağa belenilir. 1-1,5 yaşına kadar kundağa sarılır. Çocuğa yeni davranışlar öğretilmesi düşüncesi yoktur, fizyolojik ihtiyaçları karşılanır ve kendiliğinden yaşar. Tuvalet eğitimi 2-2,5 yaşında başlar, bu çocuğun bünye olarak gelişmesine de bağlıdır. Çok çabuk gelişenlere daha çabuk öğretilir. Annesi telkinlerle, bazan da korkutma ile tuvalete çıkmayı öğretir. Çocuklar devamlı aşıda yaptırılmaz. Köye aşı için sağlık ekipleri gelirse aşı yaptırılır, özel olarak düşünülmez. Çocuğa hazırlanan özel bir yemek yoktur. Anne sütü uzun süre verilir, bunun yetmediği çocuğun ihtiyaç göstermesi ile anlaşılır. Artık büyüklerin sofrasında da bulunur, yemeklerin suyundan verilir. Yemek yemesini de bu sofrada kendiliğinden öğrenir. Tamamen çevreden gördüklerini uygular, çevreye göre hareket eder. Küçük müdahaleler olsa da bunlar tehlikeden korumak, zarara yol açmasını önlemek, meselâ yemeği dökmesini engellemek içindir. Görmesi ve gördüklerini uygulaması çocuk için öğrenme kaynağıdır.

"Çocuğun şahsiyetinin gelişmesi" diye bir düşünceye rastlanılmamıştır. O büyüklerden gördüğü gibi hareket eder, onlardan gördüğü ile düşünür. İlkokula kadar çocuklarda bir konuyu düşünme veya birkaç cümle ile ifade etme gücü yoktur. Zaten, muhtevalı ve düzenli ifade gücüne büyüklerde dahi rastlanmamaktadır. Bu konuda cinsiyet farkı da yoktur, ailede ve çevrede her cins kendi cinsinin davranış ve statülerini görerek öğreniyor ve uyguluyor. Çocuğun şahsiyetinin gelişmesi, konuşabilmesi, gurur sahibi olması, varlığını duyması, iddia etmesi ilkokul çağında başlıyor. Bu da ailenin etkisi ile değil, okulda geniş bir gurubun içinde bulunması ve öğretmenin davranışları ile oluyor. Okulda disiplinli bir düzen oluşu, bir sistem içinde hareket edilmesi, başarı ve başarısızlık olayı, konuşma mecburiyeti, kitapla ve düşünceyle ilâi kurulması bu duyguların gelişmesini sağlıyor.

Çocukların büyüklere karşı konuşması, bir konuyu tartışması geleneği yoktur. Yeni gençler, diğer sosyal gelişmelerle bu geleneği getiriyor sayılır. Gençlerden de beklenen büyüklerin yanında konuşmamaları, en azından onlara karşı gelmeleridir. Çocuğun iyi düşünemeyeceği, herşeye "aklının ermeyeceği" onun yerine ailesinin daha iyi düşüneceği kabul edilir. Ona devamlı çocuk muamelesi yapılması ise, bir pedagoğun deyimiyle;

- Nefse itimadı azaltır,
- Aşağılık kompleksi başlar,
- Şahsiyet teşekkül etmez⁽³²⁾.

Gerçekten, büyüklerin gözünde bunlar hep çocuk kalıyor. Köy dışında çalışıp, para kazanmaya başlayınca biraz bu duygu zayıflıyor. Ana-babada çocuğa hâkimiyet duygusu gelişmiş. Çocuk için baba önemli bir otoritedir. Eşi ve çocukları üzerinde babanın otoritesi gençleri de etkiliyor, onlar da eşleri ve çocukları üzerindeki otoritelerini şimdiden düşünüyorlar. Yine bu sebeple, genç kızlar ve kadınlar tâbi olmayı tercih ediyorlar, geleneksel uygulama onları bu şekilde yetiştiriyor. Bu otoriteryan kişilik, erkeklerde siyasi konuşmalara da yansıyor, "ülkenin sert bir idari tutumla düzeleceğini" her fırsatta belirtiyorlar. Bu açıdan şu tesbite önem vermek gerekiyor" Otoriteryanizm, her ne kadar genel bir kişilik özelliği olarak ortaya atılmışsa da, kanımızca toplumsal normların dışında değildir; yani kültüre bağlıdır"⁽³³⁾. Sertlik, kuvvete boyun eğme, büyük görünme isteği gibi kişilik tipinin genellikle çocuğun sıkı disipline tâbi tutulduğu ve sevilmediği ailelerde geliştiği tesbit edilmektedir⁽³⁴⁾. Köyde, çocuklar üzerinde çok sıkı bir disiplin yok denilebilir, fakat çocuğa karşı sert ilgi, hata yaptığında şiddetli bir ceza vardır. Devamlı emredilir, hükmedilir, o sadece söz tutan kişidir. Onun istekleri, arzuları pek düşünülmez, çocukların istekleri de olmaz. Bundan çocuğun sevilmediği anlaşılmalıdır, gelenek budur, sevgi o ilişkilerin içinde saklıdır. Hatalarda psikolojik ceza yerine fiziksel ceza uygulanmaktadır. Başka bir araştırmada da Türkiye'de kırsal kesimde (köylerde) fiziksel ceza uygulandığı belirtiliyor⁽³⁵⁾. Bu tür bir aile disiplinin Türklere atfedilen pasiflik ve bağımlılık eğilimlerinin bir nedeni olabileceği ileri sürülüyor. Köyde, baba hiçbir zaman, hiçbir konuda bir arkadaş değildir, bir otoritedir. Çocuklar itaatkar tiplerdir. İlkokul,

(32) Refia Şemin, a.g.e., s.43-44.

(33) Çiğdem Kağıtçıbaşı, Gençlerin Tutumları, s.1.

(34) Çiğdem Kağıtçıbaşı, a.g.e., s.4.

(35) Çiğdem Kağıtçıbaşı, Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları, s.34.

gençlerin şahsiyetlerinin gelişmesini önemli oranda etkiliyor. Köyden ayrılma ise gençleri daha da değiştiriyor. Sıkı baskıdan kurtulmak, birden serbest kalmak, şehrin çok yönlü hayatı içine "başboş düşmek", her istediğini, kazandığı paranın da yardımı ile, yapabilmek onları çok farklı yapıyor, şehirde devamlı yaşayanlardan daha çok yasak hareketleri yapmaya yöneltiyor.

-Çocukta âdab ve muâşeret öğrenimi de geleneksel tutumlar içinde, kendiliğinden, görerek olmaktadır. Bu konuda çocuğa bazı müdahaleler olur. "amcana yer ver" denir, veya başka bir davranış öğretilir. Ancak bunları esas olarak, kendinden büyüklerden görerek öğrenir. 5 yaşından itibaren el öpmeler, bazı kişilere karşı özel bazı davranışta bulunmalar öğretilir. İlkokul çağı âdab ve muâşeretin esas öğrenilme çağıdır. Davranışlar ilkököl boyunca şekilleniyor. Babanın otoritesi, güçlü bir de sevgi ile birleşerek öğretilmekte toplanıyor, öğretmen çocuklar üzerinde aileden daha fazla etkili oluyor ve şekillendiriyor. Ayrıca, okulda büyük bir arkadaş gurubu içinde düzenli, kaidelere riayet edilerek yaşanan bir hayat ahlâki yönden etkiliyor, sosyal ilişkilerini geliştiriyor. Bu çağlar şekillenmeye, öğrenmeye de en elverişli çağları olmaktadır. Bu yaşlarda, erkek çocuklar köy odalarına da gidebiliyorlar. Kız çocuklar ise törenlere, evdeki kadınların toplantılarına katılıyorlar. Bu şekilde kendilerinden büyüklerin yaş farkları içinde birbirlerine davranışlarına görerek taklit ederler. Büyüklerin yanında konuşulamayacağı, topluluğa geldiklerinde onlara yer verileceği, onların elinin öpüleceği, onlar birşey isteyince hemen çerefinin yapılacağı, büyüklerle bir arada oturma ve konuşma âdabını büyüklerle hizmet etme alışkanlığı bu toplantılarda, odalarda, evlerde görerek öğrenilir. Yanlış davranışlarda ayıplanma bunda bir etkenidir. Gelenekler de bu şekilde yaşamaktadır zaten. Çocuğun toplumsal davranışları, âdetleri öğrenmesi de yine gelenek süreci içinde, kendiliğinden tabii şekli ile yürümektedir. Bunun eskiden daha etkili olduğu, bu devirlerde köy odasının, caminin birer mektep olduğu, herşeyin ağırbaşlılığı, ağırlığı ile hükmünü sürdürdüğü, bugün ise zayıfladığı belirtiliyor.

-Çocuğun yarına hazırlanması duygusunun son yıllarda az da olsa başladığı görülür. Endişesi başlasa da henüz yapılan birşey yoktur. Çocuk sahibi olmak istenirken onun yarına hazırlanması ve geleceği kaygısı taşınmıyor. Ancak çocuk ilkökölü bitirdiğinde, arazileri de az sa "şimdi ne yapacak" düşüncesi başlıyor. Son yıllarda ilkököl sonrası okumaların artmasında bunun etkisi görülür ve tek yapılan da budur zaten. Bu tamamen,

sosyo-ekonomik sebeplerle alınmış bir karar olmaktadır. Eğer çocuk okula gönderilmediyse veya zorluğu sebebiyle okuldan ayrıldıysa köy dışında iş bulmak gerekir. Bunda da babanın bir katkısı olmaz, çocuk kendisi iş arar, daha önce köylülerinin çalıştığı bir yerde iş bulur. Büyükler, gençlerin dışarda çalışıp para kazanmasını iyi karşılarlar.

Kız çocuklar için ise istikbâl endişesi ile yapılan hiçbir şey yoktur. Onların okutulması da söz konusu değildir, bir başka yerde iş bulmaları da. Onların yapacakları tek şey çağları gelince evlenmektir. Evlenme çağına geldiklerinde onlar için düşünülen gelecek endişesi, iyi bir evlilik yapmalarını sağlamaktır. Bu iyi birisi ile evlenmesini istemek demektir. Bunu sağlamak için, dünürler içinden en uygunu seçilir, kız gelin edilir ve geleceğini düşünme endişesi de ortadan kalkar.

Bu konuda son olarak şunu belirtmek gerekir, geleceklerini şimdiki köy gençleri yaşlılardan, babalarından daha çok düşünüyorlar.

c) Köyde İlkokul Öğrenimi:

Köyümüzde ilkokul öğrenimi 1938 yılında köy odalarında başlamış. Okul binası 1948 yılında faaliyete geçebilmiş. 1974 yılında yeni, ek bir bina daha yapılmış. İlk açıldığı yıllarda okul ilgi görmemiş. Bugünün yaşlılarının çoğu okuyup, yazmayı bilmiyor veya eski Türkçeyi biliyor. Ortayaş grubundan da okuyup-yazma bilmeyenler var. Genç erkeklerden sadece iki kişi var, onlar da gençlerin son yaş gurubundan, yani ortayaşa yakındırlar. Bugünün erkek çocukları tamamen okula gönderiliyor. Genç kadınlarda, özellikle üçüncü yaş gurubunda okuyup-yazması olmayanlar var. Yakın yıllarda dahi kızların tamamı okula gönderilmemiş. Kızların okuması yine de hoş görülmemektedir. Yalnız son senelerde kızların da tamamı okula gönderilmektedir. Birkaç tane istisna vardır. Okullarında köylerinden bir öğretmenin bulunmasının etkisi vardır. Bu sene ilkokulun 160 öğrencisi, 5 öğretmeni vardır. İlkokul artık kendini tamamen kabul ettirmiştir, köyde normal bir süreç olarak yürümektedir (Tablo: 11).

TABLO: 11- Gençlerde İlkokulu Okuma Oranı

Okul	E r k e k l e r		K a d ı n l a r	
	Sayı	%	Sayı	%
İlkokulu Bitiren	91	96,8	49	62,8
" Bitirmeyen	3	3,2	29	37,2
TOPLAM	94	100	78	100

B. GENÇLİK ve EĞİTİM

a) Eğitim ve Çevre İlişkisi:

Erkek çocukların ilkokuldan sonra çeşitli okullara gönderilmesi düşüncesi son zamanlarda görülen önemli gelişmelerdendir. Bu durum biraz da gençlerin iş bulmak için çektikleri zorlukların bir uyarısıdır. Yaşlılardan, veya babalardan hangisine sorulsa, çocuğunun okumasını istediklerini ve uygun bulduklarını belirtmektedirler. Kız çocuklar için bu düşünce yoktur, "kız okumaz" kanaati devam etmektedir. Bu konu açıldığında her fırsatta, şehirde gördükleri kız ve erkeklerin arkadaşlığından yakınıyor, okuyanların bu duruma düştüğünü, "açılıp-saçıldığını" belirtiyorlar, Kızın okutulmaması onların "namus" telakkilerinden ve bu duygu üzerinde önemle durmalarından ileri gelir. Namus duygusu köyün en önemli hassasiyet noktalarından biridir. Kızını ebe okulunda okutan tek köylü için kendi büyük oğlu dahi tenkitler yöneltmektedir. "Kız evindedir, erindedir", bunun dışında düşünülemez. Sadece bir iki kişi, uygun şartlar sağlansa kızını okutabileceğini, ancak şartların uygun olmadığını belirtmişlerdir. Ya şehirde güvenilir, yakın akraba olmak veya orada ev tutup yanına gitmek gerekir. Kızlarını okutmak isteyenler için ebelik ve öğretmenlik seçilen en uygun meslekler olmaktadır. Bunları kadına uygun meslek görürler. Erkeklerle karışık okunan okullar hiç kabul edilmiyor. Genç kızlar kendileriyle yapılan konuşlarda, ve anket sorularına verdikleri cevaplarda çoğunlukla ailesinin kendisini okutmadığını belirtmektedirler.

Erkek çocukların ilkokul sonrası okutulmak istenmesine rağmen bunun gerçekleşmemesinin sebebi maddi imkansızlıklardır. Çocuklarına şehirde bir ev kiralamaları, onun ihtiyaçlarını karşılamaları mümkün değildir. Her gün okul için şehre gidip-gelmek ise çok zordur. Kış mevsiminde bu imkansız

denecek duruma gelir. Son yıllarda ortaokula kaydettirilen ve bu güçlükler yüzünden ayrılan 15 kişi vardır. Bunların çoğu 12-15 yaşları arasındadır. Çocuklarına ortaokula göndermeyenlerden bir kısmı ise, din görevlisi olabilir umuduyla çocuklarını köydeki "Medrese" denilen ve imamın ders okuttuğu Kur'an kursuna gönderiyorlar. Bunlar şimdilik köy imamından okuyacak, bunu takiben şehirdeki daha ileri kurslara gideceklerdir.

Köylülerin bir kısmı, meslek açısından, okulların hepsinin faydalı insan yetiştirdiğini kabul ediyor. Meslek ve gelir sahibi olmak ölçü olarak alınıyor. "Gençler okumalı, meslek ve gelir sahibi olmalı" deniliyor. Okuyan genç, "cahillikten de kurtulur." Yaşlı bir köylü, hayatın her yönünü okumayla çok ilgili gördüğünü şu sözü ile belirtiyor; "Ailesi ile (hanımı ile) yatmasını, tuvalete gitmesini dahi tahsilli daha iyi bilir." Böylece okumaya, okullara karşı meslek edinme dışında bir yaklaşım da görülmektedir. Bugünkü üniversite gençliğini beğenmiyorlar. Gelenek ve inançlara uygunluk onları yargılamada da ölçü oluyor. Okuyan gençlerin, üniversite öğrencilerinin ülkede olaylar çıkarması, şehirde gördükleri kız-erkek ilişkileri, giyimleri onları beğenmeme sebepleridir. Bunları "komünist" olarak niteleyenler de vardır. Gençleri "dine ve örf" de karşı buluyorlar. 60 yaşında bir köylü, "gençler ahlâksız, dinsiz yetiştiriyor, ben olsam o okullara çocuğunu göndermem" demiş, "Şeriatla bu okullar birleştirilirse" ancak gönderebileceğini belirtmiştir. Açıklamak istediği, okullarda müsbet bilgilerin yanında dinî ve millî değerlerin de öğretilmesidir. "Okullarda şeriatla fen birleştirilmelidir" demesindeki anlam da budur. Gençlerin okutulması düşüncesinde sık sık bu yargıya rastlanılmıştır. Bu düşünce tarzı zaman zaman gençlerde de görülür. Okullara karşı bu kuşku doğmuştur ve devam etmektedir. İşte, gençlerin okumasını köy çevresi bu imkanlar, bu karmaşık duygular içinde algılamakta ve değerlendirmektedir.

b) Eğitim ve Fert İlişkisi:

Kız ev erkek çocuklarının ilkokula gönderildiği belirtilmişti. İlkokul çocukları diğer okullara da yönelmektedir. Diğer okullara gitme isteği ilkokulda doğuyor. İlkokulda okuyan çocuklarda bu istekler tesbit edilmiştir. Kız çocuklar, "babam gönderirse okurum" demektedir. Erkek öğrencilerin çoğunluğu ise, babalarının da göndermek istediğini açıklamıştır. Öğretmenler de bu konuda etkili olmaktadır. Özellikle, köyün çocuğu olan okul müdürü çocuk babalarına etki etmekte, onun sözüne güven

duyulmaktadır. Okuma oranının artmasında bu öğretmenin rolü önemlidir. Köylü, okuyan kişi olarak onu örnek görmekte, "bak işte bu okudu ya bozulmadı, dinini töresini inkar etmedi, nasıl gittiyse öyle geldi" demektedir. Gerçekten bu öğretmen her zaman köylünün yanında, içindedir. Camide, odada, törenlerde köylüyle beraberdir. Köyde imamdan daha etkili durumdadır. Bu sebeple de zeki çocukların okula gönderilmesinde yol gösterici oluyor.

Okusaydınız ne olmak isterdiniz sorusuna kadınlar genellikle öğretmen ve ebe olmayı, erkekler ise öğretmen olmayı isteriz, şeklinde cevap vermişlerdir. Erkeklerde bu istek biraz dağılım göstermiş, kadınlarda göstermemiştir. Köy gençleri için okuyanlar içinde iki örnek vardır; öğretmen ve ebe. Bunlar köydedir, hayatları daha düzenlidir, maaşları vardır, evleri de daha iyidir. Gençlerin gördükleri bunlar olduğu için bu sorulduğunda zihinlerinde şekillenen de bunlar olmaktadır. Köydeki bayan öğretmen de bu konuda örnek kabul edilmektedir. Doktorla ilişkisi bulunanlar doktorluğu da tercih etmişlerdir. Meslekler konusunda bilgisi olmayanlar veya bu soruyu kendileri için fazla hayâli bulanlar cevap vermeyi önemsememiş, lâf olsun diye bir cevap vermiş, veya geliri olan bir memur olmak isterdim demişlerdir. Bu sorunun cevabında gençlerin izafet çerçevesi de belirlemektedir, onların ufku ancak bu mesleklerle çevrilidir. Tabloda hangi mesleklerin istendiği görülmektedir (Tablo: 12)⁽³⁶⁾. Bu tabloya göre, öğretmen olmak isteyenler, erkeklerde % 54, kadınlarda % 32,5 oranındadır. Ebe olmak isteyenlerin oranı ise % 22,5 tur. Kadınlardan halıçı olmak isteyenler % 5 üniversitemizin halıcılık kursunu bilmektedir. Erkeklerde bu meslekler dışında, doktorluk (% 9), avukatlık (% 6), mühendislik (% 4,5), subaylık (% 4,5) istenmiştir. Diğer meslek isteme dağılım tabloda görülmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, köyde okuyarak bir göreve gelenler sadece 3 kişidir. Birisi Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudur. ve şu anda Aşkale'de kömür işletmelerinde muhasebecilik yapmaktadır. İkincisi, bunun amca oğlu olan öğretmendir. Üçüncüsü de köyün tek okuyan kızı olan ebedir. Bunların dışında okuyarak görev alan yoktur. Lise mezunu, lisede okuyan, orta okulda okuyanlar vardır (Tablo: 13).

(36) Tablolardan bir kısmı, en önemlileri konular işlenirken hemen oraya konulacaktır, diğerleri, (Tablo: 12) de olduğu gibi araştırmanın sonuna konacaktır.

Kadınlardan ilkokulu okumayanlar dikkat çekici miktardadır (Tablo: 14). Kadınların % 27,5'unun okuma yazması yoktur. Erkeklerde bu oran % 1,5 tur (Tablo: 15). Şu anda 6 kişi lisede, 4 kişi ortaokulda okumaktadır, iki kişi de lise mezunudur.

TABLO: 13- Gençlerin Tahsil Durumları

Okul Durumu	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Okuyup yazması yok	1	1,5	11	27,5
Dışarda öğrenmiş	1	1,5	-	-
İlkokuldan ayrılmış	-	-	6	15
İlkokul mezunu	54	77	22	55
Ortaokuldan ayrılmış	5	7	-	-
Ortaokul talebesi	2	3	-	-
Ortaokul mezunu	1	1,5	-	-
Lise talebesi	3	4	-	-
Lise mezunu	2	3	-	-
Öğretmen Okulu Mezunu	1	1,5	1	2,5
Ebe Okulu mezunu				
TOPLAM	70	100	40	100

İlkokul sonrası okumama oranı çok yüksektir. Bu, köyün sosyo ekonomik durumunun bir yansımasıdır. Kadınlarda bunun önemli nedeni ailenin istememesi, erkeklerde bu faktörün yanında maddî imkân da işe karışmaktadır. Kızlar istese de ailesi göndermiyor. Bunu bildikleri için bir çoğu isteğini dahi belirtmiyor. Erkeklerde okumayı kendileri istemeyenlerin oranı % 28'dir. Ankete katılanlardan 8 kişi okumaya devam etmektedir. 5 kişi okuldan ayrılmıştır. Kadınlarda, "ailem okutmadı" şeklinde cevap veren % 90 oranındadır. Erkeklerde ise bu oran % 37 dir. Maddi imkansızlıklar sebebiyle okuyamadığını belirten erkeklerin oranı % 34 iken, kadınların oranı % 12,5 tur. Kadınlarda ailenin tutumu önemlidir. Çünkü, bunlarda okumayı çok arzu ettiği halde okuyamayanlar % 57,5 oranındadır. Bu durum göstermektedir ki okumaya karşı ferdî ilgi vardır, yüksek orandadır, ancak diğer şartlar bunu olumsuzlaştırmaktadır. Kadınlarda maddî durum iyi olduğu halde okutulmayanların oranı % 77,5 tur, daha doğrusu bunlarda maddî durumdan ziyade ailenin tutumu etken olmuştur. Eğitimle ilgili

varsayımımız doğrulanmaktadır böylece, genel olarak, ilkokul sonrası eğitimini önleyen sebeplerden birincisi çevrenin tutumu, ikinci etken maddî imkansızlıklardır. Bu neticeleri tablolardan rakamlarla daha açık görmek mümkündür (Tablo: 16, 17, 18, 19).

TABLO: 16- Erkeklerde İlkokuldan Sonra Okumama Sebepleri

Sebepl	Sayı	%
Ailem Okutmak İstemedi	23	37
Maddi İmkansızlıktan	21	33,8
Ben İstemedim	17	27,6
Başka	1	1,6
TOPLAM	62	100

Not: 8 kişi okulu bitirmiş veya okumaktadır.

TABLO: 17- Kadınlarda İlkokul Sonrası Okumama Sebepleri

Sebepl	Sayı	%
Ben İstemedim	3	7,6
Ailem İstemedi	36	92,4
TOPLAM	39	100

Not: 1 kişi okumuştur.

Bu konuda, ilkokul sonrası okuması mümkün olanlardan okuma sebepleri öğrenilmiştir. Kadınlardan da okumak isteyenlerden ve istemeyenlerden bunun sebebi sorulmuştur. Okullara karşı tutumların sebepleri de böylece belirlenmiştir. Bu suale verilen cevaplar gençlerin geleceğe ait tutkularını da göstermiş olacaktır. Erkeklerde, okumak istemeyenlerin okumayı arzu etmedikleri, hayatlarını başka sahalardan kazanmak istedikleri tesbit edilmiştir. Ortaokuldan ayrılan ve serbest çalışan bir genç, "okusaydım ne olacaktı, şimdi daha çok para kazanıyorum" demiştir. Bu genç, okurken kitap parası dahi bulamadığı için okulu bırakmıştır. Bu tür, daha çabuk kazanç getirici iş edinme düşüncesi bir etkindir. Erkeklerde bu şekilde ikili sebebe karşı, okumayı istemeyen kadınlarda tek sebep vardır; o da kızların okumasının iyi olmadığı, okuyanların açılıp, saçılacağı, kızların ev kadını olmasının daha uygun olduğu düşünceleridir (Tablo: 19). Kadınlardan bu

cevapları, köyde bu konuyla ilgili geleneksel inançlarla şekillenmiştir ve kadınların kendi statüleri konusundaki düşüncelerini de yansıtmaktadır.

Kadınlardan okumak isteyenlere, sebebi sorulduğunda, "bir meslek edinmek için" cevabı en büyük oranı teşkil etmiştir. Köy kadınlarında da bir meslek edinme duygusu gelişmektedir. Genç ebe ve öğretmenin köyde bir meslek sahibi olarak bulunmaları bu düşüncelerin gerçekleşebileceğini de onlara göstermektedir. Zaten meslek seçimi isteğinde de bu ikisi en başta yer almaktadır. Bunun dışında, memlekete faydalı olmak, bilgili olmak, şehirde yaşamak, hayatını kurtarmak gibi çeşitli özellikler arzeden cevaplar verilmiştir. Bu soru açık olarak sorulmuştur, bu tür cevapların verilmesi kendi duygularının bir ifadesidir. Bu özelliklerini de meydana çıkarmaktadır. Açık soru oluşu nedeniyle de % 40 oranında cevapsız bırakılmıştır. Düşünceye yer veren, yeni buluş gerektiren sorularda cevapsız bırakma oranı yüksek olmaktadır. Köy gençlerinde çeşitli konularda bu muhteva ve düşünce açılımı sağlanamamıştır. Kadınların okumak isteme ve istememe sebepleri (Tablo: 20)'de görülmektedir. Erkeklerden, bütün zorluklara rağmen okuyan, okulu bitiren veya bitiremeyenlerle okuma sebebi görüldüğünde, köyde çiftçilik hayatının yeterli olmadığını, şehirde ise iş bulmanın çok zor olduğunu, istikbâllerini kazanmak için okumayı istediklerini belirtmişlerdir. Kadınlarda olduğu gibi, bunlarda da meslek sahibi olmak düşüncesi birinci plândadır. % 30 meslek için ve % 8'i para için derken aynı sebepte birleşmektedirler. % 23'ü memlekete hizmet için ve % 15'i cahillikten kurtulmak için okuduğunu belirtmiştir. Subay olmayı çok arzu ettiği ve "babasının okumanın faydasını bildiği" için okuyanların oranı % 8'erdir. O yaşta çocukların ayrıntılı düşünemediklerini kabul etmek gerekir. Ailenin, büyüklerin yönlendirmesi beklenir. Okula babasının istemesi üzerine giden gencin babası o zaman muhtardır, şehirle ilgisi fazladır, bir siyasi partinin aktif üyesidir, bu sebeplerle oğlunu okutmak istemiştir. Bu ilgiler onu bu davranışa itmiştir. Çünkü köy dışı dünyayı yakından tanımakta, değerlendirebilmektedir. Oğlu istek belirtmediği halde, oğlunun okumasını ısrarla istemiş ve gerçekleştirmiştir. Bu soruya % 8 cevap vermemiştir (Tablo: 21).

C. ÖZET

Gençlerin eğitimi ile ilgili olarak özetle söylenebilecekler şunlardır: İlkokula kadar çocuklar düzenli bir bakıma, eğitime tâbi değildir. Geleneksel uygulama ile yetişirler. Çevreyi ilkökul çağında tanımakta, toplumsal ilişkilere daha düzenli şekilde o zaman başlamaktadırlar. Muâşeret, saygı, sevgi, nerede nasıl tutum takınılacağı genellikle ilkökul çağında şekillenmektedir. İlkokuldaki çoklu ilişki, öğretmenlerin öğrettikleri bilgi ve davranışlar, aile ve çevreden gördükleri uygulama ile bu gelişmektedir. Çocuğun yarına hazırlanması ile ilgili bir duygu ilkökul sonu başlamakta, bu da aktif ilgiye sevketmemektedir. Kadınlarda ise, yarınları ile ilgili olarak sadece iyi bir evlilik yapılması düşünülmektedir. Bu durum doğumdan itibaren aile ve çevrede kız-erkek statü ve değer farklılığının bir devamıdır.

Erkeklerin okutulmasına karşı ailelerde büyük istek olmasına rağmen, şehrin uzaklığı ve maddî imkanların yetersizliği bunu engellemektedir. Kız çocuklarını okutma isteği gelişmemiştir. Erkeklerin okutulmak istenmesinin sebebi ise, meslek ve gelir ihtiyacının neticesidir. Gençlerde, her iki cinste de okumaya karşı istek artmaktadır.

Ancak, bugünkü genç kadınlardan sadece bir kişi okutulmuştur. Erkeklerde ise bir kişi yüksek okulu mezunu, bir kişi öğretmen okulu mezunudur, bunun ikisi de amca çocuklarıdır. Lise ve ortaokul seviyesinde okuyanlar daha fazladır. Erkeklerde bu oran yakın senelerde daha da gelişme gösterecektir.

BÖLÜM: V

GENÇLİK ve EVLİLİK

Evlilik birliği, aile, bütün toplum bilimcilerce "başta gelen insan kurumu" olarak görülmüştür. Bunun önemli iki sebebinden birincisi ailenin insan türünü üretmesi, ikincisi ise, diğer toplumsal kurumların kaynağı olmasıdır. "Ekonomik faaliyetler, toplumsal denetim, eğitim, eğlence ve dinlenme ve daha özel toplumsal davranış kalıpları önce aile içinde gelişmiştir⁽³⁷⁾. Ailenin sosyolojik tanımı çeşitli şekillerde yapılmaktadır. Amerika'lı sosyologlar ailenin tarihçesi, tarihi uzantısı ve devamlılığından çok bugünkü ailenin sorunlarını başa almakta ve tanımlarını buna göre yapmaktadır⁽³⁸⁾. Onlara göre; "Evllenme, koca ve karının birbirleri, çocukları, akrabaları ve genel olarak toplum karşısındaki haklarını, ödevlerini ve ayrıcalıklarını tanımlayan resmî kuralardan meydana gelir. Görenek ve normların yönettiği bir toplumsal düzenleme ibarettir. Başka bir deyişle evlenme, aileyi meydana getiren toplumsal ilişkileri biçime kavuşturup, sağlamlaştıran, sözleşmeye dayalı bir anlaşmadır"⁽³⁹⁾. Frayer'de aileyi bütün sosyal yapıların temeli saymakta, ancak ailenin değişirliliğini ön plâna almaktadır. Hatta ailenin, "her zaman daha yüksek toplumsal yapıların izini taşımasını" kabul etmektedir⁽⁴⁰⁾.

Aile üzerine pekçok nazariye kurulmuş, ayrı bir aile sosyolojisi doğmuştur. Evliliğin temelinde çok çeşitli sebepler aranmıştır. Sosyolojik yaklaşımlar ve nazariyeler bunu "cinsel ilişkilerin sınırlandırılması, düzene bağlanması" olarak izah etmektedir. Onlara göre, çoklu cinsel ilişkiler yaygındı, bu serbest ve çoklu cinsel ilişki pek çok karışıklığa sebep oluyor, çocukların nesebi karışıyor. Bunı önlemek için cinsel ilişkiler sınırlandırılmış, bazısının bazısı üzerinde mülkiyet veya tâbiyet durumu meydana getirilmiş, bu primitif şekillenmeden bugünkü aile

(37) Lundberg, Chrag, Larsen, a.ge., s.99.

(38) Frayer, Sosyolojiye Giriş, Çev.: Mermin Abadan, S.B.F.Yayını, 1969 Ankara, s.220.

(39) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e., C.II, s.180.

(40) Hans Frayer, a.g.e., s.220.

doğmuştur⁽⁴¹⁾. Yâni, aile toplumsal bir gelişimin mahsülüdür. Dinî kaynaklar ise evliliğin sadece neslin üremesi için öngörüldüğünü, cinsî arzunun da insanın yaratılışında bir fizyolojik ihtiyaç olarak bunun için konduğunu, hepsinin hikmetinin sadece neslin üremesi olduğunu ifade etmektedir⁽⁴²⁾. Dinî kaynaklara göre cinsel ilişki denildiğinde zaten evlilik akla gelmektedir, serbest ilişki yoktur. İlk dinin ve ilk peygamberin yeryüzüne gönderilişinden bu yana evlilik düzeni olduğu ve uygulandığı bilinmektedir. Dinî görüşe göre ancak dinin ulaşamadığı veya inkâr edildiği toplumlarda serbest ilişki olmuştur. Bu sebeple, dinî kaynaklara göre evlilik neslin üremesi için kurulmuş ve devam eden tabii bir düzendir, ilahî bir düzendir.

Bu kısa genellemeden sonra, bu kısmın girişinde şu ikili ayrımı açıklamamız gerekiyor: Araştırmamızda evlilik ve aile bölümleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bunun ikisi içiçe incelenebilirdi, Ayırmamızın sebebi şudur; evlilikte evlilik birliğinin özelliğinden çok evlilik öncesi tutumlar, çoğu bekâr olan gençlerin evlilik düşünceleri, eş seçimi konusundaki tutumları ele alınacaktır. Aile bölümünde ise, ana-baba ve büyüklerle ilişkiler, aile uyumları ve çatışmaları incelenecektir. Genel köy araştırmasında bunun ikisi bir arada ele alınsa da burada, belirtilen sebeple ayrı olarak ele alınması uygun bulunmuştur. Bölümlerin ayrıntıları gözden geçirildiğinde bu ikili ele alış daha iyi anlaşılacaktır.

Evlilik bölümü üç alt bölüm için de incelenecektir. İlk kısımda evliliğe hazırlık, evlilik bilgisi, evlenme isteği, gençlerde evlilik öncesi ilişkiler ele alınacaktır. Anne-babanın eş seçiminde etkisi de burada belirtilecektir. İkinci kısımda, köy gençlerinin evlilik monografisi, evlilerde evlilik yılı, bekârlarda evlenmeme sebebi açıklanacaktır. Üçüncü kısımda ise, gençlerin kadınlara karşı tutumu, kadınların erkeklerden beklediği davranışlar üzerinde durulacaktır. Ayrıca, bütün bu kısımlarda çeşitli etkenler, bu tutumların sebepleri korelasyonlarla açıklığa kavuşturulacaktır.

(41) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e., C.II, s.114.
Hans Frayer, a.g.e., s.221.

(42) İmam Gazâlî, İhyau Ulûmid-Din, Çev.: Ahmet Serdaroğlu, Belir Yayını, 1972-İstanbul, C.II, s.67-81.

A. EVLİLİĞE HAZIRLIK

a) Evlilik Bilgisi:

Köyde evlilik konusuna çeşitli açılardan yaklaşıldı. Bunlardan ilki evlilikle ilgili bilgi edinme ve bu bilgilerin kaynaklarını tesbittir. Bu hususta yaşlılarla ve ana babalarla da konuşuldu.

Gençlerle evlilik konusunu konuşabilmek kolay olmamıştır, bu bir mahremiyet konusudur. Yaşlılarla veya kendilerden büyüklerle bu konularda konuşulmaz, Bütün gençlerin evliliğe ait bazı bilgi ve kanaatleri olduğu muhakkaktır. Evlilik konusundaki bilgiden kastedilen; iki cinse ait özelliklerin bilinmesi ve karı-koca arasındaki evlilik ilişkileridir. Özellikle kızların buluş çağından itibaren evliliğe hazırlanmış ve beklediği bir gerçektir. Genç kızlar evliliğe çok ilgi duymaktadır. Köyde kadın için tek heyecan verici olay evliliktir. Onlar için büyük olaydır evlilik, küçük yaştan özenle çeyiz hazırlamaya başlarlar. Bu konuları, utanarak, yüzleri kızarak büyüklerinin yanında dinlerler. Bu konuda kulakları çok hassastır. Hiçbir şey dikkatlerinden kaçmaz. Köyde anneler oğlanlarla da kızlarla da bu konuda sırdaştır. Kadınlar arasında bu konularda mahremiyet yok gibidir. Kız kardeşler ve annelerle bu konularda rahatça konuşulur. Genç kızların ise evlerde veya törenlerde buluşmalarında en çok konuştukları konu evliliktir. Kız babaları ile de bu konuları konuşmak kolay değildir, sorulduğunda, çekinerek, acele ve kısa olarak "bunlar kadın işi, anaları öğretir" demişlerdir. Gerçekten evlilikle ilgili bilgileri arkadaşlarıyla ve anneleriyle konuşmalarından öğrenirler. Ev içindeki gördükleri de bir bilgi kaynağıdır. Meselâ, evde ablasının veya annesinin oruç tutmadığını gören kız çocuğu merak etmekte ve çeşitli vesilelerle "kadınlarda âdet görmenin" anlamını öğrenmektedir. Anneler bazı özel bilgiler de verirler. Evlenmeden önce kızların öğrendikleri daha çok genel cinsî bilgiler ve kadınlara has hallerdir. Evlenme günlerinde, düğün esnasında ise sağlıklı kadın, karı-koca ilişkileri konusunda daha ayrıntılı bilgi verir.

Kendilerinin anket sorularına verdikleri cevapta, en fazla bilgi edindikleri kaynak arkadaş konuşmalarıdır. Kadınlardan, bekârlığında veya bekârsa şimdi evlilikle ilgili hiç bilgi edinmediğini söyleyen de % 20'dir. Erkeklerde ise % 23'tür. Kadınlarla konuşmalarda "bu bilgim olmadı" diyenlerin utandıklarından söylemedikleri, mutlaka bilgilerinin olduğu tahin edilmektedir. Erkeklerde ilk yaş gurubunda bu

konularını bilmeyenler olması da yine normal karşılanmamıştır. Kadınlarda evlenmeden önce bilgim oldu diyen % 75, erkeklerde % 77'dir. Kadınlarda bu bilginin kaynağı arkadaşlar ve büyüklerdir. Çeşitlilik göstermez. Kızların arkadaşlarıyla konuşmalarında evliliğin tek konu oluşu anket sorularına verilen diğer cevaplardan da anlaşılmaktadır. Bilgim oldu diyenlerin % 86,7'si arkadaşından, % 13,3'ü büyüklerden öğrenmektedir (Tablo: 22-23).

Erkeklerde evlilik ve cinsiyet bilgisi kaynağı çeşitlilik göstermektedir. İki cinsin evlilik oranını karşılaştırdığımızda bu oranın erkeklerde düşük olduğu halde, bilgi edinme oranının yüksek oluşu erkeklerin bu konuda daha çok bilgi edinme durumunda olduğunu gösterir. Erkeklerde evlilik oranı % 16 iken, kadınlarda % 47,5'tur. Evli olanlara da bu soru evlilik öncesi kastedilerek sorulmuştur, fakat evliler yine de çoğunlukla şimdiki durumu düşünerek oldu cevabını vermişlerdir. Erkeklerin bir aray gelme imkânı daha fazladır. Şehre gitme, gazete okuma, kitap okuma, sinemaya gitme imkânları vardır. Bu ilişki içinde olanlarla diğerleri her zaman görüşebilmekte, bilgiler aktarılmaktadır. Hatta, samimi olduğum ve araştırma amacımı sonraları daha iyi anlayan gençler, kendiler için bilgi vermeseler de diğerleri için şu bilgiyi verdiler; yaşı büyük olup, Erzurum'a gitme imkânı olanlar çoğunlukla geneleve gitmektedir. Yaşı küçük olanlar veya şehre gidemeyenler köyde çeşitli hayvanlarla cinsî ilişki kurmaktadır. Özellikle köy dışında çalışan gençler geneleve gitmektedir. Bunlar gençler arasında konuşulmakta, küçükler de onlardan duymakta, gitmeyenleri de gidenler götürmektedirler. Gençler kendileri için söylemeseler de birbirleri için bu tür bilgileri vermişlerdir. Bütün bu yollarla evlilik ve cinsiyet konularında bilgi edinilmektedir. Erkeklerde bilgi kaynağının çeşitlilik göstermesinin sebebi, onların dışa açık olmaları, kitle-haberleşme araçlarıyla ilgi kurabilmeleridir. Anket sorularında cinsî bilgileri edinmede erkeklerde de birinci kaynak arkadaşlarıyla konuşmalarıdır. % 50'si bu şekilde cevap vermiştir. % 30'u büyüklerden öğrendiğini ifade etmiştir, bu büyüklerin, genellikle ortayâşlıların konuşmalarından ve bir de düğündeki sağdıcın verdiği bilgilerden öğrenilendir. % 24'ü de kitap, dergi, gazeteden öğrendiğini belirtmiştir. Erkekler için bu konuda bir de köy imamı gerçeği vardır. Genellikle ilkokul sonrası dinî bilgiler öğrenmek için medreseye gidilir, imam dinî açıdan gusül abdestini anlatırken, ona gerek gösterecek durumları ve bazı bilgileri açıklamaktadır. Evlenme günlerinde de dinî vecibeleri yerine getirmeleri için imamın bazı öğütler verdiği olur. Bunlar karı-koca ilişkilerinin din

açısından nasıl olacağıdır. % 20'si cinsi bilgileri imamdan öğrendiğini belirtmiştir. Ayrıca, sinemadan, radyo yayınlarından, öğretmenden öğrenenler de vardır (Tablo: 23).

Burada gençlerin bülüğ çağı sorununa da kısaca değinmek gerekir. Görüldüğü gibi, cinsiyetle ilgili bilgiler tabii akışı içinde kendiliğinden halledilmektedir. Çeşitli vesile ve ilişkilerle öğrenilmektedir. Bülüğ (ergenlik) olayına da gençler önceden hazırlanmıyor. Yine arkadaşlarının etkisi ile öğrenebiliyor. Kızlar ise önce belirtilen şekilde, ev içinde anne veya ablasının durumundan öğreniyor. Bülüğ olayı bir problem doğurmuyor. Kendiliğinden yürüyor bu sistem, zorlama olmuyor. Birbirinden devamlı etkilenmeler gençleri bilgili kılıyor. Bu tür şeylere tamamen yabancı olmuyorlar, ses, fizik değişimleri normal karşılanıyor. Kızlarda ilk "âdet" görmeye fazla heyecan olmuyor, mutlaka duymuş oluyor çünkü. Erkeklerin rüyalarında "ihtilam" olmalarında da zorluk ve endişe olmaz. Sadece, ses ve fizik değişimlerden tahmin edilerek, soğuk yerlerde banyo yapmasını diye annesi, "oğlum yıkanmak için su iste, soğuk su ile yıkanıp hasta olma der." Bu sorun da böylece halledilir.

Bu konular artık hep içe de gömülüyor. Köy araştırmasına gitmeden önce, bunları içe gömen, konuşmayan köy genci düşünebiliyordum. Herşeyi konuşabiliyorlar, konuşmadıkları bilmediklerindedir. Bildiklerini kendi aralarında konuşurlar. Köy dışına açılma nedeniyle, bu konularda bilgisizlik kalmamıştır.

b) Gençlerde Evliliğin İsteği ve Amacı:

Köy gençlerinde evliliğin amacı, niçin evlenmek istedikleri konusunda da bazı düşüncelerin olduğu tesbit edilmiştir. Köyde evlenmenin, özellikle kızların en önemli konusu olduğu belirtilmişti. Evlilik bilgisinin kaynağından da bu anlaşılmaktadır. Gençlerin arkadaşlarıyla müşterek konuları da genellikle bunlardır.

"Evlenme niçin istenir" sorusu kadınlarda ankete konulmamıştır. Onların bu soruyu cevaplamakta güçlük çekeceği belirtilmiştir. Kızlardan evliliği istemeyen yoktur. Bu soru hayret belirtisi ile karşılanıyor. Hatta, kadınların kendi ifadelerine göre "yaşı geçen bekâr kızlara acınır". Evlenmemek kızlar için büyük bir korku kaynağıdır. Nişanlı bir kız "Allah herkesi baba evinde kalmaktan kurtarsın" demiştir. Evlilik

kızların rüyalarının olayıdır. Bütün düşünce ve hazırlıklar bunun içindir. Başlıca dinî bilgileri dahi bu konudadır. Değerlendirmelerini dinî kıssalarla desteklerler. Veya kendi düşüncelerini din kaynaklı göstereyerek geçerlilik sağlamak isterler.

Erkekler için de evliliğin önemi küçümsenemez. Yalnız, bu onların hayatının tek olayı değildir. Onların hayatında çok önemli olan askerlik olayı vardır. Meslek edinme, ev geçindirme kaygısı vardır. Dikkatleri başka yönlere de dağılmaktadır. Evlilik tek olay değildir düşünecekleri. Köy dışına açılmak da onlarda evlilik düşüncesini tek düşünce ve olay olmaktan çıkarmaktadır. Evlilik onları kızlar kadar heyecanlandırmıyor denilebilir. Kızların dünyası olan evlilik erkeklerde tek dünya değildir. Üstelik başlık parası, küçülen ailede evin tek geçim kaynağı olmaları bu düşünceyi daha da karamsarlığa sürüklemektedir. Tek umutları ve renkleri evlilik hayatı değildir. Gençler için çiftçiliğin tek gelir kaynağı olmaktan çıkması, köy dışında çalışarak başlık parası biriktirmeyi gerektirmektedir. Yani, evlilik konusu genç erkekler için tamamen romantik, renkli bir konu değildir. Bir romantik devre olsa da, bu gençliğin ilk duygusal devresinde yoğunlaşmakta, sonraları azalmaktadır. Yine de köydeki evliliği tamamen akılcı bir evlilik sayamayız. Önceki ilişkileri ile, evlilik törenleri ile renklendirebiliyorlar. Törenleriyle, kaçamak nişanlı görmelerle, çeşme başı-su yolu işaretlemeleriyle, ayna, mendil hediyeleri göndermeleriyle evliliği romantik bir havaya büründürmesini biliyorlar. Başlığın zorluğunu, aileler arası kırılcılığı, çekilecek maddi sıkıntıları bunlar hafifletmektedir.

Köydeki genç erkeklerin % 76'sı bekârdır. Bekârlara sorulan, niçin evlenmek istersiniz sorusuna, % 63'ü cevap vermemiştir. Bu soruyu anlamsız bulmuşlar veya açık olan, düşünceye dayalı olduğu için tutarlı bir sebep bulamamışlardır. Korusmalarda ise, evlilik isteğinde evliliğin cinsiyet yönü ağırlık göstermiştir. Dolaylı olarak söylenece de evliliğin temelinde cinsi istek yatmaktadır. Herşeye rağmen kapalı sınırlan, ailenin çok yönlü fonksiyonları üzerinde düşünmeyen ve evlilik, kadın denildiğinde cinsî ilişkiyi düşünen gençler için bu normaldir. Düşüncenin çok yönlülüğü ve muhteva kazanmışlığı görülemeyen bu köy gençlerinde, evliliğin yakın, kolay düşünülen hedefi bu olmaktadır. Bunun yanında bazı özel sebepler ortaya çıkmıştır. Annesi hasta ve yalnız olan ve bunun için evlenmek isteyen bir kişi vardır. Bunun dışında en yüksek oranı % 17 ile yuva kurma düşüncesi teşkil etmektedir. Bir aile yuvasının

özlemi vardır, çocuklarının ve eşlerinin bulunduğu bir evi hayal ediyorlar, ancak bunun da ayrıntılarına düşünce ile inemiyorlar. % 4 "karım olsun için" cevabıyla en yalın şekilde anlatmıştır. Belirtilen temel sebep burada ortaya çıkmaktadır. % 6'sı çocuğu olmasını temel neden olarak belirtmiştir. % 3'ün, sevdiğim olduğu için evlenmek isterim cevabı da özellik arzeder. Aslında, evlilik öncesi ilişkilerde de görüleceği gibi, bu sebep daha da gelişmiş görülmektedir. Aslında tablodaki cevapların daha toplanması mümkündür, burada ayrıntılı görünsün amacıyla bütün cevapları belirtmek uygun görülmüştür (Tablo: 25).

TABLO: 25- Erkeklerde Evlenmeyi İsteme Sebebi

Sebebi	Sayı	%
Karım Olsun Diye	3	4,3
Annem Hasta Olduğundan	1	1,5
Yuva Kurmak İçin	12	17,2
Hayatı Yaşamak İçin	1	1,5
Sevdiğim Kız Olduğundan	2	3
Bakacak Birisi Olsun Diye	2	3
Çocuğum Olsun Diye	4	6
Zamanı Geldiği İçin	1	1,5
Cevapsız	44	63
TOPLAM	70	100

c) Evlenme Yaşı:

Evlenmenin niçin istendiğine hem sorunun açık oluşundan, hem de küçük yaş gurubunda olanların bu konuyu düşünmedikleri için cevap verme oranı düşük olmuştur. Evlenmenin amacı üzerinde düşünceleri şekillenmemiştir. Köydeki gençlerde evlenme yaşının tesbit edilmesi, tartışılması bu konuyu da geliştirecektir. Köyde evlenme yaşını kadın ve erkekler için ayrı ayrı ele almak gerekir.

Gençlik yaşı tesbitinde de belirtildiği gibi -ki evlenme yaşı gençlik yaşı anlayışına önemli şekilde etkilemekteydi- kadınlarda evlenme yaşı 15-20 yaşları arasındadır. 20 yaşın üstünde bekâr kız bulunması çok ender bir durumdur. 18 yaşa girildiğinde evlenmiş bulunurlar. Anababalar kızlarının erken evlenmesini arzu etmekte, buna çok önem ver-

mektedirler. Bu kural köydeki bütün yaşlılar için genelleştirilebilir. Yaşlılara, ana-babalara göre, "kız çocuğu bir an evvel yerini bulmalıdır." "kız namustur, ne olur ne olmaz, bekletilmemelidir". Bu "dedi-kodular-dan" kaçınmak, kızın isminin söylentilere karışmaması için de gerekir. Köyde "namus duygusu" üzerinde çok hassasiyet gösterilen bir duygudur. Bu hususta söz gelmesine meydan vermemek için kızı erken vermek gerekir. Hem "dünürçüyü çok geri çevirmek kız için uğurlu sayılmaz." "Kızın erken evlenmesinde hayır vardır, Peygamberimiz kızı Hz. Fatma'yı bülüğa erdiği gün evermiştir". Bu şekilde dinî yaklaşımlarla da bu konu izah edilmektedir. Kızın evde kalması veya yaşı 20'yi geçtiği halde evlenmemesi anne-babalar için endişe kaynağıdır. Kızlarını evlendirdikten sonra rahatlık hisseder, bu korku ve endişeden kurtulurlar. Bu sebeplerle, kızlarını kaç yaşında evlendirmek istediklerini sordüğümüzda, 15-17 yaş diye cevap vermektedirler. Genç kızlar da en geç 20 yaşında evlenmeyi isterler, anket sorularına bu konuda verdikleri cevaplar (Tablo: 24)'de görülmektedir.

TABLO: 24- Kadınların Evlilik Yaşı Düşünceleri

Düşünceler	Sayı	%
Kızlar 15 Yaşında Evlenmeli	2	5
" 16 " "	2	5
" 17 " "	10	25
" 18 " "	17	42,5
" 19 " "	2	5
" 20 " "	7	17,5
TOPLAM	40	100

Burada istekler 20 yaşın üstüne çıkmamıştır. En yüksek oranı % 42,5 ile 18 yaş gurubu teşkil etmektedir. % 25'i 17 yaşında evlenmeyi uygun bulur. 20 yaşın üstünde evlenmeyen kız "evde kalmış" sayılır. 15 yaşında evlenmeyi uygun bulan genç kadın oranı % 5'tir. Buradaki evlilik yaşı isteği uygulamayı da yansıtmaktadır. Köyde bekâr kadınlardan 20 yaşın üzerinde sadece bir kişi vardır. Köydeki genç kadınlardan % 41'i evli, % 56'sı bekâr, % 15'i nişanlıdır (Tablo: 4). Ankete katılanlarda ise üçüncü yaş gurubundan hiç bekâr yoktur. Evlilik yaşla doğru orantılı olarak gelişmektedir. İki arasında tam bir uyum vardır. Ankete katılanlarda

birinci yaş gurubunda (15-17) hiç evli yokken, % 13,3 oranında nişanlı % 86,7 bekâr vardır. İkinci yaş gurubunda evli oranı % 43,8'e yükselmekte, bekâr ve nişanlı oranı % 23,1'e düşmektedir. Üçüncü yaş gurubunun ise % 100'ü evlidir (Tablo: 26).

TABLO: 26- Kadınlarda Yaşa Göre Evlilik Dağılımı

Yaş	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Evli	-	54	100	47,5
Nişanlı	13	23	-	12,5
Bekâr	87	23	-	40
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	15	13	12	40

Erkeklerde evlilik yaşı kadınlardan önemli farklılık gösterir.

Kızların 20 yaşının üstünde evlenmeyi evde kalmış sayılırken, erkeklerde bu yaşın altında evlenme istisnadır. Cinsiyetin, tutum, davranış ve statüdeki tesiri burada kendisini daha açık göstermektedir.

10 sene öncesine kadar erkeklerde de evlilik yaşının 20'nin altında olduğu söylenmektedir. O zaman genç erkek ailesinin yanındadır, evlenince ayrılma düşüncesi gelişmemiştir, ailenin müşterek geliri ile hep beraber geçinilir. Köy dışında çalışma, ev geçindirme sorunu yoktur. Askerlik de büyük engel sayılmaz, nasıl olsa gelin ailenin yanında kalmaktadır. Merdiyetçiliğin etkisini gösterdiği andan itibaren gençlerin ev geçindirme, para kazanma sorunu ortaya çıkmış, evlilik yaşı da yükselmiştir.

Köylülere göre genç erkeklerin evlenme yaşı, 20-25 arasındadır. Evlenme yaşının yükselmesinin, kadınlara kıyasla farklılık görülmesinin önemli sebebi askerliktir. Askerliğini yapmayanın evlenmesi iyi karşılanmaz. Kız aileleri de askerlik yapmış olanları tercih eder. Diğer sebep ise, gencin bir iş sahibi olmasının beklenmesidir. Çiftçilik aileyi geçindirmek için yeterli değildir. Askerliğini yapmış ve mesleği olan bir genç uygun bir genç sayılır. Tarımsal geliri çok olan aileler için önemli engel askerliktir, mutlaka meslek ve gelir sahibi olması istenmez. Zaten çiftçilik onun mesleğidir. Evlenildiğinde ayrı ev kurma temayülü geliştiği

için, müstakil geliri olan bir aile reisi olması da beklenir. Aynı ev kurma eğiliminin gelişmesidir zaten, meslek ve gelir sahibi olmayı gerektiren. Bu sebepten bekâr erkeklerden % 27'si "yaşım küçük olduğu için evlenmedim" cevabını vermiştir. % 17'si ise askerliğini yapmadığı için evlenmediğini belirtmiştir. Gençler de bu yaşa gelmedikçe evlenemeyeceklerini kabul etmektedirler (Tablo: 65). Zaten, köydeki genç erkeklerin evlilik dağılımında da bu görülmektedir (Tablo: 62). Erkeklerden 20 yaşın altında bir kişi evlidir. Toplam erkeklerin % 76'sı bekârdır, üçüncü yaş gurubundan dahi erkeklerin % 20'si bekârdır. 25 yaşına kadar toplam genç erkeklerin sadece % 24'ünün nişanlı veya evli oluşu bu konuyu bütünü açıklığı ile ortaya koymaktadır. "Kız bir an evvel yerini bulmalıdır" diyen ana-babalar, erkek için hiç acele etmemekte, "askerliğini yapсын, işini eline alsın" demektedir. Erkek çocuğun evlendirilmesi onlar için de kolay değildir, başlık ve düğün masrafı için para gerekir, kız için isedurum böyle değildir, onun evlenmesi daha külfetsizdir.

d) Evlilik Öncesi Kız-Erkek İlişkileri:

Kız-erkek ilişkilerinin diğer bir adı kız-erkek arkadaşlığıdır. Köy gençlerinin deyimiyle "bir sevgilisi" olmaktır. Bu tür serbest arkadaşlığın köyde olmadığı bilinmektedir. Köy gençleri bunu, şehirdeki gibi her zaman görüşerek, beraber olarak değil, gizlilikle, geriden geriyeye, kapalı olarak yürütmekte ve ismine arkadaşlık değil "sevgili" veya daha öz deyimiyle "yavuklu" demektedirler. "Herkesin bir sevgilisi vardır" sözü sorduklarımız tarafından sık sık söylenmektedir. Büyükler de bunun olabileceğini tahmin etmektedir. Köyde her şahıs birbirini tanımaktadır, oturdukları yerden köyün nüfus sayımını yapabilecek durumdadırlar. Gençler de birbirini tanır, kendileri için bu soruyu içten cevaplamaları da diğer gençlerin tutumlarını, samimi olduğu arkadaşlarına dair olayları açıklamaktadırlar. Büyükler veya öğretmen gibi köyün durumunu derinlemesine tanıyanlar ise daha açık olarak bu geleneği anlatmışlardır.

Köyde açık arkadaşlık mümkün değildir, buna köy geleneği müsaade etmez. Ancak köy dar bir toplumdur, coğrafi konumu çok yer işgal etmez, birbirini görmek isteyenler mutlaka çeşitli bahanelerle görürler. Çeşmeler köyün belirli noktalarına dağılmıştır, kızların su getirmeye gitmesi önemli bir fırsattır. Bunun için görüşmeyi isteyen, görmeyi veya görülmeyi isteyen kız da uygun zamanlarda çeşmeye gider, su doldurmak için, bir süre de çeşme başında beklenir. Kadınlar kapalı olsalar da gençler bir-

birini tanırlar. Pencerelelerden işaretleşmeler, köşelerden bakışmalar, fırsat bulunduğunda az sözle çok anlam ifade etmeler yürürlüktedir. Gece gizlice pencerelerden konuşulduğu da olmaktadır.

Bu doğrultuda daha ileri ilişkiler ise bazı aracı kadınlarca yürütülmektedir. Aracı kadın bulmakta zor olmamaktadır. Aracılığı özellikle yaşlı kadınlar yapıyorlar. Köyde "cadı" denilen ve bu işi meslek edinen kadınlar dahi vardır. Genç kız ve oğlan arasında haber taşırlar, hediye taşırlar, onların ilgisini kurar ve sürdürürler, bunun karşılığı hediye alırlar. Hatta, bunların abartılmış veya uydurma haberler taşıyarak ilgi kurdukları ve daha çok hediye kopardıkları olmaktadır. Bundan zevk duyan kadınlar da var. Bu cadı kadınlar kız ve erkeğin buluşmasını da organize edebiliyorlar. Bunu daha çok akraba kadınlar yapabiliyor. Onların buluşmasını plânlıyor ve bekçilik yapıyorlar. Onların mektuplarını, haberlerini, hediyelerini taşıyorlar. Bu anlamda diğer bir aracı da çocuklardır. Genellikle kız ve erkeğin küçük kardeşleri bu mektup ve haberleri taşımada aracı olarak kullanılabilir. Bazı büyük yenge veya ablalar da bu ilişkide yardımcı oluyorlar. Buluşmalar için en uygun fırsat nişandüğün törenleridir. Gerçi, bu törenlerde kadınlar ve erkekler ayrı odalarda ve evlerde eğlenirler, fakat o kalabalıkta "yavuklular"da bir buluşacak yer bulunur, aracı kadınlar bunu o zaman daha kolay düzenlerler.

Birbirlerine gönderilen hediyeler de önem taşımaktadır; erkekler ayna, mendil, kuru yemiş, esans gönderir. Kızlar ise genellikle işle-meli mendil gönderir. Bu hediyeler taraflarca çok kıymetli tutulur, koyunda, göğüste saklanır, koklanır. Kızların saç teli göndermesi de olmaktadır.

Gençlerin birbirlerini karşılıklı seçmeleri bu şekilde olur. Bu çevreden de duyulabilir, bunlar evlenmek isterler, evlenirler veya engellenir. Engellenirse kaçma olayı olur. Son iki vilda iki tane kaçma olayı olmuştur. Bâzen de karşılıksız severler. Bir tarafın tutkusundan diğer taraf haberdar olmaz. Veya haberdar olsa da karşılık vermez. Bu durum her iki cinste de olabilir. Bâzen de bir kızı isteyen birden fazla kişi olur ve aralarında kavga ederler. Kızlar ise bunlardan birine ilgi duyar veya hiçbirine ilgi duymaz.

Köy gençleri arasında bu ilgi gizli-açık devam etmektedir. Yaşlılar kat'iyen bunu tasvip etmeyeceklerini, namus meselesi olduğunu söy-leseler de bunu bir kısmı bilmektedir. Kendileri de aynı şeyleri yapmış-

lardır gençlikleriyle. Pencereden, bacadan konuşmalara çok rastlanmıştır, şfakat bu konuda enteresan bir olay şöyle anlatılmaktadır; Dağdan gelen kibir dere hemen köyün kenarından, yarı içinden akmaktadır. Yukarı mahallelerden bir genç önceden anlaştıkları sevgilisi için dereye elmayı bırakmakta, aşağı mahalledeki kız da evlerinin yanına geldiğinde elmayı almaktadır. Bu olay tesbit edilmiştir, kahramanları tanınmakta ve anlatılmaktadır. Kızların bu tür romantik heyecanlara daha eğilimli oldukları da tesbit edilmiştir.

Öl: Köyde, bu konuda diğer bir özellik de gençlerden pek çoğunun kiminle evleneceğinin biraz da bu ilişkilerin duyulması ile bilinmesidir. "Bir kıza birden fazla gencin tâlip olması bu sebeple az görülür.

Sonuç olarak; köyümüzde evlilik öncesi kız-erkek ilişkisi vardır. Gizli veya yarı açık olarak çoğunlukla bu ilişki görülmektedir. Dışa vurulmasa da, "herkesin bir sevgilisi vardır." Bu tür, birbirini seyerek evlenenler olduğu gibi, sevdikleri halde ailelerinin engelleri ile evlenemeyenler de vardır. Bu engel çoğunlukla kız ailelerinden gelmektedir.

Anketimize kız-erkek arkadaşlığı konusunda bazı sualler dahil ettik. Bu konuda önce kızlara, kaç yaşına kadar erkek çocuklarla beraber oynadığı soruldu. Bu cevaplar "büluğ yaşına" kadar erkek çocuklarla beraber oynadığını doğrulamaktadır. İlkokulu bitirme yaşı büluğ yaşı olarak kabul edilmekte ölçü olmaktadır. % 52,5'i (12-13) yaşına kadar erkek çocuklarla oynadıklarına belirtmiştir. Hiç okula gitmeyenler ise bunu daha küçük yaş olarak belirtmişlerdir. Kız ve erkek çocukların beraber oynaması ergenlik yaşı ile sınırlıdır. Ergenlik kızları çocukluktan çıkarmaktadır (Tablo: 27).

Kız-erkek arkadaşlığı sorusuna üçlü şık konmuştu, birinci şık olan "normâl" in kadınlar tarafından anlaşılması görüldü. Bu sorunun bu şikkını işaretleyenlerden "iyi değil" anlamının çıkarılmasının doğru olacağı neticesine varılmıştır. % 17,5 oranındaki "normâl" cevabını da son sütuna, "iyi değil" sütununa eklemek gerekiyor. Kız-erkek arkadaşlığını benimsemeyen, iyi bulmayan % 55'tir, iyi bulan kadın oranı ise % 25'tir. (Tablo: 28). Bu duygu kadınlar için gizli bir duygudur, bu sebeple % 25'in düşüncesini iyi olarak belirtmesi büyük bir değişimdir. Sözlü sorularda bu da belirtilmiyor. Ancak, evli kadınlar evlenmeden önce görüştiklerini, sevdiklerini anlatmaktadır, Genç kızlar da yine başkaları için arkadaşları olduğunu söylemektedir.

Kadınlarda bu arkadaşlık tutumu -onlara göre sevdiği edinme- şehir ilgileri, şehre gitme oranları ile karşılaştırılmıştır. Aslında, kadınlarda şehre gitme oranı yüksek değildir. Buna rağmen şehir ilgisinin kız-erkek arkadaş edinme tutumunu önemli oranda etkilediği görülmüştür. Şehre ayda bir giden guruptaki kadınlardan % 45'i bu arkadaşlığı iyi bulurken, bazan gidenlerde bu oran % 18, hiç gitmeyenlerde ise % 12'dir. İyi bulmayanlar ise, ayda bir şehre gidenlerde % 25, bazan gidenlerde % 62, hiç gitmeyenlerde % 76'dır. Şehir ilgisinin bu düşüncede önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmaktadır. Şehirle temasın bu kadar etkili olacağı beklenmiyordu, fakat şehre gidenlerin sinemaya da gidenler olması, en azından sinemaya gidenlerin şehre gidenler olması bu oranı artırmıştır (Tablo: 29).

TABLO: 29- Kadınlarda Şehre Gitme Kız-Erkek Arkadaşlığı Tutumu

Şehre Gitme Arkadaşlık Tutumu	Her Hafta	Ayda Bir	Yılda Bir	Hürman Sonu	Bazen	Hiç	Cevapsız	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%
Genç Kız-Erkek Arkadaşlığı								
Normaldir	-	22	50	-	12,5	12,5	-	17,5
İyidir	-	45	25	50	18,7	12,5	-	25
İyi Değildir	-	33	25	50	62,5	75	100	55
Cevapsız	-	-	-	-	6,3	-	-	2,5
TOPLAM	-	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	-	9	4	2	16	8	1	40

Kadınlar için önemli bir etkilenme aracı olarak aldığımız radyo programlarının da bu konuda değişim unsuru olduğu görülmüştür. Özellikle bizim önem verdiğimiz "arkası yarın-radyo tiyatrosu" programından etkilenenleri belirtenler kız-erkek arkadaşlığına daha fazla taraftar gözükmektedir. "Kadın-ev" programını fazlaca dinleyenlerde de bu arkadaşlığı iyi görme oranı yüksektir. Arkası yarın programının görüş ve düşüncelerini etkilediğini söyleyenlerin % 35'i, kadın ev programının bu etkisini belirtenlerin ise % 45'i, hiçbir programdan etkilenmeyenlerin ise % 25'i kız-erkek arkadaşlığını uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Bu oranlar kıyaslandığında önemli

fark ortaya çıkmaktadır (Tablo: 30). Kitle-haberleşme araçları bölümünde görüleceği gibi, kadınlarda radyonun etkisi önemlidir. Onlara ulaşan, tek kitle-haber aracı radyodur. Ve radyoda dinleyicisini, özellikle kadınları en çok kendine bağlayan, takib ettiren program "arkası yarın"lardır. Bu Türkiye radyolarında özelliği olan bir programdır. Zaten aşırı duygusal olan kadınların pek çok tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bu etkileme kız-erkek ilişkilerinde daha belirli olmaktadır. Arkası yarın programlarının temel konuları bunlardır çünkü.

Erkeklerde ise kız arkadaşlığını şehirde ve köyde olmak üzere iki açıdan ele aldık. Ayrıca bu tutumun sebeplerini ve etkenlerini de araştırdık. Erkekler kız arkadaşlığını, kadınlar gibi sadece romantik ilişki olarak ele almıyorlar. Gerçi köydekilerin yaşadıkları yine bu şeklidir, ancak şehirle sıkı ilişkisi olanların gördükleri arkadaşlık yanyana gezmek, konuşmak sinemaya gitmek şeklindedir. Onların kafasında arkadaşlık bu şekilde belirlemektedir. Bu sebeple şehirde kız arkadaşınız olsun ister misiniz sorusuna % 77'i evet demiştir (Tablo: 31). Köyde kız arkadaşı olmasını isteyen ise % 59 oranındadır (Tablo: 32). Köydeki toplum tanıdık çevredir, hem köydeki kızlarla bu tür serbest ilişki de kurulamaz. Bu soru gençleri çok ilgilendirdiği için ancak % 3'ü cevapsız bırakmıştır. Bu onların sadece istekleridir, uygulama daha önce belirtilen köydeki gizli ilişkiler dışında, gelişmemiştir. Bu cevaplarından ve kendileriyle görüşmelerden anlaşılmıştır ki, fırsat ve imkan bulduklarında uygulayabilirler. Genelev uygulaması bunu göstermiştir. İstemeyenler günah endişesini taşıyanlardır. Kendi istekleri dışında, bu arkadaşlığı uygun bulur musunuz sorusuna da çoğunluk "uygun buluruz" demiştir (Tablo: 33).

Kız-erkek arkadaşlığını uygun bulmayanlar günah ve ayıp duygularını sebep olarak ileri sürmüşlerdir. Uygun bulmayanlardan % 28'i "haramdır" demiştir, % 16'sı da ayıptır demiştir. Yine açık bir soru olduğu için % 40'ı cevapsız bırakmıştır. Köy gençlerinin bir kısmında "haram" ve "ayıp" duyguları yönlendirici olarak varlığını korumaktadır (Tablo: 34).

Erkeklerin çalıştığı yeri, yani mesleğinin çiftçilik mi yoksa dışarda çalışmayı gerektiren bir iş mi olduğu hususunun köyde çalışanlar-şehirde çalışan- diye bir sınıflandırmaya tâbi tuttuk. Bunun kız-erkek arkadaşlığında etkisi olabileceğini düşünerek korelasyon kurduk. Köyde çalışanlarda, yani çiftçilik yapanlarda bu oran düşmektedir. Şehirde

çalışanlar, yani çiftçilik dışında mesleği olanlarda bu arkadaşlığı uygun görme oranı % 68,4, çiftçilik yapanlarda % 59,4'tür. Köyde çalışanların yarısı da % 48'i, çiftçilik dışında kalan zamanlarda şehirde geçici işlerde çalışırlar, bunu da dikkate almak gerekir. Ayrıca, diğerlerinin de şehirle ilgisi vardır ve zaten erkekler arasında kültürel yönden bütünleşme görülmektedir. Yeni öğrenilenler veya yapılanlar aralarında devamlı konuşulmakta böylece diğerleri de öğrenmekte, köydeki genç erkekler arasında fazla fark kalmamaktadır (Tablo: 35).

82 Köy gençleri için yapılan üçlü yaş ayrımının önemine değinmiştik ve tutumları etkilediğini, bu yaş gurupları arasında tutum farklılaşmasının büyük oranda görüldüğünü belirtmiştik. En genç yaş gurubunun değişime en yakın gurup olduğu, yeni tutumları daha çok kabul ettiği, kız-erkek arkadaşlığı tutumunda da ortaya çıkmaktadır. Bu arkadaşlığı isteme oranı küçük yaş gurubundan büyük yaş gurubuna doğru azalmaktadır, birinci guruptan itibaren % 78, % 63, % 54 olarak sıralanmıştır. En yüksek yaş gurubuna mensup gençler bunu en az istemektedir. En yakın yaş guruplarında değişimin ve farklılaşmanın bu derece kesin çizgiler göstermesi dikkat çekicidir (Tablo: 36).

TABLO: 36- Erkeklerde Yaş, Kız-Erkek Arkadaşlığı Tutumu

Yaş	15-17	18-21	22-25	Toplam
Kız-Erkek				
Arkadaşlığı	%	%	%	%
Bekar Kızla erkeğin arkadaşlık yapması uygun olur	78	63	54	64
Bekar kızla erkeğin arkadaşlık yapması uygun olmaz	22	37	46	36
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	18	30	22	70

Eğitimin, tutum ve davranışları etkisinde bulunduran önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. İlkokul için bu söylenemezse de, köy gençleri için ilkokul sonrası okullara devam etmek önemli bir çevre ve statü değişimidir. Bu sosyal çevre değişiminin onlardaki etkisini gözlemek gerekir. Ortaokul ve liseden ayrılanların tamamı bu arkadaşlığı uygun görmektedirler.

Özellikle ortaokul ve liseyi bitiremeden ayrılanlarda bu oran yüksektir. Şu anda öğrenci olanların bir kısmı ise buna katılmamıştır (Tablo: 37).

d) Eş Seçiminde Şehir-Köy Tercihi:

Değişme-yenileşme bölümünde en geniş şekliyle ele alınacağı gibi, köydeki her yeniliğin temelinde şehir ilgisi, şehre açılma yatar. Köyü kapalı toplum olmaktan çıkartan; köy gençlerini kasketli, saf, utanç kaç gençler ötesinde köy-şehir genci arası bir genç yapan yine bu şehir etkisidir. Gençlerin evlenme tercihlerinde de bu özellik görülür. Şehir özleminin uzantısıdır şehirden evlenme isteği.

Bu tutumda da yine cinsiyet ayrımı önemli farklılık göstermektedir. Bu defa daha değişik bir görünüm ortaya çıkmakta; kadınlar daha çok şehirden evlenmeyi isterken, erkekler daha çok köyden evlenmeyi istemektedirler. Diğer sonuçlara göre bu bir çelişki gibi görünürse de aslında çelişki değil yine cinsiyet ayrımında yatan bir özelliktir (Tablo: 38).

Kadınlardan % 55'i şehirden biri ile evlenmeyi tercih etmektedir. Erkeklerin ise sadece % 14,5'u şehirden bir kızla evlenmeyi istemiştir. Bunun sebebi; kadınların şehri gözlerinde çok büyütmeledir. Onlar için herşey oradadır, ne varsa Erzurum'dadır. Rahat yaşamak için şehirli ile evlenmek gerekir, "şehirde rahat yaşama vardır, hayvan hasat derdi çekmek yoktur." Yiyecek, içecek, gezmek çoktur, sinema vardır, şehir bütün bu yönleriyle kadınlara çekici gelmektedir.

Erkeklerde ise bu tercih salt yaşama duygusu ile yapılmamaktadır. Onlar yaşanacak yer olarak şehri tercih etseler de eş olarak köyden bir kıza seçmek istemektedirler. Köy gençlerinde, köy erkeklerinde "namus" duygusudur bu tercihi yaptıran. Onlar için bu duygu çok önemlidir. Kendiler geneleve gitseler de, kendi kardeşlerinin, hanımlarının ehramsız gezmesine, sokağa çıkmasına müsaade etmezler. Köy kıızı bu açıdan tercih edilir, kapalıdır, söz tutar, dövülebilir. Şehir kıızı ise, onların gözünde; "süslenen, boyanan, açık-saçık giyinen, başkaları ile arkadaşlık yapan" birisidir. O söz tutmaz, dövülmez, devamlı birşeyler ister, onunla evlenilemez. Böyle bir hanımları olmasını istemezler. Görüldüğü gibi, değerlendirme açıları çok farklıdır. Onlar kendi kadınlarını istemektedirler. Onlarda köklü bir duygu olan, "namus" duygusunu değişim yok edemiştir. Bu özellikleri içinde tercihlerini çok tutarlı şekilde yapmışlardır.

TABLO: 38- Gençlerde Eş Seçiminde Şehirli-Köylü Tercihi

Tercih	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Şehirli Biri İle Evlenmek İster	10	14,5	22	55
Köyden Biri İle Evlenmek İster	59	84	18	45
Cevapsız	1	1,5	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

Erkeklerde eğer şehirde yaşasaydınız kendinize eş olarak şehirli mi, yoksa köylü bir kıızı mı tercih ederdiniz denildiğinde, şehirli bir kıızı tercih edenler oranında % 12,5'luk bir artış olmuştur. Köyde şehirli kıızla yaşanamayacağını, fakat şehirde yaşanabileceğini kabul ediyorlar. Şu anda köyde oturup da şehirli bir kıızla evli olan yoktur. Fakat şehir hayatının şartları içinde, o sosyal çevrede yaşanabileceğini de kabul ediyorlar (Tablo: 39).

Kadınlar da köy erkeklerinin kendilerini tercih ettiklerini biliyorlar ve açıklıyorlar. Erkeklerin bu özelliklerini bildikleri için oldukça emindirler. Köyde kendilerine karşı olan ilgiyi de gördükleri için % 80'i "köy gençleri bizimle evlenmeyi daha çok ister" demektedir (Tablo: 40).

Şehirden evlenmek isteyen erkekler, şehir kızlarının bilgili, görgülü, kabiliyetli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Köy kadınlarını çok cahil görüyorlar. Bilgi-görgüyü ise çok genel anlamda söylüyorlar. Şehirde şehirli ile evlenmeyi uygun gören % 12,5 ise, "Köyde köylü, şehirde şehirli gerekir demmiştir".

Köyden evlenmek isteyenler, "köy kızları namuslu, dindar ve itaatkardır", "gerekirse dövülebilirler", "aslı temizdir, bilinir, tanınır, yabancı değildir". "Şehirli boyalı-cilalı olur, açık, sosyete giyinir", "köy kıızı iyi ev kadını olur", "köy kıızı kapalı ve dindar olur." "Şehirliye güç yetmez", "köyde büyüyen köyden evlenmelidir, biz köyde büyüdük" gibi cümleler sıralamaktadırlar. Bu açık soruya verilen cevaplar çok dağınıktır. Genel sebep, köydeki kadınların kapalı oluşu, itaatkar

oluşu, dindar oluşu, şehirdekilerin ise açık, boyalı, söz tutmaz, dövülemez oluşudur. Şehirli kadınları "namuslu" ve "dindar" bulmadıklarını, köyde yaşayanın onlarla evlenemeyeceğini belirtiyorlar (Tablo: 41).

Bu konuda eğitim etkeninin pek yeri yok. Aksine, erkeklerde görülen genel köy ilgisi okuyanlarda da var. Çoğunluğu köyden evlenmek istiyor. Köyden evlenmenin genel sebepleri burada da geçerlidir. Onların da tanıdıkları, bildikleri, hatta sevdikleri köydedir. Bu konu değişime uğramamış bir yön, eğitim, şehirdeki okulda okuma da etkileyememiş (Tablo: 42).

Şehirde çalışanların şehirliyi tercih oranı köyde çalışanlara oranla yüksektir. Şehirde çalışanlar herşeye rağmen % 18,4 oranında şehirden evlenmeyi istemektedir. Çiftçilerde bu oran % 6,3'tür. Okuyanlarda bu konuda bir değişim görülmemesine rağmen, şehirde serbest çalışanlarda değişme görülmüştür. Hatta şehirden evlilik konusunda, korelasyonlarda tek etken bu olmuştur, diğerleri anlamlı sonuç vermemiştir (Tablo: 43.).

Genç kadınlarda ise önemli değişken yaştır. En yeni kuşak şehre daha düşkündür. Şehre gelin gitmek tatlı bir hayâldir. Yine birinci yaş gurubu şehirden evlenme isteğinde % 66,7 ile en yüksek oranı teşkil etmekte % 66,7 ile (Tablo: 44).

Radyo programlarının özellikle kadınlarda eğitici-etkileyici fonksiyonuna işaret edilmmişti. Arkası yarın programı sürekliliği, duygulara seslenişiyile, örnek olaylar vermesiyle; kadın-ev programı ise sadece kadınları amaç edinmesiyle etkinliğini sürdürmektedir. Arkası yarın-radyo tiyatrosu programlarından en çok etkilendiğini belirten genç kadınların % 78'i şehirden biri ile evlenmek istemektedir. Keza kadın-ev programından etkilendiğini söyleyenlerin de % 57'si şehirden evlenmeyi tercih etmektedirler. Şüphesiz insan tutumunu etkileyen faktörler çoktur, bir etkene bağlanamaz, ancak, kadınlar için radyonun tek etkin haber aracı olduğu düşünülürse, bu oranlara da bakarak, en önemli fonksiyon ona yüklenebilir (Tablo: 45).

TABLO: 45- Kadınlarda Etkilendiği Radyo Programı Eş Seçimi Tutumu

Etkilendiği Radyo Programı	Arkası Yarın	Kadın Ev	Tarla Dönüşü Ocak Başı	Türkü	Haber	Köy Programı	Hiç Biri	Cevapsız	Toplam
Evlenme Tutumu	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Birinden biriyle evlenmek istiyor	21,5	43	100	100	-	-	5	3	50
Birden biriyle evlenmek istiyor	78,5	57	-	-	100	100	42	3	50
Cevaplandırılan Sayısı	14	7	1	1	1	1	1	12	6

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Şehre gitme şehirden evlenme eğilimini desteklemektedir. Kadınlarda şehrin câzibesi şehre sık gitmeyle somutlaşmakta, kesin tercihe dönüşmektedir. Özlü yorum ve geniş kıyasa-düşünceye dönük olmayan köy kızlarında şehrin renkli çehresi, çekici görünüşleri onları şehirden biri ile evlenmeye sevk etmektedir. Şehre ayda bir gidenlerin % 89'u şehirden evlenmeyi tercih ederken, yılda bir gidenlerin % 50'si, bazan gidenlerin ise % 37'si şehirden evlenmeyi tercih etmektedir (Tablo: 46).

Bütün bu etkilerle, kadınların, genç kızların şehirden evlenme arzusu ve tercihi gelişirken, erkeklerde dünya görüşünün, kadında statü anlayışının ve önemli özelliklerden olan "namus" telakkisindeki hassasiyetin etkisiyle köyden evlenme duygusu üstün gelmektedir. Köy kızına kolay hâkim olabileceklerine gerekirse dövebileceklerini buna eklemek gerekiyor. Kadına hâkimiyet duygusu, ona üstünlük duygusu önemli bir duygudur. Bu tahakkümü sarsana, kadının sözünü dinleyene alaycı gözle bakılır. Şehir kadınına ise, sokakta görüklükleri kadarıyla hükmetmek mümkün değildir. Onlara göre, şehirdeki erkeklerin çoğu "hanım sözü" ile hareket eder, bu ise "erkekliğe sığmaz". Devamlı şehirde çalışanlarda şehirden bir kızla da evlenilebileceği duygusu gelişiyor. Bir kısmı ise, görgü, bilgi, temizlik, nedeniyle şehir kızı ile evlenmek arzu ediyor, özellikle okumuş olanların bir kısmı.

f) Evlenmede, Eş Seçiminde Tutumlar ve Ailenin Etkisi:

Köy gençleri için, "evlendiği kişinin yüzünü zifaf gecesi görür" hükmü hiç bir zaman geçerli olmamıştır. Aynı köyde yaşayan insanların birbirini görmemesi mümkün değildir. Kadınlar ehram⁽⁴³⁾ giyseler de görmek isteyenler görürler-görünürler. Birbirini tanımadan evlenme başka köylerden evlenenlerde dahi görülmez, onlar da birbirlerini görme fırsatını bulurlar.

Köydeki evlilikler için çoğunlukla duygusal temelin atıldığı, bunun hediyelerle, kaçamak görüşmelerle sağlandığı, hafta çevreden de birbirlerini sevdiklerinin bilindiği belirtilmişti. Kız ailesi zorluk çıkarmazsa bu duygusal yakınlık evlilikle neticelenir.

Kızın isteyene verilip-verilmemesinde baba için duygu bağı geçerli sayılmaz, çevre üzerinde etkili olursa belki gerçekleşir. Başlık, evlenmede önem taşır. Kız aileleri, çoğunlukla kızlar da erkekte zenginliğe, iş sahibi olmaya önem verirler. Karakterli, namuslu olmalı, hakkında "kötü dedi-kodular" çıkmamalıdır. Maddî geleceği de iyi olmalıdır. Tahsil tercih sebebidir. Bunların kızları rahat yaşatacağı söylenir. Şehre gitmesi de o zaman mümkün olabilir. Genç kızlar bunları çok akılcı açıdan düşünemese de aileler çok yönlü düşünürler.

Erkek tarafı için ise, kızın ailesinin itibarı, kızın adının kötüye çıkmamış olması önem taşır. Güzellik genç erkekler için tercih sebebidir. Kız ailesinin itibarlı, zengin olması kıza ilgiyi artırır. Erkeklerde de duygu bağı bu akılcı ölçüleri yıkabilmektedir, bu sebeple aileleri ile aralarında çatışma çıkmaktadır.

Köyde eş seçiminde en önemli gelişme, kız ve erkeklerin evlenecekleri kişiyi seçmede kendi ağırlıklarını kabul ettirmiş olmalarıdır. Büyüklerin kendi kendilerine karar vermeleri, "bu kız iyidir, bunu oğlumuz alalım", "kızımızı falancanın oğluna verelim" veya "kızıma sizin oğlunuza verdim gitti" sözleri tek başlarına anlam ifade etmiyor. Artık, "oğlumuz ne der, kimi ister acaba" veya "kızımız ister mi bakalım onu" soruları mutlaka göz önünde tutulmaktadır. Özellikle kızlar için bu sorunun düşünülmesi köyde son senelerin en önemli değişimi olarak nitelenmektedir.

(43) Ehram, Erzurum bölgesinde kadınların giydiği, yüzlerini de örten bir giyim eşyasıdır.

Bu biraz da yaşlıları tedirgin ediyor, kendilerinin istediklerine çocuklarının "hayır" demesi onları çok kızdırıyor. Şimdiki gençlerin "söz tutmaz" olduklarını devamlı belirtiyorlar. Evlilik konusunda ana-babaların otoritesinin sarsıldığını gençler, de biliyorlar, kabul ediyorlar. Erkekler için bu mutlaka böyledir, çünkü kendi ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarını, gerekirse zaten ayrılacaklarını düşünüyorlar. Gençler ve özellikle genç kızlar bu soruya "anam-babam kimi isterse o olur" diyebiliyor. Uygulamada ise bu sadece sözde kalıyor.

Ne erkeği ne de kızı istemediği kişiyle zorla evlendiremeyeceklerini, "çünkü bu evliliğin tadı-tuzu olmayacağını, ergeç bozulacağını" belirtiyorlar. Bu konuda gençlerle aileleri arasında fazla çatışma olmuyor. Dünür gitmeden veya dünürcü gelmeden önce aileler, hiç olmazsa anneler gençlerin düşüncesini öğrenmektedir. Gençlerin bu konuda sırdaşları, anneleri veya ablalarıdır. Rastgele dünür gidildiği az olur. Önceden hesaplar yapılır, bu ilişkiler düşünülür ona göre gidilir. Genç erkeğin düşüncesi ile ailenin düşüncesi birleşir ve ancak o zaman dünür gidilir. Kız tarafının tutumunun nasıl olacağı da az çok bilinir. Dünür gidip te "tersyüz" olmak gurur ve prestij kırıcı bir durumdur. Buna meydan vermemek için önceden kendiliğinden gelişen tedbirler alınır. Kadınlar arası ilişkilerle, çevreden duyulanlarla bu anlaşılır.

Yaşlılar bu konuda erkeklerin daha söz tutmaz olduklarını belirtiyorlar. "Kızların pek yüze gelmeyeceği" kabul ediliyor. Erkekler kendi istemediği ile evlenmez. Ya kendinin istediği vardır, öğrenilip ona dünür gidilir veya kendi düşündükleri kişiler hakkında onun düşüncesi sorulur. O istemezse olmaz, çünkü "evlenecek kendisidir". İtiraz etmezse anne-babanın istediğine dünür gidilir, önceden "sevdiği" olmayanlar çoğunlukla anne-babanın iyi birini tesbit etmesi üzerine onunla evlenirler.

Kızlar için bu biraz değişiktir. Kızın daha önce kesin düşüncesi yoksa anne-babanın istediği olur. Ancak anne kızın düşüncesini sorar. Açıkça söyleyerek veya susarak düşüncesini belirtir. Kızların geleceğini anne-babanın daha iyi düşünebileceği kabul edilir. Kızın hiç istemediği birisi olursa, kız itiraz eder, istemiyorum der ve ondan vazgeçilir. Fakat, önce belirtildiği gibi, çoğunlukla dünür gidilmeden önce kadınlar arası ilişki ve istihbaratla kızın düşüncesi de tesbit edilir. Büyük ihtimal ile kızın kabul ettiği taraf dünür gelir. Kız illa istemem dese de verildiği olmuş, ancak son senelerde artık böyle vakalar görülüyor.

Özellikle bu konuda bir örnek olay köylüyü çok etkilemiş, tutum değişikliğine sebep olmuş. Sekiz sene öncesinin bir olayıdır bu. Köyde çok büyük etki yapan, üzülenerek anlatılan, kötü bir örnek olarak anılan bu olay aynen şöyledir: "Köyde fakir ve paraya düşkün bir adam vardır. 18 yaşında, çok güzel-güzelliği hâlâ anlatılır- namuslu, hareketli, canlı bir kızı vardır. Köyde kızı isteyen genç erkekler de vardır. Ancak bu kızla evlenmek isteyen, 36 yaşında, çirkin sayılan, evlenmiş ayrılmış, köyde sevilmeyen, zengir bir adam da vardır. Bu adam kızın babasına çok para vererek onu kızını kendine vermeye ikna eder. Baba kızını o adama verir. Kız günlerce yas tutar; isyan eder, ağlar, kimse karışmaz. Çünkü baba kızını istediğine verir anlayışı vardır. Hatta imam ve muhtar da nikahlarını kızın hiç isteği olmadığı halde kıyarlar. Bu olaylar, kavgalar çevreye yayılmasın diye nişan-düğün de yapılmaz. Bir gece döğerek, zorla kız adamın evine götürülür. Kız kimse ile görüştürülmemektedir bu olaylar esnasında. -Şöhradan, bu kızdan olayları bizzat dinleyen birisi bize anlatmıştır bunları- Kız gitmesine rağmen üç gece zifaf olamaz, kız teslim olmaz, blanda gücü ile direnir. Dördüncü gece elleri-ayakları bağlanarak zifaf olur. Kızı bir süre dışarı çıkarmazlar, ancak iki ay kalır, ehramını başına alarak babasının evine gider. Bu olay onun hayatını değiştirir, eski namuslu kız kalmaz artık, başkaları ile ilişkilere kadar iter bu olay onu." İşte, anne-babasının para için kızını sattığını, ahlakını bozduğunu gören köylüler artık kızlarını zorla, istemediği kimseye vermezler. Bu olay köyde kesin değişim yapmıştır. Evlendirirken az veya çok kızın düşüncesi hesaba katılmaktadır. Yine de kızların çok itirazcı olmadığını belirtmektedir büyükler.

Bu konu ankette de sorularla geliştirilmiştir. Anketteki sorulara verilen cevaplar formel olduğu için duygularını tam yansıtmayabiliyor. Anne baba saygısı söz konusu olunca daha açık cevap verilmiyor. Bu noktaları konular işlenirken yine belirteceğiz.

Her iki cinse mensup gurubuna önce, kız-erkek arkadaşlığı isteğinin tamamlayıcısı sayılacak olan, "evleneceği kişi ile görüşüp, tanışıp konuşma" hususundaki düşüncesi öğrenilmek istenmiştir. Evli kadınlara evliliklerini bu düşünce içinde yapıp-yapmadıkları sorulduğunda- nişanlı kadınlarda bu soruya dahil edildi- yarısı eşini "görerek, tanıyarak" evlendiğini belirtmiştir. Aslında bu soru "severek mi evlendiniz" anlamındaydı ve cevaplayanlar da öyle anlamışlardır. Aksi takdirde, köyden evlenip de eşini bilmeyen yoktur. Bu sorudan anlaşılması gereken, "isteğimle,

kendim isteyerek, severek evlendim" dir. Deneklere bu anlatılmıştır. Diğer yarısının olumsuz cevabıyla da, "benim pek tercihim yoktu, annem-babam istedi ben de kabul ettim" anlamına belirtmiştir. Bir kısmında ise, kendi istekleri pek olmamıştır, ancak evlendikten sonra alışmıştır. Anket sorularının açılmasından bu neticeler çıkarılmıştır (Tablo: 47).

Bu soruya ek olarak, daha açık ve daha genel olarak sorulan soruya ise kadınların % 87,5'u "evlenmeden önce kız -ve oğlan görüşüp- tanışmalı" cevabını vermiştir. Artık görmeden, bilmeden evlenmek kabul edilmemektedir. Hatta başka köyden de olsa eve getirilmesi ve görülmesi istenmektedir. Konuşmayı dahi bu cevapta saklı bulmak gerekir. Zaten köyde pencereden, kapıdan, bacadan konuşmalar bunun örneğidir (Tablo: 48). Bu konuda kadınlar daha hassas görünmektedir. Erkekler nasıl olsa dışarıdadır, görmeleri mümkündür, istemedikleri ile evlenme durumları yoktur, anne-babaları da bu konuda haskı yapmamaktadır. Anne-babamızın isteği ile evleniriz cevabını da vermektedirler, ancak hiç birisi kendi istemediği ile evlenmemektedir. Bir diğer sorun da, anne-baba sözü edilmeden sorulan soruları rahatlıkla cevaplayabiliyorlar. Bunlar söz konusu olduğunda "göstermelik bir saygıya bürünmekte" dir, ve önceki cevaplarıyla çelişkili duruma düşmektedirler (bu kadınlarla görüşenlerin notudur). Başkasının yanında da açık konuşmuyorlar, yalnız kalındığında daha açık konuşabiliyorlar. Anket kağıdını da kendileri dolduramadığı için bu cevaplarda yanlışlıklar olabilir, çünkü bir başkasına bu düşünceleri söylemeleri söz konusudur.

Kadınlara, anne-babanın dediği ile evlenmek zorunda olmalı mı sorusuna % 60'ı evet demiştir. Bu konunun rahat cevaplanamamasına rağmen % 40'ı olmamalı diyebilmiştir. Yani, bu % 40 kendi istediğimizle evlenmeliyiz cevabını vermiştir. Köy için bu oran küçük değildir. Bu cevap, görüşüp-tanışmalı cevabıyla da gelişiyor, anne-baba istese de kendileri görüşüp tanımak istiyorlar (Tablo: 49). Hem görüşüp, tanışmalı, hem anne-baba saygısı yerine getirilmelidir, anne-baba saygısını bırakamıyorlar.

TABLO: 48- Kadınlarda Eş Seçiminde Davranış

	Sayı	%
Evlenmeden önce kızla oğlan görüşüp konuşmalı	35	87,5
Evlenmeden önce kızla oğlan görüşüp konuşmamalı	4	10
Cevapsız	1	2,5
TOPLAM	40	100

Erkekler için bu soruyu iki açıdan ele aldık. Birincisinde, "anne-babanız sizin istemediğinizle evlendirmek isterse" ikincisinde "sizi tanımadığınız biri ile evlendirmek isterlerse" şeklinde sorulmuştur. Erkekler için de anne-baba saygısı önemlidir, fakat onlar daha açık oldukları için soruları çok rahatlıkla cevaplamışlardır. Her iki soruya da çoğunluk "sözlerini tutmayız" şeklinde cevap vermiştir. Bu iki sorunun ayrılmasındaki amaç cevaplarda da belirlemiştir. Tanımadığı bir kızla kendisini evlendirmek isteyen anne-babasının sözünü tutmayacağını söyleyenlerin oranı % 54 iken, istemediği birisiyle evlenmeye zorlanmalarında bu oran % 67 olmuştur. İsteyip istememek daha önemli bir duygudur. Tanınmayan birisi tanınabilir, sevilir, fakat istenmeyen özellikleri bilinmekte ve sevilmemektedir. Gençler söz konusu ayrımı ayrıntılarıyla yorumlayamazlarsa da bu farkı anlamaktadırlar. Yine, ana-babamın sözünü tutarım cevaplarında da "görmeden-bilmeden" kabul etme uygulaması anlaşılmalıdır. Anne-babanın sözünü tutmak deyince biraz da şartlanmışlık-alışkanlık vardır. Bu biraz da otorite altında yetişmenin neticesi olabilir. Bir sosyo-psikolojik araştırmada, anket düzenleme metodunda, "otoriteryen kültürlerde her soruya evet deme meyli fazladır", Türkiye için de bu böyledir denilmektedir⁽⁴⁴⁾. Genç erkeklerden de gerçekten ana-babasının sözünü tutan, tanımadığı kişi ile evlendirilmeyi dahi kabul eden olabilir, fakat bunun sayısı hiç de fazla değildir (Tablo: 50-51).

44) Çiğdem Kağıtçıbaşı, Dış Ülke Yaşantısının Etkileri, s.

TABLO: 50- Erkek İstemediği Birisiyle Evlendirmek İsteyen Ailesine Karşı Tutumu

	Sayı	%
Ailesinin Sözlerini Tutar	19	27
Ailesinin Sözlerini Tutmaz	47	67
Cevapsız	4	6
TOPLAM	70	100

TABLO: 51- Erkeklerde, Tanımadığı Kızla Evlendirmek İsteyen Ailesine Karşı Tutumu

	Sayı	%
Ailesinin Sözünü Tutar	30	43
Ailesinin Sözünü Tutmaz	38	54
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

Bu genel sorudan sonra, daha açık bir soruya, "evlenmeden önce eş seçiminde nasıl davranmalı" sorusuna verdikleri cevaplar gençlerin bu konudaki beklenen tutumlarını açıklamaktadır. Bu soru kadınlarda sadece bekârlara sorulmuştur. Erkeklerde tamamına sorulmuştur. Bekâr kadınların, "çevre ayıplamasa kendimiz seçeriz" cevabının % 75 olması dikkat çekicidir. Genç kadınların içinde bu istek doğmuştur. Fakat bunda "çevre ayıplamasa" şartı vardır. Çevrenin baskısı tutumlarını sınırlamaktadır. Erkeklerde ise bu şart olmadığı için % 30 "gençlerin dediği olmalıdır" demıştır. % 27'si ise, buna benzeyen, ancak hem ana-babanın dediğini yapmayı hem de gençin beğenmesini ortalayan, görüşüp-tanışarak evlenmeyi uygun görmektedir (Tablo: 52-53).

TABLO: 52- Kadınlarda Eş Seçiminde Tutum

	Sayı	%
Bekârim: Evleneceğim kişiyi, çevre ayıplamasa kendim seçerim	12	75
Ben istemedikçe zaten ailem vermez	1	6,3
Ben seçsem de ailem istediğini yapar	2	12,5
İnsan kendi istediği ile evlenmemelidir	1	6,3
TOPLAM	16	100

Not: Bekâr sayısı 16 dır.

TABLO: 53- Erkeklerde Eş Seçiminde Tutum

	Sayı	%
Gençler büyüklerin dediğini yapmalı	27	39
Evlenecek kızla erkek birbiriyle görüşüp konuşmalı	19	27
Gençlerin dediği olmalı	21	30
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

Gençlerin eş seçimi tutumlarında önemli değişim olmuştur. Bu yakın senelerin yeniliğidir. Kitle haberleşme araçları ile ilgi gelişme bu etkenlerin başında gelmektedir. Bu konuda kuşaklar arasında çok belirli fark vardır. Birinci yaş gurubundakiler bu soruları daha rahatlıkla cevaplandırmışlardır. Üçüncü yaş gurubu geleneklere en fazla bağlı olan genç gurubudur. Kadınlarda yaşın etkisini eş seçiminde ve ana-babanın tercihini kabul etme sütunlarında daha açık olarak görmek mümkündür. Küçük yaş gurubundan yukarı doğru gidildikçe büyüklerin bu konuda sözlerini tutma temayülü yükselmektedir. Birinci yaş gurubuna mensup genç kadınların % 46,7'si ikinci yaş gurubunda % 61,5, üçüncü ve en yaşlı gurupta % 75'i ana-babanın sözü tutulmalı" demektedir. Küçük yaş guruplarına geçildikçe bu konudaki değişiklik daha açık olarak görülüyor (Tablo: 54).

TABLO: 54- Kadınlarda, Yaş Evlenmede Aileye Karşı Tutum

	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Kızlar ana-babalarının istediği ile evlenmeli	46,7	61,5	75	60
Kızlar ana-babanın dediği ile evlenmek zorunda olmamalı	53,3	39,5	25	40
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandıran Sayısı	15	13	12	40

Kadınlarda; kitle haberleşme araçlarının ve özellikle radyo programlarının, bu husustaki tutumlarını değiştirmede çok etkili olduğu görülmektedir. "Arkası yarın" ve "kadın" programlarına" izleyenlerde evleneceği kişiyi kendisinin seçmesi eğilimi yükselmektedir. Radyo tiyatrosu" ve "arkası yakın"larda genellikle aşk konularının, kadın-erkek ilişkilerinin işlendiği bilinmektedir. "Dinleyiciyi kendisine en çok bağlayan" diye nitelendirilen bu programlar genç kızlara sevgi sözlerini de öğretmektedir. "Her genç kadının bir sevgilisi" olur duygusunu da geliştirmektedir". "Arkası yarın" programını dinleyen ve ondan etkilendiklerini belirtenlerin % 57'si kendi istediği kişi ile evlenmek istemektedir. "Kadın" programı da kadınları çeşitli konularda yönlendirmekte, kendi düşüncesi ile hareket etme, bağımsız olma duygularını geliştirmektedir. Bu programdan etkilendiklerini belirten bekâr kızların tamamı, "eşimi kendim seçmek isterim" demişlerdir (Tablo: 55-56). Kadınlarda evli ve bekâr oluş da bu tutumda değişiklik yapmaktadır. Evliler, diğer açıdan yaşlılar daha çok büyük sözü tutma yanlısı. Bekârlarda "kendi istediğim olmalı" diyen % 56,2 iken evlilerde bu oran % 31,6 dır. Evlilerin evliliği yaşadıktan sonra bunu demeleri mümkün oluyor. Onlar biraz da anne durumuna geçmişlerdir, bir kısmının çocukları vardır, bunun rolü ihmal edilemez (Tablo: 57). Şehir kitle-haber araçlarının kaynağı sayıldığı için ve şehre giden kadınlar genellikle akraba evlerinde kaldıklarından bu tutumları, bu tür olayları oralarında görmekteyiz. Şehre fazla gidenlerin % 55'i yine eşini kendi isteği ile seçmek isterken, gitmeyenlerin % 24'ü bunu istemektedir (Tablo: 58).

Erkeklerde şehirle temas değişimin başlıca kaynağıdır bu konuda da. Gerçi sıkı etkileşim neticesi bir bütünleşme oluyorsa da bu tür tutumlarda yine de farklılık görülüyor. İki tarafın en tipikleri bu oranları değiştirmektedir. Köydekilerin % 49,9'u, şehirdekilerin % 31,6'su anne-babanın dediğini tutmayı istemektedirler. Eşini kendisi seçmek isteyenler köyde çalışanların % 21,9, şehirdekilerin ise %36,8'dir. Açık bir fark görülür (Tablo: 59). Okullarda okuyanların çoğunluğu da eş seçiminin ana-babaya bırakılmamasından yanadır. Lisede okuyanlarda bu oran diğerlerinden daha farklıdır, onlar şehirde çalışanlardan daha az değişime uğradıklarını bu tutumlarıyla da gösteriyorlar (Tablo: 60).

TABLO: 59- Erkeklerde Çalıştığı Yer-Eş Seçimi İlişkisi

Çalıştığı Yer	Köy	Şehir	Toplam
Evlenme İlişkisi	%	%	%
Gençlerin büyüklerin dediğini yapmalı	43,9	31,6	38,5
Gençler birbirlerini görüp tanımalı	31,3	23,7	27
Büyükler karışmamalı, gençlerin dediğini yapmalı	21,9	36,8	30
Cevapsız	-	7,9	4,5
TOPLAM	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	32	38	70

Erkeklerde de yaşın etkisini görüyoruz. Yine en küçük yaş grubu daha fazla değişim içinde. Yaşlılar büyüklere daha bağlı, fevri hareketten uzaktır. Yaşlılardan bir kısmı evlidir, bu sebepten daha kolayca eş seçimini anne-babaya bırakacağını söyleyebilmektedir. Daha küçükler ve bekârların ise çoğu birilerini "sevmektedirler", anne-babalarının ona karşı gelme endişesi de vardır. Bu sebeplerle birinci yaş gurubunda ana-babaya bırakanlar % 28, ikincilerde % 40, üçüncülerde % 46 dır. Eşlerini kendilerinin seçmesi yönündeki eğilim ise bunun aksı bir seyir göstermektedir. (Tablo: 61)

TABLO: 61- Erkeklerde Yaşın Eş Seçimine Etkisi

Yaş	15-17	18-21	22-25	Toplam
Eş Seçimi Tutumu	%	%	%	%
Eş seçiminde gençler büyüklerin istediğini yapmalı	28	40	46	38,5
Kızla erkek birbirini görüp konuşmalı	22	30	27	27
Büyükler gençlerin istediğini yapmalı	50	20	27	30
Cevapsız	-	10	-	4,5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandıran sayısı	18	30	22	70

Köyümüz gençlerinde evlenmede eş seçimi salt ana-babaların arzusuna dayanmıyor artık. Bu konuda büyük değişiklik olmuştur. Köydeki yaşlılar, ortayaşlılar, bu gerçeği belirtmek zorunda kalmışlardır. "Sözümüz tutulmuyor, biz de evlenecek onlar olduğu için zorlamıyoruz" demişlerdir. Gençler ise, ana-babaya saygının geleneksel etkisine rağmen eş seçiminde kendi tercihlerine öncelik verdiklerini açıklamaktan kaçınmamışlardır. Tanımalıkları, görmedikleri bir kişi ile evlenmeyi köy kızları da kabul etmemekte büyük çoğunluğu, çevre ayıplamasa evlenecekleri kişiyi kendilerinin seçeceğini açıklıkla belirtmektedir. Bu seçimi açıkça kendileri yapmasalar da köyümüz gençleri, eş seçiminde tamamen ana-babalarına bağlı değildirler; aksine ana-babalar onların düşüncelerine değer vermek, onların isteklerini sormak zorunda kalmaktadırlar.

g) Nişanlılık Devresi:

Evlenecek taraflar anlaştıktan sonra nişan töreni yapılır, köylü toplanır, kutlar bunu. Törenden sonra gençler için bir bekleme devresi başlar, bu devreye nişanlılık devresi denir. Evlenecek gençler için evliliğe hazırlanma devresidir bu. Erkeğin ev kurmak çeyiz almak için hazırlık yaptığı, kızın evinin ince çeyiz hazırladığı devredir bu. Evlilik öncesinin de "en güzel" zamanıdır. Aileler arası görüşmeler olur, hediyeler gönderilir, nişanlılar da kaçamak görüşmeler yaparlar. Burada, iki ailenin ilişkilerinden çok gençler arası ilişkiler önemlidir konumuz açısından.

Son 7-8 yıl öncesine kadar nişanlı kız-erkek rahatlıkla görüşemezdi. Bekâr "sevgililer" gibi kaçamak, gizli görüşmeler olurdu. Gündüz görüşmeleri mümkün değildi, görülürse çok ayıplanır, kız babası ve kardeşi tarafından nişanın bozulması neticesini de doğurabilirdi. Bu çok eskilerden süre gelen bir gelenektir. Nişanlılık devresinin "güzelliğini" bu kaçamak görüşmelerde bulurlardı. Bunun dışına çıkanlar ve özellikle buna göz yuman kız ailesi çok ayıplanır, iyi gözle bakılmazdı. Geceleri gizlilikle kısa görüşmeler olabilirdi, "kaynata yattıktan sonra, kaynana damadı içeri alır, nişanlılar kısa bir süre yalnız kalırlar ve sonra damad dışarı çıkarılırdı. "Bu işi kaynanalar yürütürdü. Damad bu ziyaretlerde hediye de götürürdü. Nişan-düğün törenlerinde de yine aracılar ve özellikle "oğlanın bacısı" veya yakın arkadaşının hanımı bu buluşmayı tertiplerdi. İki tarafın yengelerinin de bu buluşmayı düzenledikleri olurdu.

Son yılların önemli değişimlerinden biri de nişanlılık kurumundaki gelişmelerdir. Yine bu tür buluşmalar, buluşturmalar yürürlüktedir. Yine şehirdeki gibi çok rahat görüşme geleneği doğmamıştır, ancak bir olay eski geleneği de çokça değiştirmiştir. Bu örnek olay 1970 yıllarında olmuştur, "köyden bir aile, kızını komşu köyden birine nişanlar, onların kızını da kendi oğluna nişanlarlar, buna köyde değiş-tokuş denilir. Koşapınar'lı damadı bir gece evin oğlu köye, evlerine getirir. Bu geliş köylüler de görmüştür. Çevrenin gözü önünde nişanlı damadın eve getirilmesi görülmemiş bir olaydır, çok ayıplanır, köylü çok kızar buna. Köyün bu geleneğinin çiğnenmesi ilk defa olmaktadır. Evde kalmayacağı, gideceği sanılır. Fakat gece olmuştur, henüz gitmemiştir, nişanlı kızın babası ve kardeşi de evdedir. Köylüler bunu çok ayıplarlar, aralarında toplantılar yaparlar, gece o evi "taşa tutarlar", damadı da yaralarlar. Kızın babası ve kardeşi ise köylüye karşı çıkar, "bizim damadımıza niçin karışyorsunuz" derler. "Bu olaydan sonra köye kötü örnek olan" bu aile ile ilişkiler kesilir, fakat kimse başkasının bu tür işlerine de karışmaz artık. Bu olay köydeki nişanlı geleneğini de yıkar, bir gelenek daha değişmiş olur, nişanlılarda daha serbest görüşme uygulaması doğar. Şehirde çalışanların da bu geleneğin yıkılmasında rolleri olmuştur. Köy büyükleri de artık anlayış gösterir olmuşlardır. Bir ortayaşlı bu gelişimi şöyle anlatıyor, "eskiden bu iş gizli olurdu, gece kaynata yattıktan sonra kaynana nişanlıları görüştürürdü. Şimdi öyle değil, gündüz-gece demeden gelinir-gidilir, büyükleri saymama durumu olur. Sonunda da başlık

karası bulamayınca nişanlısı ile cinsî temasta bulunur, işi bitirir, kız tarafı çareyi erken düğünde bulur." Görüşmelerde bu serbestlik yerleşmiştir. Gerçi, sokakta, dışarda bir arada görülmezler, yine bir gizlilik avası verilir, kız ailesinin tutumuna bağlıdır. Bu serbestlik düğün öncesi cinsel teması ve hamileliği getirmiştir. Çok olmasa da görülmüştür. Çiğdem tip hadiseler. Böyle bir durumda çevreye duyulmadan erken düğünle sorun çözümlenir. Önceleri nişanlıların görüşmesine müsaade edilmemesinin önemli sebebi olarak bu gösteriliyor. Ayrıca "namus" duygusu da bu görüşmeye engeldir. Kendi kızının evine misafir geldiğinde dahi kocası ile yatması uygun görülmez. Baba evinde kızının kocası ile yatması baba tarafından iyi karşılanmaz, buna da uyulur, ancak şimdilerde bu da uygulanmayan bir kural olmuştur. İşte aynı nedenle nişanlının baba evinde kızla buluşması uygun görülüyordu. "Kendi evine götürünce ne halt ederse etsin" deniliyor. Şu anda da nişanlı kızının görüşmesini yasaklayan, eski geleneği sürdüren babalar var.

B. GENÇLERİN EVLİLİK DAĞILIMI

Gençlerde evlilik oranı evlilik yaşı ile ilgilidir. Toplam köy gençliğinin bu konuda cinsiyete göre ayrımında kadınlarda evlilik oranının çok yüksek olduğu görülmüştür. Toplam köy gençlerinde, erkeklerde evlilik oranı % 13 iken, kadınlarda bu oran % 41 dir. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi evlilik yaşı ile ilgilidir, kadınlarda evlilik yaşı küçüktür (Tablo: 62).

Ankete katılanlarda da cinsiyete göre evlilik dağılımı bu genel dağılıma yakındır. Evli ve nişanlı oranı kadınlarda % 60 iken, erkeklerde ikisi toplamı sadece % 24'tür. Erkeklerin 3/4'ü bekar bulunmaktadır. Bu konu evlilik yaşı tesbitinde geniş olarak ele alınmıştır (Tablo: 63).

TABLO: 63- Ankete Katılan Gençlerde Evlilik Oranının Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Medeni Durum	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Evli	11	16	19	47,5
Nişanlı	6	8	5	12,5
Bekâr	53	76	16	40
TOPLAM	70	100	40	100

Kadınlarda evlilik oranı yaşla doğru orantılı olarak yükselmektedir. Yaş yükseldikçe o yaşta evlilik oranı da artmaktadır. Erkeklerde de yaşla bu oran yükselmekte ise de başka yan etkenler de vardır.

Kadınlarda ve erkeklerde evlilik yılı dağılımında cinsiyet faktörünün etkisi görülmektedir. Erkeklerde 6 yıllıktan daha uzun süreli evliler yokken, kadınlarda 10 yıldan uzun bir süreden beri evli olanlar vardır. Erkeklerin 20 yaşın altında evlenmelerinin istisnai durum oluşunun bir neticesidir. Kadınlarda ise bunun aksi bir anlayış vardı (Tablo: 64).

TABLO: 64- Evli Gençlerde Evlilik Yılı Dağılımı

Yıl Dağılımı	K a d ı n l a r		E r k e k l e r	
	Sayı	%	Sayı	%
1 yıllık evli	-	-	2	19
2 " "	2	10,5	-	-
3 " "	5	26,3	3	25,5
4 " "	2	10,5	3	25,5
5 " "	1	5,3	2	19
6 " "	3	15,8	1	9
7 " "	1	5,3	-	-
8 " "	2	10,5	-	-
9 " "	-	-	-	-
10 " "	3	15,8	-	-
TOPLAM	19	100	11	100

Kadınlarda evliliğin sadece yaşla ilgili olduğu, yan etkenlerin önemsiz kaldığı, erkeklerde ise yine evlilik oranının yaşla arttığı, ancak bazı yan etkenlerin olduğu, bunların askerlik ve iş sahibi olmak şeklinde iki temel sebebe bağlandığı açıklanmıştır. Bunlar gençlerle ve yaşlılarla konuşmalar neticesi elde edilen bilgilerdir. Bu etkenlerin bir de anket sorusu ile, rakam olarak tesbiti düşünüldü. Bekâr erkeklere -ki erkeklerin % 76'sı bekârdır- niçin evlenmedikleri soruldu. Bu etkenler cevapta dağılım gösterdi, çeşitli yan nedenler çıktı, ancak temel iki sebep yine askerlik ve başlık parası olarak belirdi. Büyük gurup (% 27) "yaşım küçük" diye cevaplamıştır. Bu da aslında diğer iki cevabın tamamlayıcısıdır. Küçük oranlarda, "ailem evlendirmiyor", "büyük abim var", "talebeyim", "sakat olduğum

için", "ben istemedim" gibi cevaplar verilmiştir. % 17'si "askerlik yapmadığım için" derken % 11'i de "başlık parası veremediğimden" şeklinde cevap vermiştir. Bu konudaki varsayımımız anket neticeleri ile de doğrulanmıştır. Askerlik yapmak evlenmek için gereklidir, bu inanç köye de yerleşmiştir. Başlık ise cevaplarda çok yansımaya da evlenmelerde büyük bir sorundur. Başlığın içinde meslek edinmek, geliri olmak anlamları saklıdır. "Meslek sahibi olmadığım için" şeklinde cevaplamıyorlar, evlilikte meslek ve gelir sahibi olmak başlığa intikal ediyor. Yaş küçüklüğünün ve askerlik yapmamanın içinde de bu anlam vardır. Genç, meslek sahibi olmayabilir, ailesi zengin olabilir, çiftçilik tek mesleği olabilir, bu durumlarda meslek yerine başlık parasının belirtilmesi daha uygun olmaktadır. Başlık köy gençlerinin önemli bir sorunudur. Evlenebilmek için iyi bir hazırlık yapmak gerekir. En azından kız babasına 10-15 bin lira vermek şarttır. Ayrıca nişan ve düğün masrafları gerekir. Çeyizin bir kısmını da erkek tarafı alır. Çeyiz de artık çok para tutmaktadır. Köyde gelinler eskisine kıyasla daha çok çeyizle gelin gitmektedir. Kız babası alınan parayı tamamen kendi ihtiyacı için harcamaz, bir kısmı bunun tamamı ile kızına çeyiz alır, bazısı bir kısmını kendine bırakır. Çeyizin çoğu bu başlık parası ile alınır, kalan kısmını oğlan evi alır. Oğlan evi için evlenmeye teşebbüs etmeden önce düşünülecek olan başlık parasıdır. Bunun için ailelerin bütçesi yeterli olmaz, gencin çalışması bir kaç yıl para biriktirmesi gerekir. İşte bu sebeple de başlık parası meslek ve gelir edinmenin karşılığı olmakta. Yaşın küçük olması da, askerliğin yapılmaması da bunun için evlenmeye gengeldir. Hepsi de gencin çalışabilmesi, iş bulabilmesi ev geçindirecek, başlık ödeyecek duruma gelmesi anlamındadır. Yaş büyüyecek, askerlik yapılacak ki bu olabilsin (Tablo: 65).

Bekâr kızlara bu soru sorulmamıştır, bunun yerine evlenme yaşı konusundaki düşünceleri sorulmuştur, evlenme yaşı bölümünde (Tablo: 24) de bu düşüncelerinin dağılımı görülmektedir. Bekârlar bu yaşın üzerine çıkmamış olanlardır. Bu konuda sorulan sorulara kızlar "yaşım küçük" demişler veya susmuşlardır. Susmak kızlar için tabiidir ve ayrıca burada anlamlıdır. Köyde genç kız evlenmede teşebbüs sahibi değildir, dönürcü bekleyecektir. Bir istediği olsa bile karşı tarafın dünür gelmesi gerekir, o da ya henüz askerliğini yapmamıştır, ya da küçüktür. Bu açıdan, bekâr kızlara "niçin evlenmediniz" sorusunun yöneltilmesi köyde tuhaf karşılanmıştır.

TABLO: 65- Bekâr Erkeklerde Evlenmeme Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Yaşım küçük	20	27
Askerliğimi yapmadığım için	13	17
Ailem evlendirmiyor	1	1,5
Büyük ağabeyim olduğu için	2	3
Talibe olduğum için	2	3
Sakat olduğum için	1	1,5
Başlık parası veremediğimden	8	11,4
Ben istemedim	1	1,5
Cevapsız	11	16
Evli sayısı	11	16
TOPLAM	70	100

C. GENÇLERDE KADIN'A OLAN TUTUMLAR

Evlilikle ilgili olarak, köy gençlerinin karı-koca ilişkileri erkeklerin kadına karşı tutum ve davranışları, kadınların kendi statüleri hakkında düşündükleri ve algılamaları da açıklanmalıdır. Bu, gençlerin düşünce yapısının, sosyal yaşayışlarının bir bölümünün daha açık anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Karı-koca ilişkileri köyde otoriteryan bir ilişki içinde yorumlanabilir. Yaşlı insanlarda bu tutum kesin olarak yürürlüktedir. Karı, kocasının her isteğini yapmalıdır, erkek tam yetki ile evin revidir, kadın erkeğin işlerine karışamaz. Bu anlayış istisnasız hâkimdir, bunun aksi olursa anlaşmazlıklar doğmaktadır. Bunu bilen, kendi statülerini erkeğe kayıtsız-şartsız tâbi olarak algılayan kadınlar kocalarına karşı gelmemektedirler. Hanımdan emir alan, onun düşüncesi ile hareket edenlerle alay edilir, "onun evinin reisi karısı" denilir. Yaşlı erkekler evde benim dediğim olur demektedirler. "Evdeki diğer fertlerin, özellikle eşinizin düşüncesini sormaz mısınız" sorusuna, "sorarım, ancak yine kendi bildiğimi yaparım, karının eline yular kaptırılmaz" demişlerdir. Kadınlar ise bu tür sorulara, "herif bilir, herife karşı mı gelinir" şeklinde cevap vermişlerdir. Karısının istemediği davranışı yapmayan bazı erkeklere de rastlanmıştır.

Gençlerde de "kadının sözü ile hareket edilmez" düşüncesi hâkim, ancak yaşlılara oranla bir değişim de görülüyor. Aslında yaşlılar da kadını bir eşya gibi düşünmüyorlar, değer veriyorlar, ancak üstünlük duygusu ve geleneksel karı-koca ilişkileri bu şekilde yerleşmiştir. Gençlerde, aile içinde kararların beraberce alınması düşüncesi gelişmektedir. Bu düşünce kadına karşı otoriter kişiliğin terkedildiği anlamına gelmiyor.

Anket cevaplarında erkeklerin % 67'si "kadınlar hiç bir zaman kocalarına karşı gelmemeli" düşüncesini savunmuşlardır. Kadınların da % 47,5'u aynı görüşü paylaşmaktadır. Bu rakamlar arasındaki fark, cevapların iki ayrı cinse ait olduğu düşünüldüğünde önemsenmiyor. Kadınlar tâbi olan durumunda iken bunu söylemişlerdir. Onlar için bu tutum kadının "iyi meziyet" sahibi oluşunu gösterir. İyi kadın kocasına karşı gelmeyen kadındır. Koca "evin efendisi, yöneticisidir, kocaya karşı gelmek günahıdır". Kadınlar bu statülerini memnuniyetle kabul etmektedirler. Erkeklerin kendilerine tanıdığı statüyü reddetmiyorlar. Başka türlü, evlilikte uyum olmayacağını da kabul ediyorlar. Genç erkeklerden ancak % 19'u "kadının düşüncesine de önem vermek gerekir" tezini savunmuştur. Genç kadınların ise % 42,5'u "karı-koca her hususta müşterek konuşarak karar almalıdır" demiştir. Erkeklerde kadının düşüncesine önem verme normu pek gelişmemişken, genç kadınlarda kendi düşüncelerinin de önemli sayılması görüşü gelişiyor. Yaşlı kadınlar bu sebeple genç kadınları "dik kafalı" buluyorlar (Tablo: 66-67).

TABLO: 66- Erkeklerde Kadın'a Olan Tutumlar

Tutumlar	Sayı	%
Kadınlar hiçbir zaman kocalarına karşı gelmemeli	47	67
Kadınların ilkokuldan sonra okuması iyidir	8	11
Kadınların düşüncelerine de önem verilmelidir	13	19
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

TABLO: 67- Kadınların Karı-Koca İlişkileri Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	Sayı	%
Hanım erkeğin her istediğini yapmalı	19	47,5
Hanım bazen itiraz edebilir	4	10
Kararları müşterek almalıdır	17	42,5
TOPLAM	40	100

Kadının dövülebilmesini kabul etme hususundaki tutum da cinsler arasında büyük bir farklılık görülmemiştir. "Erkeklerin hanımlarını dövmesi uygun olur" düşüncesini her iki cinsten de büyük gurup kabul etmektedir. Cinsler arası statü tayini burada da açıklanmaktadır. Yaşlı insanlarda kadın dövülmez anlayışına rastlanmamıştır. Genç erkeklerden % 40'ı bunu diyebilmiştir. % 58,5'i ise kadının dövülebileceğini; "dövülmezse şımarır" düşüncesini savunmuştur. Genç kadınların ise % 45'i erkeklerin kendilerini dövemelerini normal karşılamıştır. % 55'i ise buna karşı koymaktadır. Yine de köydeki genç kadınlar içinde, artık kocalarının kendilerini dövmelelerini iyi karşılamayanlar çoğalmaktadır. Aslında dövülen taraf için % 55 rakamı büyük değil. Genç kadınların da yarısı karı-koca ilişkilerinde döğmenin normal olduğunu kabul ediyor. Bu soruya gülererek, "tabii döver, insanın erkeği değil mi döver de sever de" demektedirler. Gençlerde kadın dövme düşüncesinin sadece düşünce planında da olsa terkedilmeye başlandığını belirtmek mümkündür. Bu değişim bir nesil farkı olmadan gerçekleşmektedir (Tablo: 68).

TABLO: 68- Erkeklerin Kadına Karşı Tutumları

Düşünceler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Erkekler hanımlarını dövebilirler	41	58,5	18	45
Erkeklerin hamplarını dövmeleleri uygun değildir	28	40	22	55
Cevapsız	1	1,5	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

Kadınlara karşı takınılacak tutumda yaşlılarla gençler arasında fark olduğu gibi, gençler içinde de çeşitli guruplarında farklılıklar görülmekte. En küçük yaş gurubunun tutumları diğerlerinden daha değişik- tir. Yeni gelişen kuşak yeni tutumları en fazla kabul eden guruptur. Yaş- lılarda kalıplaşmış tutumların değişimi daha zordur, gençlerde ise tu- tumlar yeni oluştuğu için üzerlerinde bütün faktörlerin tesirini görmek mümkündür. Şehirle temas, kitle haberleşme araçları, günlük ilişkiler bu tutumu etkilemektedir. Kadına karşı tutumun yaşlara göre korelasyonların- da, yaş gurubu yükseldikçe tutumun sertleştiği, kadınlarda ise yaş yük- seldikçe bu tutumu benimseme eğiliminin arttığı görülmektedir. Özellikle en yüksek yaş gurubu olan (22-25) yaşındakilerde bu açıdan diğerlerinden çok farklılık görülüyor. Bunlar köydeki geleneğe daha bağlıdırlar (Tab- lo: 69-70).

TABLO: 69- Kadınlarda, Yaş-Karı-Koca İlişkileri
Değerlendirmesi

Düşünceler	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Erkeklerin harımla- rını dövmele- ri uygundur	46,7	23,1	58,3	42
Erkeklerin hamlarını dövmele- ri uygun değildir	51,3	76,9	41,7	58
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12	40

TABLO: 70- Erkeklerde, Yaş-Kadına Karşı Tutum

Yaş	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Kadınlar kocasına karşı gelmemeli	55	57	77	66
Kızlar ilkokuldan sonra okumalı	28	3	9	11
Kadınların düşüncesi- ne de önem verilmeli	17	23	14	20
Cevapsız	-	7	-	3
TOPLAM		100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	18	30	22	70

Kadınlarda, sadece ilkokul seviyesinde kaldığı için eğitim, önemli bir faktör değildir. Sadece ebe, farklı bir eğitim görmüştür, o da kadınların dövülmesine şiddetle karşıdır, kendi evinde herşeyin beraber kararlaştırıldığını, hayatın müşterek olduğunu belirtmiştir. İlkokul mezunu olmakla beraber, eşinin eğitim düzeyinden etkilenen öğretmenin hatını da bu görüşü savunmuş, hanımların dövülmesine karşı olduğunu söylemiştir. Erkeklerde ise eğitimin bu konuda değişim yapmadığı anlaşılmaktadır. Sadece öğretmen kadının düşüncesine önem verilmesi gerektiğini, dövülmemesini savunmuş, diğerleri otoriteryan tutumlarını korumuşlardır. Okuyanlar geleneksel kültürden kopmamışlardır, köy geleneklerine bağlıdır. Öğretmen de bu köyün değerlerine bağlıdır, kadının düşüncesine önem verilmesini "dinî ve insanî açıdan ele alıyorum bu benim iç meseledir" demiştir. Diğer okuyanlarda otoriteryan şahsiyet daha da gelişmiştir (Tablo: 71).

Diğer bir ölçü olarak da, evlilik durumu alınmıştır. Kadınlarda bekârların ve evlilerin bu husustaki tutumlarında önemli farklılıklar vardır. Evli kadınlar % 57,9 oranında "hanım erkeğin her dediğini yapmalı" görüşünü savunurken, bu oran nişanlılarda % 40, bekarlarda % 37,5 tur. Evli kadınlar gerçekte yüzyüze gelmişler ve boyun eğmişlerdir. Erkeklerin yanında kendi statülerini yakından görmüşler ve kabul etmişlerdir. Erkeklerde ise bu netice daha değişiktir, evliler kadının dövülemeyeceğini daha yüksek oranda belirtirken, bekârlar dövülebileceğini savunmuşlardır. Burada da yine, düşüncede otoriteryan mizaçta olduğu, ancak uygulamada bunun değiştiği görülmektedir. Evliler kadının dövmenin ev içinde doğurduğu huzursuzluğu görmektedirler, bekârlar bunu dikkate almıyorlar. Köyde sık sık söylenen, "ergene avrat döğmesi kolaydır" atasözü boşlukta kalmıyor, bu gerçeği yansıtıyor (Tablo: 72-73).

Genç erkekler üzerinde şehirde bir okulda okumak büyük değişiklik yapmadığı halde, serbest işlerde çalışmak daha çok değiştirmektedir onları. Köyde çiftçilik yapanlar kadının erkeğe tabi oluşunu daha çok belirtirler, şehirde çalışanlar bu fikri daha az savunurlar (Tablo: 74).

Kadınlarda, erkeklerin kendilerine karşı tutumlarını değerlendirmede en çok etkili olan faktörler şehirle temaslari ve radyodan dinleyerek tesirinde kaldıkları programlardır. Onların temasa geçtikleri tek kitle-haber aracı olan radyonun kendilerine tesiri daha büyüktür. Şehire gittiklerinde ise oradaki aile içi ilişkilerini yakından görmektedirler.

Yine, özellikle "arkası yakın" ve "kadın" programı dinleyicileri erkeğin hanımını dövmesine karşıdır. Bu iki programın etkisinde kalanların görüşlerinde önemli değişiklikler olmaktadır. Diğer programlardan etkilendiklerini belirtenlerde böyle bir özellik görülmemiştir. "Arkası yarın programını" dinleyenlerde "hanım erkeğin her dediğini yapmalı" diyenlerin oranı % 29 iken, hanımlar dövülmez diyenlerin oranı % 65'tir. "Kadın-ev" programı dinleyicilerinde bu oran sırasıyla % 45, % 71'dir. Böylece bu iki programın kadınlar üzerindeki etkilerinin derinliği bir defa daha ortaya çıkmış olmaktadır (Tablo: 75, 76, 77).

Köy gençlerinin kadına karşı tutumları gelenekselliğini tamamen yitirmemekle beraber, gençlerde yeni normların geliştiği de gözden kaçmamaktadır. Özellikle genç kadınlar bu konuda hızlı bir değişim içindedirler radyo yayınlarından ve şehir gözlemlerinden kadın-erkek ilişkileri konusunda edindikleri bilgileri onları yeni tutumlara yöneltmektedir.

D. BOŞANMA

Gençlerde, evlilik konusundan sonra boşanmayla ilgili tutumlarına da değinmek uygun olacaktır. Boşanma olayı genel olarak köyde görülüyor. Genç evlilerde hiç boşanma olmamıştır. Yaşlı evlilerde de aile istikrarlıdır. Ailenin istikrarlılığı genç evlilerde de devam etmektedir. Boşanma iyi bir olay olarak karşılanmamaktadır. Kadınlar boşanmayı hiç göze alamıyorlar. Nikahlar mutlaka resmiyet kazanmakta, bunun üzerinde kız aileleri ısrarla durmaktadır. Boşanmak isteyenler için bu büyük bir engel değildir yine de. Kadınlar boşanınca "sığınacak yer"leri olmadığını olsa da rahat edemeyeceklerini, en fenası ebediyen kocasız kalacaklarını düşünmektedirler. Evliliğe azamî tahammülü göstermeyi daima boşanmaya yeğ tutuyorlar. Bu sebeple de erkeğin dövmesini de normal buluyorlar. Hatta, çocuk olmadığı takdirde, kocalarının kendi üzerlerine evlenmelerine de katlanıyorlar, evi bırakıp gitmiyorlar. Ve köy ailesinde aile reisinin dedikleri yapıldığı için, karı-koca tartışmaları olmadığı için istikrarlı aile de devam etmektedir.

Boşanmayı zorlaştıran unsurlardan birisi de başlıktır. Tekrar evlenmek oldukça zordur. Kadınlar kadar olmasa da, boşanmış erkeklerin tekrar köy içinden evlenmeleri zorlaşmaktadır. Boşanmakla lekelenirler, dul sayılırlar, "geçinilmesi zor" tasnifine girerler. Genç kızlar da evlenmiş ayrılmış bir kişi ile evlenmek istemezler, hiç evlenmemiş "delikanlıları" tercih ederler. Dul erkeklerle ancak dul kadınlar evlenirler.

Veya dul kadınlar "kuma" üstüne de evlenebilirler, genç kızlar "kuma" üstüne evlenmezler. Şayet bekâr bir kız evlenmeye razı edilse bile ona ilk evliliktekenden daha fazla başlık parası ödenmesi gerekir. Dul erkek bekâr kıza evlenecekse, bekârın bekârla evlenmesinden çok yüksek başlık istenir. Zaten kızını dul birisine vermek isteyen baba çok para isteyecek demektir, sadece çeyiz karşılığı değildir bu para, daha fazladır. Bu da evlilerin boşanmayı göze alamamalarını da etkili olmaktadır.

Boşanmanın daha başka ağır neticeleri de vardır; çocukların bakımı, hanımsız kalma, prestij sarsılması bunlar arasındadır. Bu neticelerin düşünülmesi ve karı-kocanın birbirine tahammülü köy ailesini istikrarlı kılmaktadır. Zaten, karı-koca biribirinden fazla birşey de istemiyor, her birisi kendi işi ile uğraşıyor, fazla iddiaları olmuyor, sade hayat içinde de sürtüşmeler daha az oluyor.

E. ÖZET

Köy gençleri için evlilik, günlük düşüncelerinde ve konuşmalarında en önemli yeri işgal eder. Genç kızlar için, efsanelerle, dini kıssalarla süslenmiş evlilik öyküleri, onun romantik hayâlleri günlerinin umududur. Erkekler için meslek ve gelir kaygısı evlilik düşüncesinin romantik cazibesini azaltırsa da, "sevgilisi" ile gizli görüşmeler, kaçamak bakışmalar ve köylünün birlikte kutladığı nişan-düğün törenlerinin renkliliği bunu telâfi etmeye kâfi gelir. Gençler için evlilik konusu arkadaşlar arasında en çok konuşulan mesele olduğundan, evlilik bilgisinin en önemli kaynağı arkadaşlar olmaktadır. Bu günlük konuşmaların ve bilgilerin ışığında hayâller kurulmakta, duygusal kız-erkek ilişkileri başlamakta, gizli bakışlar, görüşme ve haberleşmeler "sevgililer" arası bağı devam ettirmektedir. Köyde sevgililerinin oluşu ve "namus" telakkisindeki hassasiyetleri köy gençlerini kendi köylerinden kızlar ile evlenmeye yöneltir. Bunda köy kadını üzerinde kolay hâkimiyet kurulmasının da rolü vardır.

Eş seçimi geleneksel katılığını kaybetmekte, gençler kendi istedikleri ile evlenme düşüncesini geliştirirken, ana-babalar da artık çocukların istekleri dışında evlendirmeyi uygun bulmamaktadırlar. Bu değişikliğin sebebi bazı kötü örnek olayların görülmesi ve büyüklerin otoritelerinin sarsılmasıdır. Bu değişim eş seçiminde olduğu gibi, nişanlılık devresi ilişkilerinde de görülmekte.

Evlenme yaşının cinslere göre farklılık göstermesi neticesi, genç kadınlarda evli oranı genç erkeklere oranla daha yüksektir. Erkeklerde sosyal ve ekonomik şartlar evlenmeyi daha geç yaşta gerçekleştirmektedir. Evlenmeme sebepleri de bu sosyal ve ekonomik şartlardır.

Eşler arası ilişkiler konusunda düşüncede bir değişiklik olmakla beraber, örf ve âdetle sürüp gelen kadın-erkek statüsü yıkılmamıştır. Genç kuşağın bir kısmı kadına yeni bir statü tanırken, yarısı eski statülerini uygun görmekte, kadınların özellikle üçüncü yaş grubunda olanları kendilerine verilen bu statüyü kabul etmektedir.

BÖLÜM : VI

GENÇLİK ve AİLE

Aile, sosyal çalışmalarda daima cemiyetin nüvesi ve sosyal kurumların ilki kabul edilmiştir. Bu sebeple de üzerinde çeşitli açılardan incelemeler yapılmıştır. Sosyal kurumun tarifi şöyle yapılır; "bir kurum, toplumun yapısı ve temel değerlerinin korunması bakımından zorunlu sayılan, nisbeten sürekli kurallar topluluğunu anlatır⁽⁴⁵⁾. Aile de bu sürekli kurallar topluluğunun en eskisi, en köklüsüdür. "Yer yüzünde hiçbir toplum aile olmadan varlık gösteremez, antropolojik ve etnolojik araştırmalar göstermektedir ki, bugüne kadar belirli bir aile tipi ortaya konulamamıştır. Ancak her toplum kendi kültür çevresi içinde bir aile örneği yaratmıştır"⁽⁴⁶⁾. Millî kültürün meydana getirilmesinde ve yaşatılmasında ailenin rolü en başta gelir. Çocukda "terbiyenin özünü" aileden alır. Aile "içtimai bünyenin muhafazasında büyük rol oynayan bir zümredir"⁽⁴⁷⁾. Bu sebeple bir aile sosyolojisi doğmuştur.

Bu araştırmanın amacı köy ailesini geniş şekilde ele almak değildir. Sadece, köy ailesinde gencin yeri, gencin aile içi ilişkileri konu alınmıştır. Bu çalışmada genç açısından aile önemlidir. Gençlerin evlilik açısından aile ilişkilerini, evlilik bölümünde belirtmiştik. Burada ise, gençlerin aile ile uyuşmaları, çatışmaları, aile içinde statüleri ve büyük aile-çekirdek (küçük) aileye karşı tutumları incelenecektir.

Aile, köyde daha da önem kazanır. Gencin köy gurubundaki statüsüne ailesi tesir eder. Hatta bu statü sülale (geniş kan hısımlığı) çapında ele alınır. Küçük köy gurubunun temel taşlarıdır aileler. Geleneksel köy ailesi karı-koca, çocuklar, büyük anne-büyük baba ve çocukların eşlerinden meydana gelir. Bu akraba çevresi daha da genişleyebilir. Birkaç tane evli kardeş bir arada bulunabilir. Köy ailesinin istikrarlı olduğu belirtilmişti, bu geniş ailede karı-kocanın birbiri ile ilişkisi

(45) Lundberg, Schrag, Larsen, a.ge., C.II, s.81.

(46) Orhan Türkdoğan, Türkiyede Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, s.160.

(47) Mehmet Eröz, İktisat Sosyolojisine Başlangıç, İstanbul Üniverkitesi İktisat Fakültesi Yayını, 1973-İstanbul, s.51.

çok değildir, gündüz zaten birbiri ile ilgilenmezler. Büyük babanın yanında birbiri ile rahat konuşamaz, çocuklarını dahi sevemezler. Bu saygı unsurudur. Bu sebeple anlaşmazlıkları da az olur. Devamlı yüzyüze olanlarda bu anlaşmazlık daha fazladır. Büyükler bu istikrarın yöneticisidir, küçük anlaşmazlıkları giderirler. Zaten evlilikten kısa süre sonra peşine çocuk doğar, birbirlerini fazla düşünmezler. Karı-kocanın birbirinden fazla istediği de yoktur. Karı-kocanın ayrı evde yalnız yaşaması ortayâşlılarda az, gençlerde daha fazladır. Ortayâşlılar evliliğin duygusal yönüne yabancı gibidir, heyecanları geçim ve çocuklarıdır.

Köyümüzde aile, klâsik çiftçi ailesi gibi bir işbirliğine dayanmaz. Bütün aile fertlerinin çalışmasını gerektirecek oranda çiftçilik yoktur. Ailele bütünlüğün kalmamasının sebebi biraz da budur. Aynı ailede fertler ayrı işlerde çalışır. Kadınlar tarım işlerinde pek çalışmaz, bazı ailelerde yardım ederler. Bağ-bahçe tarımı da köyümüzde yoktur. Aileden erkeklerin bir kısmı şehirde bazı işlerde çalışır. Ailedeki yaşlılar, büyük anne ve babalar hiç çalışmazlar. Çocuklara bakaraklar, torunları onlar yetiştiriyor denilebilir. Onlar evin temel taşlarıdır. Ortayâşlılar böyle düşünür. Gelinlerin hepsi bu görüşte olmasalar da, oğullar onlara hizmeti "dinî ve ahlâki görev" sayarlar. Yaşlılar bir arada sohbet ederler, köy odasında otururlar, evlerinin pazar işleri için şehre giderler. Bazı ailelerde aile reisliğini de yine bunlar yürütür, oğulları onlar ne derse onu yaparlar. Ortayâşlı oğullar onların otoritesini kesin kabul ederler. Bazı ailelerde ise aile reisliğini büyük oğullar devralmışlardır. Onlar babalarına danışır, fakat aile idaresinde söz onlarındır. Yaşlılar artık köşesinde yaşar, ibadetini yapar. Oğlu onu hicaz'a da gönderir. Onlara açık bir saygısızlık yapılmaz. Aralarında düşünce ayrılıkları olsa da, gençler büyük babalarına karşı bunlara gizler, yüzlerine karşı gelmezler. Zaten aile dışında bir araya da gelmezler. Genç kızlar ise onlara saygı gösterir. Gençler ve yaşlılar bu farklılıklarını açıklıyorlar, özellikle yaşlılar torunlarının tutumlarından şikâyetçiler, fakat bu açık bir tartışmaya, en azından aile içinde bir tartışmaya dökülüyor.

A. GENÇLERİN AİLE İÇİNDEKİ STATÜLERİ

Gençlerde ailenin birer ferdidir. Bir işte çalışır ve gelir getiriyorsa ailenin itibarlı bir ferdidir. Erkek çocuklar doğumdan itibaren daha fazla itibarlıdır. Kızlara bu değer hiçbir zaman verilmez. Fakat ailenin reisi babadır, tek otorite odur. Şayet büyük baba varsa bu otorite ikileşmiş olur, ancak o zaman da genç üzerinde baba yine daha baskındır. Annenin ağırlığı ve otoritesi hiçbir zaman babanın ki kadar olamaz. Anne de zaten o otoriteye bağlıdır. Anne çocuklar için bir otoriteden çok sınıktır. Aile içinde babanın sert otoritesini, sıcaklığı ve yumuşaklığı ile dengeler. Bu sebeple anne çocukların dert ortağı, sır ortağıdır. Gizli konular, evlilik konuları anne ile konuşulur. Babaya duyurulacaksa da anne aracılığı ile duyurulur. Anneden birşey gizlenmez. Kızlar için bu daha geçerli bir hükümdür. Anne gençlerin yardımcısıdır her zaman. Babaya karşı onları savunur, kusurlarını gizlemeye çalışır. Çocukların ergenlik çağını bilir, onlara yardım eder. Kızının evlilik bilgisini geliştirir. Bu konular ve benzerleri saygıdan dolayı babayla konuşulmaz, meselâ evlilik konusu bunlar arasındadır. Bazan da korkudan söylenmez. Anneye itiraz da edilir, babaya edilmez. Anne "naz çeker, baba çekmez."

Aile içindeki konularda gençlerin düşünceleri önem taşımaz, "onlar çocuktur, akılları ermez". Kızların düşüncesi daha da önemsizdir. Zaten pek düşünceleri sorulmaz da. Ancak, kendilerini çok yakından ilgilendiren evlilik konusunda son senelerde fikirleri sorulur olmuştur. Erkek çocuk, çalışıyor ve para kazanıyorsa iş meselelerinde düşüncesi sorulabilir.

Bugün bu konuda da bir değişim olmaktadır. Babanın otoritesi yine devam etmektedir, fakat bu otorite sınırları içinde gençlerin düşünceleri de geçerlilik kazanmaya başlamıştır. Bu daha çok onları ilgilendiren konularda olmaktadır. Kızlar için düşüncelerinin sorulması oranını azla büyütüyoruz, küçük meselelerde olabilir bu, giyim konusunda v.s. ailenin iş konusundaki kararlarına kadınlar hiç katılmazlar. Onlar zaten elin olup gidecektir veya evin gelini ise de durum aynıdır. Genç erkekler ise bugün eskisinden daha çok aile bütçesine destek olmaktadır. Alım- satım gibi meselelerde düşünceleri sorulur, yine de son karar babanıdır, onun dediği olur.

Gençlerin aile içinde yeri, statüsü de kuşak yenilenmesi ile değişime uğramaktadır. Gençlerin bir kısmı eski çiftçi ailesinin bir birimi olma yerine, şehirde çalışarak eve gelir getiren, bunun yanında sosyal ilişkilerinde de zihniyet değişimine uğrayarak köye gelen fertler olmuşlardır. Babaya her konuda tâbi, uysal genç yerine, kendine itibar edilmesini kendisi ile aile problemlerinin tartışılmasını isteyen, gerekirse babası ile tartışan bir genç tipi oluşmaktadır. Çalıştığı yerlerde kendine ait kararlarını vermeye alışmış, serbest hareket eder olmuştur. Genç kadınlar ise ailelerinin istedikleri ile evlenmeyi reddedebilmekte, bunu ailesine de kabul ettirmektedirler. Çok fazla olmasa da bu tipler köyde oluşmuştur. Babası ile siyasi konular da tartışan ve onun görüşünün yanlışlığını belirten gençler vardır. Para kazanmaları onlara güven vermekte, daha bağımsız harekete teşvik etmektedir. "Biz artık özgürüz, para kazanıyoruz, tamame aileye bağlı değiliz" demiştir çalışan bir genç. Para kazanmanın bağımsız hareket etme imkânı verdiğini kendileri de söylemektedirler. Bu güven onları isyana da itebilmektedir zaman zaman. Şehir, sosyal yapısı ile bu gençleri değiştirdiği gibi, orada kazandıkları para da köydeki ilişkilerinde uyumsuzluk meydana getirici sonuçlar doğurmakta; bu durumdaki gençler, ailelerindeki eski statülerine razı olmamaktadırlar. Bu isyanın farkında olan babalar ise yumuşamaya mecbur kalmakta, genççe daha fazla söz hakkı tanımaktadır. Özellikle ortayaşlılar bunun farkındadır ve gençlerle daha fazla uyum içindedirler, eski otoriter aile reisliğinden taviz verir olmuşlardır. Genç, gerekirse "babamın tarlasından faydalanmadan geçinebilirim" düşüncesine sahip olurken, baba da "daha ileri müdahale edersem benden ayrılır" düşüncesine sahiptir. Bağları sonuna kadar koparmadan iki taraf ta tâvizkar tutumlarını sürdürmektedir. Bu sebeplerdir ki yaşlı baba, kıyafetini hiç sevmediği oğluna fazla müdahale etmemektedir. "Oğlum bana karşı gelmez" dese de, içinden icabında karşı geleceğini bilmektedir. Bunu kendileri itiraf etmektedirler. Gelir tek ölçü değildir. Ancak diğer değişimleri hızlandırmaktadır. Geleneksel baba saygısı kaybolmakta, dini ve milli gelenek zayıflamaktadır. Para kazanma ise bunu açığa vurmayı kolaylaştırmaktadır. Bu oran fazla değil henüz, fakat köyde bunun tohumu atılmıştır. Çeşitli sosyal ve iktisadi şartlar bu değişimi hızlandırmaktadır. Bugün yine de babasına geleneksel saygıyı

gösteren genç sayısı az değildir. Çoğunluk ise babalarının yüzlerine birşey söylemeseler de, konuşmalarından onlara karşı tutumlara sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Gençlerin statüsü aileden aileye de değişebilir. Bu çözülmeye meydan vermeyen aileler vardır. Köyde çalışan, çiftçilik yapan gençlerde aile bağlılığı daha fazladır.

Erkeklerde aile içinde bir şahsiyet olarak belirme eğilimi daha yüksek orandadır. Bunun bir kısmı doğuştan gelmektedir, erkek çocuk olmanın verdiği bir üstünlük duygusu vardır. Bu, onların doğuştan kazandıkları kızlara karşı avantaj olarak kullandıkları bir üstünlüktür. Kızlarda, aile içinde kendilerine daha az değer verildiğini, o evde geçici olduklarını bilmenin bir ezikliği, mahcubiyeti ve silikliği vardır. Hem, onlar annelerinden de, "kadının erkek işlerine karışmaması" gerektiğini öğrenmişlerdir. Başta da belirtildiği gibi, kız çocuklara karşı bu ayrıcalıklı tutum açıklanamaz, erkek çocuk olmasa o zaman bir sorun olur. Kızlar da ailenin bir ferdidir. nihayet, fakat onlar da bilir ki bu evden gittiğinde artık ailenin bir ferdi sayılmayacaklardır. Kızların ailedeki statüleri daima gelip-geçici birisi olarak algılanmıştır. Konuşmalarda ve davranışlarda açıklanmasa da içten içe bu böyledir. Onun için genç kızlar "Allah kimseyi baba evinden uzakmasın" derler.

Erkeklerde bu şahsiyet olarak belirme temayülünün diğer bir sebebi de onların ev dışında ve serbest olmalarıdır. Köy dışında bulunanlar şehirdeki yeni insan ilişkilerinin mahiyetini daha yakından görüyorlar, köy dışında değişik gruplar içinde bulunuyorlar. Köy dışında kendi başlarına çalışırken de kendi kararları ile hareket etmeye alışıyorlar. Hareketlerine tahdit koyan kimse olmuyor yanlarında. Kendi ifadeleriyle "özgür" hareket edebiliyorlar. Kapalı köy toplumundan, sıkı aile havasından, serbestliğe kavuşmak onlar için denge sarsıcı da oluyor. Bir uyumsuzluk devresi geçiriyorlar. Bu sebeple çok büyük değişim içinde köye dönenler oluyor ve o "başboşluk" denilebilecek olan serbestiden sonra tekrar aile havasına, aile baskısına dönmek uyumsuzluk meydana getiriyor onlarda. İşte, kadınlardan farklı olarak, para kazanabilmeleri de buna eklenirse, onlardan çok imtiyazlı durumları daha çok açıklığa kavuşuyor. Bütün bu sebeplerle kadınlar ana-babaya daha çok bağlıdır, buna da mecburdurlar. Geleneksel saygı ve günah anlayışı da kadınlarda daha güçlüdür, bu da onların tutumlarını etkiler.

Kadınların %45'i anket sorusuna verdikleri cevaplarda "aile içi kararlarda bizim fikrimiz sorulur" demektedir. Erkeklerde ise %79'u bu cevabı vermiştir. Kadınlar bu durumu yadırgamıyor, şikâyet konusu yapmıyorlar. Erkeklerin kendilerini döğmesini normal karşıladıkları gibi bunu da normal karşılıyorlar. Kadının çok şeye karışmaması gerektiği düşüncesini taşıyorlar. "Düşüncemiz sorulur" cevabını veren kadınlardan %45'i de bunu daha çok evlilikle ilgili yorumlamışlardır. Eş seçiminde düşüncelerinin sorulduğu anlamında cevap vermişlerdir (Tablo: 78).

TABLO: 78- Gençlerin Ailedeki Statüleri

Düşünceler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Ailede fikrim sorulur	55	79	18	45
Ailede fikrim sorulmaz	15	21	22	55
TOPLAM	70	100	40	100

Erkekler de bu soruyu yukarıdaki anlamda yorumluyorlar, ancak, onlarda iş meselesi de dikkate alınıyor. Yine de her iki cinste de "aile ile ilgili karar" denildiğinde "evlenme kararı" anlaşılıyor, düşüncelerinde bu somutlaşıyor. Zaten, şunu da belirtmek gerekir, köy ailesinde çok çeşitli kararlar da alınmaz. Gençleri ilgilendiren köy ailesinde alınması söz konusu olan en önemli karar evlilik kararıdır. Bu sebeple gençler cevap verirken bu hususu düşünmüşlerdir. Konuşmalarda da bu anlaşılmıştır. Statü tesbiti için ailede sadece gencin düşüncesinin sorulmasını esas almak gerekir. Genel olarak ailelerde, erkeklerin statüsü üstündür ve onların söz hakkı da gelişmektedir. Kadınlarda ise bu gelişme yavaştır, onlar üzerinde aile otoritesi kendini daha fazla gösterir. Gençlerin aile içindeki statülerini çok açık kaidelerle belirtmek mümkün değil. Bu karmaşık olay, çeşitli yönleriyle değinilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde daha tutarlı olunacağı düşünülmüştür, aksi takdirde yanlış bir hüküm verilebilirdi.

B. GENÇ-AİLE UYUŞMAZLIKLARI:

Gençlerin baba otoritesine, geleneksel aile otoritesine tâbi olmak istememeleri, ayrı bir şahsiyet olarak belirmeleri, aile içinde genç-ai-

le uyumsuzluğunun kaynağı olmaktadır. Gençler bu otoriteye her konuda uyum göstereselerdi, aile içinde çatışma, uyumsuzluk doğmayacaktı. Aile içindeki uyumsuzluğu genç başlatmış olmaktadır. Eskiden de ailede gençle ilgili anlaşmazlıklar, özellikle evlilik konusunda uyumsuzluklar meydana gelir, ancak bunlar küçük çapta olur ve yayılma göstermezmiş. Bugün de ailede uyumsuzluk konuları çeşitli olsa da, bunların en başında evlilik gelmektedir. Erkeklerde, ikinci sırayı meslek seçimi, kadınlarda ise giyim alır.. Erkeklerde de giyim önemli bir sorundur ve çatışma sebeplerindedir. Kadınlar konuşmalarında evlilikle ilgili uyumsuzlukları saklamakta, giyime müdahaleyi en önemli sebep olarak göstermektedirler. Yaşlılarla görüşmelerde ise evlilikle ilgili uyumsuzlukların başta geldiği tesbit edilmiştir. Yaşlı grupta dahi köylerinin itibarını sarsmama ve sırlarını açığa vurmama duygusu bu konuların açıklanmasını engellemektedir. Kadınlar, ailevi meselelerini açıklamaktan daha çok kaçınmışlardır. Erkekler bu konularda en rahat konuşanları teşkil etmekteydi, onlarla ilerliyen dostluğumuz ve öğretmen ailesinin çevresi bu konuları açıklığa kavuşturmamızı sağlamıştır. Bu anlaşmazlıklar çok sert tutumlar içinde olmakta, genellikle de gençlerin isteği kabul edilerek çözüme bağlanmaktadır. Erkeklerde aile içinde uyumsuzlukların daha az olduğu anketlerle tesbit edilmiştir. Bunun sebebi onların isteklerinin daha çok kabul görmesindedir. Bu durum çatışmayı azaltmaktadır. Bir kısmının açıkladığı da gerçektir. Bunları konuşmalarda daha az belirten kadınlar anket sorularına verdikleri cevapta daha çok açıklamışlardır (Tablo: 79).

Kadınlar genellikle giyimi sebep olarak belirtmişlerdir. Evlenme konusunu belirtmemişlerdir. Giyimin uyumsuzluk konusu olduğu kabul edilmekte, gözle görülen bir değişim unsuru için her iki cinste de bu husus dikkat çekmekte. Çok tenkid edilen bir konudur giyim (Tablo: 80). "Erkeklerde her konuda anlaşıyoruz" diyenler, çoğunlukta olmasına rağmen, "aile içinde her konuyu rahatça tartışırım" diyenlerin oranı düşüktür. Bunlar aile otoritesine boyun eğenler, söz sahibi olmayanlardır. "Ailemle herşeyi tartışırım" diyenlere, bu tartışma konularının neler olduğu sorulduğunda anlaşmazlık konularını belirtmişlerdir. Bundan anlaşılıyor ki, tartışırım diye cevaplayanlar aslında anlaşamayanlardır. Açık olan bu soruya, erkekler, en yüksek oranda "istediğim kızı almıyorlar" şeklinde cevap vermiştir. Bunlar ailesi ile bu konuyu açıkça tartışabilme ortamına gelmiş olanlardır. Oran çok yüksek olmasa da mahiyeti önemlidir. İkinci olarak, iş meselesi belirtilmiştir. Mesleğine müdahale ediliyor, köy dışında iş bulması isteniyor veya köy dışında çalışması istenmiyor.

Giyime müdahale, saç (fâvoriye) müdahale diğer sebepler içindedir (Tablo: 81-82).

TABLO: 81- Erkeklerde, AİLEDE Tartışma Oranı

Düşünceler	Sayı	%
Ailemle her konuda tartıştım	47	67
Ailemle her konuda tartışmam	23	33
TOPLAM	70	100

Anket cevaplarının bu konudaki gerçek durumu tam olarak yansıtmadığını tekrar belirtmekte fayda vardır. Aileleri ile ilgili konuları açıklamaktan kaçınmalarını normal karşılamak gerekir. Ayrıca anket sorusuna verilen kısa cevapla da bu sorunun açıklanması güçtür. Köy ailesinde kesin yargılara varmak, bu tarz anlaşmazlık veya çatışmaları kesin sınırlarla belirtmek, sert göstermek yanlış olabilir. Karmaşık ilişki düzenini çok yönlü olarak değerlendirmek gerekmektedir. Yalın yargılardan kaçınmak daha uygun görünmektedir. Geçiş devresini yaşayan köy ailesinde ilişkiler daha karmaşık durum arzetymekte, çok çelişkili tutumlara, çok çeşitli tutum dağılımına raslanmaktadır.

Köy ailesinde, genç-aile ilişkilerinde, hem çatışma var, hem uyuşma. Evi terkedercesine çatışma, baba otoritesine kayıtsız-şartsız boğun eğercesine uyuşma yok henüz, ilişkilerde çözüme var, itirazlar, tartışmalar gelişiyor, çoğalıyor. Bütün bu yönleriyle ele almak, görmek, yargılamak gerekiyor. Köy ailesi eski sade halini yitirmek üzeredir. Problemsiz, çatışmasız değildir. Türkiye'deki farklılaşmanın, kültür değişiminin etkisi burada da görülmektedir.

C. ÇEKİRDEK AİLENİN GELİŞMESİ:

Köy ailesi, daima büyük (pedersâhi) ailenin örneği olarak gösterilir. Köylerde aile, işletme ile de birleştiği için baba ölüp de miras paylaşılana kadar dağılmayacağı kabul edilmiştir ve bu uygulamada da böyle olmuştur⁽⁴⁸⁾. Köy ailesi için "Cemaat ailesi" terimi de kullanılmıştır. Bu terim ailede fert sayısının çokluğunu ifade eder. Anne-baba, büyük anne-büyük baba, çocuklar, gelinler hep aynı evdedir. Ailede reis babadır. Aile sosyolojisinin kurucusu, geliştiricisi Le Play "toplum yapısı ile aile şekli arasında yakın

(48) Hans Frayer, a.g.e. s.195

"ilgi" bulmaktadır (49) .ve aileyi üç tipte tasnif etmektedir:

- Patriarkal aile
- Kök aile
- Ferdî aile

Ona göre, "Toplum biçimi aileyi yaratır. Cemaat kuruluşuna dayanan toplumda baba otoritesinin egemenliğine dayanan patriarkal aile; ferdiyetçi esasta olan toplumlarda ise ferdi aile gelişmiştir" (50).

Türkdoğan da Türkiye'de aileyi üçlü bir tasnife tâbi tutmaktadır (51):

- Geleneksel aile tipi (büyük aile)
- İntikal tipi aile
- Modern aile.

Türkdoğan'ın bu üçlü tasnifini köyümüzde de görüyoruz. Artık, işletme büyüklüğünün de sürüklediği büyük aileyi köyümüzde tek aile tipi olarak gösterebilmek mümkün değildir. Ebeveynin yetkilerinde görülen değişme, aile büyüklüğünde de görülmektedir. Bu üçlü aile tasnifini köyümüz için tam olarak uygulamak mümkündür. Üç tip aileye de raslanmakta ve modern aile denilen, çekirdek aileye doğru geçiş görülmektedir.

Çekirdek aileye yönelim köy gençlerimizde gözlenen önemli değişimlerden biridir. Bu eğilim toplumsal değişiminin, kitle araçlarıyla ilişkinin ve gelişen ferdiyetçiliğin bir neticesidir. Gençlerle yapılan görüşmelerden, sorunum öğretmenle ve muhtarla tartışılmasından sonra bu eğilimin nedenleri "çok yönlü" olarak tesbit edilmiş, ancak, uygulamaya geçilmesinin "ekonomik özgürlüğe" bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Köyde ailelerin büyüklüğünü tamamen ekonomik yönden bağımlılığa bağlamak mümkün değildir. Büyük ailenin temelinde büyük bir geçmişi olan gelenekler, büyüklere saygı, dini ve millî görev duygusu, cemaat şuru vardır. Üyelerinin sadece ekonomik menfaat bağı ile bağlı olduklarını ileri sürerek bu büyük aile olgusunu açıklamak çok dar amaçlı ve tek yanlı bir izah tarzı olur. Burada bu hususa işaret edilmek istenmektedir. Büyük ailenin parçalanması, fertlerin çok yönlü değişimi ile ilgilidir. Çağımız insanın ferdiyetçiliği temel sebeplerdendir. Başkalarına -ana-baba da olsa- tahammül kalmamakta, her çift kendi hayatını yaşamak istemektedir. Bunda,

(49) Orhan Türkdoğan, Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, s.164

(50) Orhan Türkdoğan, a.g.e. s.164

(51) Orhan Türkdoğan, a.g.e. s.166

geleneklerin zayıflaması, dini yönelimin azalması da önemli bir etkindir. Fakat bu ayrılmayı mümkün kılan, genç erkeğin ekonomik yönden bağımsızlığa kavuşması, kendi evini geçindirebilecek durumda olmasıdır. Sosyologların aile bölünmezliğinin sebebi olarak kabul ettikleri işletme bölünmezliği de, gençin ayrı bir iş bulması ile ortadan kalkmaktadır (52). Bu düşünce evlilik yaşını da etkilemektedir. Ayrı ev kurmak düşünüldüğü için, askerlik sonuna kadar, hatta, bir iş buluncaya kadar evlenmeyenler çoğalmakta, bu eğilim de ailelerce uygun karşılanmaktadır. Kız aileleri de bu hususları gerçekleştiren erkekleri daha çok tercih etmektedir. Çiftçilikle uğraşanlarda dahi bu tutum gelişmektedir.

Gençlerde ayrı ev kurma isteği her iki cinste de yaygınlaşmaktadır. Kız aileleri bunu daha da çok arzu ederler. Kızların büyük ev kahırını çekmeleri istenmez. Çünkü, büyük ailede "kaynana ve kaynatanın" hizmeti de geline düşer. "Onlardan önce kalkacak, onlardan sonra yatacak" bütün gün hem onların, diğer aile fertlerinin, hem de kendi eş ve çocuklarının hizmetinde olacaktır. Bu ise kolay tahammül edilir işlerden değildir. Bazı dini, milli, ahlâki değerler eskilere bu işleri "severek" yaptırıyorken, düşünce ve tutumlarda köklü değişime uğrayan bugünkü genç gelinler bunu istememektedir. Yalnızca kendi eşleri ile daha rahat hayat yaşayacaklarını düşünürler. Şehirde ve köyde ayrı ev kuranlarda, gördüklerinde daha da benimsiyorlar. Özellikle kayınvalide, gelinler için çekilmez birisidir, düşüncesi bile huzurlarını kaçırmakta. İşte bu sebeplerle, genç gelinler, "damatları" ayrı ev kurmaya ikna ediyor. Nişanlılık devresinde başlıyor bu etkileme. Hatta kayınvalide de damadı nişanlı kaldıkları süre boyunca buna ikna etmeye çalışmakta. Yeni nişanlı veya yeni evli erkekler daha çok etkileniyorlar. Yeni gelinler evliliklerinin ilk günlerinde kocaları üzerinde bütün nüfuzlarını kullanıyorlar. Bu arada hemen kayınvalide ile geçimsizlik de başlıyor. Genç kızlar ayrı ev kurmak için "ayrı aşım, kaygısız başım" deyimini kullanıyorlar.

Genç erkeklerde de kendi eşi ve çocuğu ile ayrı yaşama eğilimi gelişmiştir. Bir kısmında ana-babayı bırakmama duygusu sağlamdır. Gelinlerin ise hepsinde ayrı ev kurma hayâli yatar.

Genç erkeklerde "hanım sözü tutma" eğilimi artmaktadır. Hanımlara karşı tutumlarında da değişiklik olmuştur. Genç erkekler artık ailede erkek otoritesinin, babalarında görüldüğü gibi sert olması gerektiğini

(52) Hans Frayer, a.g.e. s.195

kabul etmiyorlar. İşte "müşterek karar alma" yoluna gitmeleri icabında hanımları tarafından ikna edilmeleri neticesine götürüyor onları. "Kadının sözü dinlenmemelidir" geleneği de çiğneniyor ve erkek, karısına "her dediğini yaptıran" bir şahıs hüviyetini terk ediyor.

Erkekler ana-babadan ayrı yaşanabileceğini de kabul etmeye başlıyorlar. Bu anlayış köyde çok önemli bir değişme olarak kabul ediliyor. Yakın senelere kadar ana-babadan ayrılmak gayet önemli bir olay olarak nitelenirdi. Çok önemli bir sebep olmadıkça bu yola gidilmezdi. Ayrılan, "âsi", "edepsiz" sayılırdı. Şayet ev çok daralırsa, baba büyük oğula bir yeni ev yapar ve ona ayrılma müsaadesi verirdi. Bu yeni ev de eski eve bitişik bir oda şeklinde olurdu genellikle. Bu durumda bile, ayrılan oğulun üzüldüğü olurdu. Bu ayrılık ekonomik ayrılık değildi. Sadece aile fertlerinin bir kısmı ayrı evde otururdu. O zamanlar gelinlerin böyle bir konuyu kocasına söylemelerinin mümkün olmadığı belirtiliyor. Kocanın sert ve kesin tutumu ile ana-babaya olan bağlılığı böyle bir şeyin teklif edilmesine imkân vermezdi. Kadınlar da kayınvalideleri ile iyi geçinmeye çalışırlardı. Geçinmezlerse kocası annesinden ayrılmaz, eşinden ayrılmayı tercih ederdi, eşi de bunu göze alamıyacağı için geçinmek zorunda kalırdı. Bugünkü gençlere, "böyle bir durum olsa, ananızı mı, eşinizi mi tercih edersiniz" sorusuna ancak %3'ü "anayı tercih ederdim" cevabını vermiştir. Ana-babadan ayrılınması normal karşılanmaya başlanmaktadır. Aileler de bunu çok önemli bir olay olarak görmemektedirler artık. Bütün bu sebeplerle, büyük aileyi sadece bir işbirliği kurumu olarak kabul etmek ülkemiz için yanlış olabilir. 1950'lerden bu yana bağımsız geliri olduğu halde, aileden ayrılma vakaları son 10 senenin olayıdır. Bugün ise, diğer değişmelerin neticesinde, geliri olan genç bu yolu kolayca seçebilmektedir. Yani, ekonomik bağımsızlık bu gidişi sadece hızlandırmaktadır. Küçük aile fikri kadına karşı tutumla, ana-babaya saygı duygusuyla, dini tutumlarla, kitle haberleşme araçlarının etkisiyle, geleneklere bağlılıkla çok yakından ilgilidir. Gelir faktörü de bunların son halkası durumundadır. Bu faktörü tamamen küçümsemek de doğru değildir; gelirin özgürlüğün kaynağı olduğunu gençler de dile getirmişlerdir.

Yeni evlilerin ayrı ev kurmasını benimseyen genç kadınların oranı %67.5'tir. Bu oranı daha da yüksek kabul etmek gerekir. Çünkü genç kadınlarda ayrı ev kurmak büyük bir tutkudur (Tablo: 83).

TABLO: 83- Kadınlarda, Küçük Aile Tutumu

Düşünceler	Sayı	%
Yeni evlenenler aileleriyle beraber oturmalı	13	32.5
Yeni evlenenler aileleriyle beraber oturmamalı	27	67.5
TOPLAM	40	100.00

Genç erkeğin, yeni ev kurması hâlinde bırakıp gideceği kişiler ana-babaları olduğu için onlarda anket sorusu biraz değişik tutulmuştur. Mutlaka ayrı ev kurmayı isteyen %24'tür. "Gelin-kaynana geçimsizliği olduğunda ayrı ev kurmalı" diyenlerin oranı ise %37'dir. Fakat çoğu zaman ayrılmanın yüzeydeki sebebi gelin-kaynana geçimsizliğidir. Ancak %39 oranındaki grup ayrılmayı uygun bulmuyor, bunun da %3'ü "gelin-kaynana geçimsizliği" olsa da ayrılmayacaklarını belirtmekte. Ancak bu oranda genç kritik anlarda eşini feda edip, ana-babasının yanında kalabilecektir (Tablo: 84).

TABLO: 84- Erkeklerde, Küçük Aile Tutumu

Tutumlar	Sayı	%
Yeni evlenenler ayrı ev kurmalı	17	24
Ana-babadan ayrılınmaz	25	36
Gelin-kaynana geçimsizliği olursa ayrılmalı	26	37
Anlaşmazlık olsa bile ayrılınmaz	2	3
TOPLAM	70	100

Şu andaki genç evlilerde her iki cinste de ayrı evde oturma oranı eşittir. Çekirdek aile tamamen gelişmiş değildir, uygulamada, üçlü aile tipinin hepsi görülür. Ancak, bütün özellikleriyle büyük aile % 5'i geçmemektedir. Gençlerin bu konudaki düşünceleri doğrultusunda, yakın gelecekte çekirdek ailenin köyümüzde en yaygın aile tipini teşkil edeceğini söylemek mümkündür. Şimdilik geçiş tipi aileler en yaygındır. Genç evlilerden; kadınların %52.6'sının, erkeklerin %55'inin aileleri ile beraber

oturduğu tesbit edilmiştir (Tablo: 85).

1- TABLO 85- Genç Evlilerde Küçük Aile Dağılımı

Evlilerde	Tutumlar	/ E r k e k		K a d ı n	
		Sayı	%	Sayı	%
	Ailemle beraber oturuyorum	6	55	10	52.6
	Ailemle beraber oturmuyorum	5	45	9	47.4
	TOPLAM	11	100	19	100.00

Genç evlilerin yarısının şimdiden ayrı ev kurma geleneğini geliştirdiğini görüyoruz. Çekirdek ailenin uygulamadaki gelişme hızını bu oran açıklamaktadır. Evli genç kadınlardan, bu ayrılmanın sebebi sorulduğunda, "kaynana geçimsizliği" ileri sürülmüştür. Kaynanalar da "gelinin geçimsiz olduğunu", "oğlunu da kandırdığını", "zamane gelinlerinin saygısız, hoppa olduklarını", "eski gelinlerin büyüklerin karşısında konuşmadığını, şimdikilerin ise insana söz bile söyletmediğini" belirtmişlerdir. Gelinin statüsü de değişmiş olmaktadır, "kaynataya, kaynanaya karşı konuşmayan, gelin olduktan en az bir yıl sonrasına kadar onlara sesini duyurmayan, ancak ısrarla ve konuşturmalık denilen bir hediye alınarak konuşması sağlanan, konuştuğunda da en kısık sesi ile seslenen ve devamlı onların hizmetinde olan gelin" artık konuşabilmekte, hatta tartışabilmektedir. Yaşlı kadınlar bunu hayretle karşılamakla beraber, kendi kızlarına da gittiği yerde "köle gibi hareket etmemesini", "kocasına hükmetmesini" öğütlemekten geri kalmamaktadırlar. Genç kızlar da evlerine gelen yeni gelinden bu tür davranışları fazlasıyla görerek "koca evine" gittiğinde hemen uygulamaya geçmektedir. Erkekler zaten, gelin-kaynana geçimsizliği olduğunda çareyi ayrılmada buldukları için bu da yeni gelin hanımlara destek olmaktadır. Bu sebeple, evli gençlerin çekirdek aileye, diğer isimle "modern aileye" yönelmelerinin yüzeydeki en önemli sebebi gelin-kaynana anlaşmazlığı olmaktadır (Tablo:86).

TABLO: 86- Evli Kadınlarda, Ayrı Ev Kurma Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Kaynana ile geçimsizlik	6	66.7
Öldüler	2	22.2
Kocam öldüğü için	1	11.1
TOPLAM	9	100.00

Çekirdek ailenin gelişmesinde yaş ve nesil farkının etkisi açıklıkla görülür. Genç kuşakta üç yaş grubu arasında da bu tutum farklılık göstermektedir. Kadınlarda, her yeni yaş kuşağında bu husustaki arzu daha da yoğunlaşmaktadır. Genç kızlar "kocası ile başbaşa olmak" duygusunu diğer duygulara yeğ tutmaktadır. Büyük aile, "bir sürü horanta kahrı çekmek" onların katlanamayacağı bir güçlük olarak karşılıklarına çıkmakta, güzel evlilik hayallerini lekelemektedir (Tablo: 87). Bu sebeple, yüksek yaş grubunda ayrı ev kurma eğilimi %50, ortayaş grubunda %69.2 oranında iken, en küçük yaş grubunda %80'dir. Yaş yükseldikçe, bir kısım gençlerde "büyük-lere karşı saygı", "dini ve ahlâki vecibe olarak kaynata-kaynanaya itaat duygularının yaşadığı", bunlarda geleneksel toplum normlarının tamamen kaybolmadığı görülmektedir. En genç grupta bu oran %20'ye düşmüştür.

TABLO: 87- Kadınlarda, Yaş-Küçük Aile Tutumu İlişkisi

Tutumlar	Yaş Grubu	Yaş Grubu	Yaş Grubu	Toplam
	15-17	18-21	22-25	
	%	%	%	%
Yeni evlenenler eşinin ailesi ile beraber oturmalı	20	30,8	50	32
Yeni evlenenler ayrı ev kurmalı	80	69,2	50	68
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandıran sayısı	15	13	12	40

Gençlerin evli veya bekâr oluşları da ayrı ev kurma arzusuna etki etmektedir. Gerçi evlilerin durumu tesbit edilmiştir. Evli kadınların şu anda eşinin ailesi ile oturmakta olanların oranı %52.6'dır, %47.4'ü ayrı evde oturmaktadır. Evliler, "ayrılmak ister misiniz" sorusuna %57.9 oranında evet demişlerdir. Evli erkeklerde bu oran daha da yükselmiş, %81.8'e çıkmıştır. Şu anda evli bulunan ve ailesi ile birlikte oturanların %55'ten fazla bir kısmı ayrılmayı istemektedir. Nişanlı kızlar %80 oranında ayrı ev kurmayı arzu ederken, nişanlı erkekler %50 oranında bunu istemektedir. Buna göre şu anda nişanlı olanlardan %50'sinin ayrı ev kuracağı kesin gibidir. %80 ise büyük bir ihtimalle ayrı eve çıkacaklardır, çünkü nişanlı kızların isteği bu yöndedir. Nişanlı erkeğin henüz ailesinden bekledikle-

ri vardır, düğünü yapılacaktır, bu engeller kalktığında onlarda da sözkonusu oran yükselebilir. Bekârlarda da bu oran yüksektir, kadınlarda %75, erkeklerde %62.5. Erkeklerin kendi ana-babalarından ayrılma durumu söz konusu olduğu için bu oran kadınlardan daha düşüktür (Tablo: 88-89).

TABLO: 88- Erkeklerde, Evliliğin Ayrı Ev Kurma Tutumuna Etkisi

Tutumlar	Evli %	Nişanlı %	Bekâr %	Toplam %
Yeni evlenenler ayrı ev kurmalılar	27.3	33.3	22.6	24
Ana-babadan ayrılınmaz	18.2	50	37.7	36
Gelin-kaynana anlaşamaz- larsa ayrılmalı	54.4	16.7	35.8	37
Gelin kaynana anlaşamaz- larsa yine de ayrılmamalı	---	--	3.8	3
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	11	6	53	70

TABLO: 89- Kadınlarda, Evliliğin Ayrı Ev Kurma Tutumuna Etkisi

Tutumlar	Evli %	Nişanlı %	Bekâr %	Top. %
Yeni evlenenler ana-babalarıyla beraber oturmalı	42.1	20	25	32
Ayrı ev kurmalı	57.9	80	75	68
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	19	5	16	40

Gençliğin çeşitli tutumlarının değişiminde, özellikle yenilik algılamalarında şehir ve kitle-haberleşme araçlarının tesiri daima göz önünde tutmak gerekir.

Kadınlarda büyük tesir ve değişim kaynağı olan radyonun ve onun kadınları tesir altında bırakan programlarının bu konuda değişimi hızlandırdığı görülmüştür. Konuşma ve görüşmelerde de, diğerlerine nazaran daha

sosyal olanların, konuşmayı ve anlatmayı bilenlerin kocaları üzerinde daha fazla etkili oldukları, sözlerini daha çok dinletebildikleri gözlenmiştir. Ebe ve öğretmenin hanımı buna örnektir. Radyo programını devamlı izlemesi ve izlediği, etkilendiği programın türü, köy kadınının sosyalliğini, aktüalite bilgisini, ilişki düzenini değiştirmektedir. Yukarıdaki tablolarda da görüldüğü gibi, ayrı ev kurmak arzusu yaygın bir eğilimdir. Bu sebepten gruplar arasında çok farklı rakamlara rastlanmayabilir. Özellikle, köy, haber, türkü, tarla dönüşü, ocak başı programından etkilendiğini belirtenlerin sayısı az olduğu için bunlar ölçü alınmamıştır. "Arkası yarın", "radyo tiyatrosu", "kadın ve ev" programlarından etkilenenler ve hiçbirinden etkilenmeyenler grupları radyo programlarının etkisinin belirlenmesinde ölçü olarak alınmıştır. "Kadın-ev" programından etkilendiğini belirtenlerin %88'i küçük aile yanlısıdır. "Arkası yarın" programı grubunda ise bu oran %65'tir. Bu özelliğin yaygın oluşu, hiçbirinden etkilenmeyen grupta bu oranı %59'a düşürmüştür. Bu oran diğer gruplardan daha düşüktür. Bu konuda kadın programı, kadınları yetiştirmekte, onlara bu tür duyguları aşılacaktır (Tablo: 90).

Şehirle temas faktörünün erkeklerde ve kadınlarda, birbirleriyle sıkı ilişki içinde oldukları için, farklılığa kaldırdığı, zaten kadınlarda şehre gitme oranının düşük olduğu belirtilmişti. Ayrıca küçük aile kurma isteğinin yaygınlığı da buna eklenince şehirle temas büyük bir etken olmaktan çıkmakta, gruplar arası farklılık azalmaktadır. Erkeklerde, "ana-babadan ayrılınmaz" düşüncesini muhafaza edenlerin oranı köydekilerde daha yüksek, şehirde çalışanlarda ise daha düşüktür (Tablo-91-92).

Çeşitli etkenlerle, genç kuşakta ferdiyetçilik gelişmekte, eş ve çocukları ile bir evde yaşama duygusu yoğunluk kazanmaktadır. Bu arzu en küçük yaş grubuna doğru daha da artma eğilimi göstermektedir. Aileler de bunu kabul etmek zorunda kalmaktadır. Genç erkeğin ve genç gelinin tutum değişimi ile oluşan bu duyguyu, ekonomik bağımsızlık daha da hızlandırmaktadır.

D. ÖZET:

Aile içerisinde gencin statüsü oldukça değişime uğrarken, gençlerin gözünde de aile otoritesi ve bağı zayıflamakta, kendi hayatlarını kendileri tayin etmek istemektedirler. Aile fertleri arasındaki kendiliğinden, geleneksel olarak kurulan sevgi-saygı ilişkileri tamamen yıkılmakla beraber, otorite-tâbiyet duyguları yerini daha akılcı hesaplara ve az da olsa açık tartışmalara bırakmaktadır. Köyün en köklü ve sağlam ku-

rumu olan "büyük aile" bu tür ilişkilere paralel olarak çözülmekte, yerini "çekirdek aile" denilen karı-koca ve çocuklardan meydana gelen "modern aile"ye bırakmaktadır. İnsan tutumlarında ve ilişkilerindeki değişme, yine onların oluşturduğu sosyal kurumları da değişime uğratmaktadır.

BÖLÜM: VII

KÖYDE GENÇ-YAŞLI GURUP İLİŞKİLERİ:

Köy gençliği araştırmasında genç-yaşlı gurup ilişkileri de incelenmesi gereken konulardandır. Gençlerin ilişki düzeninin oluşmasında ve yürümesinde yaşlı insanların yeri önemlidir. Gençleri yetiştiren, tutumlarını ve davranışlarını sürekli yargılayan onlardır. Geleneklerin, inançların ve bütün değerlerin taşıyıcıları onlar olduğu gibi, denetleyicisi de onlar olmaktadır. Bu denetleme, önce geleneksel normlar içinde bir genç nesil yetiştirme çabası daha sonra da bu normlardan sapanlara uygulanan müeyyidelerle yürümüştür. Bu müeyyideler aile içinde fizikî ceza şeklinde de görülebilmıştır. Ancak, köy yaşlılarının elindeki esas müeyyide, otoriter baskısıdır. Bu baskıyı oluşturan, yaşlı kuşağın otoriter tutumu olduğu kadar, gençlerin de onlara karşı duyduğu sevgi ve dinî, millî geleneklerin getirdiği saygı duygularıdır. Köyde gençlerin büyüklere saygılı olmaları, onlara karşı gelmemeleri, töreye uygun hareket etmeleri beklenir. Kapalı toplumlarda, küçük guruplarda rol ve statünün dağılımına uymak, bu dağılımın gereğini yapmak son derece önemlidir. Rol ve statü bu guruplarda şeklen dağıtılmış kadar kesin olmaktadır. Geleneksel köy toplumunda yaşlı gurubun, orta yaşlıların, kadınların, gençlerin ve çocukların rol ve statüleri, birbirine karşı davranışları yine geleneksel kurallarla belirlenmiştir. Bu kuralları çiğneyenlere karşı toplumun baskısı şiddetli olmakta, tesbit edilen müeyyideler hemen sert bir şekilde uygulanmaktadır. Küçük yaş guruplarında bu müeyyide şekli ve fizikî olmasa da, ona karşı menfi tutum takınılması, gurup dışına atılması korkusu şekli müeyyidelerden daha ağır şekilde kendini göstermektedir. İnsanın gurup içinde değer verilmeye, sayılmaya, statüsü içinde davranışlar görmeye, en azından sosyal ilişkilere büyük ihtiyacı vardır. Gurup dışına itilmek, kendisiyle ilginin kesilmesi çok korkutucudur onlar için. Yerleşik kurallara uymama oranı artarsa, toplumda çatışma ve dejenerasyon başlamaktadır.

Köyümüzde genç ve yaşlı kuşaklar arası ilişkilerde bu uyumsuzluk başlamıştır. Bunun sebebi, yaşlı kuşağın genç kuşaktan kendi rolünü benimsemesini istemelerinden, gençlerin ise hiç olmazsa bir kısmının artık geleneksel statüyü kabul etmek istememelerinden doğmaktadır. Böylece kurulu ilişki düzeninde çözülme, sarsıntı başlamakta, bunun tedirginliği köyün bütün fertleri üzerinde gözlenmektedir. Bu uyumsuzluk kurumlarda da

kendini göstermekte, aynı ilişkinin bir yönünü yansıtan aile bu sebepten gözlenmektedir. Yeni kuşakla yaşlıların bazı uyumsuzluklarının olduğu önceki bölümlerden de anlaşılmaktadır. Evlilik ve aile bölümü bu konu ile yakından ilgilidir. Oradaki ilişkiler bunun bir bölümüdür. Gençlerin eş seçiminde söz sahibi olması, serbest tartışma ortamının gelişmesi büyüklerin otoritesinin zayıflamasının bir sonucudur. Bu bölümde konu daha da genişletilecektir

A. GENÇ-YAŞLI KUŞAK ÇATIŞMASI:

Köyde toplumsal hayat açıklanırken köydeki insanları başlıca dört grupta toplamıştık. Yaşlı-genç çatışmasını incelerken bu grupları ele almak gerekir. Çocuklar yine araştırmamızın dışındadır, onlar pedagojik bir araştırmamızın konusu olabilir. Eğitim bölümünde bu hususa kısaca değinilmiştir. Yaşlılar, ortay yaşlılar ve gençler arası ilişki düzeninin ortaya konması bu konuya açıklık getirecektir.

Köyde, yaşlı gurupla gençler arasında bir ilişki kopukluğu vardır. Aile içindeki ve bazı sebeplerle özel görüşmeler ancak ilişkiyi kurmaktadır. Tek buluşma ve sohbet yeri olan köy odaları bir araya getiremiyor. Gençlerin ve yaşlı gurubun toplandığı odalar ayrıdır. Çünkü birbirlerinin odalarına, bazı istisnalar dışında, gitmezler. Eskiden de köy odası ayırımı olurmuş, ancak bu kadar kesin değilmiş. Özel toplantılarında bazı odalar gençlere bırakılmış. Geceleri de yaşlılar yatmaya erken giderlermiş ve odada geç vakitlere kadar gençler otururlarmış.

Eski köy hayatında, odalarda her guruptan insan bulunur, geniş sohbetler olurdu. En yaşlılar odanın en ilerisine, "baş köşeye", gençler ise kapıya en yakın yerlere diz çökerek otururlardı. Genellikle yaşlıların konuştuğu bu toplantılarda, günlük olaylara ait, dini sohbetler olur, gençler dinlerlerdi. Bu şekilde bir bütünlük havası yaşanır, saygı-sevgi bağları da canlı dururdu. Devamlı bir arada bulunduğu için, gençler de büyüğe nasıl saygı gösterileceğini öğrenirlerdi. Ortay yaşlıların veya kendilerinden daha büyüklerin yaşlılara karşı tutum ve davranışlarını görerek çocuklar ve gençler de onları uygularlar, işte bu yönü sebebiyledir ki, eski köy odasını "mektep veya medrese" olarak nitelendirmektedirler. Gençlerin buralarda dini, töreyi, büyüklere saygıyı öğrendiklerini belirtiyorlar. O odalarda birşey sorulmadıkça gençler konuşmazlardı. Onlar büyüklere hizmet ederler, isteyene su verirler, çay ikram ederler, abdest aldıkları zaman ibrikle su dökerlerdi. Bu topluluklarda bulunmayı gençler de

isterdi. Kendi başlarına kaldıkları zaman da istedikleri gibi konuşur, eğlenirlerdi. Yaşlı gurubun taşıdığı gelenekler ve değerler aileden çok odalarda verilirdi gençlere. Ailede de gençler ana-babalarının büyük anaya ve büyük babalarına nasıl hizmet ettiklerini, onların karşısında nasıl "el pençe" durduklarını görür ve öğrenirlerdi. Genç kızlar "kayınvaldeye ve kayınbabaya" nasıl davranılacağını yine ev içinde anasının tutumundan öğrenirlerdi. Bu tür davranış kalıpları sözle anlatılmaktan çok tatbikatla kuşaktan kuşağa geçerdi. Herhangi bir yerde yaşlı kimse görüldüğünde "el cepten çıkarılır, el arkada ise indirilir", yanlarında sigara içilmez, küfür yapılmazdı. Köy odasının mektep havasında öğrenilenler sokağa taşar, sevgi-saygı ilişkisi köyün her zaman ve mekânında görülürdü.

Bugün ise köy odalarında yaşlılar ve gençler ayrı ayrı toplanıyor. Yaşlılara göre şimdiki köy odalarında o "mektepe" havası da yok. Artık günlük "dedi-kodu"lar yapılıyor. "Çok tatlı sohbetler" de olmuyor. İki gurubun odasının ayrılmasının sebebi, gençlerin farklı giyim ve davranışlarıdır. Bu tutumlarını beğenmeyen yaşlı kuşak onları her fırsatta tenkit etmekte, onlar da yaşlıların bulunduğu odaya gitmemekteler. Fakat yine de bu ayırım çok kesin sınırlarla çizilemez, bazı istisnalar olur. Bir kısım gençler yine odalarına gelen yaşlılara hizmet etmek için gider. Fakat büyük çoğunluğun davranış temayülü belirtilen şekildedir. Yine bu odalara gelen genç, yaşlıların yanında konuşmaz. O sadece dinler. Ancak, gençler hep dinleyici olmaktan hoşlanmamaktalar, görüşlerini belirtmek, tartışmak istiyorlar. Yaşlılar da buna müsaade etmedikleri için ayrı yerlerde toplanıyorlar. Gençler yaşlı kuşağa hizmet ederek ve çeşitli sınırlamalar içinde onların odasında oturmaktan ise kendi başlarına, rahatça sigara içerek oturmayı tercih ediyorlar.

Ortayaşlılar bu iki gurupla ilişkisi olan, bu iki gurubun ilişkilerini yumuşatan bir ara guruptur. İki tarafın odasına da giden üyeleri vardır. Gençlerin tutumlarını yaşlı kuşağa karşı savunanları olduğu gibi bunun yanında, yaşlılar kadar gençleri tenkit edenleri de vardır.

Burada belirtmek istenen bu iki gurubun (genç kuşakla yaşlıların) arasında bir mesafenin doğmuş olmasıdır. Bu ifadeden köyde çok kesin çizgilerle birbirinden ayrılan iki düşman gurubun varlığı anlaşılmalıdır. Hepsi aynı dar sınırlı köyün içinde oldukları için, birbirlerinden kaçsalar da karşılaşmak, görüşmek zorunda kalırlar. Birçoğunun birbiri ile akrabalık veya aile bağları vardır. Gençler yaşlılara saygıları olduğunu be-

lirtmekten de geri kalmıyorlar. Büyük kısmı yine saygıda kusur göstermemekte, yanlarında sigara içmemekte, fakat zihniyet plânında bir ayrılık belirlemiştir. Yüzlerine söylemeseler de onlar yokken tenkit edebiliyorlar onları.

Yaşlı insanlar, kendileriyle yaptığımız sohbetlerde, gençlerin değiştiğini, eski gençlerin daha saygılı olduğunu, büyüğe karşı gelmediklerini belirtmişlerdir. Şimdiki gençlerin, "maziye hor, büyüğe hâkir düşüğünü" ifade etmişlerdir. Yaşlı kadınlar da genç kadınlar için aynı düşünceyi belirtmişler. "şimdiki gençlerde müslümanlık da kalmadı, terbiyede". "eski gençler sayardı, utanırdı, şimdikilerde ne saygı var, ne de utanma" demişlerdir.

Yaşlı kuşağın gençlerde hiç beğenmedikleri, temel çatışma konularından birisi giyimleridir. Gençlerden bir kısmının başına kasket giymemesi, saç ve favori uzatması, geniş paça pantolon giymesi, genç kadınların ise yeni moda elbiseler ve özellikle pantolon giymeleri şiddetle tenkit konusu olmaktadır. Erkeklerin başlarına kasket giymemeleri saygısızlık unsuru olarak kabul edilmektedir. 20 yaşın üstündekiler genellikle şapka giyerler. Saç ve favori uzatmak da çok dikkati çekmektedir. Bir defasında, köyde uzun saç ve favorisi olan bir genci alarak yaşlıların odasına gitmiştik, bunu yaşlılar çok garip karşıladılar ve hemen tenkidlerini yönelttiler. Genç orada hiç konuşmadı, diğer gidişlerimde de benim yanıma pek gelmedi. Bir defasında beni görünce yan sokakta kaybolduğunu farkettiler. O şiddetli hücumdan sonra, gencin yaşlılar arasına bir daha gideceğini sanmam.

Diğer anlaşmazlık konularından biri de gençlerin, gereken saygıyı göstermede kusur etmeleridir. Bütün yaşlı insanlar bu konuda birleşmektedir. Bir kısmı genç kızların daha saygılı olduklarını belirtmişse de çoğunluk "onların da gelin olunca meydana çıktığını" söylemişlerdir. Kadınlar evde oldukları ve köyün diğer yaşlıları ile muhatap olmadıkları için daha saygılı görülüyorlar. Genç kadınların da eski saygıyı kaybettiklerini, yaşlı kadınlar belirtiyorlar. Saygı unsuru her çeşit davranışta; sigara içmede, konuşmada, tartışmada, evlenmede, söz tutmada, içki içmede belirmektedir. Bazı defalar yaşlı gurubun bazı üyeleri ile gençleri bir araya toplamak mümkün olmuştur. Bu buluşmalarda bazı meseleleri açıklıkla tartıştıkları görüldü. Fakat büyüklerin yanında bu tür tartışmalar yapmak da tenkit konusu olunmakta. O toplantılarda bir kısım gençler yaş-

ılların yanında sigara içmediler, bir kısmı içtiler. Daha çok akrabadan yaşlılar yanında sigara içilmiyor. Düğünlerde içki içildiği de belirtil-
di.

Diğer bir tenkit konusu da gençlerin dini tutumlarıdır. Dini tutumların zayıfladığı, gençlerin namaz kılmadığı, kılanların da bir kıs-
mının sadece Ramazan'da ve Cumada kıldıkları sık sık belirtilmiştir. Di-
ğer alanlardaki değişimlerin kaynağını da dine bağlayanlar vardır. Dini-
ne bağlı olanların büyüklere karşı daha saygılı olduklarını, kıyafetleri-
nin de değişmediğini söylemekte. Bazı yaşlılar ise bunun sebebinin ken-
dileri olduğunu, gençlere vaktinde bunları öğretmediklerini itiraf etmiş-
lerdir. Evlendikten sonra baba evinden ayrılma, evlilikte, eş seçiminde
v.s. büyüklerin sözünü tutmama da saygısızlık olarak nitelenmektedir.

Parti ayrılıkları da, -şimdilik yüzeyde de olsa- bir çatışma
konusu olarak gelişmektedir. Gençler, yaşlılardan ayrı parti tutmakta, se-
çim zamanları tartışmalar bile olmaktadır. "Babanın peşinde gitmeyen oğul,
oğul değildir" diyen yaşlıların ise buna da tahammülleri yoktur.

Yaşlı gurubun şimdiki gençlerde beğendikleri bazı yönler de
vardır. Bunların başında gençlerin hırsızlık, ırza geçme gibi suçları iş-
lememeleri gelmektedir. Bu tür suçlara köyde raslanmamıştır. Eskiden genç-
lerin hırsızlık yaptıklarına, tavuk v.s. çaldıklarına rastlanırmış. Bir
yaşlı, "eskiden yoksulluk vardı, hırsızlık yapılırdı" demiştir. Şimdiki
gençler bu yönden çok takdir ediliyor. Gençlerin çalışıp para kazanmaları
da beğenilmektedir. Eskiden gençlerin boş gezdiği, şimdikilerin ise köy
dışında iş aradığı, vaktini boş geçirmediği, para kazandığı övülerek be-
lirtilmektedir. Bu sebeptendir ki, değişime ilişkin bazı hareketleri de
babalarının hoş karşılanıyor. Eve favorisinin yanında bir miktar para ile
gelen gencin favorisine karışılmıyor, o yöndeki duygular gizleniyor. Dar
gelirli köy ailesinde, para kazanması gence verilen değerinde çok etkili
olmaktadır.

Gençlerin kendilerine kıyasla daha bilgili oldukları da kabul
edilmektedir. Yaşlılar bu konuda, "şimdiki gençler fende ileri, ahlâkta
ve dinde geri" deyimini kullanmaktalar. Gençlerin daha aktüel oluşu, kit-
le-haberleşme araçları ile ilişkisi onlara bu üstünlüğü sağlamaktadır.

Yaşlıların bu tenkitleri gençlere ulaşmaktadır. Bu nevi tartı-
maların bir kısmını da biz düzenlemiş olduk. Gençler, yaşlıların kendile-
rini hiç beğenmediklerini, herşeyi tenkit ettiklerini, onların yanında

serbest hareket edemediklerini belirtmektedirler. Gençlere göre; yaşlılar gençliklerinde hırsızlık yaparlardı, başkasının kızını dağa götürüp oynatırlardı, şimdiki gençlerde ise bunlar yokmuş. Gençler toplumsal ilişkilerde değişiklik istemekte, artık her konuda yaşlıları dinlemekten hoşlanmamaktadırlar. Bir kısmı onların yanında sigara da içiyor, bu tenkitleri yüzlerine karşı da yöneltiliyorlar ve "büyüklerle saygı duyarız, bu gereklidir" de diyorlar. Yani gençlerin saygı ölçüleri değişmiştir. Saygının sadece giyimle, susmayla olmayacağına inanmaktalar.

Orta kuşak -ki çoğu bu gençlerin annesi ve babasıdır- iki gruba da idare ediyor. Bir kısmı gençlerdeki değişimi hoş görüyor, bir kısmı şiddetle karşı koyuyor. Genç neslin kendi çocukları oluşu da bunda etkili oluyor. Ayrıca kendilerinin de değişimin izleri taşıdıkları, şehre gittikleri, şehirdeki yeni hayatı bazı noktalarda kabul ettikleri görülmektedir. Buna rağmen yaşlılara karşı saygı normunu yıkmıyorlar, onların odasında oturuyorlar.

C. ÖZET:

Yaşlı-genç çatışması, kültürel geçiş döneminde olan Türkiye'nin bu köyünde de belirmiştir artık. Gençler, açık isyan durumunda olmasalar da, bazı tutumlarını yaşlılara kabul ettirmişlerdir. Bu çatışma, gençlerin, yaşlı kuşağın beklediği normlara uymamaları şeklinde başlamıştır ve gelişmektedir. Küçük köy toplumunda bu çatışma ilgiler koparılarak değil, yine ilişkiler muhafaza edilerek olmaktadır. Gençlerin para kazanması kendi tutumlarını kısmen hoş göstermektedir. Bir kuşak değişikliğinden sonra, yeni tutumların kabulünün artması ile çatışmanın hızı da düşebilir, çünkü orta nesil birçok yeni tutumu benimseyebilmekte, en azından karşı koymamaktadır. Gençler ise kendi tutumlarına karşı koyan yaşlıları pek umursamamakta, onlara saygı duyarız derken de işin hassasiyetinde olmadıkları, "laf olsun diye" söyledikleri anlaşılmaktadır. Değer vermezcesine, "onlar hep söyle konuşur" demektedirler.

Yaşlı nesil, dizinin dibinden ayrılmayan, sessiz, söz tutan genci bulamıyor ve bu durum onları üzüyor. Gençlerde aşırı buldukları her şey, köy dışında çalışmasından memnun oldukları gencin dönerken getirdiği yeniliklerdir. Eski köy insanına bu değişim isyan gibi gelmektedir.

Gençler, özde saygıyı duysalar da yaşlı kuşağın geleneksel otoritesi yıkılmakta, yaşlı "dede ve ninesine" tahammül edemeyen, onları kırmaktan çekinmeyen köy nesli gelişmektedir. Bu tavır gençlerin bütün tutumların-

da görülmektedir. Bu değişimi beğenmeyen gençler de zamanla onların etkisinde kalmaktadır. Genç-yaşlı ilişkisini bu karmaşıklık içinde incelemek ve değerlendirmek gerekmektedir. Hem saygı bağlarının görüldüğü, hem de içten içe karşı koyma duygularının geliştiği, bir durum göstermektedir.

BÖLÜM: VIII

KÖY GENÇLİĞİNDE SOSYAL YAPI:

Sosyal yapı bölümünde gençlerin meslekleşmesi, köyde tabakalaşma ve sınıflaşma konuları incelenecektir. Bu sebeple, önce sınıf ve tabakalaşma ile ilgili olarak çok kısa bir tanımlama yapmak gerekmektedir.

Tabakalaşma; "Bir halkın, aralarında ayrıcalık, sınırlılık, ödül ve yükümlülük bakımlarından farklar bulunan, kendi içlerinde bir ölçüde uyumlu iki veya daha çok tabakaya bölünmesi" (53) olarak tanımlanmaktadır. Tabakalar kendi içinde uyumlu, diğer tabakalar ile daha az uyumludur ve bu tabakaların herbirine toplumsal sınıf denilmektedir. Bunun ölçüleri çeşitlidir, meslek bunlardan bir tanesidir. "İrk, din, eğitim, servet, meslek, ünvan gibi başka özellikler de temel olabilir". (54). Toplumsal sınıf ise, "toplumun hem kendisi, hem de başkaları tarafından prestij, toplumsal ilişkiler, faaliyetler, mallar ve diğer yüklemeleri bakımından nüfusun başka kesimlerinden farklı sayılan kesimidir" (55). Toplumsal farklılaşma olmadan tabakalaşmanın olmayacağı kabul edilmektedir ve bu farklılaşmanın en önemli ölçüğünün gelir ve meslek unsuru olduğu düşüncesinde birleşilmektedir. Sınıf, statü ile yakın anlamlar ifade eder. Statü "ferdin toplumda işgal ettiği yerdir" (56). İşte tabakalaşma da bu statülerin farklılaşması olmaktadır. Statünün ve peşinden sınıfın tayininde ise gelir en önemli ölçektir. Mills, sınıf tanımında tamamen geliri esas almaktadır, "sınıf durumu en basit ve objektif anlamında, gelir miktarı ve kaynağı ile ilgilidir. Bir sınıf, benzer sınıf durumlarında oldukları için benzer hayat seçimlerine sahip olan bir insanlar topluluğudur" (57). şeklinde tanımlamaktadır sınıfı. Günümüz dünyasında ise daha da açık olarak, statünün ölçüğü gelir ve meslek üzerinde somutlaşmaktadır. Hindistan'daki kastlar gibi, Amerika'daki zenciler gibi özel topluluklar bir yana bırakılırsa, çağdaş dünyada doğumla gelen sınıf anlayışı kalmamıştır. Gelir düzeyi ülkeler arası dengeleri değiştirirken, insanlar arası ilişkileri de

(53) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.1, s. 377

(54) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.1, s. 379

(55) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.1, s. 379

(56) Orhan Türkdoğan, a.g.e. s. 55

(57) Wright, Mills Toplumsal Tabakalaşma Sosyolojisi, Çev., Özer Ozankaya, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 19. Cilt, Sayı 3-4, 1965, Ank. s.125-142

önemli oranda etkilemektedir.

Köyde mesleğin sınıf farkı doğurduğunu söylemek mümkün değildir. Önemli oranda mesleki farklılaşma ve meslek dağılımı olmadığı için, sınıf şuuru da yoktur. Çok zenginliğin, az gelirliilere göre bir prestij farkı olabilir ki, bu da belirtilen oranda köyümüzde görülmemektedir. Gelir farkı sosyal ilişkilere yansımamaktadır. Büyük oranda gelir farkı göze çarpmamaktadır. Esasen Türkiye'de köy toplumunda sınıf ve tabakalar arası farkın azlığı kabul edilmektedir (58). Geleneksel sosyal yapının, muhafazakârlığın devam etmesi sınıflaşmayı önleyici etkenler olarak kabul edilmektedir (59). Köyde meslekler arası statü farkının gelişmesini ancak bazı mesleklere ilginin fazlalığı ile belirleyebiliriz, bu da kısmen mevcuttur. Okuyarak elde edilen mesleklerden, erkekler öğretmenliğe, kadınlar ise öğretmenlik ve ebeliğe fazla itibar etmektedirler. Bu açıdan, köyde öğretmenin ve ebenin prestijinin üstünlüğünden bahsedebiliriz. Gerçekten bunların bir statü üstünlüğü de vardır. Serbest mesleklerden şoförlüğe önem verilmekte, gençlerin çoğunluğu bu mesleği istemekte. Ancak sosyal ilişkilerde şoförlere üstün değer verildiğine rastlanmamıştır. Gençlerin bu mesleğe önem vermelerinin sebebi cazip ve hareketli gelmesindedir. Köylülerce olmasa da, gençler tarafından bu anlamda, şoförlere üstün değer verildiği düşünülebilir, fakat ilişkilerinde onların şoförlere farklı bir tutum içinde olmadıkları görülmüştür, fakat öğretmene karşı farklı bir tutum içinde bulunmaktadır. Meslek olarak şoförlük ilgi görse de şoförler diğerlerinden fazla bir farklılığa sahip değildir. Ancak, şoförler köy dışına çıktıkları için, çok çeşitli insanlarla ilişki kurduklarından, köy değerlerine daha fazla yabancılaşmakta; iyi örnek olmamakta, yaşlılarca da hiç beğenilmemektedirler. Halbuki köy dışında çalışarak gelir sahibi olan gençler takdir edilmektedir, çalışanların hepsi için durum aynıdır. Çalışanların toplum içindeki durumlarını bir sınıflama yaklaşımı şeklinde değerlendirmek doğru olmaz. Meslek ve gelirin köy içinde tabakalaşmaya yol açtığını, sosyal ilişkileri önemli ölçüde etkilediğini ifade etmek mümkün değildir.

Köyde tek statü farkı, daha önce belirtildiği gibi yaş ve cinsiyet farkından doğmaktadır. Bu da geleneksel değerlerin; örf, âdet ve inancın, köy kültürünün normlarına göre oluşmuştur. Cinsiyet önemli bir

(58) Amiran Kurtkan, a.g.e. s. 79

(59) C., Orhan Tütengil, a.g.e. s. 102

farklılaşma unsurudur. Sosyal ilişkilerde de etkindir. Köy kadınlarına doğuştan verilen bir statüdür bu. Onların geleneksel statüleridir. Yaşın da statüdeki yeri ve önemi değişim geçirmekte, yaş gurupları arasında çatışmaya yol açmaktadır.

Meslek açısından burada ele alınacak konu, gençlerin iş ve gelir dağılımlarıdır. Meslek özelemleri, mesleklerini nerede uyguladıklarını, yani çalışma yerleri, iş problemleri de bu bölümde incelenecektir.

A. KÖY GENÇLERİNDE MESLEK DAĞILIMI

Meslek Kavramı: "Başlıca gelir kaynağı olan ve az çok sürekli olarak yapılan faaliyetler dizisini ifade eder"⁽⁶⁰⁾. Köyümüzde tarımın tek ve yeterli gelir kaynağı olmaktan çıktığı genel tanıtma bölümünde belirtilmişti. Tarım geliri köy nüfusunun artması karşısında ihtiyacı karşılayamaz olmuştur. Nüfusun artması, arazinin nisbi olarak azalması neticesini doğurmuş ve köy dışında gelir kaynağı aranmaya başlanmıştır. Köy şehir ilişkisinin gittikçe artması, 1950'lerden itibaren şehirde iş imkânlarının çoğalması, bu açılımı gerçekleştirmiş, köylüler dışarda çalışmaya başlamışlardır. Bugün köy erkek nüfusunun %50'si dışarıda çalışmaktadır. Bir kısmı san'atkar olmuş, vasıflı işlere yönelmiştir. Bir kısmı ise vasıfsız işlerde çalışmaktadır.

Köyde tarım işleri de ihmal edilmiyor, ailenin bir kısım fertleri tarım işlerini yürütüyor. Çoğunluk ve özellikle gençler tarım işi bitince köy dışında iş aramaya başlıyorlar. Ortayaşlılardan da köy dışındaki çalışanlar varsa da bunlar genellikle tarım işlerini yürütmektedir. Devamlı olarak şehirde çalışanlar da var. 1960 yılından itibaren 25 aile başka şehirlerde iş bulmuş ve köyden göç etmiştir.

Köy gençlerine en önemli problemlerinin ne olduğu sorulduğunda "iş bulmak" demişlerdir. Gençlerde köyde çalışmak düşüncesi bir tarafa atılmakta, köy dışından iyi bir iş bulma eğilimi artmaktadır. Vasıflı işçi olmadıkları için de iyi bir iş bulunmamaktadır. Amelelik, inşaat işçiliği, muavinlik yaparak az da olsa bir gelir temini yoluna gitmektedirler. Biraz ihtisas kazananlar; sıvacı, duvar boyacısı, su tesisatçısı, şoför, duvarcı ustası gibi daha çok gelir getiren işler bulabilmektedirler. Uzak yerlerde çalışanlar köye senede bir-iki defa uğramakta, asgari bir masrafla geçinerek, para biriktirmeye çalışmaktadırlar. Köyde işsiz

(60) Wright Mills, a.g.e. S. 126

sayısı çoktur. Şehirde iş bulamayanlar için köyde tarım işlerinden başka iş imkânı yoktur. Çalışmaya içten istekli olmalarına rağmen, istihdam imkânlarının kısıtlılığı sebebiyle büyük bir gizli ve açık işsizlik hüküm sürmektedir.

Köyde kadınlar meslek sahibi değildir, klâsik çiftçi kadını da değildirler. Genellikle köylerde kadınlar tarlada kocaları ile beraber çalışır, tarım işlerine gider, çiftçi erkek kadar iş yaparlar. Büyükgeçit köyü kadınları ise sadece ev işi görürler. Onların çalışmasını gerçekleştirecek kadar tarım işi yoktur. Kadınlar hayvanların bakımına yardım ederler, sütünü sağarlar, yağ, peynir, yoğurt yaparlar. Buğdayın temizlenmesi ve un yapılmasına yardım ederler. Bulgur yaparlar. Bunlar köydeki ev kadınının tabii görevleridir. Bir tane ebe vardır. Köy kadınları onu rahat gördükleri için hayatına gıpta ile bakmaktalar, bu sebepten "ekusaydınız ne olurdunuz" sorusuna %55'i öğretmen ve ebe şeklinde cevap vermişlerdir.

Kadınların ev kadınlığı dışında, okuyarak meslek sahibi olması arzu edilmemesine rağmen, genç erkekler için bu teşvik edilmekte, okuyanlar, meslek sahibi olanlar sevilmektedir. Köyde çiftçilik yapan genç sayısı da az değildir. Çiftçilik yapanların yarısı, tarlada işleri bitince köy dışında iş aradığı halde, diğer yarısının arazisi daha çok olduğu için bu yola baş vurmazlar, sadece tarımla uğraşırlar.

Ankete katılan genç erkeklerin %41'i çiftçilik yapmaktadır. Bunların da %50'si iş bitince şehire çalışmaya gitmektedir. Kış mevsimi de olsa, Rize gibi kış mevsiminin inşaat işlerini engellemediği yerlere çalışmaya gidiyorlar. Ayrıca, çiftçilik yaptığını belirtenlerin içinde yaşları küçük olduğundan henüz köy dışında çalışmaları uygun görülmeyen, birinci yaş gurubundan gençler de vardır ve bunların dahil olması oranı yükseltmektedir. Aslında bunlar çalışma elemanı olmamışlardır. Bir kısmı Kur'an kursunda okumakta, tarım işlerine de yardım etmektedirler.

İkinci büyük meslek gurubunu %14 ile "amelelik" teşkil eder. Bunlar hiç çiftçilik yapmazlar, devamlı amelelik yaparlar. Ameleler inşaat işlerinde, kanal işlerinde, nerede uygun iş bulurlarsa orada çalışırlar. İnşaat kalfaları veya müteahhitlerle anlaşarak devamlı bir iş bulabilirler. Diğer önemli meslek gurupları sıvacılık, boyacılık ve şoförlüktür. Sıvacı ve duvar boyacıları, inşaatlarda amelelik yaparken bu meslekleri öğrenmişlerdir, vasıflı işçidirler. Bunların iş bulması daha kolaydır. Devamlı çalış-

mak için inşaatçılarla bağlantı yaptıkları da olur. Şoförlerin ise 2'si kendi kamyonlarında çalışmakta, diğerleri ise başkalarının arabasında serbest şoförlük yapmaktalar. Kamyon sahibi şoförler zengin sayılırlar. Bütün imkânlarını kullanarak bir kamyon almışlardır, onu kendileri çalıştırmaktadırlar. Gençlerin bu mesleğe ilgileri fazladır, muavinliği de parasından ziyade şoförlüğe basamak olması bakımından tercih ederler. Hiç para alınmadan da muavinlik yapıldığı görülmekte, çünkü şoförlüğün yolu muavinlikten geçer. Muavinlik yapan gençlerin oranı diğer mesleklere kıyasla az değildir (Tablo: 93)'te olduğu gibi meslekler dağılım gösterse de, bu mesleklerin hepsi devamlı ve tutarlı meslek sayılamaz tabii çoğu geçicidir, amelelik, muavinlik gibi.

TABLO: 93- Erkeklerde Meslek Dağılımı

Meslekler	Sayı	%
Çiftçi	29	41
Sıvacı	7	10
Amele	10	14
Şoför	7	10
Öğrenci	5	7
Duvar boyacısı	3	4.5
Seyyar satıcı	1	1.5
Su tesisatçısı	1	1.5
Şoför muavini	4	6
Soğuk demirci	1	1.5
Öğretmen	1	1.5
Müteahhit	1	1.5
TOPLAM	70	100

Köy gençlerine, "elinizde olsa hangi mesleği seçerdiniz" sorusuna sadece %1.5'u çiftçilik yapmak istediği şeklinde cevap vermiştir. Kendi baba meslekleri, köyün tabii mesleği olan çiftçilik köy gençleri tarafından arzu edilmemektedir. Bu tamamen köyden kaçış ve çiftçiliği hor görmek anlamına gelmez. Sadece köy dışına vasıfsız işçi olarak gidildiğinde bile, çiftçilikten elde edilebileceğinden daha fazla gelir kazanmanın mümkün olduğuna ve yaşama seviyesinin yükseldiğini görmekten ileri geliyor. Az olan tarım arazisi aileye kâfi gelmiyor, zaten kardeşler de çoktur genellikle.

Tek çare yeni gelir kaynağı aramaktır. Daha iyi şartlarda, daha çok arazi ile çiftçilik yapmak mümkün olsa idi; bu bran belki değişebilirdi. Gelirin önemi yanında, köyden, köy hayatından kaçış; serbest hayat özlemi, daha geniş imkânların olduğu şehir hayatına duyulan arzu da rol oynamaktadır. İstenen meslekler arasında %33 ile şoförlük başta geliyor. Bu tercihte sadece gelir unsuru etkili olmamıştır. Şoförlüğün gençler için ayrı bir çekiciliği vardır. Araba sürmek gösterişli bir iştir (Tablo: 94).

TABLO: 94- Erkeklerde, İstenen Mesleklerin Dağılımı

İstenen meslekler.	Sayı	%
Şoför	28	33
Oto tamircisi	1	1.5
Elektrikçi	5	7.5
Müftü-İmam	3	4
Öğretmen	3	4
Usta	6	8
Memur	4	6
Makina mühendisi	1	1.5
Avukat	1	1.5
Müteahhit	1	1.5
Çiftçi	1	1.5
Cevapsız	21	30
TOPLAM	70	100

Araştırılan diğer bir konu da, gençlerin çalıştıkları yerler olmuştur. Çiftçilik yapanlar köydedirler. Bunlardan bir kısmı (%50) tarım mevsiminin dışında (genellikle sonbahar ve kışın), Rize'ye inşaat işlerine veya kömür taşıyan kamyonlarda çalışmak için Aşkale-Erzurum'a giderler. Erzurum-Aşkale bölgesi, açıkta çalışanlar için kışın uygun değildir. Kışı çok uzun ve şiddetlidir. Karadeniz bölgesinde kışın da inşaat işleri yürümektedir. Doğu Karadeniz bölgesi hem köye nisbeten yakın olduğundan, hem de kışın da çalışmanın mümkün olduğundan oraya gidilir. Köyden o bölgeye çalışmaya gidenler çok olduğu için oralarda tanıdıklar edinenler vardır. Tanıdık müteahhitler, kalfalar yoluyla iş bulmak daha kolay olmaktadır. Devamlı köy dışında çalışanların %27'si Erzurum ve Aşkale'de çalışmakta, %7'lik öğrenci gurubu da bu rakama dahildir. Burala-

rın yakın olması ulaşım kolaylığı bakımından tercih sebebidir. Bazı geçici işler bulunabilmektedir. Vasıflı işçiler; su tesisatçısı, şoför, boyacı, sıvacı çoğunlukla bu bölgede iş bulur. Bunun dışında %6'sı Rize'de, %4'ü İstanbul'da, %4'ü de nerede iş bulursa orada çalışmaktadır (Tablo: 95).

TABLO: 95- Erkeklerde Çalışılan Yerlerin Dağılımı

Çalışılan şehirler	Sayı	%
Köyde	32	46
Aşkale-Erzurum	19	27
Nerede iş bulursa	3	4
İstanbul	3	4
Rize	4	6
Trabzon	1	1.5
Cevapsız	8	11.5
TOPLAM	70	100

Çalışılan yer dağılımında çiftçi oranı %41 olduğu halde, köyde çalışan oranının %46 olduğu görülmekle, bu %5'lik fark öğretmen ve diğer işçinin köyde çalışmasından doğmuştur. Bu işçilerden biri ilkokulda müstahdem, diğeri de köyde buna benzer işlerde çalışmaktadır. Başkalarının tarım işlerine de yardım ederek gelir sağlamaktadır.

Bu meslek dağılımı, çalışma mevsimleri, iş yerleri kesin sınırlarla belirlenemez. Çiftçilikle bütün köylünün az çok ilgisi vardır. Öğretmen de kendi tarım işlerini yürütmektedir. Diğerleri de bazan, işin çok olduğu yaz mevsiminde tarım işlerinde çalışırlar. Bir kısmı sadece yazın inşaat işlerinde çalışır, kışın köyde işsiz otururlar. Bir kısmı çiftçilikten artakalan zamanlarda gurbetçiliğe çıkar (Tablo: 96). Bu tabloda da görüldüğü gibi, çiftçilik dışı mesleklerini her mevsim yürütenlerin oranı %47'dir. Sadece yazın yürütenler %16, çiftçilikten artakalan zamanlarda dışarıda çalışanlar da %20 oranındadır. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise %47'dir. İş mevsimi kesinlik göstermemekte, her mevsimde iş bulmak mümkün olmamaktadır. %47 cevapsızlar oranının içinde devamlı çalışanlar da bulunmaktadır.

Çiftçilik dışı mesleklerde çalışanlarda gelir dağılımı da araştırılmıştır. %17'si cevap vermemiştir. %39'unun yıllık 10.000-15.000 lira geliri vardır, %19'unun geliri ise 25.000 liranın üzerindedir. Bunlar içinde yıllık 70.000 lira geliri olan bir kimse de vardır, bu şahsi müteahhitlik yapmaktadır. Bu tarım dışı gelirler köy aile bütçelerine önemli farklılık verir (Tablo: 97). Gençlerden ailesi ile beraber olanlar, kendi harcamaları dışında biriktirdiklerini aile reisine verirler. Zaten bekârların evlilik masrafı olacaktır bu tasarruflar.

TABLO: 97- Köy Dışında Çalışanlarda Gelir Dağılımı

Gelir Gurupları	Sayı	%
0-5.000	3	7
5001-10.000	16	39
10001-15.000	6	14.5
15001-20.000	-	-
20001-25.000	1	2.5
25001-+	8	19
Cevapsız	7	17
TOPLAM	41	100

Köydeki ailelerin gelir durumu da genellikle orta seviyededir. Çok zengin ve çok fakir ailelerin oranı düşüktür. Köyün ortalama gelir durumuna göre yapılan durum tesbitinde çoğunluğun orta gelirli olduğu anlaşılmıştır. Bu araştırmada, rakamlarla ve ayrıntılı olarak köyde aile gelirlerinin tesbiti yoluna gidilmemiştir. Çünkü köyde gelir dağılımının ayrıntılı olarak belirlenmesi çok geniş bir araştırmayı gerektirir, ayrı bir çalışmanın konusu olabilir. Gençlik araştırması için de gençlerle direkt ilgisi olan, tutumlarında farklılığa yol açan konulara ağırlık verilmiştir. Genel sınıflamada, senelik geliri 30.000 liradan fazla olanlar yüksek gelirli kabul edilmiştir. 10.000 ve 30.000 arası orta, 10.000 liradan az gelirli olanlar ise düşük gelirli kabul edilmiştir. Derinlemesine araştırma yapılmamış, alınan bilgiler ile yetinilmiştir. Bu tesbite göre, köyde orta gelir gurubuna mensup olanlar %61, yüksek gelir gurubu %9, düşük gelirliiler %21, çok düşük gelirliiler de %6 oranındadır. Ailelerin çoğunluğu orta gelir gurubuna girmekte, çok düşük gelirli ai-

leler en az oranı teşkil etmekte. Gelirin dengeli dağılımını bu tablo da gösteriyor. Yan gelirler, gelir dağılımını eşitliğe daha da yaklaştırmaktadır (Tablo: 98).

Gençlerde eğitim seviyesi meslek seçimi konusundaki tercihleri karşılaştırılmış, bir farklılık görülememiştir. Zaten ankete katılan erkekler içerisinde, okuyarak mesleğini kazanan öğretmen dışında kimse yoktur (Tablo: 99). Bu soru anketle gençlere sorulmuştur. Şahsi gelir ise sadece köy dışında çalışan gençlere sorulmuştur.

B. ÖZET:

Köy gençlerinde iş hayatı köy dışına taşmakla beraber, vasıflı çalışan oranı yüksek değildir. Nüfusun artması karşısında, arazinin sınırlılığı ve tarım gelirinin yetersizliği köy dışında iş aramayı zorunlu kılmaktadır. Köy dışında çalışan erkeklerin oranı %50'nin üzerindedir. Bunların çoğunluğu, vasıfsız, geçici işlerde çalışmaktadır. Gençler kendileri için en önemli problemi "iş bulma" olarak nitелеmektedir. Köy gençleri geleneksel köy mesleği olan çiftçiliğe pek ilgi duymamakta, daha tatmin-kâr bir hayat sağlayacak şehirde bir işi istemekte, vasıf kazanmaya yönelmektedirler. "Özgürlüğü, paranın verdiği" inancını benimsemeye başlayan gençliğin köy dışı çalışma hayatının daha da gelişeceği beklenebilir. Üstelik ana-babalar da onlardan köy dışında çalışmayı istemektedir.

BÖLÜM: IX

KÖY GENÇLİĞİ VE SERBEST ZAMAN KULLANIMI

A. GENÇLERİN SERBEST ZAMAN ANLAYIŞI VE KULLANIMI:

Serbest zaman anlayışının toplum yapısı ve kültürle ilgili olduğu gerçeğini kabul etmek gerekir⁽⁶¹⁾. Köyde serbest zamanı şehirdekinden çok farklı görmek gerekiyor. İş, mevsim, kültürel yapı, geleneksel köy hayatı bunun tayiniinde rol oynar. Serbest zamanın tanımını da bu açılardan düşünmek gerekir. Bu anlamda şu tanım kabul edilebilir; "serbest zaman faaliyeti, kişinin mesleki, ailevi ve sosyal ödevlerini yerine getirdikten sonra hür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme, maharetlerini artırma, toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi bir seri meşgûlüyetlerdir"⁽⁶²⁾. İşte bu tanımın içindeki terimler, faaliyetler, çeşitli kültürler arasında farklı algılanabilir, farklı değerlendirilebilir. Serbest zaman faaliyetleri ile toplumu ilgilendiren diğer bütün unsurlar arasındaki sıkı ilgiyi kabul etmek zorundayız.

Köyde meslek dağılımı incelendiğinde yaygın bir işsizliğin olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınların tek işi, ev işleridir. Hayvanlara bakmak, evin erkeği az olan ailelerde küçük çapta diğer işlere yardım da onların işidir. Onlarda serbest zaman diye bir kavram dahi gelişmemiştir. "Kadının boş vakti mi olur" denilmektedir. Onlar devamlı olarak evin içindedirler ve bazı işler yaparlar. Komşu-akraba ziyaretleri ve bazı törenlere gitmeleri serbest zaman faaliyeti olarak nitelenebilir. Evde buldukları zamanlar mutlaka bir işleri olmaktadır. Örgü, çeşitli el işleri de kadının normal ev işlerindedir. Diğer işler, biter de oturacak zaman olursa el işleri yapmaktadırlar. Genç kadınlar, komşu ve akrabalarla bir araya toplanıp el işi yaparlar, bir yandan da konuşurlar. El işi yapmak onlarca normal ev işi sayılırsa da, serbest zaman faaliyeti kabul edilebilir. El işi yapmayı genç kadınlar çok sevmektedir. Köy evleri eski sadeliğini, basit döşeme geleneğini yitirdiği, bilhassa daha süslü gelin odaları döşeme usulü geliştiği için genç kadınlar da bu odalara el işi yaparlar. Çocuklar için de örgü yapılırlar. Radyo dinlemek kadınlar için özel vakit ayırmayı ge-

(61) Nermin Abadan, a.g.e. S. 2

(62) Nermin Abadan, a.g.e. S. 3

rektirmiyor, radyo ev içindedir ve iş görürken de dinlenir. Eğitimin kadınlar da serbest zaman faaliyetini etkileyip, etkilemediğini göstermek mümkün yok gibidir; çünkü ilkokul sonrası eğitim farklılaşması mevcut değildir. Küçük oranda bir örnek olarak, bu konuda farklılık gösteren, ebeve nin ve kocasının eğitim durumundan etkilenen öğretmen hanımının kitap okumaya zaman ayırdıklarını belirtebiliriz. Geniş çapta eğitim farklılaşması olsaydı, boş vakti kullanma şekilleri de değişecekti. Söz konusu örneklerden bu sonuca varılabilir.

Serbest zaman algılaması ve uygulaması olmadığı için kadınlara anket sorusu ile de "serbest zamanlarınızda ne yaparsınız" sorusu sorulmamış, bunun yerine "size bırakılsa bütün gün ne yapmayı isterdiniz" sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplarla, eğer serbest zaman algılamaları olsaydı ne yapacakları öğrenilmiş olacaktır. Bu soruya %75'i el işi yapmak isterim diye cevap vermiştir. Kadınlarda serbest zaman anlayışı gelişmediği gibi, günlük faaliyet çeşidi de azdır. Radyo dinlemek isteyenler, %7.5 oranı ile ikinci sırayı alıyor. Gezmek ve şehre gitmeyi tercih edenler %5 oranındadır. Kitap okumak isteyenlerin oranı ise %2.5 tur. El işi, ev işi olmaktan kısmen çıkarılabilir, çünkü bu oturarak, konuşarak yapılmaktadır. Radyo dinleme oranının gelişmesi de önemlidir (Tablo:100)'de belirtildiği gibi, fertlerin dünya görüşü, günlük hayat, ve gelenekler serbest zaman faaliyeti ile, iş dağılımını yakından etkilemektedir.

TABLO: 100- Kadınların, Boş Zaman İçin Dilekleri

Faaliyetler	Sayı	%
El işi yapar	30	75
Gezer	2	5
Radyo dinler	3	7.5
Şehre gider	2	5
Oturup konuşur	1	2.5
Kitap okur	1	2.5
Cevapsız	4	10
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

1
C
Genç erkeklerde serbest zaman anlayışı vardır, yeni doğmuş da değildir, gelenekseldir. Köy gençlerinin boş zamanı eskiden de fazlasıyla bulunmakta idi. Köyde tarım işinin mevsimlik oluşu sebebiyle tarım dışında çalışma alışkanlığının doğmadığı zamanlarda boş zaman daha da çok. Şimdiki yaşlılar bu bakımdan gençleri beğenmekte, "bizim gibi, köyde iş bitti diye yatmıyorlar, dışarıda iş arayıp çalışıyorlar" demektedirler. Bölgede kış çok uzun sürdüğü için bütün kış boyu onlar köy odalarında oturduklarını, zararlı işler düşündüklerini de belirtmişlerdir. Gençlerin çalışması uzun süre boş kalmanın yol açacağı zararlı işlerden de onları korumaktadır. Şimdiki gençlerin bir kısmı, köy dışında çalışarak kış mevsimini değerlendiriyor, bir kısmı yine köyde vakit öldürüyor, dışarıda çalışanların bir kısmı da kışı köyde boş geçiriyor. Kış mevsimi büyük çoğunluk için yine de işsiz geçer, bunun bomboş zaman olduğunu gençler de kabul ederler.

Serbest zaman, onların deyimiyle "boş zaman", "işten artakalan zaman" olarak tanımlanıyor. Kadınlar gibi genç erkeklerde iş sürekli değildir, daha doğrusu, günlük hayatları ile içiçe değil, Kadın evinin içindedir, işler de o evin işleridir, hayatından koparıp atamaz, devamlı onunladır, işlerin bir çoğu günlük, hatta saatliktir, periyodik olarak yapılması gerekir. Cinsiyet ayrılığının önemi bu konuda büyüktür. Erkeklerde iş için belirli bir mekân vardır, işin başına gittiğinde işiyle. O mekândan ayrılınca işten de ayrılır, günün her saatinde işle içiçe olmaz. Az miktarda bulunan hayvanlarına yem verme işini görmek için dahi odadan kalkıp "ahır"a gitmesi gerekir. Tarım, ya tarlasında veya harman yerinde yapılır. Alış-veriş bakkaldan, şehirden yapılır. Bu sebeple iş ve serbest zamanı ayırmaları kolaydır, kadınlar gibi, "kadının boş zamanı mı olur" cevabını vermiyorlar.

Erkeklerle sorulan, "boş zamanınızda ne yaparsınız" sorusuna verilen cevaplar farklılık göstermekte. En önemli serbest zaman faaliyeti köy odası hayatıdır. Köy odaları daha çok kış mevsiminde faal durumdadır. Diğer mevsimlerde toplanma yerleri köy meydanı, duvar dipleri, bakkal veya köyün çevresindeki çimliklerdir. Köy odaları birer sosyal kurumdur. Toplanma, görüşme yerleridir. Gençler orada konuşur, şakalaşır, oyun oynarlar, parti tartışmaları yapılır, şehirden gelenlerden haberler alınır, türkü söylenir... Aynı zamanda törenlerde veya diğer bazı özel zamanlarda eğlence yerleridir de köy odaları. Türkü söylerler, plâk din-

lerler, kâğıt oynarlar. Sıcak bir yerdir, hep bir arada vakit geçirirler. Gençlerin %20'si serbest zaman faaliyetleri olarak köy odasında oturmayı, konuşmayı, türkü söylemeyi, kâğıt oynamayı belirtmiştir. Kâğıt oyunu (iskambil) köyde yasak olmasına rağmen, gizlilik içinde oynanmaktadır. Kâğıt oynamayı köy ihtiyar heyeti yasak etmiştir.

Serbest zamanlarını nasıl değerlendirdikleri konusundaki açık uçlu soruya, %19'u "kitap ve gazete okurum" şeklinde cevap vermiştir. Aslında kitap ve gazetenin okunduğu yer de çoğunlukla köy odalarıdır. Zaten bu okuma araçlarına çok büyük oranda ilgi yoktur, okunan kitapların çoğu köy odalarında birlikte okunan halk hikâyeleridir. Evinde bazı kitapları okuyanlar da bulunmakta, ancak bu %19 oranının da önemli bir kısmı köy odasındaki faaliyetler içinde yorumlanabilir. %15'i top oynadıklarını belirtmiştir. Köyde gençler futbol oynarlar, kışın kar üzerinde dahi oynadıkları olur. Komşu köylerle maç da yaparlar. Futbol bilhassa birinci yaş gurubunun önemli boş zaman faaliyetidir. Bir de genel olarak "gezme" deyişi kullanılmıştır, %15 serbest zamanlarında gezdiklerini belirtmiştir. Bu, köy içinde amaçsız bir vakit geçirme demektir. Şehre gitmeye gitmeyi de bunun içinde değerlendiriyorlar. Yine köy odasında vakit geçirmeyi de buna dahil edenler var. Açık bir soru olduğu için kendi anlayışlarına göre cevap vermişlerdir. Kışın rastgele gezmek pek düşünülmez, evden çıkılır, vakit geçirilecek yer aranır, orası da köy odasıdır veyahut da arkadaşlarla buluşup oyun oynanır, köyün şehre açılan yolunda beraberce yürünür. %10'u da radyo dinlemekte ve dinlenmekte olduğunu söylemiştir. Radyo her evde bulunduğu için gençlerin bu cevapları normaldir. Diğer faaliyetler, Kur'an okuma, şehre gitme, sinemaya gitme, avcılık gibi düşük nisbetlerde dağılmaktadır. Sinema ve şehir %6'sar, avcılık %5 oranındadır (Tablo: 101).

Görüldüğü gibi, kadınlara kıyasla, erkeklerde serbest zaman faaliyeti önemli dağılım göstermekte. Bu dağılım içinde özellik göstereni köy odasıdır. Köy gencinin hayatı kışın köy odasında geçmektedir. Spor, radyo dinleme, kitap-gazete okuma faaliyetleri de önemli oranlardadır.

TABLO: 101- Erkeklerin Boş Zamanlarındaki Faaliyetleri

Faaliyetler	Sayı	%
Gezer	12	17
Şehre gider	3	4
Sinemaya gider	2	2
Top oynar	12	17
Odada oturur, eğlenir kâğıt oynar	16	20
Kitap, gazete okur	15	19
Kur'an okur	3	4
Radyo dinler, dinlenir	8	10
Avcılık yapar	1	1,5
Cevapsız	7	8
Cevaplandıran sayısı	70	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

"Size bırakılsa bütün gün ne yapmayı istersiniz" sorusuna erkeklerin %33'ü cevap vermemiştir. Bunların bir kısmı hayatından memnundur, yeni bir düşüncesi yoktur, bu hususta. Diğer önemli bir sebep, sorunun açık uçlu oluşudur. Ne yaptığını söylemek daha kolay olduğu için (Tablo: 101)'de cevapsız oranı %8'e düşmüştür. Burada cevap vermek düşünmeyi gerektirmekte, farklı bir şey söylemek zorunlu olmaktadır. Bu da köy gençleri için güç gelmiş, kendilerini zorlamaktansa o soruyu cevapsız bırakmayı tercih etmişlerdir. %8'i çalışmak istemekte, %10'u gezmeyi, %8'i de köy odası faaliyetlerini tercih etmekte. Okumayı isteyenlerin oranı %8'dir. Şoförlük yapma isteği, lise mezununun üniversiteye hazırlanması, diğer tablodan farklılık gösterir. Sevdiği kızla gezmek isteme de bu farklılıklardandır (Tablo: 102).

TABLO: 102- Erkeklerde, Serbest Zaman Kullanma Dileği

Faaliyetler	Sayı	%
Gezmek-dinlenmek	6	10
Çalışmak	11	18
Sevdiği kızla gezmek isteyen	3	5
Top oynamak	3	5
Kitap okumak	5	8
Odada oturmak, türkü söylemek kâğıt oynamak	5	8
Kur'an okumak	2	4
Araba kullanmak	2	4
Üniversiteye hazırlanmak	1	1
Şehre gitmek	2	4
Cevapsız	20	33
TOPLAM	60	100

Kadınlarda eğitimin etkisine iki örnekle de olsa, işaret edilmiştir. Serbest zaman kullanımının tahsil seviyesi ile ilgisi erkeklerde gözlenmektedir. Okuyanların serbest zaman faaliyetleri, daha çok kitap-gazete okuma, radyo dinleme ve spor yapmada toplanmakta. Okuyanlarda köy odasındaki toplantılara katılma oranı düşük olduğu gibi, anlamı pek anlaşılmayan "gezme" faaliyeti hiç yoktur. Eğitimin etkisi olanların serbest zamanlarını değerlendirme yollarında daha anlamlı olarak ortaya çıkmaktadır. Okuyanlarda, boş zamanlarını değerlendirme yolları içinde en yüksek oranı kitap-gazete okuma faaliyeti teşkil etmektedir (Tablo: 103).

TABLO: 103- Erkeklerde, Okul-Serbest Zaman İlişkisi

Serbest Zaman	Okuma Yazma %	Dışarıdan %	İlk. Okul Mez. %	Orta Okul Terk %	Orta Okul Öğ. %	Lisede Öğren. %	Lise Terk %	Lise Mez. %	Öğretmen Ok. mezunu %
Spor	-	-	16.7	40	-	-	-	-	-
Radyo	-	-	9.3	20	-	-	-	-	-
Kâğıt oyunu	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kur'an okuma	-	-	3.7	-	33.3	-	-	-	-
Köy odası	-	-	25.9	20	-	-	-	-	-
Kitap-Gazete okuma	-	-	14.8	-	66.7	100	-	100	100
Şehre gitme	-	-	3.7	20	-	-	-	-	-
Gezme	100	100	18.5	-	-	-	-	-	-
Sinemaya gitme	-	-	3.7	-	-	-	-	-	-
Avcılık	-	-	1.9	-	-	-	-	-	-
Cevaplandırılan Sayısı	1	1	54	5	2	3	-	2	1

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

B. ÖZET:

Köyde, genç kadınlarda serbest zaman kavramı gelişmemiştir. İşlerinin ev içinde oluşu, kendilerinin de devamlı evde bulunuşu işyeri-zaman birliği doğurmaktadır, günleri periyodik gelişen ev işleri günün tamamını doldurmaktadır. Kısmen ev işi, kısmen de yarı-serbest zaman faaliyeti olarak nitelen el işi yapmak onlarda çok yaygındır.

Erkeklerde; kış mevsiminin uzun sürmesi, tarım işlerinin sadece yazın yapılması ve az vakit alması herkesin her zaman şehirde iş bulmaması sebebiyle serbest zaman anlayışı gelişmiştir. Serbest zamanları, kö-

yün önemli sosyal kurumu olan köy odasında konuşarak, eğlenerek geçirilmektedir. Köy odası, hemen tek toplanma yeridir. Anlamli faaliyet olan okumanın da yer aldığı görülmektedir. Her iki cinste de eğitim, serbest zaman kullanımında, anlamli ileri seviyede faaliyetlere yönelme yönünde etkili olmaktadır.

BÖLÜM: X

KÖY GENÇLİĞİ VE DİN:

İnsanı konu alan araştırmalarda daima din konusu da ele alınmıştır. Bu, dinin her çağda başta gelen insan yönelimlerinden biri olmasından ileri geldiği gibi, insan hareketlerini yöneltmesi açısından taşıdığı önemden de ileri gelmektedir. Sosyologlar dini, bir toplum kurumu olarak ele almışlardır. Sosyologlara göre "dinsel kurumlar ve inançlar, insanların davranışlarını çok derin bir biçimde etkilemiştir ve önemi üzerinde ne kadar durulsa azdır"⁽⁶³⁾. Sosyal araştırmalarda bu daima göz önünde tutulmuştur. Dinin sosyolojide bir toplumsal kurum olarak ele alınmasının sebebi de bu olsa gerekir. Çünkü, dinler insanların sübjektif duyguları olarak kalmıyor, paylaşılan, şekillenen bir kurum oluyor. Sosyolog için din, "önce bazı tür toplumsal ilişkilerin kutsal veya ahlâken emredici olduğu varsayımı üzerinde kurulu bir tutum, inanç ve kurallar düzenidir; ikinci olarak da bu düzenlerin yönettiği veya etkilediği faaliyetlerden kurulu bir yapıdır"⁽⁶⁴⁾. Din ve sosyal yapı üzerinde de çalışılanlar ya, "aklın ve ruhun maddeyi yarattığını öngören idealist bir yaklaşımdır ki, din ve sosyal yapı arasındaki ilişkiler konusunda dinin sosyal yapıyı belirlediğini ve yarattığını savunur" veya "sosyal yapının ve çevrenin dini belirleyeceğini"⁽⁶⁵⁾ ileri sürerler.

Köy toplumunda dinin rolü ve etkisi üzerinde daha da çok durulmalıdır. Çünkü, genel olarak köylerde dini tutumların çok önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Hattâ, "köy hayatının düzenlenmesinde, fertlerin ahlâki yaşayışında, dünya ve ahiret sorunlarının aydınlanmasında din önemli bir nedendir"⁽⁶⁶⁾. "Dini inançlar büyük ölçüde iyilik-kötülük, sevap v.s. gibi sembollerle ilgili oldukları için önemli aydınlatıcı görevler taşırlar". "Din, ahlâkın döl yatağıdır da"⁽⁶⁷⁾.

İnceleme konumuz, köy toplumunun bir parçası olan köy gençleridir. Bu sebepten onların dini tutumlarının da incelenmesi gerekir. "Din

(63) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.II, S. 137

(64) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.II, S. 140

(65) Ahmet N., Yücekök, Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanını, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1971, Ankara, S. 59

(66) Orhan Türkdoğan, a.g.e. S. 194

(67) Orhan Türkdoğan, a.g.e. S. 194

"İmanın döl yatağıdır" sözü köy gençleri için de çok geçerli olmakta, köy yaşlıları da değişimin sebebi olarak bu tutumun zayıflamasını göstermektedirler. Gençlerde dinî tutumun diğer tutumları da etkilediği kabul edilmiştir. Ayrıca bir gençlik incelemesinde, dini tutumlar, bu tutumlardaki değişim ve bunların sebepleri tesbit edilmesi gereken önemli unsurlardır.

A. GENÇLERİN DİNİ TUTUMLARI:

a. Din Görüşleri:

Köyde yaşlı insanların gençlerde tenkit ettikleri bir konunun da gençlerde "dini yönden zayıflama" olduğu belirtilmişti. Yaşlı gurup dini, hayatın amacı olarak yorumlamaktadır. Hareketler, düşünceler dini gerekçelere bağlanmakta, onlarla doğrulanmaya çalışılmaktadır. Günah ve sevap duygusu daima ileri sürülmekte, ölçü görevi taşımaktadır. Yaşlı neslin tamamı devamlı olarak ibadetini yapmakta, bir çoğu Hicaz'a da gitmiş bulunmaktadır. Cami topluluğunu yaşlılar teşkil etmekte, onarım işlerini de onlar yürütmektedir. Onlara göre, gençler dinden uzaklaşmaktadır, saygısızlığın, içki içmenin, kötü yerlere gitmenin, hatta üniversitelerdeki kavgaların tek sebebi de budur. Okullarda "diğer derslerin yanında, din de öğretilse durum böyle olmazdı" diyorlar. Odalarındaki sohbetlerde yine dini kıssalar anlatılır, din büyüklerinin sözleri nakledilir. Olayların yorumu onlara kıyaslanarak yapılır. Yaşlı kadınlar da hep günah duygusu ile olayları açıklıyor; genç kızların kılık-kıyafetinde görülen değişikliklerin sebebi de dini yönden gerilemeye bağlanıyor.

Orta kuşağın bütün hareketlerinde yegâne ölçü, din ölçüsü olmuyor, içlerinde yaşlı gurubun normlarını taşıyanlarda yine bu ölçü görülmektedir. Bu kuşakta devamlı ibadet etmeyenler de vardır. Geçim ve iş problemi bunlarda da birinci plâna geçiyor. Herşeyi dinle ilgili olarak algılamıyorlar. Bu sebeple gençlere de fazla müdahale etmiyorlar, "yaşlanınca onlar da namaz kılar" düşüncesini paylaşıyorlar. Ortayaşlı kadınlarda erkeklerle kıyasla ibadet daha az yapılıyor. Yine, yaşlılar gibi bir hayat yaşayanlar, dini, hayatın amacı olarak görenleri bulunmaktadır.

Köyde sistemli bir dini eğitim yok. Köy imamı çocuklara Kur'an okumasını ve bazı dini bilgileri öğretmeye çalışıyor. Camiin bitişiğinde bulunan "medrese" bu dinî bilgilerin öğretildiği yer. Şu anda 15 tane ilkokul mezunu çocuk burada Kur'an öğrenmektedir. Kızlar medreseye bülûğ çağına kadar devam ederler ve daha sonra gitmezler. Buraya hiç devam etmeyen çocuklar da oluyor. Burada öğretilenler ibadete ilişkin bazı kaide-ler olmaktadır. İlkokulun da bu bilgileri öğrenmede faydası oluyor. Bu ka-

İdeleleri biliyorlar, sorulduğunda ibadetlere ait kuralları söyleyebilirler. Mücerret din konusunda sorulduğunda cevap veremiyorlar. Dinin genel anlamı üzerinde de düşünceleri yok, bu konuda kafa da yormuyorlar. Esasen, köy gençleri ile diğer konularda da fazla konuşmak mümkün olmuyor. Daha az söze sahipler. Düşünceye, öze ilişkin sorularda susuyorlar. Soruyu anlıyorlar, fakat bir iki kelimedен başka birşey söyleyemiyorlar. Ruhi hayat çeşitlilik göstermiyor, çok şey düşünemiyorlar, somut konuları hiç düşünemiyorlar. Din konusunda da durum böyledir. Onlar inanıyorlar o kadar, hatta, "inanıyor musunuz" sorusu tuhaf karşılanıyor. Atalarından gelen, tamamen gelenekleşmiş bir dine inanıyorlar. Bu dine söz söyletmezler, korurlar, ibadet kurallarını bilirler. Bu konulara lâkayd olanları var. Din bağlılığı genel duygu plânında var, bir de ibadet kuralları bilinir. Yine günah-sevap sözleri ediliyor, ancak, günlük hayatlarında dinin fazla bir yeri yok. Küçük bir gurup daha çok önemsiyor, devamlı ibadetini yapıyor, bu konuda bilgisini geliştirmeye çalışıyor. Diğerleri mevcut bilgilerini yeterli görüyorlar. Köy geleneğinde din, tamamen subjektif bir duygu haline de gelmemiş, yine camide ve dinî bayramlarda canlılık görülür, gençler köyde iseler bu törenlere katılır, cuma namazında camiye de giderler. Bazı konulara, dinin bazı yasak veya uygulamalarına daha ağırlık verilir. Gusül abdesti bunlardan biridir. Mardin'in "Volk İslâm"⁽⁶⁸⁾ tanımını burada tam olarak görmek mümkündür. Meselâ gençler, geneleve gittikten veya hayvanla ilişki kurduktan hemen sonra gusül abdesti almaktadır. Bunu açıklıkla öğrenmek mümkün oldu. Hatta abdest gerektiren hallerde banyo için uygun yer ve su bulamazsa derenin görünmez bir yerinde yıkanıyorlar. Dinde önemli yasaklardan olan "zina" onları o derece etkilemezken, "gusül abdesti" kuralı en kısa zamanda yerine getirilmektedir. Gençlerdeki din anlayışını bu örnek şekillendiriyor.

Bir başka görüşe göre Müslümanlık üçe ayrılır:

- 1- Kur'anın hükümleriyle doğmuş olan Müslümanlık
- 2- Ulemanın yarattığı Müslümanlık
- 3- Kitlelerin dini olan Müslümanlık. (69)

(68)Şerif Mardin, Din Ve İdeoloji, Siyasal Bilgiler Fak., Yayını, 1968, Ank.,

(69) Yahya Kemal Kaya, İnsan Yetiştirme Düzenimiz (Politika, Eğitim, Kalkınma), 1974, Ankara'dan Wilfred C. Smith, İslam in Modern History (New York: mentor Books, 1957), ss. 171-172.

İşte, "kitlelerin dini" Mardin'in "Volk İslâm" dergisinin karşılığıdır. Buna din dışı bilgiler, uygulamalar karışmıştır. Çelişkili bir din anlayışı doğmuştur. Şüphesiz dinin kurallarına çok bağlı, ibadetini eksiksiz yerine getiren, ayaklardan şiddetle kaçan gençler de var. Ancak, büyük kısmı, özellikle şehir hayatının serbestiliğiyle yasakları yapmakta, günah duygusunu bir tarafa atabilmektedir. Din duygusu üzerinde hassasiyetle durulmamaktadır. Yine bu "Volk İslâm" anlayışının bir belirtisi olarak; parti tutuş sebebi en yüksek oranda "dinî ve millî değerlere" bağlanmakta, sağ-sol ayrımında "sağ=Müslüman, sol=komünist" denilmekte. Ancak, din duyguları içkiye, zînaya ve diğer yasaklanmış faaliyetlere mâni olamamaktadır. Din anlayışı tamamen geleneksel bir inanışlar bütünü olarak devam etmektedir, canlı değildir. Hareketlerinde ve düşüncelerinde din, kesin ve devamlı ölçü olmamaktadır.

Yaşlıların bu konudaki tenkitlerine karşı gençler; "onlar da gençken ibadet yapmazmış, biz de yaşlanınca yaparız" demektedir. İbadeti ancak "yaşlıların yapması gerektiği" düşüncesi yeni de değil, eskilerde de köyde bu inancın kısmen taşındığı anlaşılmakta. Bugün küçük bir gurup genç bu düşünceye karşı koymaktadır. Duyguda ve soyut bir bağlılıkta din duygusu güçlü olsa da, gençlerde canlı bir dini hayat yoktur.

b. İbadetle İlgili Tutumları:

Genel konuşma ve gözlemlerden ayrı olarak gençlere, ankette ibadetle ilgili tutumlarını belirleyici sorular sorulmuştur. İbadetler dinî inançların açığa çıkmış ve şekillenmiş görünümleridir. Gençlerde ibadet yapma oranı düşüktür. Kesin bir kural olarak kabul edilmese de, ibadetin yaşlandıktan sonra yapılacak bir şey olduğu anlayışı gelişmektedir. Ancak, bir gurup genç, yaşlılardan daha da canlı olarak ibadetini devam ettirmekte, okudukları kitaplar yoluyla fikren de bunu beslemektedirler.

Köyde genç erkeklerin %74'ü namazlarını devamlı kılmıyorlar. Bir kısmı sadece, Cuma ve Ramazan'da kılıyor, bir kısmı ise o zamanlar da düzenli kılmıyor. %26'sı devamlı kılıyor (Tablo: 104). Kadınlarda ise devamlı kılanların oranı %22.5'tir, bunun %2.5'u evlendikten sonra kılmaya başlamıştır. Kadınlarda evlenmenin az da olsa ibadet yapma üzerinde etkisi vardır. Evli erkeklerde hiç namaz kılmayan olmadığı halde, kadınlarda bu oran %25'tir. Erkeklerin büyük bir kısmı en azından Cuma namazını kılmaktadır. Kadınlarda ise sadece Ramazan'da namaz kılanların oranı %47.5'tir (Tablo: 105).

TABLO: 104- Erkeklerde Namaz Kılma Dağılımı

Tutumlar	Sayı	%
Devamlı kılıyor	18	26
Ara-sıra kılıyor	24	34
Sadece Cuma ve Ramazanda kılıyor	28	40
Hiç kılmıyor	-	-
Cevapsız	-	-
TOPLAM	70	100

TABLO: 105- Kadınlarda Namaz Kılma Dağılımı

Tutumlar	Sayı	%
Namaz kılmıyor	10	25
Sadece Ramazanda kılıyor	19	47.5
Devamlı kılıyor	8	20
Evlendikten sonra kılmaya başlamış	1	2.5
Evlence kocası isterse kılar	2	5
Cevapsız	-	-
TOPLAM	40	100

Erkeklerin %71'i namaz kılmadığı için üzüldüğünü belirtmesine rağmen, bu üzüntünün öyle çok içten duyulan bir üzüntü olmadığı anlaşılmıştır. Namaz kılmamasından dolayı bir huzursuzluk hissedip etmedikleri sorulduğunda, hiç bir şey hissetmediklerini ifade edenler %3 oranındadır. Bu sorunun sorulmasının sebebi, namaz kılmamanın nedenini tesbit idi; acaba ihmalden mi, imkânsızlıktan mı, yoksa umursamamazlıktan mı kılmıyorlar, bu hususun açığa çıkarılması arzu edilmiştir. Üzüldüklerini belirtenler yüksek bir orandadır, ancak bu da geleneksel bir cevap olarak, ihtiyarlanınca kılarız duygusunun bir devamı şeklinde değerlendirmek gerekir (Tablo: 106).

Gençlerin tamamı oruç ibadetini yerine getirmekteler. Oruç tutma, namaz gibi algılanmıyor, namazdan daha fazla önem veriliyor, âdeta dinî inancın en temel bir belirtisi olarak değerlendiriliyor. Oruç tutmayanlar köyde çok kınanmakta, büyük tepki görmektedir. Tuhaf karşılanan sorulardan birisi de "oruç tutuyor musunuz" sorusudur. Ergenlik yaşına gelenler mutlaka oruç tutar. Oruç üzerinde gösterilen bu hassasiyet namaz üzerinde hiç gösterilmemekte, namaz kılmayan o derece kınanmamakta. Hac ibadetine de aşırı bir alâka vardır, hacılara ayrı bir statü verilir. Hicaz'a ancak yaşlılar giderler. Yine Volk İslâm anlayışını görüyoruz burada. Farzlardan, namaz çok önemsenmezken, oruç çok önemsenmektedir. Ayrıca farz namazlara pek ilgi duyulmazken, Ramazan'da kılınan ve farz olmayan Teravih namazına büyük ilgi vardır, oruç tutan genç ve çocuklar dahi mutlaka kılmaktalar bu teravih namazlarını. Gençlerin ibadetleri algılama şeklidir bu. Düşünce ile ibadet yaklaşımı, dinî tutum olmadığı için, bu konudaki gelenek önemli olduğundan bazı önemli ibadetler önemsiz, önemsizler önemli olmaktadır. Diğer günah, sevap yargılarında da bu durum görülür, hatta dinde, yeni olmayan bazı tutumlar da dinî emirler gibi benimsenebilir (Tablo: 107).

TABLO: 107- Gençlerde Oruç Tutma Eğilimi

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Devamlı oruç tutuyor	69	98.5	40	100
Devamlı oruç tutmuyor	-	-	-	-
Cevapsız	1	1.5	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

Köy imamının öğretmesi sonucu Kur'an okumayı da gençlerin çoğunluğu biliyor. Gençlere Kur'an okumayı öğretmek ailelerin en büyük dini görevi olarak kabul edilir. Önemli bir ibadet sayılır Kur'an okumak. Gençler okumasını öğreniyorlar, fakat pek okumuyorlar. Erkeklerin %80'i kadınların %52.5'u Kur'an okumasını biliyor (Tablo: 108). Gençlerin okuma-yazma oranına yaklaşmaktadır Kur'an okumuş oranı. İlkokul öğrenimi için devletin özel çabası, köyde okul yaptırması, 5 tane öğretmen göndermesi bu öğrenimi mecbur tutması düşünüldüğünde, özellikle kadınlar-

Okuma-yazma oranı, Kur'an okuma oranından çok düşük sayılır. İlkokulun bu imkânlarına karşılık, Kur'anı köy imamı sınırlı imkânlarla öğretmektedir, mecburiyet yoktur. Bir tane imamın çalışmaları ile bu gençler Kur'an okumayı öğrenirler. Devletin, ilkokul öğrenimi için yaptığı yardım diğerine hiç yapılmaz. Bu şartlara rağmen, Kur'an okuma oranı çok yüksek olmaktadır.

Kendi kendilerini dini yönden yargılamada da yine gençlerin çoğunluğu "kendini dine çok bağlı" saymaktadır. Erkeklerde bu oran %77.5, kadınlarda %80'dir. İç dünyalarında kendilerini dine bağlı sayıyorlar, fakat ibadet yapmamaları dine bağlılıklarını azaltmıyor. Yeni neslin, yaşlı nesilden bir farkları da budur; dine bağlılığı kalpte görmeleri. İbadeti tek ölçü olarak kabul etmiyorlar. İçlerinde güçlü bir inanç taşıdıklarını belirtiyorlar. Kötü düşünmediklerini, hırsızlık yapmadıklarını, ancak ibadet de yapmadıklarını söylemekte. Kendilerini dine hiç bağlı saymayanlar %3 oranındadır, bunlar ibadet yapmadığı için de üzülmemenlerdir (Tablo: 109).

TABLO: 109- Gençlerde Dine Bağlılık Düşüncesi Eğilimi

Düşünceler	E r k e k l e r		K a d ı n l a r	
	Sayı	%	Sayı	%
Kendini dinine bağlı biri sayıyor	54	77.5	32	80
Kendini dinine az bağlı biri sayıyor	13	18	8	20
Kendini dinine hiç bağlı saymıyor	2	3	-	-
Cevapsız	1	1.5	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

Köyde dini bilginin kaynağı medresede ders veren köy imamına ve ana-baba ile büyüklere dayanmaktadır. Evde büyükler, küçük çocuklara bu bilgileri düzensiz olarak öğretirler, bir sistem yoktur. Evde verilen dini bilgi yeterli değildir. Doğu Bölgesinde yapılan bir araştırmada da, gençlere evlerde verilen dini bilginin yetersiz olduğu belirtilmektedir^(x). Çoğunlukla da büyük anne ve büyük babalar öğretir. En fazla ve kısmen de

(x) Ozer, Ozankaya, Köyde Toplumsal Yapı Ve Siyasal Kültür (İki Grup Köyde Yapılan Mukayeseli Bir Araştırma) Siyasal Bil., Fak., Yay. 1971, Ank, s. 55.

düzenli olarak medresede köy imamından öğrenilir. İlkokulda öğrenilen de önem taşır. Kadınlar medreseye daha az gittikleri için %77.5'u evde büyüklerden öğrendiğini belirtmiştir. Eşlerinden öğrenen kadınlar da var %7.5 oranında. Kadınlarda kitap okuyarak öğrenen sadece %2.5 iken erkeklerde bu oran %25'tir. Ayrıca erkeklerde arkadaşları ile konuşmalarından öğrenenler de %14'tür (Tablo: 110). Yaşlı nesil geleneğin ve inancın taşıyıcısı olmaktadır. İmam da köyün dini liderliğini, yeni nesle dini bilgileri öğreterek yerine getirmektedir, bu sebepten oldukça saygı görmektedir.

TABLO: 110- Gençlerde Dini Bilginin Kaynağı

Kaynaklar	E r k e k l e r		K a d ı n l a r	
	Sayı	%	Sayı	%
Ana-baba, büyükler	40	57	31	77.5
Okuduğu kitaplar	25	36	1	2.5
Medrese, köy imamı	49	70	22	55
Öğretmen	23	33	2	5
Arkadaşları	10	14	-	-
Eşi	-	-	3	7.5
Cevapsız	-	-	-	-
Cevaplandırılan sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevaplıdır.

Köy dışında çalışmanın geliştiği köyümüzde, dışarıda çalışanların köy dışı hayatları onların dini tutumlarını etkilemektedir. Devamlı köyde bulunanlarda ibadetler daha düzenlidir. Erkeklerin %39'u köyde bulunduğu zaman ibadetlerini daha düzenli olarak yaptıklarını açıklamıştır. Çevrenin etkisi, baskısı onların tutumlarını etkilemektedir. Köyde çevre baskısı çok önemlidir. Şehirde çalışma isteği biraz da bu sosyal baskıdan kurtulmak istemelerinden ve oradaki serbest hayatı tercih etmelerinden ileri gelmektedir. Yaşlılarla aynı odada oturan gençler namaz vakti gelince mecburen onlarla beraber namaz kılmaktadırlar. Böyle bir zorunluluk hissedip hissetmedikleri sorulduğunda, "kılmazsak ayıp olur" demişlerdir. Bu durumda ibadeti, sadece içten gelen bir yönelimle değil, gurup

etkisi ile yapmaktadırlar. Devamlı olarak namaz kılan gurubu bunların içinde değerlendirmek gerekir (Tablo: 111).

Yaş farkının ibadet yapma eğilimini etkilediği, genç-yaşlı gurup ilişkilerinde belirtilmişti. Bu yaş farkının etkisi genç guruptaki üçlü yaş ayırımında da görülmekte. Küçük yaşlardan büyük yaşlara doğru gittikçe ibadet yapma oranı artmaktadır. Erkeklerde devamlı namaz kılma oranı küçük yaş gurubundan yukarı yaşlara doğru şöyledir; %11.1, %23.3, %40.9. İlk iki yaş gurubu arasında da fark olmamakla beraber, üçüncü gurup geleneklere daha bağlı olduğu için onlarla birinci gurup arasındaki fark daha da fazladır. Sadece Cuma ve Ramazan'da namaz kılma oranı ise üçüncü yaş gurubunda %40.9 iken, birinci yaş gurubunda %61.1'dir. Arasına namaz kılanlarda da yukarı yaş gurubuna doğru azalma görülüyor. İkinci yaş gurubunda "arasıra" kılma en yüksek oranı teşkil etmekte, üçüncü yaş gurubunda ise devamlı kılanlar en yüksek orandadır. Küçük bir yaş farklılığı dahi ibadetle ilgili tutumu çok kesin çizgilerle etkilemektedir (Tablo: 112). Genç kadınlar genellikle büyüklerle aynı hayatı yaşadıkları için, küçük yaş gurubunda olmaları onların ibadetle ilgili tutumlarında büyük bir değişiklik yapmıyor. Yine de devamlı namaz kılanlar en yüksek yaş gurubunda daha fazladır (Tablo: 113).

TABLO: 112- Erkeklerde Yaş-Dini Tutum İlişkisi

Dini Tutum	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Namazını devamlı kılıyor	11.1	23.3	40.9	25
Namazını ara-sıra kılıyor	27.8	50	18.2	35
Namazını sadece Cuma ve Ramazan'da kılıyor	61.1	26.7	40.9	40
Hiç kılmıyor	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	18	30	22	70

TABLO: 113- Kadınlarda Yaş-Dini Tutum İlişkisi

Dini tutum	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Namaz kılmıyor	26.7	15.5	33.3	25
Ramazanlarda kılıyor	40	76.5	25	47.5
Devamlı kılıyor	20	-	41.7	20
Evlendikten sonra kılıyor	13.3	18	-	2.5
Evlence eşi isterse kılar	13.3	-	-	5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	15	13	12	40

İbadet yapma ile ilgili tutuma tesir eden diğer bir unsur da olmaktadır. Okuyanların çoğunluğu namaz kılmıyor. Fakat okuyan namazını devamlı kılanlar, okula devam etmeyip de namazlarını de olarak kılanlara kıyasla daha bilgililer, dinin fikri, nazari yönü ile ilgililer. Okulun iki çeşit tesiri oluyor böylece; birincisi dinî tutumu zayıflatıcı rolü, diğeri ise dinî bilgileri kitaplardan da beslenmesini vererek daha şuurulu bir dini hayat sağlıyor (Tablo: 114). Kadınlarda eğitimin ibadetle ilgili tutum üzerindeki etkisi konusunda bir değerlendirme yapmak güç olmakla beraber, eldeki bir örnekle, eğitimin dini tutumu zayıflattığını belirtmek mümkündür. Kadınlarda, dışa veya aktüaliyeye açılma, erkeklerden daha çok değiştirici oluyor; kültür seviyesi daha düşük olarak şehre çalışmaya giden erkeklerde değişimin okullarda okuyanlardan daha fazla olması gibi.

Erkeklerde, meslek de ibadet üzerinde etkili unsurdur. İbadetine fazla bağlı olanlar köyde çiftçilik yapanlardır. Kapalı köy toplumu içinde daha uzun kalmak değişimi önlemektedir. En düşük ibadet yapma oranı, şehirde amelelik, sıvacılık gibi serbest meslekle uğraşanlarda, şöförlerde görülmüyor. Şehirdeki serbest hayat, aileleriyle beraber olmamaları, zaten çevre baskısı ibadet yapmakta olan gençlerde ibadetle ilgili tutumu daha da zayıflatmaktadır. Köydeki sosyal baskı, alışkanlık şeklinde de olsa, anlamını düşünmeden de olsa dini normların yürümesini şimdilik sağlamaktadır (Tablo: 115).

Genç kadınlar üzerinde eşleri de etkili olmaktadır. Evli kadınlarda ibadet oranı daha yüksektir. Evlenen kadın biraz da olgunlar grubuna girmektedir. Namazı daha az kılan veya hiç kılmayanlar çoğunlukla bekârlarda devamlı kılma oranı sadece %12.5'tir. Nişanlılar ise erkek tarafına daha şirin görünmek için namaz kılmaktalar, hem onlar olgunluğa doğru gitmektedirler (Tablo: 116).

TABLO: 116- Kadınlarda, Medeni Durum-Dini Tutum İlişkisi

Dini Tutum	Evli %	Nişanlı %	Bekâr %	Toplam %
Namaz kılmıyor	26.3	-	31.3	25
Ramazan'da kılıyor	42.1	60	50	47.5
Devamlı kılıyor	26.3	20	12.5	20
Evlenince kılmaya başlamış	5.3	-	-	2.5
Evlenince kocası isterse kılar	-	20	6.3	5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	19	5	16	40

B. ÖZET:

Köyde toplumsal kurumların en köklülerinden olan din, yaşlı kuşakta hayatın amacı olarak yorumlanmaktadır. Gençler, dine bağlı olduklarını söyledikleri de, ibadete karşı tutumlarında yaşlılardan farklılık görülmektedir. Devamlı namaz kılan genç oranı küçük yaş guruplarına doğru düşmektedir. Köyde toplumsal baskı Cuma ve Ramazan'da namaz kılma- larını çoğaltmakta, köy dışında çalışanlarda bu da görülmemektedir. Oruç tutmak ve Kur'an okumasını öğrenmek temel ibadetlerden kabul edilmektedir. Köyde temel dini bilgileri ve Kur'an okumasını imam öğretmektedir. Ailelerde verilen dini bilgi yetersizdir. İbadetleri düzenli yapmasalar da, din duygusu güçlüdür. Fakat genç yaşta başlayan köy dışı çalışma hayatının gelişmesi dini tutumlarda da değişim yapabilir.

BÖLÜM: XI

KÖY GENÇLİĞİ VE SİYASAL TUTUMLARI:

İnsan gurubu incelemelerinde, toplumsal yapıyı belirleyebilmek için siyasal katılmanın tesbiti önemlidir. Sosyoloğun siyasal katılma konusundaki tesbitleri ülkenin siyasal düzeni için de çok canlı bir değerlendirme unsurudur. Halkın siyasal rejimle ilgili kanaatleri bu şekilde belirlenmiş olacaktır (70). Türk köylere için bu konuda araştırma yapılmış, Türk Yüksek Tahsil Gençliği de ele alınmış, ancak köy gençlerinin siyasal tutumları inceleme konusu yapılmamıştır. Genel tutumları içinde, çok geniş şekilde olmasa da köy gençlerinin bu yönlerini de ele alacağız. Bu konunun genel gençlik araştırması içinde bütün boyutları ile incelenemeyeceği açıktır. Ancak, köy gençliğinin bir yönünü ana hatlarıyla ortaya koymaya çalışacağız.

Köyde, yaşlı erkeklerde siyasal ilginin olduğu, bunun seçim zamanı daha çok açığa çıktığı daha önce belirtilmişti. Yaşlı ve orta yaşlı kuşaklar arasında siyasal farklılık özellik arzetmez. Bu iki kuşakta, aile ve akrabalık oranında bir bütünlük vardır. Yaşlıların bu konuda, orta kuşağı teşkil eden çocukları üzerinde otoriteleri vardır. Hanımlar ve kız çocuklar üzerinde bu otorite daha kesindir. Zaten, kadınlar nasıl oy vereceklerini dahi aile reisinden öğrenir ve onun istediği partiye oy verirler. Yaşlıların parti teşkilatları ile sıkı ilgileri yok, köy dışı parti faaliyetlerine de katılmazlar. Köy dışı parti ilgilileri ile seçim zamanı ilişki kurulur, bu da onların köyü ziyaretleri ile olur. Partilere 1973 seçiminde verilen oy dağılımı köyün tanıtılması bölümünde belirtilmişti (Tablo: 2). Oy dağılımında dini yönünün ağır bastığı bilinen parti en başta gelmektedir. İkinci sırayı ise, "bolluk" getirdiğini belirttikleri eski Demokrat Partinin devamı saydıkları parti almıştır. "Soğuk" olarak bildikleri C.H.P.'nin çok eskiden beri bağılı olan bir kaç aile vardır.

A. GENÇLERDE SİYASAL İLGİ:

Ülkemiz gençliğinin siyasetle aktif ilgisi, köy gençliğini de etkilemektedir. Bu sebeple, köy gençlerinin siyaset ilgisi, yaşlı kuşak gibi sadece parti tutmada veya oy vermede belirmemektedir. Şehir gençli-

70) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. S. 232

Parti tutmada gençler arasında büyük farklılık yok. Belirtilen iki parti tutulmaktadır. Çoğunluk birincisini tutuyor. Bu partiyi yaşlılardan tutan fazla olmadığı için, gençlerle aralarında bir ihtilâf doğmuştur. Gençler kendi babaları ile dahi bu konuyu tartışmakta, kendi partilerini onlara anlatmaktadırlar. Bir kısmı partiye üyedir, toplantılarına da giderler. Bu parti ve derneklerin Ezzurum'da düzenledikleri gecelere de gittikleri oluyor. Şiddetli kışa rağmen, parti kongresine katılmak üzere ilçeye gittikleri gözlenmiştir. Gençler arasında siyasi çatışma yoktur, bu iki partiyi tutanlar uyum içindedirler. Diğer partileri tutanların ise daha pasif oldukları görülmekte. Genç kadınlarda siyasete karşı ilgi zayıftır. Onlar bu konuda fazla bilgi sahibi de değiller. Babalarının ve eşlerinin tuttuğu partiyi tutuyorlar. Parti isimlerinin bazısını biliyor, çok sözü edilen liderleri tanıyorlar. Çok konuşulan, radyodan devamlı işittikleri bazı konu ve olaylar hakkında da bilgi sahibiler. Kadınlar arasında parti ve siyasetle ilgili meseleler konuşulmaz. Onların hayatının dışındadır bu. Seçim zamanı bazan konuşulduğu olur.

a. Siyasal Tutum ve Parti İlgisi:

Köy gençleri arasında "siyasete olan ilgi ve parti tutma" ayrı ayrı algılanmaktadır. Siyasete karşı ilgi, sorunla yakından teması, parti teşkilâtının yönetici kadrolarında vazife almayı ve politikaya atılmayı kapsamaktadır. Erkeklerde bu anlayış biraz değişmekte, siyaset bir partiye yakın ilgi duyma olarak anlaşılakta, kadınlarda ne pasif olarak bir partiyi tutma, siyasi ilgi olarak anlaşılmıyor. Bunun ikisini birleştiren ancak %10 oranındadır. Bu sebeple, siyasi ilgi ve parti tutma soruları ankette ayrı ayrı yer almıştı.

Erkeklerin %74'ü siyasetle ilgilendiğini belirtmiştir. Kadınlarda bu oran %10'dur. Erkeklerin bu ilgisi gerçekten canlıdır. Köy kadınlarının siyasetle ilgisinin olmaması, hem bütün gün evlerinde olmalarından, aktüel konularla fazla ilgilenmemelerinden, hem de bunu "erkek işi" olarak nitelermelerinden ileri gelmektedir (Tablo: 117).

TABLO: 117- Gençlerde Siyaset İlgisi Dağılımı

Tutumlar	Erkek		Kadın	
	Sayı	%	Sayı	%
Siyasetle az ilgilenir	-	-	2	5
Siyasetle çok ilgilenir	52	74	2	5
Siyasetle hiç ilgilenmez	17	24.5	34	85
Cevapsız	1	1.5	2	5
TOPLAM	70	100	40	100

ve okuyan gençlik doğrultusunda eyleme dönük bir ilgi görülmektedir. Erçi, bu eylem yine bir parti doğrultusunda şekillenmektedir, ancak köyünde kendi aralarında yapılan pasif parti tartışmalarını da aşmaktadır. Köydeki gençlik hareketleri yaşlıları da ilgilendirmekte, ancak onlar olaylar üzerinde yorumlar yapmakla yetinmektedir. Daha canlı olan ve köyüne taşınan genç kuşak olaylara karışmayı istemektedir. Aktüaliteyi daha yakından ilgi ile izledikleri için bu da heyecanlarını canlı tutmaktadır. Gençlerin şehirlerde kurdukları derneklere üye olunmakta, hatta o derneklerin faaliyetlerinde rol alınmaktadır. Bu olaylara karşı yakın ilgileri sebebiyle de, olaylarla sıkı ilgisi olan partileri tutmaktadırlar. Bu faaliyetlere, şehirde okuyan, okuldan ayrılan veya çalışanlar öncülük etmekte, köydeki gençleri bunlar yönetmektedirler. Şehirdeki gençlik olaylarına katılan gençler de vardır, bu olaylar köy odalarında anlatılmakta; tekrar yaşanmaktadır. Bu kavgalara katılmak için şehre gitmek isteyen gençlere rastlanmakta. Devamlı olarak köyde bulunan gençler bu yönden daha pasiftirler.

Gençleri aktif siyasete iten "sağ-sol" kavgalarıdır. Onlara göre, "sağ= Müslümanlar, sol= Komünistler"dir. Bunlar sağcı gençliğin yanında yer almak istemektedirler. Bu konuda en aktif parti olarak bildikleri M.H.P.'yi daha çok tutmaktalar. Bu parti "komünistlerle kavga etmektedir, tutulması gerekir" düşüncesini sık sık tekrarlamışlardır. Daha küçük grup ise bu düşünceyle ve dinî yönleri de ağır bastığı için M.S.P.'ni tutmakta, bunlarda baba otoritesinin de etkisi görülmekte. Gençlerin heyecanını ve ilgisini kanalize eden ilçedeki Ülkü Ocağı ve M.T.T.B.'dir. Köy gençlerinin çoğunluğu Ülkü Ocağı ile ilgilidir. Bu dernekten kitap alıp okuyanlar vardır. Şehre gittiklerinde de bu derneklerin şubelerine uğruyorlar.

Yaşlılarda pasif olarak görülen politika ilgisi de kendilerinin değerlendirdikleri "sağ-sol" ayrımı üzerine kuruludur, dinî yönü ağırlık kazanan partinin en fazla oy alması da bunu gösterir. Ancak onların parti tutmasında diğer ekonomik ve geleneksel etkiler de vardır. Gençlerin ise politik ilgisi sadece "sağ-sol" ayrımı ile ilgilidir. Babalarının telkini veya baskısı olanlar da bu düşünce yine de görülür. Bu konuyu konuşurken ileri derecede heyecanlanıyorlar ve bu hususlarda konuşmaktan zevk alıyorlar. En şiddetli tartışmaları, kırıcı da olsa, yaşlıları kırma pahasına da olsa, yaptıkları görülüyor.

Parti tutma ile kıyaslandığında bu farklılık ortaya çıkmaktadır. Kadınlarda parti tutma oranı %67.5'tur. Genellikle eşlerinin veya babalarının tuttuğu partiyi bilirler ve onu tutarlar. Onlardan farklı parti tutan küçük bir oran teşkil eder. Erkeklerde ise parti tutma oranı %79'dur. Erkekler arasında siyasetle ilgilenmediğini belirttiği halde parti tutanlar vardır. Çoğunlukla köyde herkes parti tutar. Herkesin "benim partim" diyebileceği bir siyasi parti vardır. Bu olgu, yerleşmiştir (Tablo: 118).

TABLO: 118- Gençlerde, Parti Tutma Dağılımı

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Bir parti tutuyor	55	79	27	67.5
Bir parti tutmuyor	13	18	13	32.5
Cevapsız	2	3	-	
TOPLAM	70	100	40	100

Bir mukayese unsuru olması için gençlere yakından ilgisi olan çevrelerinin siyasi ilgileri de araştırılmıştır. Köyde erkekler arasında siyasi konuların konuşulduğu, siyasi bir faaliyet gösterilmese de parti tutma ve tutulan partiyi savunmanın yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar bu soruya %70 oranında "evet" demişlerdi. Erkeklerden ise çevrenin siyasetle ilgisinin olmadığını belirtenlerin oranı %25'tir (Tablo:119).

Siyasetle ilgilenmenin sebebi sorulduğunda, kadınlardan %50'si eş ve akrabasının tesirini belirtmiştir, erkeklerde ise aynı oran %6'dır. Erkeklerden büyük kısmı, ülkesinin geleceğini düşündüğü için siyasetle ilgilendiklerini ileri sürmüştür. Diğerleri ise bu konuda arkadaşlarının etkisinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Köyde devamlı kalanlar aktüalite ile fazla ilgili olmadıkları için, diğerleri onları etkilemektedir. Konuşmalarda da sırf arkadaşları bir partiyi tuttuğu için o partiyi tutanlar görülmüştür. %17'si ise, siyasetle ilgilenmekten zevk alıyorum demiştir. Siyasi mevki ve itibar edinmek için siyasetle ilgilenenlerin oranı %4'tür. Siyasetle ilgilerinde kendi çıkarlarını düşünenler köyde küçük orandadır (Tablo: 120-121).

Kadınlarda parti tutma sebepleri araştırıldığında, görülmüştür ki, kadınların çoğunluğu ailesinin, eşinin etkisi altındadır. Siyasi konuda, bu bağımlılık kesindir. %22.2'si dinî ve millî değerlere önem verdiği için, %18.5'u da köylülerin meselesine önem verdikleri için o partiyi tuttuğunu belirtmiştir. Kadınların hangi partinin köy meselelerine önem verdiğini bilmeleri pek mümkün değildir. Bu şekilde cevap verilmesi çevreden etkilenme sonucu olmuştur. Ankete konulan bu kapalı soruda o şıkları okuduklarında da bunu düşünerek cevaplamış olabilirler (Tablo: 122).

TABLO: 122- Kadınlarda Parti Tutma Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Dinî ve millî değerlere sahip çıktığı için	6	22.2
Köy meselelerine önem verdiği için	5	18.5
Ekonomik kalkınmayı sağlayacağına güvendiği için	1	3.7
Akrabalarım tuttuğu için	15	55.6
Cevapsız	-	-
TOPLAM	27	100

Not: Parti tutanların toplamı (27)'dir.

Köyde genç erkeklerin parti tutma sebepleri daha anlamlıdır. Anket cevapları önceki araştırmalarımızı doğrulamakta, %57'si "bu parti dinî ve millî değerlerimize bağlı olduğum için tutuyorum" demekte. Ülke kalkınması sebebi de önemli oran teşkil eder. %76'sı ise: "bu parti Cumhuriyetin temel ilkelerini ve Atatürkçülüğü savunduğu için tuttuğunu" belirtmiştir. Köyde bu tür anlama, gelişmemiştir. Partinin dine ve millî değerlere önem vermesi en önemli tercih sebebi olmakta. Ekonomik sistem, demokrasi, Cumhuriyet gibi kavram ve hedefler köydeki genç kuşaklar için fazla bir anlam ifade etmemekte, millî değerlere bağlılık onlar için her şeyden hatta köylerinin ve kendilerinin zenginleşmesinden daha önde gelmektedir. Şehirde çalışma hayatı bu cevaplarda istisnalar ve alternatifler getirmiştir, artık iktisadi sebeplerin de düşünüleceğini bu göstermektedir (Tablo: 123).

TABLO: 123- Erkeklerde, Parti Tutma Sebebi

Sebepler	Sayı	%
ine, milli değerlere bağlı olduğu için	40	57
köy meselelerine önem verdiği için	4	6
alkınmaya önem verdiği için	9	13
Cumhuriyetin temel ilkelerini ve Atatürkçülüğü savunduğu için	4	6
Cevapsız	13	18
TOPLAM	70	100

Not: Cevapsızlar, parti tutmuyor.

Gençlerin bir kısmının henüz oy kullanma hakları yok. Tuttukları parti için oy dahi kullanamıyorlar. Genç erkekler benimsedikleri partiye oy vermekle yetinmeyeceklerini; partileri için bizzat propagandaya katıldıklarını, katılacaklarını belirtiyorlar. Kadınlarda ise sadece %5'i bunu yapacağını belirtmekte. Erkeklerin %17'si bir partiye kayıtlıdır. %21'i köyde, %3'ü şehirdeki parti çalışmalarına katılmaktadır. %17'sinin şehirdeki parti teşkilâtına kayıtlı olması köy için yüksek bir orandır. Şehir insanında dahi partiye üyelik fazla yaygınlaşmadığı halde, gençler köyden gelip üye olmaktadır. Yaşlılarda parti üyeliği yaygınlaşmamıştır. Gençlerden partiye kayıtlı olanlar çok aktiftirler. Şiddetli kış günü de olsa parti kongresine giderler (Tablo: 124-125).

TABLO: 124- Kadınlarda, Parti Destekleme Biçimi

Tutumlar	Sayı	%
Sadece rey vererek	23	85.2
Propaganda yaparak	2	7.4
Cevapsız	2	7.4
TOPLAM	27	100

Not: Parti tutanların sayısı (27)'dir.

TABLO: 125- Erkeklerde Parti Destekleme Biçimi

Tutumlar	Sayı	%
Sadece rey vererek	23	33
Köyde propagandasını yaparak	15	21
Şehirde propagandasını yaparak	2	3
Bizzat kayıt olarak	12	17
Toplantı ve mitinglerine katılarak	2	3
Cevapsız	16	23
TOPLAM	70	100

Not: Parti tutmayanlar (13)'tür.

b. Siyasal Etkilenme:

Erkeklerde siyasi katılma canlı, kadınlarda ise sönüktür. Kadınlar oy hakkına sahipse, sadece onu kullanırlar. Parti tutma sebeplerinde de görülmüştür ki, erkeklerde çevre etkisi yüksek değildir. Arkadaşlarının etkisi vardır, aile ve akrabaların etkisi fazla değildir. Kadınlarda ise aile ve akraba, parti tutmada büyük rol oynar. Erkekler için önemli sebepler din ve millî değerler, daha az oranda ülke kalkınması vardı. Burada dikkat çeken kadınlar parti tercihlerinin yüksek oranda aileye bağlı oluşu, erkeklerin ise fazla bağlı olmayışıdır. Bu varsayımımızı da doğrulamaktadır. Kadınlardan %74.1'i "oy vermede başkasının tesiri olur" demiştir. Bunlar, baba, eş ve akrabadır. Yaşlı kadınlarda bu oran daha da yüksektir. Ankete katılan gençlerden bir kısmının oy kullanma yetkisi olmadığı için bu konuda verecekleri cevabı da önemsememişlerdir. (Tablo: 126).

Bu konuda sorulan diğer bir soruya, kadınların %88.9'u "babamla aynı partiyi tutuyorum" cevabını vermiştir. Sadece %11.1'i babasıyla farklı partiyi tutmaktadır, onlar da eşlerinin veya nişanlılarının partilerini tutmaktalar (Tablo: 127). Baba otoritesi kadınlar üzerinde fazladır, böyle konularda baba sözünü tutmaması düşünülemez, Zaten bu husus onlar için o kadar mühim de değildir. Evli kadınların tamamı da eşi ile aynı partiyi tutmaktadır. Evli kadınların %21'i bu soruya cevap vermemiş, zaten verenlerin tamamı "eşimle aynı partiyi tutuyorum" demiştir (Tablo: 128).

Erkeklerde bu oran değişmektedir. %36'sının babaları ile aralarında bu konuda çatışma vardır. Babalarıyla aynı partiyi tuttuklarına belirtenlerin oranı %47'dir ki, bu oranın gerçek durumu aksettirdiği kanaatinde değiliz. Babaya saygı bu cevapta rol oynamıştır. Özellikle köyde kalanlarda babasıyla aynı partiyi tutma temayülü görülebilir. Fakat, bu oranın bu kadar yüksek oluşunu kabul etmek güçtür. Daha önce parti tutma hususunda çevresinden etkilendiğini belirtenlere ait %3'lük oranla, bu oran gelişmektedir. Yaşlılarla parti tutma konusunda uyumun azaldığı görülmektedir. Üçüncü yaş gurubundaki gençlerin bu oranı etkilediği muhakkaktır, çünkü üçüncü yaş gurubu ortayaşın normlarına yaklaşmakta, babalarına da daha fazla saygı duymakta, yeni siyasi faaliyetlerle de ilgilenmemektedirler. Onlar çok heyecanlı ve aktif değildirlere ve daha çok geleneksel partileri tutarlar (Tablo: 127).

TABLO: 127- Gençlerde Siyasi Etkilenme

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Babasıyla aynı partiyi tutuyor	33	47	24	88.9
Babasıyla aynı partiyi tutmuyor	25	36	3	11.1
Cevapsız	12	18	-	
TOPLAM	57	100	27	100

Not: Parti tutanlar erkeklerde 57 kişidir,
parti tutanlar kadınlarda 27 kişidir.

Gençlerde siyasi ilgiyi eğitimin etkilediği gayet açıktır. İlkokul sonrası öğrenim hem şehir hayatının siyasi hareketliliği yönünden, hem de orta seviyeli okullara gençlik hareketlerinin yayılmış olması bakımından siyasi ilgiyi artırmaktadır. Türkiye'de okuyan kesimin daha çok siyasi olaylarla ilgilendiği bir gerçektir. Ülke geleceğini entellektüellerin daha çok düşünebileceği tezi de ihmal edilemez. Köyümüzde de okuyan veya tahsilini yarıda bırakıp ayrılan gençlerden sadece %14'ü siyasetle ilgilenmediğini belirtmiştir. İlkokul önemli bir ölçü olmamaktadır (Tablo: 129).

TABLO: 129- Erkeklerde Eğitim-Siyaset İlişkisi

Siyaset:	Dışa- rıdan	İlkok. Mez.	Orta Okul Terk	Orta Ok. Öğren.	Orta Ok. Mez.	Lisede Öğr.	Lise Mez.	Öğret. Ok. Mez.
Siyasetle ilgi- lenir	-	74	100	100	-	100	50	100
Siyasetle ilgi- lenmez	100	26	-	-	100	-	50	-
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sa- yısı	1	54	5	2	1	3	2	1

Meslek, bir kısım gençleri köy dışına açtığı için siyasi ilgi noktasından da önemli olabilirdi. Ancak alınan neticeler siyasi ilgi noktasında fazla etkili olmadığını göstermekte. Sadece öğrenci ve öğretmen-
de baba ile aynı partiyi tutmama oranının daha yüksek olduğu göze çarp-
maktadır. Aynı partiyi tutma oranı ise muavinlerde daha yüksek (Tablo:
130). Parti tutma sebebinde dini tutumların etkisi açıkça belirlemekte.
Namaz kılanların çoğunluğu (%66.7), partisini "dini ve milli değerlere
bağlı olduğu için" tuttuğunu belirtmiştir. Diğer tercihlerde bir özellik
yoktur. Dini tutumun önemli etkisi bu ölçüde belirlemektedir. Konuşmalarda
da bu tesbit edilmiştir. Burada beliren diğer bir husus da, "Cumhuriyetin
temel ilkelerine ve Atatürkün lüğe değer verdiği için" parti tutanların
tamamı namazı ara-sıra kılanlardır. Devamlı namaz kılanlardan hiç biri
bu sebeple parti tutmuyor (Tablo: 131).

TABLO: 131- Erkeklerde Dini Tutum-Siyasal Tutum

Tutumlar	Namazı devamlı kılıyor %	Namazı ara-sıra kılıyor %	Cuma ve Ra- mazanda kılıyor %	Hiç kılan- mıyor %	Top.
Bir partiyi dini değerlere bağlı olduğu için tutuyor	66.7	46.4	62.5	-	57
Köylü meselelerine önem verdiği için tutuyor	-	14.3	-	-	6
Kalkınmaya " "	11.1	7.1	20.8	-	13
Cumhuriyetin temel ilkelerinin ve Ke- malizmi savunduğu için	-	14.3	-	-	6
Cevapsız	22.2	17.9	16.7	-	18
TOPLAM	100	100	100	-	100
Cevaplandırılan sayısı	18	24	28	-	70

Kadınlarda ise, onlar üzerinde en etkili kitle-haberleşme vasıtası olan radyo programları ile parti tutma sebepleri karşılaştırıldığında görülmüştür ki, "arkası yarın" ve "kadın programı"ndan etkilendiğini belirtenler en küçük oranda "dini ve milli değerler" açısından parti tutmakta, "köylü meseleleri" daha yüksek bir oran teşkil etmektedir. Ülke kalkınmasını temel ölçü alanlar da sadece "arkası yarın" programını izleyenlerdir (Tablo: 132).

c. Demokrasi İnancı:

Köy gençlerinin fikri muhtevalarının çeşitlilik kazanmadığını, bu sebeple, özellikle soyut konularda konuşurmanın mümkün olmadığı daha önce açıklanmıştı. Demokrasi, seçim, oyların anlamı gibi kavramlar üzerinde, değişik ve kısmen açık uçlu türde sorular sorularak bu konudaki düşünceleri tesbit edilmek istendi. Demokrasinin, siyasi partilere gösterilen ilgi ve seçime katılma yoluyla köye indiğini kendini kabul ettirdiğini söylemek, daha önceki açıklamalar da göz önünde tutulursa mümkündür. Ancak, "seçimin her meseleyi halletmediğini, yine politikacıların istediklerini yaptıklarını köylünün sadece oyunu almanın düşünüldüğünü" belirtenler de az değildir. Yaşlılar içinde de "biz seçsek de yine memleketi bir avuç kişi idare ediyor" diyenler vardır.

Halkın reyinin yönetime etkisi konusunda, gençlerin %63'ü "halkın reyi ülkemizin kaderini tayin eder" görüşündedir. Bunlar böylece, seçime, siyasi parti sürecine olan güvenini belirtmiş olmaktadır. %33'ü ise buna inanmadığını açıklamıştır. %17'si "halkın reyinin az bir önemi var" demiştir. Köy gençlerine kapalı uçlu sorularla hatırlatılmadıkça, -ki kapalı uçlu soru, konuya açıklık getirmekte, cevap alternatiflerini düşündürmektedir- bu konuda onlardan kendi ifadeleriyle açık cevap alınacağı şüphelidir. Kendi kendilerine de bunu pek düşünemezler. Çok genel olarak, seçimlerin fazla anlam ifade etmediği üzerinde düşünebiliyorlar. Hatta bir oda sohbetinde, "komünistlerden" şikâyet eden bir genç, "işte üsttekiler de onları tutuyor, Anayasa Mahkemesi hepsini haptisten çıkardı, köylü rey verse de ne tesiri oldu", demiştir. Yani Meclise rağmen, diğer yargı organlarının hükümlerini dahi yargılayabiliyorlar. Meseleleri düşünenler, bunların farkında olanlar aktif bir politik ilgi içinde bulunanlar, aktualiteyi izleyenlerdir. Bu durum aynı zamanda köydeki gençlerin demokrasi anlayışlarını ve demokrasi suçurlarını da aksettirir. Halkın reyinin neden önemli olmadığına sebeplerini de şöylece belirtmiş oluyorlar (Tablo: 133).

TABLO: 133- Erkeklerde Halkın Reyini Değerlendirme

Düşünceler	Sayı	%
Halkın reyi Türkiye'nin kaderini tayin eder	44	63
Halkın reyinin pek önemi yoktur	11	16
Halkın reyinin az bir önemi vardır	12	17
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

Gençlerin bir kısmına göre, halkın reyinin ülke idaresinde etkinliği bakımından önemli görülmemesinin sebebi, halkın aydınlar tarafından küçük görülmesidir ve bir de halkın cahil olmasıdır. Aydınların halkı küçük görmesini özellikle belirtmişlerdir. "Onlar köye oy için gelirler, önce küçülürler, sonra da büyürler" demektedirler. Ülkemizde demokrasinin yeterince yerleşmemiş olduğunu belirtenler de %3'tür. Tabloda da (Tablo: 134) görüldüğü gibi, gençlerin %17'si aydınların halkı küçük gördüğü düşüncesindedir.

TABLO: 134- Erkeklerde Halkın Reyinin Önemli Olmamasının Sebepleri

DÜŞÜNCELER	Sayı	%
Türkiye'de demokrasi yeterince yerleşmemiştir	2	3
Türkiye'de aydınlar halkı küçük görmektedir	12	17
Halkımız cahildir	7	10
Cevapsız	49	70
TOPLAM	70	100

Not: Halkın reyini tam önemli görenler (44) Kişi,
Az veya hiç önemli görmeyenler (21) "

Mesleğinin önemli etkisi görülmemektedir bu değerlendirmede. Öğrenci ve öğretmen derneklerin %83.3'ü yönetimde halkın reyinin yerini önemli görmektedir. Reylerinin öneminin az olduğunu belirtenler %48.3'le iktidardır. Entellektüellerde, entellektüel yönelimi olanlarda seçim

inancı daha güçlüdür. Köylülerin inancı azdır. Bu da onların hayatın sıkıntılılarıyla daha fazla karşılaşmalarının, onlara karşı ilgisizliğin bir neticesidir. Seçim zamanı çok şeyin değişeceğini zannettiklerini, seçimden sonra ise kendileri lehine değişen bir şey olmadığı gibi, pahalılığın daha da arttığını ifade etmektedirler. Fakat bir "devlet baba" imaja vardır, bu geleneksel devlet telâkkisi halâ devam etmektedir. Devlete güven duyulmakta, fakat politikacılara güven duyulmamaktadır. Onlar için "biz seçiyoruz, onlar çok maaş alıp yatıyorlar" denilmektedir (Tablo: 135).

Gençler bugünkü siyasi mekanizmanın daha düzenli işlemesi için ne düşündükleri hususunda sorulan soruya büyük ilgi göstermişlerdir. Sadece %3'ü bu soruyu cevaplamamıştır. Verilen cevaplar geniş bir dağılım göstermiştir. Bu dağılım onların siyasi ilgilerinin de bir göstergesidir. Açık ve canlı ilgileri olmayanlarda bu cevap fazla dağılım göstermeyebilirdi. Bu kapalı uçlu soruda, siyasi parti sayısının azaltılması, benzer partilerin cepheleşmesi ancak %5, %6'lık bir oran toplamıştır. En yüksek oranda, "partilerin dostça ilişkiler içinde olmaları" istenmiştir. Bu huzur ve güven isteğinin bir belirtisidir. Partiler dostça ilişkiler içinde olsalar, siyasi düzen daha iyi işleyecek, bu düzen ülke için de faydalı olacaktır. Konuşmalarda belirttikleri gibi, bu düzen halka da yayılacak, çekişmeler duracaktır. Gençlerden %23'ü siyasi istikrarsızlığı "ordunun politikaya karışmasında" görmektedir. "Ordu karışmasa herşey düzelecek" denilmektedir. %17 oranında genç "önemli kararlarda halk oyna başvurulmalıdır" tezini desteklemiştir. Halkoyunun anlamı kendilerine anlatılmıştır. Bu cevap, meclise her konuda güven duyulmadığını da gösteriyor. Ülke huzursuzluğunun son yıllarda gençlik olaylarından doğduğunu düşünen %15 oranında genç, "gençliğin politikaya karışmamasını" istemektedir. Gençliğin politikaya karışmamasını isteyen genç oranındaki bu düşüklük anlamlıdır. Gençlik büyük bir nisbette siyasetle ilgilenilmesini istemektedir. (Tablo: 136).

TABLO: 136- Siyasi Mekanizmanın İyi İşlemesi İçin Teklifleri

Düşünceler	Sayı	%
Gençlik siyasetle uğraşmaktan vazgeçmelidir	11	15
Siyasi partiler dostça ilişkiler içinde olmalıdır	21	30
Siyasi parti sayısı azaltılmalıdır	3	5
Benzer partiler cepheleşmelidir	4	6
Ordunun siyasete karışmaması lâzımdır	16	23
Bazı kararlar verilirken halkoyuna başvurulmalıdır	12	17
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

B. ÖZET:

Köyümüzün genç kuşakları, yaşlı köy kuşağı gibi sadece parti tutarak ve oy kullanarak siyasi katılmayı yeterli görmemekte, daha dinamik bir siyasi ilgiye yönelmektedir. Ülkedeki gençlik olayları köy gençlerini de etkilemekte, onları siyasi guruplaşmaların içinde olmaya itmektedir. Bunun sonucu gençlerin şehirdeki gençlik teşkilâtlarına ve parti teşkilâtlarına üye oldukları ve bunların faaliyetlerine aktif bir şekilde katıldıkları görülmektedir. Köy kadınları ise, pasif bir ilgi içinde ve bağımlı durumdadır. Yegâne siyasi katılmaları olan oy kullanmalarını da baba, eş ve akrabalarının tesiri ile yapmaktadırlar. Erkeklerde ise, bu konuda yaşlılarla çatışma doğmakta, bağımsız hareket edebilme eğilimi gelişmektedir.

Köy gençlerinin bir kısmı Türkiye'de demokrasi sürecinin düzenli işlemediğini, seçimlerin ve halk oyunun gerekli önemi taşımadığını belirtmektedirler. Aydınlar halkı küçük görmekle suçlanmakta, ordunun siyasete karışmaması istenmekte, önemli konularda halkoyuna başvurulması uygun bulunmaktadır. Köy dışına çıkmanın neticesi köy gençliğinde canlı bir siyasî ilgi de gelişmektedir. Bu da yeni köy kuşağında gelecek için önemli bir değişim unsurudur.

BÖLÜM: XII

KÖY GENÇLİĞİNDE KİTLE-HABERLEŞME ARAÇLARI İLGİSİ:

Görüş ve düşüncelerin toplumda yayılması haberleşme ile olur. Haberleşme; "Bilgi, duygu ve hünerlerin söz, resim, şekil veya grafik gibi semboller kullanarak iletilmesi işine veya sürecine denilir" (71). Zaten haberleşme kelimesinin Lâtin dilindeki "Communis" yani "ortak" kelimesinden geldiği bilinmektedir (72). Belli bir konuda, düşüncede ortaklık sağlanması hedef alınmaktadır, ki bu da sözkonusu düşüncenin yayılması ile mümkün olacaktır. Haberleşmede üç ögeye ihtiyaç vardır; kaynak, mesaj ve hedef (73). Kaynak, bir ey veya teşkilât olabilir. Konuşmacı, yazar bir bireydir. Gazete, radyo birer kurumdur. Mesaj ise, bu kaynaklardan çıkan haber, ses, yazı, resim v.s.'dir. Bir işaret de olabilir. Hedef ise, birey veya gurup olabilir. Okuyan, dinleyen, seyredenler; tek kişi veya bir topluluk gibi. İşte kaynak, yaymak istediklerini bu mesajlarla hedefe ulaştırmakta, böylece haberleşme gerçekleşmektedir. Kitle haberleşmesini sağlayan, ulaştırın bütün vasıtalara kanal-araç denilmektedir. Bunlar çok çeşitlidir. Yüzyüze ilişkiler, gazete, radyo, sinema, tiyatro v.s. gibi. Yüzyüze temas en etkilisidir, çünkü, tepkiler görülmek üzere yeni cevaplar kodlanabilecektir (74). Haber araçlarının ön eğilimlere uygun seçilmesinin mevcut tutumları güçlendireceği, aksi takdirde tutumlarda değişme yapacağı, bazı gizli eğilimleri de harekete geçireceği belirtilmektedir (75). Fakat etkisinin seçime, konusuna, hedeflere göre değişeceği esas alınmaktadır.

Genel haberleşme (Communication) üzerindeki bu genel önbilgiden sonra, şunu kaydetmek gerekir: Köydeki gençler için bu tür anlamlı, şuurulu haber aracı seçmeyi ve ilgiyi düşünmemek gerekir, varsayımımızı bu şekilde kurmuştuk. Haber araçlarıyla uzun bir ilişkiden ve belirli bir seçme geleneğinden sonra böyle anlamlı seçim mümkün olabilir. Köyde, ge-

(71) Özer Ozankaya, Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri, S. 25

(72) Ünsal Oskay, Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş, Siyasal Bilgiler Fak., Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara, 1969, S. 99'dan (Wilbur Schramm, the Process and Effects of Mass Communication, University of Illinois, Urbana, 1965, S. 3-27).

(73) Ünsal Oskay, a.g.e. S. 122'den (Wilbur Schramm, E.g.e.).

(74) Özer Ozankaya, a.g.e. S. 27

(75) Özer Ozankaya, a.g.e. S. 27

nellikle haber aracı tesadüfi olarak seçilir. Köyde televizyon yoktur, günlük gazete gelmez, sadece her evde radyo vardır. Bu konuda, araştırmaya esas olacak haber araçlarının tesbiti köyü ve gençleri iyice tanıdıktan sonra yapılmış, anket soruları da bu tesbitlere göre düzenlenmiştir. Köyde radyo dışında etkilenme kaynaklarının ve haber araçlarının kaynağı şehir olduğu için, şehre gitme de bir yan bölüm olarak ele alınmıştır. Çünkü sinema ilgisi de şehir ilgisi ile mümkün olmaktadır. Haber araçları gençler açısından taşıdıkları önemi sırasına göre incelemektedir.

A. GENÇLERİN RADYO YAYINLARINA TUTUMLARI:

Köyün her evinde radyo bulunması, radyoyu gençler için en çok etkili bir kitle aracı durumuna getirmektedir. Bu sebeple de önce radyo ile ilgileri incelenecektir. Radyo gençler için haber kaynağı, müzik dinleme aracı olmakta, ayrıca bazı programları ile onları yönlendirmektedir. Çoğu için, özellikle kış günleri en önemli vakit geçirme aracıdır. Kadınlar devamlı evde oldukları için, radyodan onlar daha da memnundurlar. Yaşlı kadınlar radyoyu dinlememekte, yaşlı erkekler ise haberleri dinlemektedirler. Gençler radyo dinleme yönelimi açısından yaşlılardan büyük bir farklılık göstermektedirler.

Radyoyu hiç dinlemeyenlerin oranı erkeklerde çok düşüktür. Bu %1.5 lâ yok denecek orandadır. Kadınlarda ise hiç dinlemeyenlerin oranı %12.5'tur. Radyo dinleyenlerde, sevdiği programı kaçırmayanlar en yüksek orandadır. Böylece radyo programları arasında bir seçme yapıldığı anlaşılmaktadır. O programı, saatinde mutlaka dinlemektedirler. Radyo programında seçme yapılması bilinçli bir dinlemeyi de ifade eder. Erkeklerde radyoyu az dinleyenler en yüksek oranı teşkil etmektedir. Buna karşılık, kadınlar radyo ile hep başbaşadır, evde daima, bu sebeple erkeklerden daha çok dinlemektedirler. Kadınlarda radyoyu az dinleyenlerin oranı düşüktür. Ya devamlı dinlemektedirler veya hiç dinlememektedirler. Hiç dinlemeyenlerin oranı da kadınlarda daha yüksektir (Tablo: 137).

TABLO: 137- Gençlerde Radyo Dinleme Tutumları

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Radyoyu çok dinler	20	29	12	30
Radyoyu az dinler	27	38.3	8	20
Sevdiği programları kaçırmaz	21	31	14	35
Hiç dinlemez	1	1.5	5	12.5
Cevapsız	-		1	2.5
TOPLAM	70	100	40	100

Radyoda çok dinlenen programlar; erkeklerde, "haber ve türkü", kadınlarda, "türkü" ve "arkası yarın-radyo tiyatrosu"dur. Köyde müzik olarak "türkü" tercih edilmekte. Türk Halk Müziği çok ilgi çekmekte, köy odalarında da türkü söylenerek eğlenilmektedir. Törenlerde de türkü söylenmesi eğlencelerin ağırlığına teşkil eder. Bu törenlerde ve köy odalarında iyi türkü söyleyenler bilinmekte ve onlara söyletilmektedir. Bazı müziği dinleyen erkekler de çok küçük oranda da olsa vardır, kadınlarda ise hiç yoktur. Klâsik Türk Müziği de son senelerde dinlenir olmuştur. Erkekler genellikle haberleri dinliyorlar. Kadınların ise büyük bir ekseriyet "arkası yarın" programlarına ilgi duymakta. Radyoyu en çok dinleyen genç kadınların kaçırmadıkları bir programdır. "Kadın-ev-yemek, çocuk bakımı" programları da ilgiyle dinlenmektedir. Erkeklerde de "arkası yarın" programını dinleyenler var, ancak bunların oranı kadınlardaki kadar yüksek değil. Erkeklerde "şarkı ve spor" yayınları da dinlenmekte. Genel olarak, bütün radyo programlarının dinleyicisi vardır. Kadınlar "haberler" ve "açık oturum" gibi aktüalite ve kültür programlarına iltifat etmezler. Açık oturum "ağır" bir program sayıldığı, yorucu geldiği için erkeklerde de bunu dinleyenler ancak %8 oranındadır. Yaşlılar şarkıya pek iltifat etmedikleri halde, gençler şarkıya ve aranjman denilen müzik türünü de dinlemektedirler (Tablo: 138).

TABLO: 138- Gençlerde Radyoda Program Seçimi

Programlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Türküler	54	77	31	77.5
Haberleri çok dinler	55	78	17	42.5
Şarkılar	27	38	14	35
Datı Müziği	4	5	-	
Aranjman	13	18	9	22.5
Çocuk programı	4	6	2	5
Arkası yarın, radyo tiyatrosu	28	40	29	72.5
Açık oturum	6	8	-	
Tarla dönüşü, ocak başı	24	34	16	40
Köy programı	15	21	8	20
Kadın ve ev programları	10	14	15	37.5
Spor yayınları	25	35	-	
Cevapsız	-	-	6	15
Cevaplandırılan sayısı	70		40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

Radyodaki bütün programların az veya çok dinlenmesi yanında bu programların gençler üzerindeki etkisi de araştırılmıştır. Erkekler üzerinde çok fazla etkili olan, büyük oranda ilgi gösterilen bir program yok. Aktüalite ile ilgili her program dinlenmektedir. Türkülerin onlar üzerinde duygusal bir etkisi vardır. Bunların yetiştirici bir etkisi düşünülemez. Siyasi haberleri vermesi yönünden "haber" programı bilgi verici olabilir. "Arkası yarın" programından etkilendiğini belirten erkeklerin oranı %10'dur. Halbuki genç kadınları en fazla etkileyen, onların tutum ve düşüncelerini, bilgilerinin değiştiren programlar "arkası yarın" ve "kadın" programlarıdır. Kadınlardan, "radyo beni hiç etkilemiyor" diyenlerin oranı %30'dur. Kadınlar için en çekici olan ve duygulandırıcı program "arkası yarın" programıdır. Kadınların %35'i bunu belirtmekte, vakitlerini devamlı olarak evde geçiren genç kadınlar, günün en uygun saatinde ve muntazam yayınlanan bu programı ilgi ile dinliyorlar, birbirine anlatıyorlar. Daha duygusal olan kadınlara bu program çok etki etmekte. Onların etkisinde kalarak ağlayanlar, üzülenler oluyor. Bu programlarda genellikle evlilik ve aşk konusunun işlendiği bilinmektedir. Bu yönü ile daha da ilğilerini çekmektedir. Sevme, sevişme sözlerini öğrenirler. O saatte mutlaka radyoyu dinlerler. En önemli işleri de olsa bırakırlar. Bunu köy öğretmeni de önemle belirtmiştir. Kadınlarca en büyük oranda benimsenen programın bu olduğu anlaşılıyor. Çünkü konumuz bakımından radyonun rastgele dinlenmesinden çok, etkileyiciliği önemlidir.

Kadınlar için bilgi veren ve onları etkileyen bir program da "kadın" programıdır. Bu program kadınların yakından ilgili olduğu yemek, çocuk yetiştirme, hastalık, doğum konularında bilgi vermektedir. Bunun farkında olan genç kadınlar vardır. Bu programlar kadınların tutum ve davranışlarını değiştirmekte, onları yeni görüş ve düşüncelere yöneltmektedir. Bu sebeple bu iki programın dinleme eğilimi ile kadınların diğer tutumları arasında sık sık korelasyon kurulmuş, bu programın etkileri çeşitli bölümlerde belirtilmiştir (Tablo: 139).

TABLO: 139)- Gençlerde Radyo Programlarından Etkilenme

Programlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Arkası yarın, radyo tiyatrosu	7	10	14	35
Haber	25	37	1	2.5
Tarla dönüşü, ocak başı	8	11	1	2.5
Türküler	13	18	1	2.5
Şarkılar	2	3	-	
Köy programı	8	11	1	2.5
Spor	7	10	-	
Kadın ve Ev	1	1.5	7	17.5
Açık oturum	2	3	-	
Cevapsız	23	33	6	15
Hiç etkilemiyor	-		12	30
Cevaplandıran sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Açık bir tarzda yöneltilen ve "bildikleri bir ses sanatkarı ismini yazmaları" istenen soruya, kadınların bir kısmı bazı isimler verebilmiştir. Bunların başında o çevrece sevilen, plâkları dinlenen bir Türk Halk Müziği sanatçısı gelmektedir. Kadınların bildikleri isimler, genellikle Türk Halk Müziği sanatçısı isimleridir. Türk Sanat Müziğine ilgi göstermemektedirler (Tablo: 140).

Kadınlarda radyo dinleme ve bundan etkilenme oranı, yaşla yakından ilgilidir. Radyoyu en çok dinleyen birinci yaş gurubundaki genç kadınlar dinlemekte. Özellikle bekâr kızları bu programın konuları çok ilgilendirmektedir. "Kadın" programını ise, ev işleriyle çocuk yetiştirmeleriyle ilgili bilgiler vermesi açısından en fazla yüksek yaş gurubundaki genç kadınlar dinlemekteler (Tablo: 142).

TABLO: 142- Kadınlarda, Yaş-Radyo Programından Etkilenme

Etkilendiği Program	15-17	18-21	22-25	Top.
	%	%	%	%
Arkası yarın programı	56	23.1	33.3	35
Kadın ev "	18	7.7	33.3	17.5
Türkü "	-	7.7	-	2.5
Haber "	-	7.7	-	2.5
Tarla dönüşü-Ocak başı	-	-	8.3	2.5
Köy programı	-	-	8.3	2.5
Hiçbiri	18	46.2	16.6	30
Cevapsız	8	23.1	16.6	15
Cevaplandırılan sayısı	16	12	12	40

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Eğitimin, çeşitli tutumlarda önemli rolü vardır. Erkekler için radyoya karşı ilgi pek önemli özellik arzemez. Genellikle radyoyu dinleseler de; onlar için radyo tek kaynak değildir. Radyo yayınları içinde kültürel ağırlığı en fazla olan açık oturum programlarından etkilendiğini belirtenler, ilkokul sonrası tahsile devam edenlerdir (Tablo: 143). Kadınlarda bu ilgi daha da belirgindir. Radyoyu devamlı dinleyenler ve sevdiği programı mutlaka dinleyenler ilkokul mezunlarıdır. Eğitim diğer tutumlarda etkin olmadığı halde burada bu fark vardır. Radyoyu hiç dinlemiyen kadınların oranı, okuyup yazması olmayanlarda %36.7 iken, ilkokul mezunu olanlarda %9.1'dir. Okuyup-yazması olmayanların radyo programını anlayarak izleyebildikleri programları, konuşmaları anlayamadıklarını anlaşılmıştır. Genel kültür eksikliği ve özellikle programların dili bunda rol oynuyor. Gençler daha iyi anlayabiliyorlar. Çok yaşlılar haberleri dahi anlayamadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo: 140).

TABLO: 144- Kadınlarda Eğitim-Radyo Dinleme Arzusu

Radyo arzusu	Okuma-yazma	İlkok.	İlkok.	Ortaok.	Ortaok.	Ortaok.	Top.
	Yok	ayrıl.	Mez.	Ayrıl.	Öğren.	Mez.	%
	%	%	%	%	%	%	%
Radyoyu çok dinler	9.1	16.7	45.5	-	-	-	30
Radyoyu az dinliyor	27.3	66.7	4.5	-	-	-	20
Sevdiği programları kaçırmaz	27.3	16.7	40.9	-	-	100	35
Hiç dinlemez	36.7	-	9.1	-	-	-	12.5
TOPLAM	100	100	100	-	-	100	2.5
Cevaplandırılan sayısı	11	6	22	-	-	1	40

Kadınlarda, radyo programlarından etkilenmede de eğitimin rolü görülmüyor. "Kadın" programından etkilenenlerin tamamı ilkokul mezunudur. "Arkası yarın" programından etkilenenlerin ise büyük bir kısmı ilkokul, biri ebe okulu mezunudur (Tablo: 145). Yaşla ilgili kısımda da belirtildiği gibi, gençler ve bekârlar radyo programlarına daha çok ilgi ile izliyorlar. Onların hem "müzik", hem de "arkası yarın" programlarından duydukları heyecan daha fazladır. Radyoyu çok fazla dinleyenlerin %56.3 bekârdır. Evlilerde hiç dinlemeyenlerin oranı %21.1 iken, bekârlarda bu oran %6.3'tür (Tablo: 146). Evli kadınlar, genç de olsalar, diğerlerine oranla eğlenme, müzik dinleme çağlarını geçirmiş kabul edilir. Çocukları, onlara kâfi gelir. Düşünce ve davranışlarını etkileme yönünden evlilik önemli bir unsurdur. Bekârların %73.8'i "arkası yarın" ve "kadın" programlarından etkilenmektedir. Evlilerde bu oran %26.3'tür. Bekâr genç kızların, macera ve aşk konularını kapsayan bu programı heyecanla izledikleri görülmüyor. Bu program en çok o çağda dinlenir. Evlilerde bu oran daha da düşebilir, eğitimin etkilediği ve bunları dinleyen ebe ve öğretmenin hanımı bu oranları yükseltmektedir (Tablo: 147).

TABLO: 147- Kadınlarda Medeni Durum-Radyo Programlarına Tutumları

Etkilendikleri Radyo Programları	Evlili		Nişanlı		Bekâr	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Arkası yarın	4	21.1	1	20	9	56.3
Tarla dönüşü	1	5.3	-	-	-	-
Köy programı	1	5.3	-	-	-	-
Kadın Programı	1	5.3	2	40	2	12.5
Çocuk bakımı	2	10.5	-	-	-	-
Türküler	-	-	1	20	-	-
Haber	-	-	-	-	5	31.3
Hiç etkilemiyor	6	31.6	1	20	5	31.3
Cevapsız	4	21.1	-	-	2	12.5
TOPLAM	19		5		16	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Ayrıca, şehire fazlaca gidenlerin radyoyu daha çok dinledikleri görülür. Şehre giden kadınlar genellikle bir ev ziyaretine giderler ve o evlerde yeni şeyler görür öğrenirler, köyden gittikleri için her şeyi dikkatle incelerler. Yeni bir giyim, değişiklik bir hareket hiç dikkatlerinden kaçmaz. Esasen şehre çok gidenler sosyal yönden de daha fazla değişmiş olanlardır. Şehre ayda bir giden gurubun %55'inin radyoyu çok dinlediği; bu grupta radyoyu dinlemeyenler hiç bulunmadığı halde, şehre hiç gitmeyenlerin %66'sı radyoyu hiç dinlememekte. Bu oran çok farklı bir orandır. Kapalı köy kadınına, özellikle gençlerini en küçük bir dışa açılım, evden dışarı çıkma dahi değişime uğratabilmektedir (Tablo: 148).

B. GENÇLERİN GAZETEYE OLAN TUTUMLARI:

Köy gençleri için gazete, ilgiyle izlenen, sürekli okunan bir kitle haberleşme aracı değildir. Sürekli okuyanlar iş için devamlı şehre gidenler veya devamlı şehirde bulunanlardır. Diğerleri ara-sıra alırlar veya hiç okumazlar. Gazetenin yüksek oranda kültür taşıyıcılığı da yoktur, haberler okunur, olaylar hakkında bilgi edinilir. Magazin türü gazeteler kadın resimleri ve haberleri için okunuyor. Zaten cinayet, kaza gibi haberleri de daha çok o gazeteler vermektedir. Bu sebeple onlar okunur. Siyasetle daha sıkı ilgisi olanlar ise kendi siyasi görüşleri doğrultusunda gazeteler okurlar. Hangi amaçla okunursa okunsun, gazetenin köyde önemli ağırlığı yoktur. Makale okuyan, okullarda okuyanlar da çok küçük orandadır. Aktif siyaset ilgisi olanların dışındakiler hiç okumasalar da aramazlar. Genç kadınlarda gazete hiç ilgi konusu değil. Devamlı okuyan kadın yoktur. Hiç gazete okumayan, okumamış olan kadın oranı %62.5'tir. Eve gelirse okuduğunu belirtenlerin oranı %35'tir. Genç erkeklerde hergün gazete okuyanların oranı %13'tür. Hiç okumayanlarda ise oran %15'tir. Büyük kısmı ise ya şehre gittiğinde alıp okur veya eline geçerse, bir yerde rastlarsa okur (Tablo: 149).

TABLO: 149- Gençlerde Gazete Okuma

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Gazeteyi hergün okuyor	9	13	-	-
Şehre gittiğinde "	23	34	-	-
Eline geçerse "	25	35	-	-
Hiç okumuyor	11	15	25	62.5
Ève gelirse okur	-		14	35
Cevapsız	2	3	1	2.5
TOPLAM	70	100	40	100

Erkeklerden büyük kısmı "gazete okumayı arzu ettiğini" belirtmiştir. Bu istek büyük bir ihtiyaç duyarcasına değildir. Okumak isteyenler için belirtilen haberler önem taşır. Okumayanlar istek de duymuyorlar. İstek duyma ile okuma oranı çok farklıdır (Tablo: 150).

Köyde, köy gençlerince okunan gazeteler büyük oranda Tercüman ve Günaydın'dır. Bunun ikisi de haber gazetesi kabul edilir. Hürriyet de buna ilâve edilebilir. Tercüman okuyanlardan bazıları "sağcı gazete olduğu için" okuduğunu belirtmiştir. Günaydın'da ise "çok haber" olmaktadır. Ayrıca, Günaydın, Hürriyet ve Okeyi kadın resmi ve haberi verdiği için okuyanlar var. Ortadoğu, siyasi açıdan okunur. Bir kısmı da eline hangisi geçerse onu okur (Tablo: 151).

TABLO: 151- Gençlerde Gazete Seçimi

	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Tercüman	21	30	6	14
Günaydın	19	27	3	8
Hürriyet	8	11	4	10
Milliyet	4	5	-	
Ortadoğu	4	5	-	
Cumhuriyet	1	1.5	-	
Okey	1	1.5	1	2.5
Eline hangisi geçerse	2	3	21	52.5
Cevapsız	14	20	26	65.5
Cevaplayan sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Niçin bu gazeteyi tercih ettikleri sorulduğunda, bir kısmı "alışkanlıktan" diye cevap vermiştir. O gazete görülmüş, tanınmıştır, çevrede o okunuyordur ve o alınır. Özellikle Tercüman için bunu söylemek mümkün. Bir kısmı "sağcı gazete" olduğu için okumakla beraber, o çevrelerde eskiden beri ismi duyulan gazetedir. Günaydın, Hürriyet ve Okey okuyan %15 magazin haberi için okuduğunu belirtmiştir. %5 siyasi görüşlerine uyduğu için okumaktadır. %14 spor için okur, %27'si ise cevap vermemiştir. Bu soru kapalı olduğu için onlarda yeni uyarımlar doğurmuş, dilek mahiyetinde işaretlendirmişlerdir bir kısmı da. Mese-lâ, Günaydın okuyucularından "dini sebeple" okuduğunu belirtenler olmuştur (Tablo: 152). Alışkanlığın en temel sebep kabul edilmesi gerekmektedir. Köy gençlerinde siyasi ilâç arttıkça gazete tercihleri de daha anlamlı olacaktır. Siyasi amaçla gazete seçenler ve bunların seçtiği gazeteler bunu göstermektedir.

Konu seçiminde ise "haberler" yüksek bir oran teşkil eder. Her iki cins için de bu böyledir. Gazete onlar için sadece haber kaynağıdır. Bu sebeple de şiddetli istek duyulmaz. Erkeklerde ikinci sırayı dini yazılar alırken -ki bunu belirtenler içinde Günaydın okuyucusu da vardır-, genç kadınlarda moda, sinema, kadın haber ve yazıları yer alır. Bu magazin haberleri erkeklerde üçüncü sırayı alır. Siyasi yazı ve haberlere ağırlık verenlerin oranı ise %12'dir. Diğer konular küçük oranlarda dağılım göstermektedir. Köyde gazete, haber taşıyıcısıdır, bunu tekrar belirtmek gerekir. Makale okuyan sadece %4 oranındadır (Tablo: 153).

TABLO: 153- Gençlerde, Gazetelerden Okunan Konular

Okunan Konular	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Zabıta, cinayet haberleri	-		12	30
Haberleri	33	47	-	
Siyasi yazı ve haber	9	12	3	8
Roman, tefrika	7	10	4	10
Dini yazılar	26	37	2	5
Moda, sinema, kadın haber ve resimleri	10	14	8	20
Spor haberleri	8	11	-	
Bilmece, eğlence, karikatür	7	10	-	
Makale	3	4	-	
Cevapsız	15	21	11	27
Cevaplandırılan sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevaplıdır.

Gazetelerde, makaleler okunmadığı için %81'i hiçbir gazete yazarı ismi söyleyememiştir. Söyleyenler de okudukları gazeteden önemli bir isim verememişlerdir. %4 Tercüman okuyucusu ancak birer isim verebilmiştir, Rauf Tamer, Halit Kıvanç, Ergun Göze ve N.Fazıl verilen isimlerdendir (Tablo: 154). Eğitimin okuma faaliyetinin her çeşidini etkileyeceği muhakkaktır. Günlük gazete okuyanların %66.7'si ilkököl sonrası okuyanlardır. Eğitimin gazete okumada çok önemli bir rolü olduğu görülüyor (Tablo: 155). Gazetelerde daha ciddi konuları okuyanlar da bunlardır. Çoğunluğu siyasî yazıları ve dini konuları okurlar (Tablo: 156). Okudukları gazetelerde de bu noktadan farklılık görülür. Ortadoğu ve Cumhuriyet'i sadece ilkököl sonrası okuyanlar tercih etmektedir. Tercüman ve Milliyet okuyucularının çoğunluğu da bunlardır. Magazin türü gazeteleri tercih etmiyorlar. Daha ciddi gazetelere yönelim görülmektedir (Tablo: 157).

TABLO: 157- Erkeklerde Eğitim-Okunan Gazeteler

Okunan gazeteler	Okuma- Yazma Yok %	Dışarıdan İlkok. %	İlk Ok. Mez. %	Orta Ok. Ay. %	Orta Ok. Öğ. %	Orta Ok. Mez. %	Lise Öğ. %	Lise Terk %	Öğret. Okulu %
Milliyet	-	-	2	40	-	-	33	-	-
Cumhuriyet	-	-	-	20	-	-	-	-	-
Günaydın	-	-	33	20	-	-	-	-	-
Ortadoğu	-	-	-	20	50	-	67	-	-
Hürriyet	-	-	13	-	50	-	-	-	-
Tercüman	-	-	29	-	-	100	33	100	100
Rastgele biri	100	100	2	-	-	-	-	-	-
Okey	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Cevapsız	-	100	26	-	-	-	-	-	-
Cevaplandırılan sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Gazete okumanın meslekle de ilgili olduğu anlaşılmıştır. Çiftçilik dışında mesleği olanlar şehre daha çok gittikleri için, daha çok gazete alma imkânı buluyorlar. Hiç gazete okumayanların oranı köyde çiftçilik yapanlarda daha yüksektir (Tablo: 158). Çiftçiler en yüksek oranda Tercüman, şoför ve muavinler ise Tercüman, Günaydın ve Okey okumakta-

dır. Öğrenciler Tercüman ve Ortadoğu'yu yüksek oranda okuyorlar. Amelelik yapanlar %70 oranında Günaydın, %20 oranında Hürriyet okumakta, serbest meslek gurubu (su tesisatçısı, soğuk demirci, müteahhit v.s.) %75 oranında Günaydın okumaktadır. Meslekler arasında okunan gazeteler bakımından önemli farklar görülmüyor. Köy dışında serbest mesleklerde çalışanlar genellikle magazin türü gazeteyi tercih etmektedir (Tablo: 159).

TABLO: 159- Erkeklerde, Meslek-Okunan Gazete İlişkisi

Okunan Gazete	Çiftçi Sıvacı		Amele Boyacı		Şoför Muav.		Öğr. Öğret.		Demirci Müteah. Satıcı			
	Say.	%	Say.	%	Sa.	%	S.	%	Tesisat. Sayı	%		
Tercüman	9	31	2	20	2	20	6	54.5	2	33.3	-	
Hürriyet	1	3.4	3	30	2	20	-	-	1	16.7	1	25
Ortadoğu	-	-	-	-	-	-	1	9.1	3	50	-	-
Günaydın	4	13.8	-	-	7	70	4	34.4	-	-	3	75
Cumhuriyet	-	-	1	10	-	-	-	-	1	16.7	-	-
Milliyet	3	10.3	1	10	-	-	-	-	1	16.7	-	-
Okey	-	-	-	-	-	-	1	9.1	-	-	-	-
Hangisi olursa	2	6.9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevapsız	10	34.5	1	10	2	20	-	-	-	-	1	25
Cevaplayan sayısı	29	10	-	-	10	-	11	-	6	-	4	-

Not: Birden fazla cevaplıdır.

Çiftçiler daha muhafazakâr kesimi teşkil ettikleri için, muhafazakârların klâsik gazetesi olan Tercüman'ı daha çok okuyorlar. Şehirle iş hayatı sebebiyle ilgisi olan, serbest çalışan gurup, Günaydın, Hürriyet, Okey gibi haber-magazin türü gazeteleri okumaktadırlar. Daha aktif siyasi ve aktüel ilgi içinde olan öğrenciler gurubu ise Ortadoğu, Milliyet, Cumhuriyet gazetelerini okuyor. Diğer bazı istisnalar da olabilir. Ancak bu şekilde bir genellemeye gitmek mümkün. Erkeklerde dini tutumların gazete seçmede önemli bir etkisi bulunmamaktadır (Tablo: 160).

Kadınların gazete seçmeleri söz konusu değildir. Okuyanların hangi gazeteyi okudukları da kendi isteklerine bağlı değildir, evlerine hangi gazete getirilirse onu okuyorlar. Bu sebeple okudukları gazete türünde, kurulan korelasyonlarda yaşlarının, radyo programının, şehre git-

me oranlarının ilgisiz bulunmamıştır. (Tablo: 161-162-163).

C. GENÇLERİN KİTABA OLAN TUTUMLARI:

Köy gençlerinde kitap okumaya karşı ilgi daha da azdır. Gazete, haber taşıyıcılığı yönünden aktüaliteye daha dönük ve çekicidir. Kitap ise daha ağır bir kültür taşıyıcısı. Sadece günlük olaylarla ilgilenenlerin sabredebileceği bir faaliyet değildir. Alışkanlık ve sabır isteyen işe dönük bir faaliyettir. Gazete gibi ucuza da değildir, herhangi bir yerden kolayca temin edilemez, şöyle bir bakılıp atılamaz. Kitap için daha önce bir "çaba ve para fedakârlığı" gereklidir. Bu sebeplerle kitap okuma oranı daha azdır, özel olarak arayan, satın alan, önem vererek okuyan bir kaç kişiyi geçmez. Bunlar, öğretmen, ebe, öğretmenin hanımı ve bir kaç talebedir. Kitap okuduğunu, okumayı sevdiğini söyleyenler fazla olsa da uygulamada bu oran çok düşüktür. Okudukları çok küçük çapta kitabı önemsemekte ve bu şekilde cevap vermektedirler. "Kitap okurum, severim" diyenlerin oranı erkeklerde yüksektir, kadınlarda sadece iki kişi bunu söylemiştir. Her iki cinsten de büyük çoğunluk "elime geçerse okurum" demiştir. Kadınlardan %62,5'i hiç okumadığını belirtmiştir. Kadınları kitap okuma konusunda etkileyen de yok. Kültürel farklılaşma neticesi sadece belirtilen iki kişi okumaktadır. Giyimde ve diğer tutumlarda çabuk etkilenen, şehir ziyaretlerinde bir defa görmekle bir çok değişikliklerin farkına varan ve uygulayan genç kadınları kitap konusunda etkilenmiş görmüyoruz. Kitap okuma alışkanlığı kazanmak bir defa görmekle de olabilecek bir değişim değildir, disiplinli bir gayreti gerektirir. Kitap okuduğunu söyleyenlerin oranı yüksek olsa da kitaba ilginin olmadığı, bu alışkanlığın gelişmediği bir gerçektir. Bu okurum cevaplarını bir dilek olarak dahi değerlendirmeye imkân yoktur (Tablo: 164).

Okudukları ve okumak istedikleri kitaplar fazla değildir, fazla kitap ismi görünse de bunlar birkaç kişi üzerinde toplanıyor. Her iki cinsten de dini konulu kitaplar birinci sırayı almakta. Tür olarak bunu tercih ederler. Bunun bir sebebi, evlerde, odalarda, bu konuda eskiden kalmış kitaplar olmasıdır. Bunlar çok yeni kitaplar değildirler. Halkın okuyacağı hikâye kitapları veya kolay "ilmihâl" kitaplarıdır. Ayrıca Kur'an da dini kitaplar arasında belirtilmekte. Aslında, Kur'an ibadet anlayışı içinde, ibadet olarak okunur veya gençler okumasını öğrenmek için okurlar. Bunu sorulan anlamda kitap okuma alışkanlığı olarak kabul etmemek gerekir. Zaten Arapçasını okurlar, tercüme veya tefsirini okumazlar. Köydeki gençler eski halk hikâyelerini, aşk hikâyelerini çok okuyorlar. Bunlar zaman

zaman köy odalarında müştereken okunur. Tabloda belirtilen kitap türleri sadece okunan değil, aynı zamanda okunması istenen kitap türleridir. (Tablo: 165). Bu kitap türlerini okudukları kitapları isimleri ile belirtmek, seçerek, farkında olarak, anlamlı şekilde okuyup-okumadıklarını açıklaması bakımından önemli olmuştur. Okudukları kitap isimleri sorulduğunda, "çok okurum" şeklinde cevap verenler de bir kitap ismi belirtmemiştir. Ancak, belirli kişiler birden fazla kitap isimleri vermişlerdir. Kadınlarda ise yine iki kişi özelliği olan isimler vermişlerdir. Diğerleri namaz sûreleri, mevlût kitabı, Kur'an gibi genel kitap isimleri vermişlerdir. Bunlarla beraber bir kitap ismi vermiş sayılanlar kadınlarda %11'dir, erkeklerde ise öğretmen ve öğrencilerden başka küçük oranda da olsa, özelliği olan bazı kitap isimleri verenler olmuştur (Tablo: 166).

TABLO: 166- Gençlerde Okunan Kitaplar

Kitap İsimleri	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Kur'an-ı Kerim	10	14	1	2.5
Kara Murat	6	8.5	-	-
Leylâ ile Mecnûn	5	7	-	-
Kerem ile Aslı	2	3	-	-
Tahir ile Zühre	1	1.5	-	-
Minyeli Abdullah	2	3	-	-
Karacaoğlan	1	1.5	-	-
Sümmâni	1	1.5	-	-
Gençliğin İstirabı	1	1.5	-	-
72. Koşuş	1	1.5	-	-
Taşkente Doğru	1	1.5	-	-
Namaz Hocası	1	1.5	-	-
Foto-Roman	1	1.5	-	-
İslâm Dini	2	3	-	-
Namık Kemal	1	1.5	-	-
Din Mazlûmları	1	1.5	-	-
Kaşığı	1	1.5	-	-
Çalikuşu	1	1.5	-	-
Zeytin Dalı	1	1.5	-	-
Peygamberimizin Hayatı	1	1.5	-	-
9 Işık	1	1.5	-	-
Ülkücüye Notlar	1	1.5	-	-
Mevlût Kitabı	-	-	1	2.5
Namaz Sûreleri	-	-	1	2.5
Çöplük	-	-	1	2.5
Harp ve Sulh	-	-	1	2.5
Çiçeksiz Bahçe	-	-	1	2.5
Eccet-ül-İslâm	-	-	2	5
İslâmda Kadın	-	-	1	2.5
Cevapsız	39	56	34	85
Cevaplandırılan sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Kitap okuyanların çoğunluğu, bu kitapları, kitapçıdan aldıklarını belirtiyor. Görüşmelerde bunun da tam gerçeği yansıtmadığı anlaşılmıştır. Kitapçıdan alma oranı düşüktür. Birbirinden veya dernekten alıyorlar. Kitapçıdan alanlar da vardır. Bir kısmı da öğretmenden alıyor (Tablo: 167). Çoğunluk bilgisini artırmak için kitap aldığını belirtmiştir. Aslında bilgi artırmak için okunan kitap oranı azdır. Köy gençleri halk hikâyelerini de bilgi kaynağı olarak kabul etmektedir. Sorunun kapalı sorulması da onlara bu çağrışımı vermiştir. Bundan sistemli bir bilgi edinme anlaşılmamalıdır, yeni bir şeyler öğrenmek sayılır bu. Sistemli bilgi edinme gayreti içinde olanlar anlamlı kitap isimleri verenlerdir. Diğer okuma sebepleri, küçük oranlarda dağılım gösterir. Köyde, geleneksel kitapların bilgi artırmaktan ziyade vakit geçirmek için okunması esastır (Tablo: 168).

TABLO: 168- Gençlerde Kitap Okuma Sebepleri

Sebepler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Bilgi edinmek, fikir yükseltmek, birşeyler öğrenmek	56	80	6	50
Boş vakit değerlendirmek için	4	5.5	1	8.3
Çevre ile ilgi kurmak için	-		1	8.3
Konuşmasını öğrenmek için	-		1	8.3
Dersimle ilgili olduğu için	1	1.5	-	
Cevapsız	9	13	31	77.5
TOPLAM	70	100	40	100

Erkekler, kitabın faydalı olduğu "bilgimizi artırıyor" cevabını yüksek oranda vermişlerdir. "Okuma şevkim gelişiyor", "kendime güvenim artıyor" diyenler oranı da az değildir, fakat bunları sağlayacak oranda kitap okumamaktadırlar. Yine, istisnalar dışında rastgele ve amaçsız kitap okuma tutumunu kabul etmek en uygundur (Tablo: 169). Eğitim, kitap okuma konusunda gazete okumada olduğundan daha çok farklılık meydana getirmekte köy gençlerinde. Çok okuyanlar, kitapla ilişki içinde olanlar, amaçlı okuyanlar, ilkokul sonrası tahsile devam etmiş olanlardır. İlkokul sonrası okula giden erkeklerde hiç kitap okumayan yoktur. Lise ve daha yukarısı öğrenim görenlerin tamamı, diğerlerine göre çok okuyanlardır. Kitap okumanın aynı zamanda bir çevre meselesi olduğu da bir gerçektir. Okul ve şehir çevrelerinde bulunanlar bu alışkanlığı

daha çok kazanabilmektedir. Hatta derslerin bir gereği olarak da okumaları icabediyor. Devamlı köyde kalanlarda, kitap okuma alışkanlığını aramak yanlış olacaktır. Üniversite talebelerinde bile çoğunlukla bu alışkanlığın kazanılmadığı bir gerçektir. Köylülerde esas itibariyle eskiden beri köyde okunan klâsikleşmiş halk hikâyelerinin okunduğunu kabul etmek gerekir (Tablo: 170).

TABLO: 170- Erkeklerde Tahsil Durumu-Kitap Okuma Oranı

Kitap	Ok-Yaz Yok	Dışarı- dan %	İlkokul Mezunu %	Orta Ok. Ay. %	Orta Ok. Öğ. %	Orta Ok. Mz. %	Lise Öğr. %	Lise Mez. %	Öğ. Ok. Mz. %
Çok okur, severim	-	-	30	40	100	-	100	100	100
Elime geçerse okurum	-	100	47	60	-	-	-	-	-
Hiç okumam	-	-	12	-	-	-	-	-	-
İsterim, fakat temin edemiyorum	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Cevapsız	100	-	7	-	-	100	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1

Okunan kitap isimlerinden de bu anlaşılmakta. Halk hikâyeleri dışında kitap ismi verenler çoğunlukla her iki cinsten de ilkokul sonrası okuyanlardır. Köylülerden de kitap isimleri verebilenler de öğrenim görmüş bu çevreden faydalananlardır (Tablo: 171).

TABLO: 171- Erkeklerde Eğitim Durumu-Okuduğu Kitap

Okuduğum Kitap	İlkok. Ayrıl.	Ortaok. Öğren.	Ortaok. Mezunu	Ortaok. Öğr.	Lise Öğr.	Lise Mez.	Öğ. Ok. Mezunu
Kur'an-ı Kerim	14.8	40	-	-	-	-	-
Dokuz Işık	-	20	-	-	-	-	-
Ülkücüye Notlar	-	20	-	-	-	-	-
Kara Murat	9.3	20	-	-	-	-	-
Peygamberin Hayatı	-	-	100	-	-	-	-
Minyeli Abdullah	1.9	-	-	-	-	50	-
Zeytin Dalı	-	-	-	-	-	50	-
Çalı Kuşu	-	-	-	-	-	50	-
72. Koşuş	-	-	-	-	-	50	-
Taşkente Doğru	-	-	-	-	-	-	100
Din Mazlûmları	-	-	-	-	-	-	100
Kaçak	-	-	-	-	-	50	-
Leylâ ile Mecnun	9.3	-	-	-	-	-	-
Kerem ile Aslı-Tahir-Zühre	5.6	-	-	-	-	-	-
Karacaoğlan-Sümmani	3.7	-	-	-	-	-	-
Gençliğin İstirabı	1.9	-	-	-	-	-	-
İslâm Dini-Namaz hocası	5.6	-	-	-	-	-	-

Eğitim durumunun en açık etkisi kitap okuma konusunda görülmüştür. Bu çok normaldir. Kitabın alındığı kaynaklar ise, köy dışında çalışıp, bağımsız geliri olanlarla kıyaslanmış ve ek geliri olanların kitaptan aldıkları tesbit edilmiştir. Yine de köy için gelir, kitap almak da ölçü değildir, böyle bir alışkanlık kurulamamıştır. Köyde okumak isteyenler okuyor, geliri çok olanlar değil. Şoförler en çok geliri olanlardır, ancak çok kitap okumazlar. Esasen, kitap-gelir ilişkisinin toplumun diğer kesimleri için de kurulabileceğini düşünmek pek mümkün değildir (Tablo: 172).

D. GENÇLERİN ŞEHİR İLİŞKİSİ:

Şehirle ilgi, aynı zamanda radyo dışındaki kitle-haberleşme araçları ile de ilgi demektir. Sinemaya gitme tamamen bu ilgiye bağlıdır. Köyümüz için iki şehir vardır. Birincisi Aşkale'dir. Köyümüz bu ilçeye bağlıdır, 10 km. mesafededir. İkincisi Erzurum'dur. Köyün yakın ilişkisi ilçe iledir, ortaöğrenimde okuyanlar ilçeye giderler. Aşkale gelişmiş bir şehir değildir. Çarşamba günü pazar kurulduğu için köylüler oraya giderler. Gençler ilçeye gittiklerinde kahveye, sinemaya giderler, Siyasi Parti ve dernek binalarını ziyaret ederler. Aşkale'ye gitmeleri kolaydır, köyden dışarıda çalışan kamyonlar her sabah gitme imkânı vardır veya ana yola çıkılıp beklenir ve geçen arabalara binilir. Erzurum'a her zaman gidilmez, ancak, önemli işler için gidilir. Hastahaneye, şoför ehliyet imtihanına, bazı siyasi faaliyetlere katılmaya giden gençler olur. Köyümüz için şehirle ilgiden kastedilen Erzurum değildir. Burada Aşkale ile ilgi araştırılmıştır. Çalışanlar için diğer şehirler, çalıştıkları yerlerdeki şehirler söz konusudur.

Aşkale'ye erkekler sık sık giderler, alış-veriş için giderler, resmi işler için giderler, sadece sinema için gidenler de vardır. Aşkale'de okuyanlar ve çeşitli şehirlerde çalışanlar için şehirle ilgi devamlıdır. Bunların dışındakilerde en yüksek oranı haftada bir gidenler gurubu teşkil ediyor. Köyde bulunup, pazar kurulduğu gün alış-veriş için şehre gidenler çoğunlukta. Haftada birden fazla gidenler, ayda bir gidenler var. Kadınlar şehre düzenli olarak gidemiyorlar, "bazan gideriz" demektedirler. Bu genellikle uzun aralıklarla gitmeyi ifade eder. Kadınlarda %20 oranında şehre hiç gitmeyen vardır. En sık aralıklarla gidenler, ayda bir gidenlerdir. Bunlar da %22.5 oranındadır ve tahminen cevap vermişlerdir. Araştırmamıza göre, kadınlarda ayda bir şehre gidenler, birkaç kişiyi

geçmemektedir. Diğerlerinde ise şehre gitme düzensizdir. Kendileri bile bu zamanı hesaplamada zorluk çekmişlerdir. Bazı işler için, hastalık için, önemli bir akraba ziyareti için belirli zamanlarda giderler (Tablo: 173).

Kadınların şehre gitmeleri genellikle akraba, tanıdık ziyareti maksadıyla olmaktadır. Ziyarete giderler ve orada bir kaç gün de kalırlar. Bu ziyaretler Erzurum için de geçerlidir, oradan da köyden giden akrabalar vardır. Erkeklerin %60'ı iş için gidiyorlar, bu iş; devlet dairelerinde olabiliyor, alış-veriş işi olabilir. Çalışmaya gidenler de iş için gitmiş olmaktadır. Şehre gitmede erkekler için ikinci önemli sebep sinemaya gitmektir. Bu da tek başına düşünülemez, iş için veya başka bir sebeple şehre gittiklerinde bu işlerin yanında sinemaya da vakit ayrılır. Hiç sebepsiz şehre gidenlerin oranı %11.5'tir. Keyfi gitmeler de görülüyor. Arkadaşları gittiği için onlarla beraber gider, kahvede oturur, çay içer gelirler. Sadece kahvede kâğıt oynamak için şehre gidenlerin oranı %6'dır. Genellikle kadınların ziyaret maksadıyla, erkeklerin de çalışma hayatıyla ve alış-verişle ilgili olarak şehre gittiklerini anlaşılmaktadır. Sinema ve kahveye gitmek için şehre gidenlerin oranı da köy için küçük rakam sayılmaz; iş için gidenlerin büyük kısmını şehirlerde çalışanların teşkil ettiğini belirtmemiz gerekir (Tablo: 174).

TABLO: 174- Gençlerin Şehre Gitme Sebepleri

Sebepler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Okul için	4	6	-	-
İş olsun diye	8	11.5	-	-
Sinemaya gitmek için	9	13	-	-
Kahvede kâğıt oynamak için	4	6	-	-
İşim icabı	42	60	1	2.5
Başka sebepler	2	3	-	-
Gezmek, akraba ziyareti için	-	-	26	65
Çeyiz almak için	-	-	2	5
Babam, eşim götürdüğü için	-	-	4	10
Doktora gitmek için	-	-	4	10
Cevapsız	1	1.5	-	-
Cevaplayan sayısı	70		40	

Not: Birden fazla cevaplıdır.

Köy seçiminde de göz önüne alındığı gibi, köyümüzün büyük şehirle günlük düzeyde ilgisi yoktur. Günlük düzeyde ilgi Aşkale ile, bu-

arası da büyük çapta şehir özelliği göstermez. Fakat köyümüz şehirle hiç teması olmayan bir yer de değildir. Köyde, köydeki kamyonları ile her sabah şehre, Aşkale'ye gidenlere rastlanır. Bu vasıtalar akşam da köye döndükleri için, köylüleri tekrar getirirler. Şehre gitmeler köy gençleri için siyasi derneklerle, partiyle, kahve ve sinemayla ilişki açısından özellik arzeder. Okuyanlar zaten ilçededir. Şehirde çalışanların şehirle ilgileri de sürekli dir. Esas şehir etkisini, şehirle sürekli ilgi içinde bulunan, köy dışında okuyanlar ve çalışanlar için düşünmek daha uygun olur. Onlar, oralandaki etkileri köye de taşımaktadır. Kadınlarda da bu böyledir, şehre ziyarete gidenler geldiklerinde gördüklerini anlatmakla bitiremezler, şehirde bir kaç günlüğüne bir evde de kaldıkları için, şehir etkisi onlarda daha kalıcı oluyor. Erkekler ve kadınlar şehir etkilerini köye taşıdıkları için bu açıdan şehre fazla ilişki içinde olmayanlarla aralarında bir bütünleşme de oluyor. Erkeklerde bu bütünleşme daha çok görülmekte. Çünkü, erkeklerin tamamı az çok şehre gidiyorlar. Kadınlarda gitmeyen oranı yüksek olduğu için gidenlerden bilgi alınır.

E. GENÇLERİN SINEMAYA OLAN TUTUMLARI:

Köyümüz gençleri için sinema büyük bir ilgi konusudur. Kadınlar sinemaya daha yabancıdır. Genç kadınların %77.5'i hiç sinemaya gitmemiştir. Tesadüfi olarak birkaç defa gidenlerin oranı %12.5'tur. Bunlar şehir ziyaretine gittiklerinde sinemaya götürülmüşlerdir. Genç erkeklerde ise özellikle sinema için şehre gittiklerini belirtenlerin oranı %13 tür. Sinemaya çok sık olarak gidenlerin oranı ise %11'dir. Erkeklerin büyük bir kısmının tesadüfen, ara-sıra gittiği anlaşılmakta. Hiç sinemaya gitmeyenler ise %26 oranındadır. Erkeklerde sinemaya karşı ilginin arttığı görülmekte (Tablo: 175)

TABLO: 175- Gençlerde Sinemaya Gitme Oranı

Sinema Tutumları	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Sinemaya çok sık giderim	8	11	-	
Sinemaya ara-sıra giderim	34	49	-	
Sinemaya gitmem	18	26	28	70
Sinemaya götüren olursa giderim	-		4	10
Sinemaya gitmek isterim, imkânım yok	-		3	7.5
Sinemaya birkaç defa gittim	-		5	12.5
Cevapsız	10	14	-	
TOPLAM	70	100	40	100

Genç kadınlar aslında sinemayı cazip bulmaktadır. %35'i hoşlandığını belirtmiş, %30'u ise bu soruyu cevaplandırmamıştır. Kadınlar arasında sinemayı "günah" olarak anlayanlar vardır. Bu nedenle cevap dahi vermemiştir (Tablo: 176). Sinemadan hoşlananlar kadınlarda daha çok gençlerdir, yani birinci ve ikinci yaş gurubunda bulunanlardır. Üçüncü yaş gurubundan sadece %8.3'ü sinemadan hoşlanıyor. Bu konuda onlar yaşlı guruba daha yakın bir tutum içindeler. Gençlerdeki gelişim daha açıktır, bu tür eğlence ve heyecanlara onlar daha çok ilgi gösteriyorlar, radyo tiyatrosunda olduğu gibi. Daha yaşlı guruptakiler evlidir, çocuk sahibidirler, bu tür eğlencelere iltifat etmezler (Tablo: 177).

TABLO: 177- Kadınlarda, Yaş-Sinema Tutumu

Sinema Tutumu	15-17	18-21	22-25	Top.
	%	%	%	%
Sinemaya gitmekten hoşlanıyor	40	53.8	8.3	35
Sinemaya gitmekten hoşlanmıyor	26.7	30.8	50	30
Cevapsız	33.3	15.4	41.7	35
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12	40

Ayrıca, kadınlarda şehre gidenlerin sinema ile ilgileri daha fazla olması tabiidir. Şehre daha sık gidenler sinemadan daha çok hoşlanmaktadır. Gitmeyenler sinemayı pek bilmiyorlar da. Onlar için sinemaya gitmek ayıp ve günah sayılmakta. En çok sinemaya gidenler, şehre ayda ve yılda bir gidenlerdir. Çünkü, bu durumda sinema ile şehir aynileşmektedir. Ancak şehre gidenler sinemayı tanıyorlar (Tablo: 178).

TABLO: 178- Kadınlarda Şehre Gitme, Sinemadan Hoşlanma İlişkisi

Sinemadan hoşlanma	Her zaman Ayda bir Yılda Harman Bazan Hiç Cevap-							Top
	Her zaman		Ayda bir		Yılda Harman		Hiç Cevap-	
	%	%	Bir %	Sonun. %	%	%	sız %	
Sinemadan hoşlanıyor	-	56	25	50	44	-	-	35
Sinemadan hoşlanmıyor	-	22	75	50	31	37	100	30
Cevapsız	-	22	-	50	25	63	-	35
TOPLAM		100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı		9	4	2	16	8	1	40

Radyo programları sinemaya gitmeyi teşvik edici yönde etki etmekte. Özellikle, aynı konuların radyoda "arkası yarın" programında yayını onları sinemaya gitme temayüllerini artırmakta. Bu durum "kadın" programlarında da gözleniyor. Kadını sosyal hayattaki rolünü artırma amacı güden bu programları izleyen genç kadınlar, çok şey hakkında bilgi sahibi oluyor. Sinema da bunların içinde. Bu ilgi konuları, birbirine bağlıdır. Sosyal ve kültürel bakımdan açılım sağlayan kadınlar bunların hepsine istek duyuyorlar (Tablo: 179).

Genç erkekler sinemanın faydasını bilgi görgü artırıcı olmasında görüyorlar. Çoğunluk bu konudaki görüşünü bu şekilde ifade etmesine rağmen, %13.9'unun cinsi heyecanları, ilgileri dolayısıyla sinemaya gittikleri anlaşılmıştır. Bunlar, sinemaya sık gidenler, şehre sinema için gidenlerdir. Sinemaya kesin amaçlı gidenler de bunlardır. Bu tür cinsel tatmin isteklerini, bazı filmlerin karşıladığını belirtiyorlar. Belirli filmlerin bu tür istekleri tahrik ettikleri, peşinden de başka yerlere gitmelerine yol açtığı anlaşılıyor. Gençlerde sinema denildiğinde daha çok bu cinsel heyecan yönü akla gelmekte. Onların gördükleri, gidebildikleri filmler de bu seviyenin pek üstüne çıkmamakta. En çok beğendikleri bazı film isimleri ve konuları sorulduğunda bu durum açıklığa kavuşmaktadır. Genç kadınlardan bir kısmının bu soruya cevap vermemesi de bu yüzdendir. Geri kalan çoğunluk ise değişiklik olsun diye sinemaya gitmektedirler (Tablo: 180).

TABLO: 180- Erkeklerde Sinemanın Faydası

Düşünceler	Sayı	%
Cinsi ihtiyaçlarla ilgili buluyorum	9	13
Bilgimi ve görgümü arttırıyor	35	50
Değişiklik olsun diye gidiyorum	7	10
Cevapsız	19	27
TOPLAM	70	100

Genç erkeklerin sinemaya karşı tutumlarında eğitimin, sinemaya ilgiyi artırıcı bir rolü görülememiştir. Tahsil seviyesi yüksek olanlar, sinemaya düzenli gitmemekte veya hiç gitmemektedir. Çok sık gidenler ilkokul mezunlarıdır. Orta seviyeli okullarda okuyanlar, Aşkale'ye iyi film gelmediğini belirtmektedirler. Genellikle daha çok seksi konu alan Türk filmlerinin geldiğini, bunların da kalitesiz olduğunu, kaliteli film gel-

se sinemaya gideceklerini ifade ediyorlar. Hiç gitmeyenlerin bir kısmında sinemaya gitme sebebi budur. Sinemaya çok gidenler zaten bu seks filmlerini tercih etmekte ve onlara gitmektedirler. Eğitim bu açıdan anlamlı bir seçim özelliği kazandırmış olmaktadır (Tablo: 181). Bu filmle- re gidenlerin çoğunluğu ise mesleği şoförlük veya muavinlik olanlardır. Çiftçilerde sinemaya hiç gitmeyenlerin oranı yüksek iken; amele, sıvacı ve şoförlerde ara-sıra veya devamlı gidenler en yüksek oranı teşkil ediyor. En sık gidenler ise yine şoför ve muavinlerdir. Magazin türü gazete- leri de yine en çok okuyan bu meslek gurubu, bunun da bir sonucu ola- rak seks filmlerine gitmektedir. Meslek, sosyal davranışları oldukça etkilemektedir. Şehirde bu tür serbest mesleklerde çalışanlar seks filmle- rini tercih ederken, öğrenciler daha ciddi filmleri arzu etmektedirler. Devamlı olarak köyde bulunan gençlerin ise bu konuda fikri ve tercihleri de pek yok. Sinemaya gitme imkânı olduğunda herhangi bir filme gidiyor- lar. Onların daha çok gittikleri bu tür Türk filmleridir. Kültür seviye- si farklılık gösterenlerin Türk filmlerine de itibar etmedikleri anlaşıl- yor (Tablo: 182).

TABLO: 182- Erkeklerde Meslek-Sinema İlgisi

Sinema Tutumu	Çiftçi	Sıvacı Boyacı	Amele	Şoför Muavini	Öğrenci Öğret.	Demirci Müteah. Satıcı Tesisat.
	%	%	%	%	%	%
Sinemaya çok sık giderim	3.4	10	10	36.4	16.7	-
Arasına giderim	44.8	80	30	54.5	50	25
Hiç gitmem	41.4	10	30	-	33.3	-
Cevapsız	10.3	-	30	9.1	-	75
TOPLAM	100	100	100	100	100	100
Cevaplandıran sayısı	29	10	10	11	6	4

Erkeklerde dini tutumun sinemaya karşı ilgide çok etkili ol- duğu görülüyor. Bu da önemli bir nokta, devamlı namaz kılanların %50'si hiç sinemaya gitmezken, %33.3'ü arasıra gitmekte. Buna karşılık, arası- ra namaz kılanların ve Cumada, Ramazan'da kılanların %60.7'si ile %45.8 i sinemaya gitmektedir. Dini bağlılığı fazla olanlar sinemaya az ilgi göstermektedir (Tablo: 183).

F. ÖZET:

Kitle-haberleşme araçları günümüzde köy gençliğini de ilgi alanı içine lacak kadar yayılmıştır. İnsan onlardan kaçsa; onlardan uzak kalsa da, onlar köye kadar gelmesini bilmıştır. Köylülerin 1950'lerden sonra iş bulmak amacıyla dışarı açılımı şehirle, radyoyla, gazeteyle, sinemayla yüzyüze getirmiştir onları. Onlar, bunlardan getirilmesi mümkün olanları köye getirmişlerdir. Her evde radyonun bulunması tabii bir hâl almış, bu "gâvur icadı" herkesçe dinlenir olmuştur. Hattâ radyo genç kuşağı duygusal yayınları ile etkisine almayı bilmiş, köy gencinin günlük hayatına girmiş, günlük davranışlarında onu yöneltici bir rol almaya başlamıştır. Genç kızların duygusal hayatları üzerinde radyonun etkisi, erkeklerin aktüel bilgilerinin genişlemesindeki rolü açıkça gözlenmektedir. Gazete ve kitaplar bütünleşme henüz sağlanamamakla beraber, bu araçlarla sağlıklı bir ilgi kurma örnekleri de görülmektedir. Kitle-haberleşme araçlarının gençlerin sosyal tutumları üzerindeki etkisi artmakta, bu ise onları bu araçlarla daha fazla ilgilenmeye yöneltmektedir. Ülkemizdeki sinemanın düşük kalitesi, özellikle kasabalarda oynayan filmlerin basitliği düşünen köy gençlerinin bir kısmı tarafından bilinmekte, bu da onlarda sinemaya karşı ilgiyi azaltmaktadır. Sinema seks filmi isteklilerinin dışındaki kişilere seslenememekte, seyredenleri yetiştirici, onlara bir şeyler öğretici olmamakta, ancak onları seks açısından daha değişik faaliyetlere yöneltmektedir. Kitle-haberleşme araçlarının köy gençleri üzerindeki etkileri daha açık bir şekilde yakın bir gelecekte görülecektir. Bugün görülen bazı çelişkili tutumlar ileride daha netlik kazanacaktır.

BÖLÜM: XIII

KÖY GENÇLERİNDE "AKTÜALİTE":

Bu bölüm, önceki bölümlerin tamamlayıcısı ve sonucudur, aslında. Siyasete karşı ilgileri, kitle-haberleşme araçlarına ilişkin tutumları, aktualiteyi izleme durumlarını da biraz belirler. Ayrıca, günlük olaylardan bazıları hakkında düşünceleri sorularak aktualiteyle ilgileri daha açık olarak tesbit edilmek istenmiştir. Konuşmalardan anlaşılmalıdır ki; ülke dışı, dünya olaylarını takip edemiyorlar. Kadınların ise ülke olayları hakkında da bilgileri çok az, erkeklerin bilgileri daha çok siyasi olaylar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Dünyaları ilk plânda tahmin edileceği kadar dar olmamakla beraber, pek çok konuda bilgilerinin yetersiz olduğu anlaşılmalıdır. Meselâ, toprak reformu konusundaki görüşleri sorulduğunda, bu konuda bir şey bilmedikleri anlaşılmalıdır. Buna benzer başka örnekler de verilebilir.

Aktüalite ile ilgilerini ortaya çıkarmak için başlıca iki konu seçilmiştir. Bunlardan biri "doğum kontrolü"dür. Uygulanıp uygulanmadığı da bu vesile ile belirlenmiş olacaktır. Siyasi olaylardan da "gençlik olayları" hakkındaki görüş ve ilgileri ikinci örnektir. Bunların dışında çeşitli sahalara ait şahıs isimleri verilerek, o konulardaki bilgileri de kısmen tesbit edilmek istenmiştir. Bu isimler çeşitli konuları temsil eder durumdadır. İşte bunlara ait cevapları, önceki bölümlerdeki bilgilerle birleştirildiğinde, köy gençlerinin sosyal yönü biraz daha açıklığa kavuşmaktadır. Ayrıca, bu bölümdeki cevaplar, son bölüm olan "Değişim" bölümüne malzeme olacak, kitle-haberleşme araçlarının anlamını da geliştirecektir. Kitle-haberleşme araçları ve değişim bölümü arasında bir arakesittir bu bölüm. İkiisiyle bütünlük içindedir.

A. DOĞUM KONTROLÜNE OLAN TUTUMLAR:

Doğum kontrolü, nüfus artışının hızını azaltmak için çeşitli yollarla doğum oranını düşürmektir. Nüfus plânlaması ülkemizde de devlet tarafından ele alınarak yürütülmektedir. Doğum kontrolü çeşitli şekillerde, çeşitli araçlar kullanılarak yapılmakla beraber, köy şartlarında en kolay uygulama hap kullanmadır. Bu sebeple, tek şık olarak hap uygulaması sorulmuştur. Köyde doğum kontrolünün büyük çapta bilinmediği tesbit edilmiştir.

Bekârlar bu konuda hiç bir şey bilmezken, evliler de pek az bilmektedir. Erkeklerde, bekârlardan da pek az kısmının bir şeyler bildiği görülmüştür. Evli kadınlardan, hap alınarak doğumun önleneceğini bilenler vardır, fakat hap alınmasının zor olduğunu ileri sürüyorlar. Her akşam hap yutmanın güç olduğunu, zaten bazan da unutulduğunu, bu sebeple de hiç başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Spiral denen âleti bilen bir iki kadın da tehlikeli olduğunu ve uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu çeşit tıbbi hamilelik önleme yollarının kanser yapacağı, hastalık yapacağı inancı vardır.

Genç kadınlardan doğum kontrolünü bilenlerin oranı anket cevaplarında çok düşüktür. Yapılan konuşmalarda bu oranın biraz daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir. Kapalı sorunun ilk şıkkı "bilmiyorum" olmasından ve bu konunun gizli tutulma çabası bu şıkkın işaretlenmesine sebep olmuştur. Bu konu, köylüler arasında çok gizli bir konudur. Kadınlarda sadece %7.5 oranında bilinmiştir. %2.5'u ise kürtaj olarak işaretlenmiştir. %72.5'i bilmediğini belirtmiştir. Erkeklerde ise %23'ü bilmektedir. Onlar için bu konu çok gizli bir konu değildir. Erkeklerin aktüel bilgileri daha fazladır. Evli bir erkek, "doğum hapını almak istiyorum, ancak karım razı olmuyor" demiştir. Kadınlar bu tür uygulamalardansa, çok çocuk yapmayı tercih ediyorlar. Evli erkeklerin bu konuda genellikle bilgi sahibidirler (Tablo: 184).

TABLO: 184- Gençlerde Doğum Kontrolü Bilgisi

Düşünceler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Doğum kontrolü hap yutarak çocuk olmasını önlemektir	16	23	3	7.5
Çocuk aldırma (kürtaj)	8	11	1	2.5
Daha sıhhatli doğum yapılmasıdır	36	52	4	10
Bilmiyorum	-		29	72.5
Cevapsız	10	14	3	7.5
TOPLAM	70	100	40	100.00

Kadınlarda doğum kontrolünü bilen %7,5'tur. Bilenlerin de %5'i beğenmekte, uygun bulmaktadır. Bir kısmı doğum kontrolünden kürtajı anlamakta. Bunlar da doğum kontrolünü tasvip etmiyorlar (Tablo: 185). Erkek-

lerden doğum kontrolünü tasvip etmeyenler, günah olduğunu, nüfusu azaltacağını, sıhhi yönden zararlı olduğunu gerekçe olarak ileri sürüyorlar. Kadınlardan da doğum kontrolünden kürtajı anlayanlar, günah olduğu için kabul etmediklerini belirtmişlerdir. (Tablo: 186).

Doğum kontrolünün her iki cins tarafından da yüksek oranda bilinmediği ve uygulanmadığı görülmektedir. Üzerinde durulmasına rağmen, bu konuda çok geniş bir bilgi alınamamıştır.

B. ÜNİVERSİTE VE GENÇLİK OLAYLARINA İLGİ VE TUTUMLARI:

Gençlik olayları, ülkemizin aktüel konularından olduğu için böyle bir gençlik araştırmasına, bununla ilgili bir konunun ele alınması uygun bulunmuştur. Siyasi ilgileri araştırılırken bu konu üzerinde de durulmuş, gençlerin büyük bir kısmında, siyasi ilginin doğuşunda bu gençlik olaylarının rolü olduğu belirtilmişti. Gençlerin şehirdeki gençlik teşkilâtları ile dahi ilgileri vardı. İşte bu sebepten bu konudaki bilgi seviyeleri, en genel hatları ile tesbit edilmek istenmiştir.

Gençlere açık bir soru olarak "gençlik olaylarının sebebi" sorulmuştur. İleri sürecekleri sebepler, kendi ifade tarzları ile öğrenilmek istenmiştir. Kadınların bu olaylara karşı ilgisiz oldukları anlaşılmakta. Bunlar, "erkek işleri"dir onlara göre. Kadınların %70'i bu konuda bir şey bilmediğini söylerken, %20'si bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Yâni %90'ının bu konu ile bir bilgi olarak dahi ilgileri yoktur. Erkeklerin, gençlik olaylarını tutarlı sebeplere bağladıkları görülmüştür. Şehirde çalışanlardan, bu olaylara katılanlar dahi vardır. Köydekiler, şehre gelerek bu olaylara müdahaleyi de düşünüyorlar. Bu sebeplerle, olayların sebepleri konusunda da geniş bilgileri var (Tablo: 187).

TABLO: 187- Gençlik Hareketlerinin Sebepleri

Sebepler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Üniversite gençleri sağcı-solcu meselesi için kavga ediyorlar	26	37.5	6	15
Particilikten	16	22.8	1	2.5
Fikir ayrılığından	4	5.7	2	5
Gençlikten (çocukluktan)	3	4.2	-	-
Din değişikliğinden	2	2.8	-	-
Particiler kışkırtıyor	1	1.5	-	-
Kökü dışarıda ideolojik fikirler yürütüyor	1	1.5	-	-
Komünistlerle-Müslümanlar kavga ediyor	2	2.8	3	7.5
Bozkurt için	1	1.5	-	-
Cevapsız	14	20	-	-
Bilmiyor	-	-	28	70
TOPLAM	70	100	40	100

Erkeklerin ancak %11'i bu olayları ve üniversite gençliğinin gidişatını iyi bulmakta, %75'i ise iyi bulmamakta, ülke için zararlı olarak nitelennmektedirler. Çoğu için bu olaylar endişe vericidir, huzursuz etmektedir (Tablo: 188).

TABLO: 188- Gençlik Olayları İle İlgili Düşünceleri

Düşünceler	Sayı	%
Bu olayları ve Üniversite gençliğinin gidişini iyi buluyorum	8	11
Bu olayları ve üniversite gençliğinin gidişini iyi bulmuyorum	50	72
Cevapsız	12	17
TOPLAM	70	100

Köydeki genç erkekler ülkedeki siyasi olaylara yabancı değildir. Yakından bu olaylarla ilgilenenler, hatta kendilerini bunun içinde sayanlar dahi vardır. Genç kadınlar ise köy dışı olaylarla ilgilenmiyorlar.

C. AKTÜEL İSİMLER BİLGİSİ:

Özellikle köy gençleri için isimler önem taşımaktadır. İlgilendikleri olaylarda isimler hafızalarında en fazla kalan unsurdur. Sinemaya gidenler artistleri, sporla ilgilenenler, sporcuları iyi bilirler, hafızalarından bu isimler silinmez. Bazı isimler mitleştirilebiliyor da. Aktüalite ilgisini ölçmek için bazı konularda sorulan isimlerin bilinme derecelerinden hangi tür olaylara ilgi duydukları da tesbit edilebilecektir.

Sorulan isimlerden, tanınanlar her iki cinste de başta artistler ve ses sanatçılarıdır. Özellikle kadınlarda bu iki gurubun dışındaki-ler bilinmiyor sayılır. Onlar müzik türü olarak da Türk Halk Müziğini dinledikleri için, bilinen isimler de bu sahadadır. Artistler içinde de en tanınmışlarını bilebiliyorlar. Cumhurbaşkanının ismini dahi kadınlarda ancak %22.5'u biliyor. Köy dışı olaylara ilgisizlikleri burada da belirlemekte. Aktüel konulara ilgileri gelişmemiştir. Erkeklerde de en başta artistler ve ses sanatçıları gelmektedir. Ancak, bunlarda diğer isimlere karşı da ilgi, vardır, cevapları dağılım göstermiştir. Diğer sahalardaki isimler-

den de bilinenler olmuştur. Kadınlardan hiç birinin bilmediği isimler vardır. Bildikleri ses sanatçısı isimlerinde de en yüksek oran %57.5'a ulaşmıştır. Erkeklerde idarecileri, politikacıları, yabancı devlet adamlarını, sporcuları bilenler görülüyor. En düşük oranlar yabancı devlet adamlarında toplanmıştır. Bu da yine ülke dışı olaylara ilgisizliğin olduğunu göstermekte. En yüksek oran ise bir kadın artist topluyor, %82'dir bunu bilme oranı. Erkekler müzikle daha çok ilgili oldukları için halk müziği, hafif müzik sanatçıları da yüksek oranlarda bilinmektedir (Tablo 189).

TABLO: 189- Gençlerde İsim Bilinmesi

İsimler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Enver Sedat	10	14	1	2.5
Türkân Şoray	58	82	21	52.5
Semih Sancar	42	60	2	5
Tarık Akan	48	68	3	7.5
Kemal Güven	4	5	-	-
Cüneyt Gökçer	4	5	1	2.5
Tekin Arıburun	10	14	-	-
Eşref Akıncı	4	5	-	-
Kerim Afşar	4	5	1	2.5
Aleın Delon	1	1.5	-	-
Necmettin Karaduman	24	34	1	2.5
Yaşar Özel	6	8	6	15
Brejnev	2	3	-	-
Emel Sayın	35	50	5	12.5
Kaddafi	2	3	1	2.5
Ahmet Kabaklı	3	4	-	-
Ajda Pekkan	26	37	13	32.5
Yaşar Kemal	7	10	-	-
Tanju Okan	10	14	-	-
Abdi İpekçi	4	5	-	-
Kemâl Büyükoğlu	4	5	2	5
Ali Kemal	14	20	-	-
Cemil	27	38	-	-
Fahri Korutürk	-	-	9	22.5
İbrahim Hakkı	-	-	4	10
Nilüfer	-	-	3	7.5
Nezahat Bayram	-	-	23	57.5
Müzeyyen Senar	-	-	21	52.5
Muzaffer Akgün	-	-	21	52.5
Neşet Ertaş	-	-	21	52.5
Cevapsız	-	-	12	30
Cevaplandırılan sayısı	70		40	

Kadınlarda, birinci yaş gurubundakiler isimleri bilmede daha başarılı olmuşlardır. Kitle-haber araçları ile ve özellikle radyoyla bu gurup çok ilgili olduğu için bu netice çıkmaktadır. Sinemaya, müziğe de bu gurup daha fazla ilgi duymaktaydı. Yaş küçüldükçe aktualite bilgisi de artmış olmaktadır (Tablo: 190).

TABLO: 190- Yaş-Aktüel İsimlerin Bilinmesi

İsimler	15-17	18-21	22-25
	%	%	%
Türkân Şoray	66.7	38.5	50
Enver Sedat	6.7	-	-
Kerim Afşar	-	-	8.3
Semih Sancar	-	-	16.7
Ajda Pekkan	66.7	15.4	33.3
Kaddafi	6.1	-	-
Cüneyt Gökçer	-	-	8.3
Brejnev	-	-	-
Tarık Akan	6.7	7.7	8.3
Kemal Bıyıkoğlu	6.7	-	8.3
Eşref Akıncı	-	-	8.3
Emel Sayın	13.3	7.7	16.7
Yaşar Özel	20	-	25
Tekin Arıburun	-	-	-
Necmettin Karaduman	-	-	8.3
Ahmet Kabaklı	-	-	-
Fahri Korutürk	33.3	-	37.3
İbrahim Hakkı	13.3	-	16.7
Nilüfer	13.3	-	8.3
Nezahat Bayram	66.7	61.5	41.7
Müzeyyen Senar	60	46.2	50
Muzaffer Akgün	60	46.2	50
Neşet Ertaş	66.7	38.5	50
Tanju Okan	26.6	23.1	41.7
Cevapsız	-	-	-
Cevaplandıran sayısı	15	13	12

Eğitimin de tabii olarak aktualite bilgisi ile yakından ilgisi vardır. Kadınlarda radyo programlarının dinlenip anlaşılması dahi ilkokul eğitimi ile bağlantılı bulunmuştu. Okumak da zaten buna bağlıdır. Bu sebeptendir ki, ilkokul mezunlarıyla okuyup-yazması olmayanlar arasında büyük bir fark görülmekte (Tablo: 191). Radyo ilgisinin kadınlarda önemli haber ve aktüel bilgi kaynağı olması, bu isimlerin bilinmesinde etkili olmuştur. Radyoyu çok dinleyenlerin bu isimlerin bir çoğunu

bildiği görülmüştür. Radyoyu hiç dinlemeyenlerden bir kısmı hiç bir ismi bilememiştir. Kadınlar için yegâne haber aracı olan radyonun bilgi edinmede önemi büyüktür (Tablo: 192).

TABLO: 192- Kadınlarda Radyo Dinleme Tutumu-İsimler Bilgisi

Radyo dinleme tutumu İsimler	Çok dinlerim dinlemeye düşkünüm	Az dinlerim İsimler	Sevdiğim program- kaçırmam	Hiç din- lemem	Cevap- sız
	%	%	%	%	%
Türkân Şoray	75	50	50	20	-
Enver Sedat	8.3	-	-	-	-
Kerim Afşar	-	-	7.1	-	-
Semih Sancar	8.3	-	7.1	-	-
Ajda Pekkan	41.6	12.5	-	20	-
Kaddafi	8.3	-	-	-	-
Cüneyt Gökçer	-	-	7.1	-	-
Brejnev	-	-	-	-	-
Tarık Akan	16.6	-	7.1	-	-
Kemal Bıyıkoğlu	8.3	-	7.1	-	-
Eşref Akıncı	-	-	-	-	-
Emel Sayın	25	-	14.2	-	-
Yaşar Özel	25	-	21.4	-	-
Tekin Arıburun	-	-	-	-	-
Necmettin Karaduman	-	-	7.1	-	-
Ahmet Kabaklı	-	-	-	-	-
Fahri Korutürk	50	-	21.4	-	-
İbrahim Hakkı	8.3	-	21.4	-	-
Nilüfer	16.6	-	7.1	-	-
Nezahat Bayram	-	37.5	57.1	20	-
Müzeyyen Senar	100	25	42.8	20	-
Muzaffer Akgün	83.3	37.5	50	20	-
Neşet Ertaş	75	37.5	57.1	20	-
Tanju Okan	41.6	12.5	42.8	-	-
Cevapsız	-	37.5	21.4	60	-
Cevaplandırılan sayısı	12	8	14	5	1

Erkeklerde çeşitli konularda bütünleşme olduğu belirtilmişti. Birbiri ile daha sık görüşmeleri bilgilerin aktarılmasını doğurmakta ve aralarındaki fark azalmaktadır. Buna rağmen, şehirle ilgisi çok olanların aktüalite ile de ilgileri artmaktadır. Sinemaya en fazla gidenler onlardır, gazeteyi de onlar daha çok okurlar. Şehre gitme oranını artıran ise meslek dağılımıdır. Şehirde serbest mesleklerde çalışanlar ve öğrenciler isimlerde daha bilgi sahibi. Öğretmen ve öğrenciler yabancı devlet adamı, klâsik Türk Müziği ve sporcu isimlerinde daha başarılı olmuşlardır. Yazar isimlerini de bu grup daha fazla bilmıştır. Çiftçile-

rin artist, subay ve politikacı isimlerini bilmede daha başarılı oldukları göze çarpmakta. Serbest meslek guruplarında cevaplar çok dağılım göstermekle beraber, sıvacı ve amelelik yapanların bilgisinin az olduğu görülüyor. Diğer serbest meslek guruplarında, şoför ve muavinlerde bilme oranları daha yüksektir. Şoför, muavin gurubu magazin ve haber gazeteleri okumaktadır ve diğerlerine kıyasla daha fazladır (Tablo: 193).

TABLO: 193- Erkeklerde Meslek-İsimler Bilgisi

İsimler	Çiftçi %	Sıvacı Boyacı %	Amele %	Şoför Muavini %	Öğrenci Öğretmen %	Demirci Müt. Satıcı, Tes. %
Enver Sedat	6.9	-	20	27.3	33.3	25
Türkân Şoray	75.9	90	90	72.7	100.00	100
Semih Sancar	55.2	70	40	72.7	66.7	75
Tarık Akan	58.6	100	50	81.8	66.7	75
Kemal Güven	10.3	20	-	-	16.7	-
Cüneyt Gökçer	6.9	10	-	-	16.7	-
Tekin Arıburun	6.9	10	1	-	33.3	75
Eşref Akıncı	10.3	10	-	36.4	16.7	50
Kerim Afşar	10.3	-	-	-	16.7	-
Alein Delon	3.4	-	-	-	-	-
Necmettin Karaduman	31	20	20	72.7	33.3	25
Yaşar Özel	10.3	10	-	-	33.3	-
Brejnev	-	-	-	-	16.7	-
Emel Sayın	31	70	20	81.8	83.3	75
Kaddafi	-	10	-	-	16.7	-
Ahmet Kabaklı	-	10	-	-	33.3	-
Ajda Pekkan	17.2	40	20	72.7	66.7	75
Yaşar Kemal	10.3	-	-	-	66.7	-
Tanju Okan	6.9	10	-	36.4	33.3	25
Abdi İpekçi	-	-	-	9.1	16.7	-
Kemal Büyükoğlu	10.3	-	-	9.1	-	-
Ali Kemal	20.7	30	-	27.3	50	-
Cemil	20.7	40	10	72.7	66.7	100
Cevapsız	10.3	10	10	-	-	-
Cevaplandırılan sayısı	29	10	10	11	6	4

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

D. ÖZET:

Köy gençlerinde, kitle-haber araçlarıyla ilgileri oranında aktüalite bilgisi gelişmektedir. Kadınlar için sınırlı imkânlar bunu engellemekte. Radyo dinleyenlerde bu bilgiler diğerlerinden önemli oranda farklılık göstermektedir. Erkeklerde öğrenim durumu, seçilen meslek, şehirle ilgi bu bilgiyi artırmaktadır. Şehirde çalışanlar ve okula devam edenler kitle-haberleşme araçlarıyla da daha çok yüz yüzedir. Buna rağmen, çeşitli konularda erkekler arasında bir bütünleşme olduğu için bu bilgi farkı azalmaktadır. Aktüalite bilgisinin en genç kuşakta arttığını görülmektedir. Köyde, aktüel olaylara ilgi, genç kuşakta çok büyük farklılık göstermektedir. Yakın bir gelecekte bu farklılaşmanın daha da belirginleşeceği söylenebilir.

BÖLÜM: XIV

KÖY GENÇLİĞİNDE YENİLİK VE DEĞİŞİM:

Bu araştırmada temel konu değişim olmamasına rağmen, köy gençliğinin durumunun tesbitinde en belirgin yön değişim olmuştur. Bütün bölümlerde bu durum açıklıkla görülür. Bu sebeple:değişim üzerinde önemle durmak gerekmektedir.

Önce, değişimin tanımını yapmak gerekir. "Toplumsal değişme, toplumun yapısındaki değişmedir. Toplumun yapısı toplumsal kurumların belirlediği toplumsal ilişkilerden meydana geldiğine göre, değişme ilişkilerin değişimidir. Bütün bunların ardında da toplumsal bireylerin, yani aktörlerin davranış değişimleri yatar" (75). Değişme, genellikle toplumsal değişme olarak ele alınmaktadır. Toplumda değişmeyi simgeleyen de kurumlar olmaktadır. Ancak bunların temeli de fertler arası ilişkilere dayanıyor. Bu araştırmada köy toplumu tamamıyla ele alınmıyor, onun bir parçası olan gençlik inceleniyor. Bu sebeple de kurumların bir kısmı ve bazı yönleri konu dışında kalıyor. Sosyal kurumlar da gençlik açısından ele alınmıştır. Meselâ, aile ancak gencin ailedeki statüsü açısından incelenmiştir. Ancak, şüphesiz bu da köy ailesi hakkında bir fikir verecektir.

Burada değişim, bir gurup modeli olan gençliğin yeni tutumlarını konu edinecektir. Psikolojik, sosyal psikolojik değişim söz konusudur. Bu değişim ilişkilere, tutumlara yansiyacak, etkileşimle yayılacaktır. Zaten araştırmanın önceki bölümlerinde bu kısmen ortaya çıkmıştır. Toplumda değişme veya gençlikte değişme iyilik, kötülük gibi bir değer yargısı taşımaz, nesnel bir terimdir (76). Burada da bu hususa önem verilmiştir. Değişme modernleşme ile de karıştırılmamalıdır. "Modernleşme, genellikle az gelişmiş ülkelerin ileri derecede endüstrileşmiş ülke modeline uygun değişimleri anlamında kullanılır. Bu açıdan modernleşme de değişimin özel bir halidir" (77). Bu, yâni "modernleşme" tâbiri bir değer yargısına da taşımakta, gelişme anlamına gelmektedir. Ge-

(75) Emre Kongar, Toplumsal Değişme, Bilgi Yayınevi, 1973, Ankara, S. 45'den (Wilberte, E.Moore, Social Change, Prentice Hall, inc, New Jersey, 1963, ss.20).

(76) Emre Kongar, a.g.e. S. 48

(77) Emre Kongar, a.g.e. S. 48.

leşme ve değişme ise çok farklı terimlerdir. Burada çeşitli tesirlerle tutumların değişmesi söz konusudur. Psikolojik değişim çok yönlü etki ile olabilir ancak. Bu anlamda değişimin daha basit bir tanımı, "insanlar arası ilişki şekilleriyle, davranış standartlarındaki farklılaşmalar" (78) şeklinde olabilir. Daha genel anlamda değişim, "kültür değişimi"dir. Kültür değişimi karmaşık bir olaydır, tek etkenle belirlenemez, "kültürel değişimin belirli bir andaki durumu çok sayıdaki etken arasındaki karşılıklı etkilenmenin sonucudur" (79). Bu sebeple gençlerin tutumlarındaki değişmeyi çok boyutlu olarak düşünmek gerekir. Çevre şartları, dış etkenler, iç etkenlerin hepsi dikkate alınmalıdır. Çevrenin yetişmede ve gelişmede önemi, çocuğun yetişmesi bölümünde kısaca belirtilmiştir.

Bütün değişmelerde olduğu gibi, köy gençlerinde de değişimin belirtisi eskilere kıyasla tutumlarında görülen farklılıkta ve yenilikleri kabul edişlerinde görülür. Yenilik olmadan köyde değişim olmayabilir. Bu sebeple gençlerde değişim incelenirken, gençlere sorular sorulurken, anket düzenlenirken, ölçü olarak yeni bazı şeylerin kabul edilip edilmediği araştırılmıştır. Özellikle ankete bu tür sorular konmuştur. Şehre karşı duydukları istek araştırılmıştır. Bunlar düşünce ve tutumlarındaki değişimi de gösterebilecektir. Esasen, düşünce ve tutumlarındaki değişmeler diğer bölümlerde de görülmüştür. Evlenme, aile ilişkileri, aktüalite hakkındaki bilgileri bunların örnekleridir.

Değişimin tesbitinde, her kuşak arasında kıyaslama yapılmıştır. Bu suretle devrevi inceleme sağlanmıştır. Önceki bölümlerde görüldüğü gibi, her konuda yaşlıların tutumu, yaşlıların gençlerle ilgili yargıları tesbit edilmiştir. Gençlik içindeki yaş gurupları arasında dahi değişim bakımından farklılıklar görülmektedir. Anket soruları değişimle ilgili olarak, köydeki değişimi ve yenilik olarak kabul edilen unsurları kapsamaktadır. Uzun süre görüşmelerle nelerin yenilik olduğu, nelerin daha önce kabul edildiği tesbit edilmiştir.

Araştırmanın bu bölümüne kadar görülen değişim unsurlarını birer cümle ile belirtmek gerekirse, köyümüzde en yaygın kitle-haberleşme aracı olan radyonun artık yeni bin eşya sayılmayacak kadar genelleştii ve kabul gördüğü anlaşılıyor. Aslında radyo son 10 senenin köye getirdi-

(78) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.1, S. 289

(79) Lundberg, Schrag, Larsen, a.g.e. C.1, s. 290

Şi bir yeniliktir. Bugün bir ihtiyaç olarak hissedilmekte. Gençlerin başı açık dolaşmaları (şapka-kasket) giymemeleri, gençler içindeki üçüncü yaş gurubunca dahi kaskanacak kadar yenidir. Bu başı açıklık yeni yeni görülmekte, tepkileri de devam etmektedir. Kız-erkek arkadaşlığı düşünülmezken, (buradaki kız-erkek arkadaşlığı, şehirlerdeki şekli ile düşünülmemelidir) bugünün köy gençleri bunu istemekte, bu arkadaşlığı uygulayanlara, gizlilik içinde yürütenlere rastlanmaktadır. Eskiden nişanlıların görüşmesi kabul edilmezken, bugün gündüz dahi görüşülür olmuştur. Bunlar kısa sürede görülen değişimler, kabul edilen yeniliklerdir. Politik ilgi canlanmış, ülke sorunlarına karşı ilgi köy gençlerinde daha da artmıştır. Kız çocuklarını okutmak isteyenler çoğalmıştır, artık bugün hemen herkes kızını ilkokula göndermektedir. Genç kız ve erkekler baba otoritesine karşı çıkabilmekte, kendi istemediği, sevmediği kişi ile evlenmemektedir. Bunu yaşlılar da kabul etmeye başlamıştır. Şehirlerde iş bulup çalışan köy gençleri "para özgürlük kazandırır bize" diyebilecek kadar düşünce açılığını sağlamış bulunmaktadır.

Az da olsa gazetenin kitabın okunduğu, radyonun çok ilgi gördüğü şehirle ilişkinin hızlandığı, 1950'lerden sonra köy dışında çalışmanın yaygınlaştığı ve erkek nüfusun %50'sinin köy dışında çalıştığı köyümüzde bu değişimi beklemek gerekir. Hızlı değişen toplumlarda bu yenileşim yaşlı-genç kuşak çatışmasını da beraberinde getirmektedir. Özellikle, ülkemiz gibi, önemli bir geçiş dönemini yaşayan, geçiş döneminde olan bir toplum söz konusu olunca kuşaklar arası bir çatışma daha da belirginleşmektedir.

Araştırmanın bütününde de bu konuya yer verilmiş olmakla beraber, değişme bölümünde özellikle giyimde değişme, şehir özlemi ve diğer bazı konularda düşünce değişimi ele alınacak, giyimdeki değişim ağırlık noktasını teşkil edecektir.

A. KÖY GENÇLERİNDE GİYİM:

Köyde genç-yaşlı çatışmasının en önemli sebebi, gençlerin giyimlerinde, kıyafetlerinde geleneğe uymamalarıdır. Erkeklerin başlarına kasket giymemeleri, saç-favoşi uzatmaları, dar pantolon giymeleri bunlar arasındadır. Kadınlarda ise, pantolon giymek, saç kestirmek, ince nylon çorap giymek, kısa ehram örtmek bu yeni giyimlerden sayılmaktadır. Yaşlılar gençlerin giyimlerinde örfe uymadıklarını, modayı takibettiklerinden şikâyet etmekte. Şehirde bulunanların, çalışmaya gidenlerin köye yeni kıyafetler getirdikleri de şikâyetleri arasındadır.

Köyde genç erkeklerin giyiminde bilinen şehir giyiminden farklılık yoktur. Sadece, köy içinde ayakkabı yerine lâstik giydikleri görülür. Şehre giderken piyacek ayakkabıları vardır. Çok fakir olanların giydikleri elbise de şekil olarak aynıdır, ancak daha eski veya kalitesiz olanlar görülebilir. Gençlerin çoğu şapka giyiyor. Üçüncü yaş gurubunda olanlarda şapka giyme oranı daha yüksektir, diğer guruplarda da, köyde devamlı bulunanlardan bazıları şapka giyiyorlar. Diğerlerinin başları açıktır, uzun ve taranmış saçları vardır. Bir kısmının saç ve favorileri uzundur. İstanbul'da çalışan bir gencin köye, moda sayılan sakal ile geldiği görülmüştür. O gencin diğerlerine nazaran daha değişik, özellikle köyde çok dikkat çekecek bir giyim tarzı vardı. Saç ve favorisi oldukça uzun bir gence sebebi sorulduğunda, cevap alınamamıştır. Niçin uzattığını kendisi de izah edememekte. Üçüncü yaş (22-25) gurubu içinde olanların bir kısmı, bu tür giyim ve kıyafete karşı bir tutum içinde. Bu tür giyimleri, "şehir taklitçiliği" olarak niteliyorlar. Bu sebeple de yaşlılar bu son guruptaki gençleri daha çok seviyorlar

Kadınları ise, şehirli kadından ayıran tek fark ehramlarıdır. İç giyimlerinde bir fark yoktur. Elbise biçimleri şehir kadınlarınkine uygundur. Zaten genellikle şehirden hazır dikilmiş olarak alınmakta. Pantolon giymek genç kadınlar arasında yaygındır. Bu da son yıllarda gelişmiştir. Yalnız pantolonun üzerine ayrıca elbise giyiliyor. Evden dışarı çıkarken de mutlaka ehram giyerler. Genç-yaşlı bütün köylü kadınları ehram giyiyor. Ehram giymemek çok ayıptır. Köyde sadece ebe ve bayan öğretmen ehram giymez. Ehram giymemek kadın için "açıklık" kabul edilir. Genç kadınlar ehram giymek istediklerini, sevdiklerini belirtmelerine rağmen, daha hususi konuşmalarda manto giymeye karşı eğilimlerini saklamışlardır. Giyim diğer türlerinde de şehri taklit çabası görüldüğü gibi, manto giymek de istenmektedir. İnce nylon çorap giyme oranı yüksek değildir, pantolon altından giyilmesine rağmen yine de tepkiye yol açmakta. Genç kadınların özellikle giyimlerine müdahale etmeleri sebebiyle yaşlılardan şikâyetçi oldukları anlaşılmakta.

Kadınlar, şehre giderken ehram yerine siyah çarşaf giyerler. Yine "ehram" giyen de vardır. Bir kısmı da "atkı" denen bir örtü örtür. %70'i çarşaf giymektedir. %52.5 oranında da atkı örtünen vardır. Şehirde ehramdan çok atkı ve çarşaf giyilir, bunlar şehirde giymek için daha uygun bulunur. Yaşlı kadınlar da ehram giyiyorlar. Pantolon giyen-

lerin oranı %75'dir. Beş sene önce köyde pantolon giyen hiç kadın yokmuş. Bu yenilik çok hızlı bir şekilde yayılmış. Kısa etek giyenlerin oranı %2.5'tur, geriye kalanlar uzun etek, uzun elbise giyerler. %7.5'u ince nylon çorap giymektedir. Kadınlar da genellikle köyde lâstik giyerler. Lâstik giyerler. Lâstik, köyde, çamurda daha kullanılışlı olmaktadır. Fakat onların da şehre veya törenlere giderken giyecekleri ayakkabıları vardır. %70'inin "topuklu ayakkabısı" vardır. Köyde devamlı bu ayakkabıları giyen kadınlar da görülüyor. %80'i köyde iken devamlı lâstik, %20'si ise ayakkabı giyiyor (Tablo: 194). Kadınlara belirli bazı elbise ve giyimleri giymek isteyip istemedikleri sorulduğunda, bir kısmı hâlen giyilmeyen bazı yeni giyimleri giymek istediklerini belirtmiştir. Köyde manto giyenlerin oranı %2.5 iken, giymek isteyenlerin oranı %45'e yükselmekte. Çevre etkisi olmasa bunlar şu anda ehram yerine manto giyeceklerdir. Ayrıca %30'u ince nylon çorabı, %20'si çizme, %20'si kısa etek giymek istemektedir. Onları ehram giyerek yüzlerini ve gözlerini kapamaya sevkeden çevrenin baskısıdır. O baskı kalktığı anda ve ölçüde bu yeni giyimlere yöneleceklerdir (Tablo: 195).

TABLO: 195- Kadınların Giymek İstedikleri

Giyim Eşyaları	Sayı	%
Manto giymek istiyorum	31	77.5
Çarşaf giymek istiyorum	27	67.5
Pantolon giymek istiyorum	26	65
Lâstik giymek istiyorum	24	60
Çizme giymek istiyorum	8	20
Topuklu ayakkabı giymek istiyorum	30	75
İnce nylon çorap giymek istiyorum	12	30
Uzun etek giymek istiyorum	35	87.5
Kısa etek giymek istiyorum	6	20
Bluz giymek istiyorum	30	75
Takım elbise giymek istiyorum	38	95
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Genç erkeklerin hiç birisi, yaşlılarda görülen, onların çoğunluğunun giydiği şalvar ve sarığı giymemektedir. Kasketi %28'i kullanmakta, %18'i kravat takıyor, %70'inin pardesüsü var. Hepsi şehirli biçimindeki pantolon ve ceket giyiyorlar. Diğer ayrıntılar tabloda görülmekte-

dir (Tablo: 196).

TABLO: 196- Erkeklerin Giyimleri

Giyim Eşyaları	Sayı	%
Şapka	20	28
Kravat	13	18.5
Şalvar	-	
Pantolon	70	100
Sarık	-	
Ayakkabı	57	81
Lâstik	28	40
Pardesü	49	70
Cevaplandırılan sayısı	70	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

Kadınların yüzlerini dahi ehramla örttükleri belirtilmişti. Bununla ilgili olarak sorulan bir soruya verilen cevaplardan kadınların %15'inin yüzlerini açmak istedikleri, %10'unun ise başlarını açmayı arzu ettikleri anlaşılmakta. Yâni, asgari olarak yüzlerini açmak isteyenlerin oranı %25'tir. Köyde yürürlükte olan kılık-kıyafetle ilgili normlar, yakınların, ana-baba ve eşlerin baskıları onları ehram giymeye zorlamakta. (Tablo: 197). Sadece %5'i dini kurallar sebebiyle kapalı giyindiğini, %2.5'u beğenilmek için giyindiğini, %2.5'u kimseden etkilenmediğini belirtmektedir. Bu küçük oranların dışındakileri, çevreleri, babaları, eşleri etkilemektedir (Tablo: 198). Kadınların %5'i elbisesini şehirde dikirtmekte, %47.5'i de şehirden hazır almaktadır. Bir kısmı ise bazan kendisi dikiyor, bazan hazır alıyor. Hazır elbise alınarak giyilmesinin de son senelerin bir yeniliği olduğu tesbit edilmiştir. Daha önceleri kumaş alınıp köyde dikiliyormuş. O zaman kendi istedikleri tipte ve uzunlukta dikiyorlarmış, şimdi ise hazır elbiselerin modellerini ve ölçülerini kabul etmekte. Bunlar köyde dikilenlerden daha çok genç kadınlarca tercih edilmektedir (Tablo: 199). Yaşlı kadınların elbiseleri yine köyde, makinesiz olarak, elle dikiliyor, onlar hazır elbiseleri giymiyorlar. Diğer bir soruya da, %32.5'u "şehir kadınlarının giyimlerini aynen giymek isteriz" şeklinde cevap vermişlerdir. Baskı kalktığı anda daha değişik, yeni kıyafetleri giymeye hazırdırlar. Fakat, çoğunluk kendi giyim-

lerinden memnun görülüyor. Burada önemli olan, geleneksel normların sarılmakta oluşudur. Şehir kadınlarının giyimlerini istemeyenlerin bir kısmı da onların çok açık giydikleri kanaatindedir. Ancak, bir kısmı, bunu bir onur meselesi yapıyor, içinden şehirli kadın gibi giyinmek istese de istemediğini belirtiyor (Tablo: 200).

TABLO: 200- Kadınlarda Giyim Motivi

Düşünceler	Sayı	%
Şehir kadınları gibi giyinmek isterim	13	32.5
Şehir kadınları gibi giyinmek istemem	26	65
Cevapsız	1	2.5
TOPLAM	40	100.00

Genç erkeklerde en önemli kıyafet değişimi saç ve favori uzatılmasıdır. Gençlerin bir kısmında bu görülmekte, büyük bir kısmı da normal karşılamaktadır. Şehirde dahi bütün gençlerce kabul edilmeyen, bir kısım gençlerce uygulanan bu yenilik, yakın senelerin değişimidir. Köyde bu modanın bu derece kabul görmesi önemli bir değişimdir. Yaşlı kuşak da en fazla buna tahammül edememekte, bunu "gâvurların kılığı" olarak nitelemektedir. Köy gençlerinin %49'u ise saç ve favori uzatılmasını normal karşılamakta, %6'sı ise aynı zamanda bunun iyi olduğu şeklinde bir kıymet hükmüne de sahip bulunmaktadır. %41'i de saç ve favori uzatmanın iyi şey olmadığını kanaatindedir. Çoğunluk beşenmese de normal karşılanmakta artık, karşı çıkılmaması gerektiği görüşündedir (Tablo: 201). Normal ve iyi karşılayanlar, bu görüşlerinin sebeplerini "sevme", "zevk alma", "yakışıklı görünme", "gençlik belirtisi" olarak açıklamakta. Bir başka ifade ile saç ve favori uzatmak gençliğe has işaretlerden kabul edilmektedir. Modaya ve "zamana uymak" da bu sebepler arasındadır. Arkadaşlarının etkisiyle uzatanlar veya iyi karşılayanlar da vardır. Bunlar başkaca bir sebep ileri sürmemişlerdir. Aslında bu tip modanın yayılması ve uygulanması tamamen şehir çevresinden ve bu modaları uygulayan arkadaş çevresinden kaynak almaktadır. Bu tutumu iyi bulmayanlar ise, görüşlerini çoğunlukla "ayıp ve günah" duygusu ile açıklamaktadırlar. Ayrıca, baba etkisi, köy düzenini sarsması, bozması, insanın normal şeklini değiştirmesi de sebep olarak sayılmıştır. Buna bir moda olduğu için de karşı koyanlar vardır. Geleneklerimize aykırı olmaları da önemle belirtilen sebepler arasındadır. Bu geniş dağılımı aşağıdaki tabloda oranları ile birlikte yer almaktadır (Tablo: 202).

TABLO: 202- Erkeklerde Kıyafet Tutumu Sebepleri (Sağ ve Favori)

Uygun Bulanlar	Sayı	%
Moda olduğu için	3	7.9
Zamana uymak için	4	10.5
Genç olduğumuz için (gençlik alâmeti)	4	10.5
Çevrenin etkisi	3	7.9
Sevdiğim için (zevkime uygun)	5	13.1
Süs yapmak için (yakışıklı gösterir)	3	7.9
Cevapsız	15	34.2
TOPLAM	40	100.

Uygun Bulmayanlar	Sayı	%
Geleneklere aykırı (büyüklerimiz uzatmıyordu)	4	13.7
Moda	1	3.4
Ayıptır	6	20.6
Dini yönden sakıncalı	3	10.3
Kötü birşey	3	10.3
Sevmiyorum	2	6.8
Babam kızıyor	2	6.8
Normal şekli değiştirdiği için	2	6.8
Köy düzenini bozuyor	2	6.8
Anamıza benziyoruz	1	3.4
Cevapsız	4	13.7
TOPLAM	30	100.

Erkekler, pantolonlarının ütüsüne de önem verir olmuşlardır. Ancak, %30'u önem vermediğini ifade etmiştir. Bu da çok yeni bir değişim olarak kabul edilmektedir (Tablo: 203). Şehir kadını giyimi konusunda düşüncesi sorulan erkeklerden %33'ü iyi ve normal bulurken, %64'ü fazla açık bulmuştur. Daha önce de belirtilen "namus" anlayışları bu yargılarını etkilemektedir (Tablo: 204). %31'i kadınların manto giymesini uygun bulmakta, "ehram"ı uygun bulmayan genç sayısı da artmaktadır (Tablo: 205). Kendileri için de şehirdeki giyimlerin tamamını giymek isteyenler vardır, bir kısmının maddî imkânı buna engeldir (Tablo:206). Giyime karşı gençlerin farklı bir ilgisi vardır. Şehirde çalışanlar ve okuyanlar daha düzenli bir

giyim içindedir. Genç kadınlar arasında aynı farklılık görülmez. Kadınların %50'si eskiden olduğu gibi, nine ve annesinin giyimini giymeyi uygun bulmamakta, "gençlerin giyimi değişik olmalı" demektedir. Bazıları ninesinin giyimini aynen giymek istese de, onların gençliğinde giydiklerinin çoğunu şimdi kendileri giymezler. Kadınlar giyim konusunda aşırı şekilde etkilenmekte, gördükleri her yeni giyim eşyasına "heves" duymaktadırlar (Tablo: 207).

TABLO: 207- Giyimde Eskiye Uyum

Düşünceler	Sayı	%
Annemin ve ninemin gençliğinde giydiklerini aynen giymek isterim	17	42.5
Şimdiki gençlerin giyimi değişik olur	20	50
Cevapsız	3	7.5
TOPLAM	40	100.

Kadınlarda yaş küçüldükçe yeni giyimlere karşı istek artmaktadır. Gençler içindeki yaş gurupları arasında da önemli tercih farklılıkları görülüyor. Üçüncü yaş gurubu, yani gençlerin yaşlılara en yakın gurubu eskiye daha bağlıdır. En çok yeniliğe taraftar olanlar, en gençler, yani birinci yaş gurubudur. Meselâ, manto giymek isteyenlerin oranı birinci yaş gurubunda %75, ikinci yaş gurubunda %30.8, üçüncü yaş gurubunda ise %25'tir. İnce nylon çorap giymeyi arzu edenler bakımından bu oranlar daha da farklılık göstermektedir. Kısa etek giymeyi üçüncü guruptan isteyen yoktur, diğer iki küçük yaş guruplarında vardır. Ehram, lâstik, çarşaf giymek isteyenler ise ikinci ve üçüncü yaş guruplarında birinci guruptan daha yüksektir (Tablo: 208).

TABLO: 208- Kadınlarda Yaş-Giyim Tutumu İlişkisi

Giyim Eşyaları	15-17	18-21	22-25
	%	%	%
Ehram	60	92.3	83.3
Manto	73.3	30.8	25
Çarşaf	53.3	76.9	75
Pantolon	86.7	61.5	41.7
Lâstik	33.3	69.2	83.3
Topuklu ayakkabı	86.7	84.6	50
İnce nylon çorap	60	15.4	8.3
Çizme	33.3	15.4	8.3
Uzun etek	73.3	92.3	100
Kısa etek	33.3	23.1	-
Blüz	66.7	76.9	83.3
Takım Elbise	100	100	83.3
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12

Yaşlar arası bu farklılık şehirli kadınlar gibi giyinme özleminde ve örtünmede de görülüyor. Küçük yaş gurubunun yine yeniliğe daha çok istekli olduğu anlaşılıyor. "Kadınlar başlarını ve yüzlerini örtmelidir" cevabını verenlerin oranı, birinci yaş gurubunda %40 iken, aynı oran diğerlerinde sırası ile %84.6, ve %91.7'dir. Yüzlerini ve başlarını açma isteği birinci yaş gurubunda gelişmiştir (Tablo: 209). Şehirli kadınların giyimlerini giymek isteğinde de aynı farklılık görülüyor. Birinci yaş gurubu şehirle, şehir giyimi ile, yeniliklerle yakın bir ilgi içindedir (Tablo: 210).

TABLO: 209- Kadınlarda Yaş-Giyim İlişkisi

Düşünceler	15-17	18-21	22-25
	%	%	%
Kadınlar saçlarını örtmelidir	40	84.6	91.7
Kadınlar yüzlerini açabilir	20	15.4	-
Kadınlar yüz ve başlarını açmalıdır	26.7	-	8.3
Cevapsız	13.3	-	-
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12

Kadınlarda yaştan doğan bu farklılığı önemle belirtmek gerekiyor. Çünkü diğer etkenlerle beraber, yaşın küçülmesi yeniliğin kabulü yönünde çok önemli olmakta, eskiye bağlı kalma konusunda (22-25) yaş gurubunun yaşlı kuşağa, geleneklere uymak istediği anlaşılıyor. Bu gurup evlidir, ev kadınıdır, çocukları vardır, yani yaşlılara yakın bir guruptur. Yeniliklerle de fazla ilgilenmez. Süslenmek de onlardan geçmiştir. Genç olan, evlenecek olan törenlerde daha süslü ve dikkat çekmesi gerekenler gençler ve bekârlardır (Tablo: 211).

TABLO: 211- Erkeklerde Yaş-Giyim

Giyim Eşyaları	15-17	18-21	22-25
	%	%	%
Şapka giyiyorum	16.7	26.7	45.8
Kravat takıyorum	22.2	13.3	18.2
Cevapsız	61.1	60	36.3
TOPLAM	100.	100.	100.
Cevaplandırılan sayısı	18	30	22

Genç kadınların kitle-haber araçları ile ilgi kurmaları, onlarda öğrenme eğilimini artırmaktadır. Radyo, kadınlar için, göze hitabetmesine rağmen bir yenilik taşıyıcıdır. Radyo programlarının, özellikle "tiyatro" ve "kadın" programlarının genç kadınlar üzerinde yaptığı zihniyet ve görüş değişimi onları yenilikleri kabule, kıyafetlerini değiştirmeye yöneltmektedir. Zaten bu iki değişim türü, maddî ve mânevî değişim, birbirinin hızlandırıcısı, tamamlayıcısıdır. Birindeki değişim diğeri de beraberinde sürükler. Bu iki programdan etkilenenlerde yeni kadın giyimlerine karşı bir isteğin doğmasının sebebi de budur (Tablo: 212). Kadınların giyimlerinin değişmesini, yüzlerini ve saçlarını açmalarını isteyenler çoğunlukla bu iki programın etkisinde kalarak düşüncelerinde değişiklik olanlardır. Radyodan hiç etkilenmeyenler veya o soruya hiç cevap vermeyenlerin (yine etkilenmeyenler gurubunda değerlendirilmek gerekir) tamamı "kadın başını ve yüzünü örtmelidir" demektedir (Tablo: 213).

TABLO: 213- Kadınlarda Etkilendikleri Radyo Programları-Örtünme Tutumları

Örtünme Tutumları	Arkası	Kadın-Ev,	Tarla	Türkü	Haber	Köy	Hiç	Cevapsız
	Yarın	Dönü.	Dönü.	Dönü.	Dönü.	Prog	Biri	Y:
	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadınlar saçlarını ve yüzlerini örtmeli	42.8	57.1	100	100	-		83.3	100
Kadınlar yüzlerini açabilir	28.5	42.8	-	-	100		-	-
Kadınlar baş ve yüzlerini örtmelidir	21.4	-	-	-	-		8.3	-
Cevapsız	7.1	-	-	-	-		8.3	-
TOPLAM	100.	100.	100	100	100		100.	100
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1		12	6

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

Şehir kadınları gibi giyinmek isteyenler de yine çoğunlukla bu iki programın etkisinde kalanlardır (Tablo: 214) ve geleneksel giyime taraftar olmayanlar da bu iki program sebebiyle düşünce değişimine uğrayanlardır (Tablo: 215). Genç kadınlardan bu iki programı dinleyerek etkisinde kalanlar zaten (15-17) yaş gurubunda çoğunluk teşkil ediyor.

Giyimde yeni istekler, diğer maddî yeniliklerde olduğu gibi, görmekle daha çok doğar. Görmek, en azından bu konudaki isteği kamçılar. İlgilenme ise bu isteği anlamlı olarak yöneltir. Giyimde yeniliklerle ilgilenen daha çok genç kızlardır. Düşüncelerinde şehir hayranlığı doğanlar en genç kadınlardır. Şehre gelip-gidenlerinde ise değişim daha da hızlı olmaktadır. Çünkü, onlar yenilikleri bizzat görmektedirler. En sık şehre giden grupta giyimde yenilik isteği diğerlerinden daha fazladır. Örtünmeye karşı olanlar da şehre çok gidenlerdir. Görmenin yeniliği kabuldeki önemi daha açık belirlemektedir böylece (Tablo: 217). Kadınların yenilik isteğini hızlandıran, geliştiren başlıca etkenler şehirle ilgi, kitle-haber araçları ile temas ve yaş küçüklüğüdür. Yaş küçüklüğü de diğer ikisi ile sıkı bir şekilde ilgilidir. Genç kadınların yenilik düşüncesinde bu üç etkenin çok önemli olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Erkeklerde, daha önce belirtilen bütünleşme onların aralarındaki farkı kaldırmakta veya azaltmaktadır. Hepsinde kıyafet değişiminin genel sebepleri köy dışına açılma, çalışma, okuma ve şehir etkisidir. Erkeklerde mesleğin ve eğitimin çok açık bir etkisi görülüyor. Saç ve favori tutumunda da eğitimin rolü görülmekte (Tablo: 218). Sadece kadın giyimiyle ilgili düşüncelerinde eğitim önemli farklılıklara yol açmakta. Özellikle lise ve dengi okullarda okuyanlar kadınların manto giymelerini hususunda daha çok istekliler (Tablo: 219).

TABLO: 219- Erkeklerde Eğitim-Kadın Giyimi Düşüncesi

Düşünceler	Okuyup Ok-Yazma		İlkok.	Orta	Orta	Orta	Lise	Lise	Öğ.
	Yaz.Yok	Dışar.	Mez.	Okul	Okul	Okul	Öğr.	Mez.	Ok.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadınlar ehram giymeli	100	100	56.2	40	33.3	100	-	-	-
Kadınlar çarşaf giymeli	-	-	17.7	-	-	-	-	-	-
Manto daha iyidir	-	-	26.9	40	66.7	-	100	100	100
Cevapsız	-	-	-	20	-	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100.	100	100.	100	100	100	100
Cevaplandıran sayısı	1	1	54	5	3	1	3	2	1

Meslek dağılımının da, giyimde yenilik düşüncesi üzerinde kısmen etkisi vardır, fakat, büyük oranda değildir. Meselâ, saç ve favori uzatmaya şehirde serbest mesleklerde çalışanlar daha çok taraftar görünüyor. Bu tür yeniliklerin etkisinde şoför, muavin ve diğer şehirde serbest çalışanlar daha çok kalmaktadır. Öğretmen ve öğrenci gurubu bu konuda daha itiyatlıdır, bu tür yenilikleri hemen kabul etmiyorlar. Çeşitli şehirlerde farklı toplumsal guruplar arasında çalışan, âni olarak köy kültüründen oralara intikal eden serbest çalışanlar yenilikleri, yargılamadan kabul edebiliyorlar. Dejenerasyon da bunlar da daha açık olarak görülmekte. "Alacakaranlık" kültürünün kaynağı da bunlar olmaktadır. Çok çeşitli yenilikleri köye bunlar taşıyor (Tablo: 220). Şehir kadını giyiminin değerlendirilmesinde meslek farklılaşmasının etkisini, "namus" anlayışındaki eskiye bağlılık önlemektedir. Yine de şoförlerin ve serbest mesleklerde çalışanların bu konuda yenilikleri kabule daha müsait olduğu görülmüştür (Tablo: 221).

Kadın giyimi konusunda yapılan değerlendirmede en belirgin olarak dini tutumun rolü görülür. Dine fazlaca bağlılığı olanlar, namazını devamlı kılağlar, kadınların daha kapalı giyinmesini istiyorlar. Bu durum dinin kadın giyimi ile ilgili olarak koyduğu kurallardan ileri gelmektedir. Namazı devamlı kılanlar, en yüksek oranda kadınların kapalı giyinmesini isteyenlerdir. Arasına namaz kılanlarda ise manto giymeyi isteme oranı yüksektir (Tablo: 222). Namazı devamlı kılanlar, şehir kadınının giyimini de %72.2 oranında açık bulmaktadırlar (Tablo: 223).

B. ŞEHİR ÖZLEMİ:

Köy için yeniliğin kaynağı şehirdir. Genç erkeklerin çoğunluğu şehirle temas halindedir. Kadınlar için de Erzurum cazip şehirdir. Şehirli ile evlenmek isteyen çoktur aralarında (Tablo: 38), %55'i şehirden evlenmek istemektedir. Kadınlara göre, bütün güzellikler şehirdedir. Hayat orada rahattır, "yaşamak kolaydır, tandır pişirmek, tarla işleri yoktur". "Herşey orada, ne varsa Erzurum'da"dır. Aşkale pek şehir sayılmaz onlarca, Erzurum'a ise çok az gelirler. Bekâr kızlarda şehir özentisi daha da fazladır. "Rahat yaşamak orada, hayvan-haşat derdi yok" derler. Şehre arada sırada ziyaret için gidip bir kaç gün kalanlarda bu istek daha fazla görülüyor. Erkeklerde ise şehir özlemi daha çok iş hayatı ve gelir açısından vardır.

Bu bölümde sadece şehirde yaşama isteği tesbiti ile yetinilmemiş, bazı yeniliklerin, giyim dışı yeniliklerin kabulü de araştırılmıştır. İçki bunlardan biridir. Sigara bir şehir geleneği olmamakla beraber, bu bölümde alınmıştır. Esasen giyimde yenilik özellikle kadınlar için şehir özleminin yansımasıdır. Şehirden evlenme isteği de bunu gösterir.

Gençler şehirde yaşamayı büyük oranda istemektedir. Kadınlarda bu oran %72.5, erkeklerde ise %56'dır. Erkeklerin çoğunun zaten şehir hayatı yaşaması bu oranı düşürmüştür. Şehirde yaşamaya kapalı olan kadınlar ise daha fazla istek duyuyorlar (Tablo: 224).

TABLO: 224- Gençlerde Şehirde Yaşama Özlemi

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Şehirde yaşamak isterim	46	56	29	72.5
Şehirde yaşamak istemem	19	27	10	25
Cevapsız	5	7	1	2.5
TOPLAM	70	100	40	100

Kadınlarda şehirde yaşama özlemini artıran arasına şehire gitmeleri, bir süre oradaki hayatı görmeleridir. Şehre çok sık giden gurubun %100'ünün bu isteği duyduğu tesbit edilmiştir. Şehre az gidenlerde bu isteği hiç duymayanlar da vardır (Tablo: 225). Gezme, sinemaya gitme istekleri de, şehre gidip, onları görmek sonucu doğmaktadır. Genç erkeklerde ise şehirde yaşama isteğini meslek ve gelir etkiliyor. Mesleği şehirde olanlar imkân bularak evlerini de götürmek istiyorlar. Geliri fazla olanlarda bu istek daha fazla duyuluyor. Serbest meslek sahibi olanlar şehirde yaşamayı en fazla isteyenlerdir (Tablo: 226-227).

Genç kadınlar şehre büyük tutku ile bağlı olmalarına rağmen, gurur sebebiyle, kendi hayatlarının şehir kadını hayatından daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Ancak %37.5'i şehir kadınının hayatını daha iyi bulmuştur. Aslında diğerleri de bunu kabul ederler, ancak kendi hayatlarını aşağı seviyede göstermek istememişlerdir (Tablo: 228).

Erkeklerde önemli yeniliklerden birisi de içkidir. İçki son üç sene içinde sadece düğünlerde köye getirilmiştir. Gençlerin bir kısmı da bu düğünlerde içki içmiştir. Köy muhtarının bunda öncülük ettiği

söylenmektedir. Ayrıca, bunların düğünde içki içmelerine yaşlılar da müdahale etmemişlerdir. Bu düğünlerden önce de şehirde bazılarının içtikleri tesbit edilmiştir. İçki köyde yaygın bir alışkanlık değil, ancak gençler tarafından çekici bir yenilik olarak kabul ediliyor. Dini yönden sakinliğini düşünenler içmiyorlar. Asekerde ve şehirdeki iş hayatında arkadaşlarının teşviki ile içki içmiş olanlar da var. İçkiyi %48.5 oranında genç hiç içmediğini belirtmiştir. %1.5'u devamlı içmektedir. Diğerleri arasına ve düğünde içmektedir. Görüldüğü gibi, gençlerin yarısı içkinin yabancıları değildir (Tablo: 229).

TABLO: 229- Erkeklerde İçki Tutumları

Tutumlar	Sayı	%
İçkiyi içerim	1	1,5
Bazan içerim	15	21
Düğünlerde içerim	16	23
Hiç içmem	34	48,5
Cevapsız	4	6
TOPLAM	70	100

İçki içme sebepleri arasında, "arkadaş etkisi" en yüksek oranı teşkil etmekte. Diğerleri, "sevgilinin hasreti", "gurbette bulunma", "moral bozukluğu", "gençlik şartları, eğlence-düğün" gibi sebepler göstermişlerdir. Köy genci, içki içilmesinin genel sebeplerinden biri olarak da "efkâr dağıtmayı" kabul etmektedir. Alışkanlık halini almamış olsa da "efkâr dağıtma" uygulaması artmaktadır. Bunu bir gençlik belirtisi olarak kabul etme eğilimi de gelişmektedir. Köy şartlarında içki içenlerin oranı küçük sayılmaz. Köyde bir kuşak sonra bu oran önemli miktarda değişecektir (Tablo: 230). İçki içme oranının yüksek olmasına rağmen henüz çoğunluk içki içmeyi normal bulmuyor, %73'ü iyi bulmadıklarını belirtmişlerdir. %16'sı iyi bulmaktadır ki, bunlar içkiye kesin bir tavır takınanlardır. Çevreye karşı da bu tutumlarını açıklamaktan çekinmiyorlar. Köydeki bazı yaşlı ve orta yaşlılar da "gençlikte bazan içki içilebileceğini" kabul etmekte. "Yaşlanınca içilmez, namaza başlanır, Hicaz'a gidilir ve hepsi affedilir" diyorlar (Tablo: 231).

İkinci yaş gurubu en çok içki içen guruptur. Küçükler, yani ilk yaş gurubu içki içmek için henüz fazla imkân bulamamıştır. Üçüncü yaş gu-

rubu ise köy değerlerine daha fazla bağlıdır. Yine de bu üçüncü guruptan %41'i içki içmiştir. İkinci yaş gurubu, askerlik çağında, dışarıda en çok çalışan, içki içmek için yaşı müsait, çoğu bekâr olan, istediğinde şehre gitme imkânına sahip bir guruptur. Bu sebeplerle %66.3'ü içki içmektedir (Tablo: 232).

Bu konuda tahsil seviyesinin açık bir etkisi görülür. İlkokul sonrası okuyanlardan sadece bir kişi içkiyi iyi bulduğunu belirtiyor. Diğerleri de iyi bulmuyor. Okuyup-yazanların köy değerlerine daha bağlı oldukları, itidalli hareket ettikleri görülmekte. Bunlar her yeniliği düşünmeden kabul etmiyorlar (Tablo: 233).

TABLO: 233- Erkeklerde Eğitim-İçki İlişkisi

İçki Tutumları	Yok Dışar.		İlkok.	Orta	Terk	Ortaok.	Orta	Lise	Lise	Öğ.
	%	%	Mezunu	%	%	Öğrenci	Okul	Öğr.	Mez.	Ok.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	Mz.
İçki içmeyi iyi buluyorum	100	-	16.7	-	-	-	-	-	50	-
İçki içmeyi iyi bulmuyorum	-	100	68.5	100	66.7	100	100	100	50	100
Cevapsız	-	-	13	-	33.3	-	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	1	1	54	5	3	1	3	2	1	

İçki içilmesi konusunda en yüksek fark meslekler arasında görülmekte. Öğretmen ve öğrenciler hiç içki içmediklerini belirtmişlerdir. Serbest meslek sahiplerinin yarısı, şoför ve muavinlerin %100'ü, çiftçilerin %34.5'i içki içtiğini açıklamakta. Özellikle daha çok magazin tipi gazeteleri okuyan, seks filmlerini tercih eden şoför ve muavinler gurubunun tamamının içki içtiği dikkati çekiyor. Şoförler en serbest hareket eden meslek gurubudur. Bu meslekle içkiyi daha bağdaştırır bir görünüm içindedirler. Gelirin de etkisi vardır bu konuda. Zaten, bağımsız bir geliri olanlar bu serbest çalışanlardır. En düşük gelir gurubunda içki içene rastlanmıyor. En yüksek içki içme oranı ise en yüksek gelir gurubunda görülmekte. Fakat düğünlerde içki içen oranı yüksek olduğu için geliri tam bir ölçü almak mümkün olmuyor (Tablo: 234).

TABLO: 234- Erkeklerde Meslek-İçki İlişkisi

İçki tutumları	Çiftçi	Sıvacı Boyacı	Amele	Şoför- Muavin	Öğrenci Öğret.	Demirci Müteah. Satıcı
	%	%	%	%	%	%
Devamlı içiyorum	-	-	-	9,1	-	-
Bazan içiyorum	17.2	10	30	45.5	-	25
Düğünlerde içiyorum	17.2	40	-	45.5	-	25
Hiç içmiyorum	65.6	50	40	-	100	50
Cevapsız	-	--	30	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	29	10	10	11	6	4

Köy gençlerinden, devamlı namaz kılanların %72.2'sinin içki içmedği görülüyor. Arasıra kılanların ise ancak %33.3'ü içki içmemiştir. Köyde "Volk İslâm" uygulaması ve dini algılama farklılığı sebebi ile namaz kılama içki içmeyi tamamen önleyememektedir, fakat yine de büyük ölçüde etkili oluyor (Tablo:236).

Sigara köyde yaygın bir alışkanlıktır. Yaşlıların ve gençlerin çoğunluğu sigara içiyorlar. Gençlik gurubu içinde, yaşı küçük olanlar devamlı içmezler. Anket sorusuna, %49'u devamlı sigara içtiği şeklinde cevap vermiştir. İkrâm edildiğinde içenlerin oranı %75'i geçiyor. Görüşmelerde hiç sigara içmeyenlerin dahi teklif edildiğinde sigara içtikleri görülmüştür (Tablo: 237).

TABLO: 237- Erkeklerde Sigara İçme Tutumu

	Sayı	%
Devamlı sigara içiyorum	34	49
Devamlı sigara içmiyorum	33	47
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

Sigarayı devamlı içenlerin çoğunluğu da serbest meslek sahipleri ile şehirde çalışanlardır. Şoför ve muavinlerin %63.6'sı, sıvacıların %60'ı ve diğer serbest meslek gurubunun da %50'si devamlı sigara içiyorlar. Öğretmen ve öğrenci gurubundan hiç birisi devamlı sigara içmiyor (Tablo: 238).

C. ÖZET:

Köy gençlerinin değişim ve yenilik tutumlarının sadece bu bölümle sınırlamak yanlış olur. Diğer bölümler de bu konuyu açıklamada yardımcıdır.

Değişimi, giyimde görmek kolaydır. Bunu kendileri de sık sık belirtmiştir. Kasket giyen azalmakta, saç ve favori uzatanların oranı artmaktadır. Kadınlarda ehram dışında bütün giyimler şehir giyimine dönüşmüştür. Ehrama karşı da tepki başlamıştır. Yeni gençler, yeni giyimleri daha çok istemektedirler.

Evlilikte gençlerin kendi tercihleri önem kazanmakta, bu durum ana-babalarca da kabul edilmektedir. Köy geleneğinde bu köklü bir değişimdir. Kadının dövülmesine karşı çıkanlar en genç gurupta en yüksek orandalar.

Sinemaya, gazeteye, aktüaliteye ilgi doğmuştur. Köy, kapalı toplum özelliğini yeni gençlerle yitirmektedir. Bu durum şehirde çalışma hayatının doğması ile başlamıştır ve devam etmektedir. Şehirle temas kitle-haberleşme araçlarının tesiri, yeniliklerin kabul edilmesini kolaylaştırmıştır. Bu durum, şehirden yeni eşyanın ve düşüncenin taşınması, şehre gidenlerle köydekilerin düşüncelerinin bütünleşmesini sağlamaktadır. Yaşlı kuşak bu bütünleşmenin dışında kaldığı ve değişime karşı koymak istediği için genç-yaşlı kuşak çatışması doğmaktadır. Ülkemizin çok kesin çizgili geçiş dönemi serüvenini bu çatışmada görmek mümkündür.

Genç kadınlar şehre özlem duymakta, yeni giyimler ve rahat hayat istemektedir. Kitle-haber aracı olan radyo, bunlar tarafından etkileyecek oranda sürekli dinlenmektedir. Radyo yayınları, değişimi hızlandırmaktadır. Diğer yandan şehre giden kadın, bir ölçüde değişmiş olarak ve yeni tutkularla köye dönmektedir.

Değişim fonksiyoneldir, tek unsurabağlanamaz. Maddî değişim düşüncüyü, düşüncedeki değişim yeni maddî ihtiyaçları ve değişimi peşinden sürüklemektedir. Bu iki yöndeki değişim de gençlerimiz üzerinde birbirinden hızlı olmaktadır. Onların bugünkü yaşlı kuşakla hiç bir müşterekliği olmayan bir noktaya doğru getirmektedir. Genç kuşak içindeki küçük yaş gurupları dışında dahi bir uçurum meydana getirecek kadar farklılık doğmaktadır. Her yeni yaş gurubu bir değişimle gelmektedir. Ülkemizde daha önce başlasa da, bu değişim köyümüzde 1950'lerde başlamıştır ve şimdi genç kuşakla en hızlı dönemini yaşamaktadır. Kısa bir süre sonra, bu köy tekrar incelenirse çok farklı bir toplumla karşılaşılabilir.

BÖLÜM: XV

SONUÇ:

Bu araştırmada, Büyükgeçit Köyü gençlerinin çeşitli konulardaki düşünce, tutum ve davranışları ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, bu konularda bir durum tesbiti yapmaktır. Belirtilen hususlarda ne düşündükleri, nasıl davrandıkları, nasıl bir tutum takındıkları ortaya konmak istendi. İkinci olarak da, gençlerin bu düşünce ve davranışlarıyla köydeki yaşlı kuşak arasında fark olup olmadığı, onlarla ilişkilerde gözlenen uyum veya anlaşmazlıklar üzerinde duruldu. Böylece, köy gençlerindeki değişim olgusu da açıklık kazanabilecekti.

Burada, bir hususu tekrar belirtmek yerinde olur; bu köy gençliği araştırmasından geniş çapta genellemelere gitmek fazla güvenilir olmayabilir. Her ne kadar, bölgenin genel özelliklerini temsil edebilecek bir köyün seçilmesine çalışılmışsa da, yine de incelenen bu köye ait verilerle yapılacak genellemelerde ihtiyatlı olmak gerekir. Bu bölgede ve Türkiye'nin diğer bölgelerinde ileride yapılacak köy gençliği araştırmalarından sonra, karşılaştırmalı bir değerlendirmeye giderek, daha genel sonuçlara varmak mümkün olabilir.

Araştırmaya başlarken, varsayım olarak kabul edilen cinsiyet farklılığının tutumlardaki rolü sonuçta doğrulanmıştır. Diğer bölüm varsayımlarının çoğunluğu da doğrulanmıştır. Ancak, köy dışı çalışma hayatı, varsayılandan daha yüksek oranda tesbit edilmiştir.

Araştırma sonuçları göstermiştir ki, köy gençleri kapalı köy toplumunun geleneksel kültürüne bağlı birer üyesi olma özelliğini yitirmektedir. Köydeki tarım gelirinin artan nüfusa kâfi gelmemesi, köyde yaşananları, özellikle gençleri başka yerlerde çalışmaya, gelir kaynağı aramaya zorlamıştır. 1950'lerden itibaren ulaşımın gelişmesi, şehirlerde çalışma imkânlarının artması da köy dışında çalışma hayatının gelişmesine yardımcı olmuştur. Köy dışına açılma, onları kitle-haberleşme araçlarıyla ve yeniliklerle ilgi kurmaya yöneltmiştir. Kapalı köy toplumundan çok farklı muhitlere dağılan bu kişiler hızlı bir değişime uğramış, köye yeni tutumlarla dönmeye başlamışlardır. Genç kuşakta köy dışında çalışma hayatı daha da gelişmiş, farklılaşma oranı da artmıştır.

Bu çalışma hayatının gelişmesi ve geçim endişesi ilkökul sonrası okullara olan ilgiyi de artırmış, son on yıl içerisinde bu okullarda okuyan genç oranı önemli artışlar göstermiştir. Okumak isteyenlerin oranı yüksek olmasına rağmen, maddî imkânsızlıklar bunu engellemektedir. Önceden bir varsayım olarak belirtildiği gibi, kızlarda ilkökulu bitirme oranının yükselmesine rağmen, daha sonraki tahsile devam oranı çok düşüktür. Kızların daha ileri kademelerde okumasının, mevcut şartlarda doğru olmayacağı görüşü ve özellikle bu görüşün uygulanması yaygınlığını muhafaza etmektedir.

Erkeklerde, köy dışında çalışma ve okul hayatı, şehirle, kitle-haberleşme araçları ile sıkı temas, köy içindeki tutum ve davranışlarda büyük değişiklik yapmaktadır. Kadınlarda ise en önemli değişim faktörleri; radyodaki "tiyatro" ve "kadın" programları, şehir ziyaretleri ve bu ziyaretler esnasında gördükleridir.

Yukarıdaki etkenler sonucu, yeni tutum ve davranışları kabul eden gençlerin, geleneksel köy kültürünü korumak isteyen yaşlı kuşakla bir çatışma içine girdikleri görülmektedir. Henüz çok açık ve kırıcı bir düzeyde olmasa da bu uyumsuzluk başlamıştır. Kapalı köy cemaat havası tamamen kaybolmamakla beraber, yaşlı kuşaktan sonraki kuşaklarda büyük oranda özelliğini yitireceğe benzemektedir. Zaten, yaşlı kuşağın otoritesi önemli ölçüde sarsılmış durumdadır. Bu otorite sarsılmasının sonucu olarak, gençlere her konuda sözlerini dinletememektedirler. Meselâ, eş seçimi konusunda kız ve erkek gençlerin fikir ve arzuları önem kazanırken, yeni evlilerde ayrı ev kurma temayülü artmaktadır. Artık, ekonomik bağımsızlığını kazanmaya başlayan köy genci kendi eşi ve çocuklarından meydana gelen küçük (çekirdek) aile tipini tercih etmeye başlamıştır. Gençlerin köy dışında çalışmaları sonucu kendi başlarına ev geçindirebilecek bir gelir elde etme imkânını bulmalarının yanında, şehirden ve kitle-haberleşme araçlarından gelen etkiler neticesi kültürel bakımdan da değişikliğe uğramaları ile büyüklerin otoritesi zayıflamakta, geleneksel büyük (pedersâhi) ailenin çözülmeye başladığı görülmektedir. Örf ve âdetlerin, dinî kuralların gereği sayılan büyüklere mutlak bağlılık, her zaman onların sözünü tutma davranışı büyük ölçüde zayıflamıştır. Devamlı köyde bulunanlarda bu duygular bir oranda gelenekselliğini korumaktadır. Dini tutumlarda görülen eskiye oranla zayıflama da aile büyüklerine gösterilen geleneksel saygı ve bağlılığın azalmasının sebeplerinden biri-

dir.

Sonuç olarak, şehirle, kitle-haberleşme araçları ile ilişki ve ilkokul sonrası eğitimin de artmaya başlamasıyla, köy gençleri yaşlı kuşaktan çok farklı tutumlar içindedir. Köy dışında iş bulmayı en önemli sorun olarak kabul etmektedirler. Okuma oranı yükselmektedir. Köyde kalarak, geleneksel çiftçi hayatını devam ettirmek istemiyorlar. Radyo, sinema, gazete ve kitaba ilgi artmaktadır. Bunların etkisi ile kabul edilen yeni tutumlar yakın bir gelecekte sosyo-ekonomik yönden, çok farklı bir köy yapısı oluşturacaktır. Yaşlı kuşaktan çok değişik tutumları olan genç kuşağın oluşturacağı köy toplumunun, geleneksel köy toplumundan çok farklı olacağını söylemek mümkündür. Köylerdeki yeni kuşakların ve bunların oluşturacağı yeni köy toplumunun, Türkiye'deki toplumsal hareketlerde, -şimdiye kadarkinden farklı olarak- ağırlıklarının gittikçe artan bir şekilde duyuracakları anlaşılmaktadır ki, bu husus, toplumsal gelişmelerde ve ülkenin sosyal ve ekonomik politikasında önemle dikkate alınması gereken stratejik bir faktördür.

BİBLİYOGRAFYA

- ABADAN, Nermin. : Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1961, Ankara.
- ARMAĞAN, İbrahim. : Sosyal Bilimlerde Yöntem (Bilimsel Araştırma Yöntem ve Tekniklerine Giriş), Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1974, Ankara.
- BAŞARAN, Fatma : Psiko-Sosyal Gelişim (7-11 Yaş Çocukları Üzerinde Yapılan Bir Araştırma), Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını, 1974, Ankara.
- ERÖZ, Mehmet. : İktisat Sosyolojisine Başlangıç, İst., Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 1973, İstanbul.
- FREYER, Hans. : Sosyolojiye Giriş, Çeviren: Nermin Abadan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1967, Ankara.
- Genel Nüfus Sayımı, İdari Bölünüş. 25.10.1970, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayını, 1973, Ankara.
- HOMANS, George C. : İnsan Grubu, Çevirenler: Oğuz Onaran, Baskın Oran, Ünsal Oskay, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, 1971, Ankara.
- İbni Haldun. : Mukaddime (3 Cilt), Çeviren: Z.Kadri Ugan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 1960, Ankara.
- İmam Gazâli. : İhyâu Ulûmid-din, (8 Cilt), Çeviren: Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınevi, 1972, İstanbul.
- KÂĞITÇIBASI, Çiğdem. : Gençlerin Tutumları (Kültürler Arası Bir Karşılaştırma), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, 1973, Ankara.
- KÂĞITÇIBASI, Çiğdem. : Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları (İzmir Lise Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme), Sosyal Bilimler Derneği Yayını, 1972, Ankara.
- KÂĞITÇIBASI, Çiğdem. : Dış Ülke Yaşantısının Etkileri, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, 1975, İstanbul.

- KAYA, Yahya Kemâl. : İnsan Yetiştirme Düzenimiz (Politika, Eğitim, Kalkınma), 1974, Ankara.
- KONGAR, Emre. : Toplumsal Değişme, Bilgi Yayınevi, 1972, Ankara.
- KONGAR, Emre. : Sosyal Çalışma'ya Giriş, Sosyal Bilimler Derneği Yayını, 1972, Ankara.
- KURTKAN, Âmiran. : Köy Sosyolojisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 1968, İstanbul.
- LUNDBERG, George A.,
SCHRAG, Clarence C.,
LARSEN, Otto N. : Sosyoloji (2 Cilt), Çevirenler: Özer Ozankaya, Ülker Gürkan, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayını, 1970, Ankara.
- MARDİN, Şerif. : Din ve İdeoloji, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1969, Ankara.
- MILLS, Wright. : Toplumsal Tabakalaşma Sosyolojisi (Makale), Çeviren: Özer Ozankaya, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, XIX. Cilt, Sayı: 3-4, 1965, Ankara.
- MUNN, Norman L. : Psikoloji (İnsan İntibakının Esasları), (2 Cilt), Çeviren: Nahid Tendar, Maarif Basımevi, 1958, İstanbul.
- OSKAY, Ünsal. : Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş (Seçilmiş Parçalar), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1969, Ankara.
- OZANKAYA, Özer. : Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1966, Ankara.
- OZANKAYA, Özer. : Köyde Toplumsal Yapı Ve Siyasal Kültür (İki Grup Köyde Yapılan Mukayeseli Bir Araştırma), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1971, Ankara.
- ROCHER, Guy. : Le Changement Social, Editions HMH, 1968, Paris.
- ŞEMİN, Refia. : Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri (Kalkınmamıza Engel Olan Başlıca Sebepler), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, 1973, İstanbul.
- TOPÇUOĞLU, Hâmide. : Neleri Öğrenmek İstiyorlar? (Ankara Üniversitesi Hukuk ve Hacettepe T.S.B. Fakültelerinde 1166 Üniversite Öğrencisi Üzerinde Yapılmış İlgili Konusu Anketi), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1966, Ankara.

- TÜRKDOĞAN, Orhan. : Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, Atatürk Üniversitesi Yayını, 1970, Erzurum.
- TÜRKDOĞAN, Orhan. : Yoksulluk Kültürü (Gecekonduların Toplumsal Yapısı), Atatürk Üniversitesi Yayını, 1974, Erzurum.
- TÜTENGİL, C.Orhan. : 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları, Gerçek Yayınevi, 1975, İstanbul.
- YÜCEKÖK, Ahmet N. : Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı (1946-1968), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1971, Ankara.
- VARIŞ, Fatma. : Ergenin Gelişimine Etki Yapan Faktörler, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1968, Ankara.
- 14 Ekim 1973 Milletvekili Seçimi Sonuçları, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayını, Yayın No: 702, 1974, Ankara.
3. Beş Yıllık Plân Raporu (1973-1977), Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Yayını, 1973, Ankara.

E K L E R

I. TABLOLAR

II. ANKET. SORU - KAĞIDI ÖRNEKLERİ

TABLO: 12- Gençlerin Okusalarda Seçtikleri Meslek

Meslekler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Öğretmen	38	54,5	13	32,5
Vali	1	1,5	-	-
Doktor	6	9	1	2,5
Memur	4	6	-	-
Müftü	1	1,5	-	-
Teknisyen	1	1,5	-	-
Mühendis	3	4,5	-	-
Avukat	4	6	-	-
Subay	3	4,5	-	-
Hafız	1	1,5	-	-
Müdür	1	1,5	-	-
Doçent	1	1,5	-	-
Yüksek İslam Enstitüsü Öğretmen	1	1,5	-	-
Ebe	-	-	9	22,5
Hâkim	-	-	1	2,5
Hemşire	-	-	1	2,5
Halıcı	-	-	2	5
Cevapsız	5	7	13	32,5
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 14 Kadınlarda Yaş-Eğitim İlişkisi

YAŞ EĞİTİM	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Okuma-yazma yok	27	30,8	25	27,5
İlkokuldan ayrıldım	7	15,4	25	15
İlkokulu bitirdim	66	53,8	41,7	25
Ebe okulu mezunuyum	-	-	8,3	2,5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	15	13	12	40

TOBLA: 15- Kadınlarda Okuyup-Yazma Dağılımı

Düşünceler	Sayı	%
Okuyup-yazmam var	29	72,5
Okuyup-yazmam yok	11	27,5
Cevapsız	-	-
TOPLAM	40	100

TABLO: 18- Kadınlarda Okumama Sebebi

Düşünceler	Sayı	%
Ailemin maddi durumu iyi olmadığı için okumadım	5	12,5
Ailemin maddi durumu iyi olduğu halde okumadım	31	77,5
Cevapsız	4	10
TOPLAM	40	100

TABLO: 19- Kadınlarda Okumama Sebebi

Düşünceler	Sayı	%
Okumayı çok arzu ediyordum	23	57,5
Okumayı çok arzu etmiyordum	16	40
Cevapsız	1	2,5
TOPLAM	40	100

TABLO: 20- Okul Tutmama Sebebi (Kadınlarda)

Okumayı İsteme Sebepleri	Sayı	%
Memlekete faydalı olmak için	4	10
Bilgili olmak için	3	7,5
Meslek sahibi olmak için	6	15
Şehirde yaşamak için	1	2,5
Hayatımı kurtarmak için	1	2,5
Okumayı istememe Sebepleri		
Kadının okuması uygun değil	5	12,5
Açık olmamak için	2	5
Çevremin icabı	1	2,5
Kız olduğum için	1	2,5
Ev kızı olmak için	-	-
Cevapsız	16	40
TOPLAM	40	100

TABLO: 21- Erkeklerde İlkokuldan Sonra Okuma Sebebi

Sebepler	Sayı	%
Devlete millete faydalı olmak için	3	23
Para için	1	8
Hayatımı ve istikbalimi kazanmak için	4	30
Cahil kalmamak-tahsil sahibi olmak için	2	15
Büyük bir asker olmak için	1	8
Babamın okumanın faydasına inanması sebebiyle	1	8
Cevapsız	1	8
TOPLAM	13	100

TABLO: 22- Gençlerde Evlilik Bilgisi.

Düşünceler	E r k e k l e r		K a d ı n l a r	
	Sayı	%	Sayı	%
Evlenmeden önce evlilikle ilgili bilgim oldu	54	77	30	75
Evlenmeden önce evlilikle ilgili bilgim olmadı	16	23	8	20
Cevapsız	-	-	2	5
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 23- Gençlerde Evlilikle İlgili Bilginin Kaynağı

Bilgi kaynağı	E r k e k l e r d e		K a d ı n l a r d a	
	Sayı	%	Sayı	%
Aile büyüklerinden öğrendim	21	30	4	10
Arkadaşlarıyla konuşmalardan öğrendim	35	50	26	65
Kitap, dergi, gazete okuyarak öğrendim	17	24	-	-
Sinemaya giderek öğrendim	12	17	-	-
Köy imamından öğrendim	14	20	-	-
Radio yayınlarından öğrendim	7	10	-	-
Öğretmenden öğrendim	6	9	-	-
Başka	1	1,5	-	-
Cevapsız	1	1,5	10	25
Cevaplandırılan Sayısı	70		40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 27- Kadınlarda Erkek Çocuklarla Oynama Yaşı

Düşünceler	Sayı	%
8 yaşına kadar erkek çocuklarla oynadım	2	5
10 yaşına kadar erkek çocuklarla oynadım	8	20
11 yaşına kadar erkek çocuklarla oynadım	5	12,5
12 yaşına kadar erkek çocuklarla oynadım	16	40
13 yaşına kadar erkek çocuklarla oynadım	5	12,5
Hic oynamadım	2	5
Cevapsız	2	5
TOPLAM	40	100

TABLO: 28- Kadınlarda Kız-Erkek Arkadaşlığı Anlayışı

Düşünceler	Sayı	%
Genç kız ve erkeğin arkadaşlık yapması normal	7	12,5
Genç kız ve erkeğin arkadaşlık yapması iyi	10	25
Genç kız ve erkeğin arkadaşlık yapması iyi değil	22	55
Cevapsız	1	2,5
TOPLAM	40	100

TABLO: 30- Kadınlarda Etkilendi Radyo Programı Arkadaşlık İsteği İlişkisi

Arkadaşlık-Tutum	Arkası Yarın	Kadın ve Tarla Program	Türkü Dönüşü	Haber	Köy Programı	Hiç Biri	Cevapsız	
	%	%	%	%	%	%	%	
Genç-kız erkeğin arkadaşlık yapması normaldir	21	14	-	100	-	100	-	16
Genç kız erkeğin arkadaşlık yapması iyidir	36	43	-	-	-	-	25	16
Genç kız erkeğin arkadaşlık yapması iyi değildir	43	43	100	-	100	-	67	68
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	8	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandıkandan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 31- Erkeklerde Şehirde Kız Arkadaşlığı

Düşünceler	Sayı	%
Şehirde yaşasam kız arkadaşım olsun isterdim	52	77
Şehirde yaşasam kız arkadaşım olsun istemezdim	16	20
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

TABLO: 32- Erkeklerde Köyde Kız Arkadaşlığı İsteği

Düşünceler	Sayı	%
Köyde kız arkadaşımın olmasını isterim	41	59
Köyde kız arkadaşımın olmasını istemem	27	38
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

TABLO: 33- Erkeklerde Kız-Erkek Arkadaşlığı Anlayışı

Düşünceler	Sayı	%
Kız erkek arkadaşlığı uygundur	45	64
Kız erkek arkadaşlığı uygun olmaz	25	36
TOPLAM	70	100

TABLO: 34- Erkeklerde Bu arkadaşlığa Uygun Bulmama Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Ayıptır, köyde iyi görülmez	4	16
Günahdır-haramdır	7	28
Bizi yoldan çıkarır	1	1,5
Geleneklerimize aykırıdır	1	1,5
Para yer	1	1,5
Kızdan arkadaş olmaz	1	1,5
Cevapsız	10	40
TOPLAM	25	100

Not: Uygun görmeyen 25 kişidir.

TABLO: 35- Erkeklerde Çalıştığı Yer Kız-Erkek Arkadaşlığı Tutumu

D ü ŝ ü n c e l e r	Köy	Şehir	Toplam
	%	%	%
Bekar kız ve erkeğin arkadaşlık yapması uygundur.	59,4	60,4	64
Bekar kız ve erkeğin arkadaşlık yapması uygun olmaz	40,6	31,6	36
TOPLAM	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	32	38	70

TABLO: 37- Erkeklerde Okul Durumu-Arkadaşlık İlişkileri

Düşünceler	Ok.	Ok.	Ok.	Ok.	Ok.	Ok.	Lise	Lise	Öğrt.	Toplam
	Yazma	Dışardan	Ok.	Ok.	Ok.	Ok.	Tale-	Mezu-	Ok.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Bekâr kız ve erkeğin arkadaşlığı uygun olur	100	-	63	100	50	100	33,3	100	-	64
Bekar kız ve erkeğin arkadaşlığı uygun değil	-	100	37	-	50	-	55,7	-	100	36
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırıran Sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 39- Erkeklerde Şehirde Yaşasaydı, Eş Seçimi Tercihi

D ü ŝ ü n c e l e r	Sayı	%
Şehirde yaşayan şehirli kızla evlenmek isterim	19	27
Şehirde yaşasaydım yine köyden evlenirdim	48	69
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

TABLO: 40- Kadınların Erkeklerin Evlenme Tercihine Üzerine Düşünceleri

Düşünceler	Sayı	%
Köydeki gençler bizimle evlenmek isterler	32	80
Köydeki gençler şehirli kızlarla evlenmek isterler	5	12,5
Cevapsız	3	7,5
TOPLAM	40	100

TABLO: 41- Erkerlerde Eş Seçiminde Köyden Veya Şehirden Tercih Sebepleri

Şehirliyi Tercih Sebepleri	Sayı	%
Bilgili, kabiliyetli, görgülü olar	6	31
Şehirde şehirli, köyde köylü gerek	9	49
Kolay anlaşılır	1	5
Cevapsız	5	15
TOPLAM	21	100

Köylüyü Tercih Sebepleri	Sayı	%
Köye alışkınım, köydekileri tanırım	4	8
Köylü olduğum, köyde büyüdüğüm için	8	17
Köylü kız kapalı olur, namahremden kaçar	6	13
Köy kızı namuslu ve saygılı olur	2	4
İyi ev kadını olur	11	23
Şehirli açık, sosyete, mini etek giyer	2	4
Boyasız cilasız olduğu için	2	4
Aslı temiz olduğu için	2	4
Şehirliye gücüm yetmez	1	2
Kolay emir altına girer, gerekirse döverim	2	4
Başkasını severse boşarım	1	2
Cevapsız	8	15
TOPLAM	49	100

TABLO: 42- Erkeklerde Eğitim-Eş Seçimi İlişkisi

Okul Durumu	Eş Seçimi									Toplam
	Yok	Dışarda	İlkok.	Ort.	Ort.	Ort.	Lise	Lise	Jğrt.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Şehirden bir kızla evlenmek isterim	100	-	9,3	20	50	-	33,3	-	100	14,3
Köyden bir kızla evlenmek isterim	-	100	88,9	60	50	100	66,7	100	-	84,2
Cevapsız	-	-	1,9	-	-	-	-	-	-	1,5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 43- Erkeklerde Çalıştığı Yer-Eş Secimi İlişkisi

D ü ş ü n c e l e r	Köy	Şehir	Toplam
	%	%	%
Şehirden bir kızla evlenmek isterim	6,2	10,4	12,8
Köyden bir kızla evlenmek isterim	93,8	70,9	85,7
Cevapsız	-	2,6	1,5
TOPLAM	100	100	100

TABLO: 44- Kadınlarda Yaş-Evlenmede Köylü Şehirli Tercili

D ü ş ü n c e l e r	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Köyden biri ile evlenmek iyidir	33,3	53,8	50	45
Şehirden biri ile evlenmek iyidir	66,7	46,2	50	55
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	15	13	12	40

TABLO: 46- Kadınlarda Şehre Gitme-Evlenme Tercihleri

D ü ş ü n c e l e r	Her Hafta	Ayda Bir	Yılda Bir	Harman Sonu	Bazan	Hiç	cevapsız	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%
Köyde biri ile evlenmek iyidir	-	11	50	100	62	25	100	45
Şehirden biri ile evlenmek iyidir	-	89	50	-	58	75	-	55
TOPLAM	-	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	-	9	4	2	16	8	1	40

TABLO: 47- Kadınlarda Evlenmede Eş Seçiminde Tutum

D ü ş ü n c e l e r	Sayı	%
Evliyim, eşimi bilerek, görerek tanıyarak evlendim	11	45,8
Evliyim, eşimi bilerek, görerek, tanıyarak evlenmedim	11	45,8
Cevapsız	2	3,3
TOPLAM	24	100

Not: Bu soruya 5 tane nişanlı da cevap vermiştir.

TABLO: 49- Kadınlarda Eş Seçiminde Anne-Baba Fonksiyonu

D ü ş ü n c e l e r	Sayı	%
Anne-babanın istediği ile kızlar evlenmek zorunda olmalı	24	60
Anne-babanın istediği ile kızlar evlenmek zorunda olmamalı	16	40
Cevapsız	-	-
TOPLAM	40	100

TABLO: 55- Kadınlarda- Etkilendiği Radyo Programı- Eş Seçimi Tutumu

D ü ş ü n c e l e r	Arkası Yarın	Kadın Ev	Tarla Dönüş	Türkü	Haber	Köy Prog.	Hiç Biri	Cevapsız	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Anne-babanın istediği ile evlenmeli	42,8	57,2	100	100	-	100	66,7	66,7	60
Anne-babanın istediği ile evlenmemeli	57,2	42,8	-	-	100	-	33,3	33,3	40
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 56- Bekâr Kadınlarda Etkilendiği Radyo Programı- Eş Seçimi İlişkisi

Eş Seçimini Etkileyen Program	Kendim Seçmek isterim	Benistemedikçe Ailem vermez	Ben seçsemde ailem kendi istediği yapar	Kendi istediği ile evlenmemeli
	%	%	%	%
Arkası Yarın	42,9	7,1	7,1	7,1
Kadın-Ev	28,6	-	-	-
Haber	100	-	-	-
Hiç Biri	41,7	-	-	-
Cevapsız	16,7	-	16,7	-

Not: Bu programlarda etkilenenlerin sadece bekâr olanları cevaplandırmıştır.

TABLO: 57- Kadınlarda Medeni Durum-Eş Seçiminde
Büyüklerle Karşı Tutum

Medeni Durum Evlilik Şartı	Evliyim	Nişanlıyım	Bekarım	Toplam
	%	%	%	%
Anne babanın isteği ile evlenmek zorunda olmalı	60,4	80	43,8	60
Anne babanın isteği ile kızlar evlenmek zorunda olmamalı	31,6	20	56,2	40
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandıran Sayısı	19	5	16	40

TABLO: 58- Kadınlarda Şehre Gidiş-Eş Seçiminde
Büyüklerle Karşı Tutum

Düşünceler	Ayda Bir Gider	Yılda Bir	Harman Sonu	Bazen	Hiç Gitmez	Cevapsız	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%
Anne-babanın istediği ile kızlar evlenmek zorunda olmalıdır	44	75	50	57	75	100	60
" " olmamalıdır	56	25	50	43	25	-	40
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandıran Sayısı	9	4	2	16	8	1	40

TABLO: 60- Erkeklerde Eğitim-Eş Seçimi Tutumu

Düşünceler	Ok. Yaz. Yok	Dışar Öğren- miş	Ort. Ok. Terk	Ort. Ok. Öğr.	Ort. Ok. Mez.	Lise Öğren- Mâzun ci	Lise Mâzun	Ört. Ok. Mezunu	İlk. Okulul Mezunu	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Eş seçiminde gençler büyüklerin dediğini yapmalı	-	-	20	-	100	66,7	-	-	42,6	39
Evlenecek kız ve erkek birbirini görmeli ve tanımalı	-	-	20	50	-	-	50	-	29,6	27
Büyükler karışmamalı gencin dediği olmalı	100	100	60	50	-	33,3	50	100	22,7	30
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	-	-	5,6	4
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandıran Sayısı	1	1	5	2	1	3	2	1	54	70

TABLO: 71- Erkeklerde Eğitimin Kadına Karşı Tutumu Etkisi

Düşünceler	Ok. Yazma Yok	Dışardan	İlk Ok. Mez.	Ort. Ok. Terk	Ort. Öğ- renci	Ort. Ok. Mez.	Lise Öğ- renci	Lise Mezu- nu	Öğr. Ok. Mez	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadınlar kocalarına karşı gelmemeli	-	100	63,5	60	100	100	66,7	50	-	66
Kızların ilkokuldan sonra okuması iyidir	100	-	9,3	20	-	-	33,3	-	-	11
Kadınların düşüncele- rine önem verilmeli	-	-	18,5	20	-	-	-	50	100	20
Cevapsız	-	-	3,7	-	-	-	-	-	-	3
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 72- Kadınlarda Medeni Durum-Hanım, Erek İlişkisi Anlayışı

Düşünceler	Evli	Nişanlı	Bekar	Toplam
	%	%	%	%
Hanım erkeğin her istediğini yapmalı	57,9	40	37,5	47,5
Hanım bazı hususlarda itiraz edebilir	-	20	18,8	10
Her hususta konuşarak karar almalıdırlar	42,1	40	43,8	42,5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	19	5	16	40

TABLO: 73- Erkeklerde Evlilik-Kadın Dövme Tutumu

Düşünceler	Evli	Nişanlı	Bekar	Toplam
	%	%	%	%
Erkekler hanımlarını dövebilir	37,3	33,3	6,9	58,5
Erkekler hanımlarını dövemez	63,7	66,7	30,2	40
Cevapsız	-	-	1,9	1,9
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan Sayısı	11	6	53	70

TABLO: 74- Erkeklerde Çalıştığı Yer-Kadınlarla İlgili Düşünce

Düşünceler	Köyde	Şehirde	Toplam
	%	%	%
Kadınlar hiçbir zaman kocasına karşı gelmemeli	71.9	63.2	67.1
Kızların ilkokuldan sonra okuması iyidir	12.5	10.5	11.4
Kadınların düşüncelerine de önem verilmelidir	9.4	26.3	18.5
Cevapsız	6.3	-	3
TOPLAM	100.00	100.00	100
Cevaplandıran sayısı	32	38	70

TABLO: 75- Kadınlarda Etkilendikleri Radyo Programı-Karı-Koca İlişkisi Düşüncesi

Erkek Etkisi	Arkası Kadın Tarla Türkü Haber Köy Hiç Cevapsız	Yarın	Ev	Dön.	%	%	%	%	%
	Pr. Biri								
Hanım erkeğin her dediğini yapmalıdır	28.5	43	-	-	100	100	50	67	
Hanım erkeğe bazı hususlarda itiraz edebilir	22.5	-	-	100	-	-	-	-	
Hanım-erkek beraber konuşarak karar vermelidir	50	47	100	-	-	-	50	33	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandıran sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 76- Kadınlarda Etkilendikleri Radyo Programı-Erkeğin Hanımını Dövmesinin Değerlendirilmesi

Erkeğin hanımını Dövmesi	Arkası Kadın Tarla Türkü Haber Köy Hiç Cevapsız	Yarın	Ev	Dön.	%	%	%	%	%
	Pr. Biri								
Erkeğin hanımını dövmesi uygun olur	36	29	-	100	-	100	50	67	
Erkeğin hanımını dövmesi uygun olmaz	64	71	100	-	100	-	50	33	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandıran Sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 77- Kadınlarda Şehre Gitme-Erkeğin Hanımını Dövmesine Karşı Tutum

Tutumlar	Her Za-	Ayda Bir	Yılda Bir	Harman	Bazan	Hiç	Cevap-	Top.
	man		Bir	Sonu				
	%	%	%	%	%	%	%	%
Erkeğin hanımı döv- mesi uygun olur	-	33	75	-	25	50	100	37.5
Erkeğin hanımı döv- mesi uygun olmaz	-	67	25	100	75	50	-	62.5
TOPLAM	-	100	100	100	100	100	100	100.00
Cevaplandırılan sayısı		9	4	2	16	8	1	40

TABLO: 79- Erkeklerde Ailede Statü (Anlaşma)

Düşünceler	Sayı	%
Ailesi ile her hususta anlaşanlar	57	81.5
Ailesi ile her hususta anlaşamıyanlar	12	17
Cevapsız	1	1.5
TOPLAM	70	100

TABLO: 80- Kadınlarda Aile İle Anlaşmazlık Konuları

Sebepler	Sayı	%
Giyim, baş açmak, kısa giymek sebebiyle	7	17.5
Ev işi sebebiyle	3	7.5
Gezme sebebiyle	2	5
Kayınvalide sebebiyle	2	5
Yemek sebebiyle	11	2.5
İstediklerinin yapılmaması sebebiyle	1	2.5
Ana-baba ile tatsızlık sebebiyle	1	2.5
Anlaşmazlık yok	26	65
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 82- Erkeklerde Ailede Tartışma Konuları

Konular	Sayı	%
İstedğim kızı almıyorlar	5	11
İş meselesi (Meslek)	5	11
Herşeye karışıyorlar	-	
Şehirde oturalım istiyorum bu sebeple	1	2
Giyimime müdahale ediyorlar	2	4
Ailem gerici, bana karışıyorlar, anlaşamıyorum	1	2
Cevapsız	33	70
TOPLAM	47	100

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 90- Kadınlarda Etkilendiği Radyo Programı-Küçük Aile Tutumu

Tutumlar	Arkası Kadın Tarla		Türkü Haber Köy		Hiçbiri Cev. Top.				
	Yarın	Ev	Dön.	Pr.	%	%	%	%	
Yeni evlenenler beraber oturmalıdır	36	14	-	-	-	-	42	50	35
Yeni evlenenler ayrı ev kurmalıdır	64	86	100	100	100	100	58	50	72.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 91- Erkeklerde Çalıştığı Yer-Küçük Aile Tutumu

Tutumlar	K ö y		Ş e h i r		Toplam
	%	%	%	%	
Yeni evliler ayrı ev kurmalı	25		24.3		25.7
Ana-babadan ayrılınmaz	37.5		36.8		37.1
Gelin-kaynana geçimsizliği olursa ayrılmalı	34.4		34.2		34.2
Anlaşmazlık olursa da ayrılmamalı, eşinden ayrılmalı	3.1		2.6		2.8
Cevapsız	-		-		-
TOPLAM	100		100		100
Cevaplandırılan sayısı	32		38		70

TABLO: 92- Şehre Gitme, Ayrı Ev Kurma İlişkisi

Tutumlar	Ayda Yilda		Harman Bazan		Hiç Cevapsız		Toplam
	Bir	Bir	Sonu	%	Giz- mez	%	
Yeni evlenenler ana-babalarıyla oturmalı	33	25	100	31	25	100	32.5
Yeni evlenenler ayrı ev kurmalı	67	75	-	69	75	-	67.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	9	4	2	16	8	1	40

TABLO: 96- Çiftçilik Dışında Çalışma Zamanları

Çalışma Zamanları	Sayı	%
Çiftçilik dışındaki mesleğini sadece yazın yürütür	11	16
Çiftçilik dışındaki mesleğini her zaman yürütür	14	20
Cevapsız	33	47
TOPLAM	70	100

Not: Çiftçilik dışında mesleği olan (37) kişidir.

TABLO:106- Erkeklerde Namaz Üzerinde Düşünce

Düşünceler	Sayı	%
Namaz kılmadığı için üzülüyor	50	71
Namaz kılmadığı için üzülüyor	2	3
Cevapsız	18	26
TOPLAM	70	100

TABLO: 108-- Kur'an Okuma Eğilimi

Tutumlar	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Kur'an okumasını biliyorum	56	80	21	52.5
Kur'an okumasını bilmiyorum	12	17	19	47.5
Cevapsız	2	3	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 111- İbadete Çevre Şartlarının Etkisi

Düşünceler	Sayı	%
Her yerde, her şartta ibadetimi yaparım	34	49
Büyük şehirlere gittiğimde, ibadetim aksar	6	8
Küde daha çok ibadet yapma mecburiyetini duyarım	27	39
Eşimin durumu ibadetimi etkiler	3	4
TOPLAM	70	100

TABLO: 114- Erkeklerde Eğitim-Dini Tutum İlişkisi

Din	Yok		Dışarı.		İlkok.		Orta Okul		Orta Okul		Orta Lise		Lise Öğ.		Top.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Namazımı devamlı kılıyorum	-	100	26	-	50	100	-	-	100	26	-	-	100	26	-	
Arasıra kılarım	100	-	33.3	40	50	-	-	100	-	34	-	-	100	-	34	
Sadece Cuma ve Ramazan'da kılarım	-	-	47.7	60	-	-	100	-	-	40	-	-	100	-	40	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70	-	-	1	1	70	

TABLO: 115- Erkeklerde Mesleğin Dini Tutumlara Etkisi

Tutumlar	Çiftçi		Sıvacı		Amele		Şoför		Öğrenci		Demirci		Top.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Namazımı devamlı kılıyorum	44.8	-	20	9.1	16.7	25	25.7	-	-	-	-	-	-	-
Arasıra kılarım	24.1	30	30	63.6	16.7	75	34.3	-	-	-	-	-	-	-
Sadece Cuma ve Ramazanda.	31	70	50	37.3	66.6	-	40	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	29	10	10	11	6	4	70	-	-	-	-	-	-	-

TABLO: 119- Gençlerin Yakın Çevresinin Siyasetle İlgisi

Çevrenin siyaset ilgisi	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Yakın çevremde siyasete büyük ilgi var	43	61	28	70
Yakın çevremde siyasete ilgi yok	25	36	6	15
Cevapsız	2	3	6	15
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 120- Kadınlarda Siyasetle İlginin Sebebi

Düşünceler	Sayı	%
Siyasetle, ana-baba, eş ve akrabasının tesiri ile ilgileniyor	2	50
Siyasetle memleketinin geleceğini düşünerek ilgileniyor	2	50
TOPLAM	4	100

Not: Siyasetle ilgilenen (4) kişidir.

TABLO: Erkeklerde Siyasetle İlginin Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Siyasetle, aile ve akrabalarımın tesiriyle ilgileniyorum	4	6
siyasetle arkadaşlarıımın tesiriyle ilgileniyorum	14	20
Siyasetle, siyasi mevki ve itibar edinmek için ilgileniyorum	3	4
Siyasetle ilgilenmekten zevk alıyorum	12	17
Siyasetle ülkemin geleceğini düşündüğüm için ilgileniyorum	19	27
Cevapsız	18	26
TOPLAM	70	100

TABLO: 126- Kadınlarda Oy Vermede Etkilenme

Düşünceler	Sayı	%
Oy vermemde başkasının tesiri olur	20	74.1
Kendiliğimden veririm	7	25.9
TOPLAM	27	100

Not: Parti tutan (27) kişidir.

TABLO: 128- Evli Kadınlarda Parti Tutmada Etkilenme

Düşünceler	Sayı	%
Evliyim, eşimle aynı partiyi tutuyorum	15	78.9
Evliyim, eşimle aynı partiyi tutmuyorum	-	-
Cevapsız	4	21.1
TOPLAM	19	100

Not: Evli (19) kişidir.

TABLO: 130- Erkeklerde Eğitim-Babasıyla Aynı Partiyi Tutma İlişkisi

Tutumlar	Ok-Yaz. Dışarı.		İlkok. Mez.	Orta Okul Ay.	Orta Okul Öğ.	Orta Okul Mez.	Lise Öğ.	Lise Mez.	Üğ. Ok. Mez.	Topl.
	Yok	Öğr.								
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Babamla aynı partiyi tutuyorum	100	-	51.2	40	50	-	33.3	-	-	47.1
Babamla aynı partiyi tutmuyorum	-	-	33.3	60	-	100	-	100	100	35.7
Cevapsız	-	100	14.8	-	50	-	66.7	-	-	17.2
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 132- Kadınların Etkilendiği Radyo Programı-Parti Tutma Sebebi

	Arkası Yarın		Kadın Ev Dön.	Tarla Dön.	Türkü	Haber	Köy Pr.	Hiç Biri	Cevap	Topl.
	%	%								
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Dine ve milli değerlere sahip çıktığı için	7	14	100	100	-	100	17	-	17.5	
Köy ve köylü meselelerine önem verdiği için	21	29	-	-	-	-	17	-	17.5	
Ekonomik kalkınmayı sağlayacağı için	7	-	-	-	-	-	-	-	2.5	
Babam, eşim, akrabam onu tuttuğu için	29	57	-	-	-	-	41	33	37.5	
Cevapsız	36	-	-	-	100	-	25	67	32.5	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40	

TABLO: 135- Erkeklerde Meslek-Halkın Reyinin Değeri Düşüncesi

Düşünceler	Çiftçi Sıvacı Boyacı		Amelâ Muav.	Şoför Öğretm.	Öğrenci- Demirci ve diğ.	Topl.	
	%	%					
	%	%	%	%	%	%	
Halkın reyi Türkiye'nin kaderini tayin eder	48.3	70	40	100	83.3	75	62.8
Halkın reyinin pek bir önemi yoktur	20.7	20	30	-	-	-	15.7
Halkın reyinin az bir önemi vardır	27.6	10	10	-	16.7	25	17.3
Cevapsız	3.4	-	20	-	-	-	4.2
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	29	10	10	11	6	4	70

TABLO: 140- Kadınlarda Radyo Ses Sanatçısı Seçimi

Radyoda en çok sevdiğim şarkıcı veya türkücü	Sayı	%
" " " " Ali Ekber Çiçek	7	17.5
" " " " Neşet Ertaş	3	7.5
" " " " Nezahat Bayram	2	5
" " " " Nuri Sesigüzel	2	5
" " " " Muazzez Abacı	1	2.5
" " " " Zeki Müren	1	2.5
" " " " Bedia Akartürk	1	2.5
" " " " Muzaffer Akgün	1	2.5
" " " " Turan Engin	1	2.5
" " " " Muazzez Türüng	1	2.5
" " " " Nurettin Dadaloğlu	1	2.5
Cevapsız	19	47.5
TOPLAM	40	100

Not: (6) kişi hiç radyo dinlemiyor.

TABLO: 141- Kadınlarda Yaş-Radyo Dinleme İlişkisi

Radyo	15-17	18-21-	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Radyo dinlemeye düşkünüm	46.7	23.1	16.7	30
Az dinlerim	12.3	23.1	2.5	20
Sevdiğim programları hiç kaçırmam	33.3	30.7	41.7	35
Hiç dinlemem	6.7	23.1	16.7	15
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandıran sayısı	15	13	12	40

TABLO: 143- Erkeklerde Eğitim-Radyo Programları

Programlar	Yok Dışarı.		İlkok.		Orta Orta		Orta Lise Lise		Öğretmen Okulu	
			Mezunu Okul		Okul Okul		Okul Öğr. Mez.			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Haber	-	100	81.5	60	50	100	100	50	100	-
Türkü	100	100	77.8	100	100	-	100	-	-	-
Spor	100	-	33.3	80	-	-	33.3	50	-	-
Arkası yarın										
Tiyatro	100	-	40.7	40	50	-	-	50	-	-
Açık oturum	-	100	5.6	20	50	-	-	-	-	100
Köy programı	-	100	22.2	-	50	-	-	-	-	-
Aranjman	-	-	20.4	-	-	-	33.3	50	-	-
Tarla Dönüşü	-	100	38.9	-	-	-	66.7	-	-	-
Şarkı	-	-	44.6	-	-	-	66.7	100	-	-
Çocuk	-	-	7.4	-	-	-	-	-	-	-
Batı Müziği	-	-	7.4	-	-	-	-	-	-	-
Kadın-Ev	-	-	18.5	-	-	-	-	-	-	-
Cevaplandıran	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Sayı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	1

TABLO: 145- Kadınlarda Eğitim-Radyo Programlarından Etkilenme

Radyo programla- rından etkilenme	Okuma-Yazma		İlkokuldan İlkokul Mez. Ebe Okulu Mezunu	
	Yok	Ayrılmış		
	%	%	%	%
Arkası Yarın	27.3	33	40.9	100
Kadın programı	-	-	36.5	-
Köy "	-	17	-	-
Tarla dönüşü-Ocak başı	-	-	4.5	-
Türküler	-	-	4.5	-
Haberler	9.1	-	-	-
Hiç etkilenmiyor	27.3	50	22.7	-
Cevapsız	36.7	-	9.1	-
Cevaplandırılan sayısı	10	6	26	1

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 146- Medeni Durum-Radyo Dinleme Tutumları

Tutumlar	Evli	Nisanlı	Bek;ar	Top.
	%	%	%	%
Radyoyu çok dinlerim	10.5	20	56.3	30
Radyoyu az dinlerim	26.3	20	12.5	20
Sevdiğim programları hiç kaçırmam	42.1	40	25	35
Hiç dinlemem	21.1	-	6.8	12.5
Cevapsız	-	20	-	2.5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	19	5	16	40

TABLO: 148- Kadınlarda, Şehre Gitme-Radyo Dinleme İlgisi

Radyo dinleme tutumu	Ayda bir Yılda		Harman Bazan		Hiç Cevapsız		Toplam	
	Bir		Sonu					
	%	%	%	%	%	%		
Çok dinlerim, dinlemeye düşkünüm	56	-	50	31	-	100	30	
Sevdiğim parçaları hiç kaçırmam	22	75	-	37	37.5	-	35	
Az dinlerim	22	25	50	25	-	-	20	
Hiç dinlemem	-	-	-	7	50	-	12.5	
Cevapsız	-	-	-	-	12.5	-	2.5	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan sayısı	9	4	2	16	8	1	40	

TABLO: 150- Gazete Okuma İsteği

Düşünceler	Sayı	%
Gazete okumaya içten istek duyuyorum	51	73
Gazete okumaya istek duymuyorum	18	25.5
Cevapsız	1	1.5
TOPLAM	70	100

TABLO: 152- Erkeklerde Gazete Seçme Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Siyasi görüşüme uyduğu için	4	5
Sinema, moda, kadın, haber ve resmi çok olduğu için	11	15
Tarafsız olduğu için	8	11
Alışkanlıktan	12	17
Çok hikâye ve pehlivan tefrihası olduğu için	2	3
Spor haberini çok verdiği için	10	14
Dini yazı çok olduğu için	7	10
Tarif ve tayin edemediğim bir sebeple	4	5
Cevapsız	19	27
Cevaplandırılan sayısı	70	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 154- Yazar İsimleri

İsimler	Sayı	%
Osman Turan	1	1.5
Rauf Tamer	3	4
Sedat Simavi	2	3
Halit Kıvanç	2	3
Ahmet Polat	11	15.5
Rahmi Muratoğlu	2	3
Necip Fazıl Kısakürek	1	1.5
Ergun Göze	1	1.5
Cevapsız	57	81
TOPLAM	70	100

TABLO: 155- Erkeklerde Eğitim-Gazete Okuma İlişkisi

Gazete	Ok.-Yaz. Dışar.		İl.Orta		Orta		Lise		Lise Öğret.		Ok. Toplam
	Yok	Bit.	Mz.Okul	Okul	Okul	Öğ.	Mez.	Mezunu			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Gazeteyi hergün okurum	-	-	5	100	-	33.3	100	100	100	13	
Şehre gidince okurum	--	-	31.5	60	-	100	66.7	-	-	34	
Rastgele okurum	-	100	38.9	40	-	-	-	-	-	36	
Hiç okumam	100	-	16	-	-	-	-	-	-	15.5	
Cevapsız	-	-	1.6	-	-	-	-	-	-	1.5	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan Sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70	

TABLO: 158- Erkeklerde Meslek-Gazete Okuma Tutumu

Gazete	Çiftçi	Sıvacı	Amele	Soför	Öğrenci	Demirci,	Mit.	Toplam
	%	Boyacı	%	Mınav.	Öğretmen	Satıcı	%	
Hergün okuyorum	3.4	10	10	18.2	50	25		13
Şehre gittiğimde okurum	24.1	30	40	54.5	33.3	50		34
Elime geçerse okurum	37.9	50	40	27.3	16.7	25		36
Hiç okumuyorum	31	10	10	-	-	-		15.5
Cevapsız	3.4	-	-	-	-	-		1.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100		100
Cevaplandırılan s. 29	10	10	11	6				70

TABLO: 160- Erkeklerde Dini Tutun-Okuduğu Gazete

Okuduğu Gazete	Namazı devamlı	Arasıra kılar	Sadece Cuma	Toplam
	kılar		ve Ramazan-	
	%	%	da kılar	%
Terrüman	38.9	28.6	25	30
Hürriyet	11.1	10.7	12.5	11.5
Ortadoğu	5.6	3.6	8.3	20
Günaydın	5.6	28.6	41.7	27
Cumhuriyet	-	3.6	-	1.5
Milliyet	11.6	3.6	8.3	10
Okey	-	-	4.2	1.5
Hangisi olursa	5.6	-	4.2	3
Cevapsız	27.8	10.7	25	14.3
Cevaplandırılan sayısı	18	24	28	70

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: Kadınlarda Yaş-Gazete Okuma Tutumları

Gazete	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Gazete okumam	66.7	61.5	66.7	65
Eve gelirse okurum	33.3	37.5	33.3	35
Devamlı okurum	-	-	-	-
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12	40

TABLO: 162- Kadınlarda Şehre Gitme-Gazete Okuma Tutumu

Gazete Okuma Tutumu	Ayda	Yılda	Harman	Bazan	Hiç	Cevapsız
	Bir	Bir	Sonu			
	%	%	%	%	%	%
Gazete okumam	56	75	50	50	100	-
Eve gelirse okurum	44	25	50	43	-	100
Devamlı okurum	-	-	-	-	-	-
Cevapsız	-	-	-	7	-	-
TOPLAM	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	9	4	3	16	8	1

TABLO: 163- Kadınlarda, Etkilendiği Radyo Programı-Gazete Okuma İlişkisi

Gazete Okuma	Arkası	Kadın-Ev	Tarla	Türkü	Haber	Köy	Hiçbiri	Cevap.	
	Yarın		Dönü.		Pr.			Top.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Gazete okumam	57	29	-	-	-	100	83.4	83	65
Eve gelince okurum	43	71	100	100	-	-	16.6	17	32.5
Devamlı okurum	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevapsız	-	-	-	-	100	-	-	-	2.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayı.	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 164- Kitap Okuma Durumu

Tutuklular	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Çok okuyor, seviyor	26	35	2	5
Bazan eline geçerse okuyor	30	43	10	25
Hiç okumuyor	7	10	25	62.5
İster, fakat temin edemiyor	3	6	-	-
Okumama büyüklerim izin vermez	-	-	3	7.5
Cevapsız	4	6	-	-
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 165- Erkeklerde Kitap Seçimi

Kitap çeşitleri	Sayı	%
Halk hikâyeleri okuyor	21	30
Eski aşk hikâyeleri okuyor	18	25
Eski kahramanlık hikâyeleri okuyor	20	28
Dini kitaplar okuyor	45	64
Foto-Roman okuyor	10	14
Kültürel kitaplar okuyor	13	18
Siyasi kitaplar okuyor	5	7
Tom-miks, Teksas, Cinayet romanları okuyor	4	5
Cevapsız	10	14
Cevaplandırılan sayısı	70	-

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 167- Kitap Temin Ettikleri Yer

Temin edilen yer	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Kitapçıdan	30	42.5	-	-
Arkadaştan	3	4	-	-
Okuyan kardeşimden	2	3	2	5
Okuldan	2	3	-	-
Kütüphaneden	2	3	-	-
Kültür derneği, dernek	3	4	-	-
Ülkü Ocağından	1	1.5	-	-
Evde var (satın alır)	-	-	1	2.5
Kocam getirir	-	-	3	7
Öğretmenden	-	-	2	5
Cevapsız	27	39	31	77.5
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 169- Erkeklerde Kitabın Faydası Düşüncesi

Düşünceler	Sayı	%
Kendime güvenim artıyor	11	16
Okuma şevkim geliyor	12	17
Bilgimin arttığını sanıyorum	28	40
Vakit dolduruyorum	9	13
Cevapsız	10	14
TOPLAM	70	100

TABLO: 172- Gelir-Kitap Aldığı Yer

Kitap aldığı yer	0-5.000	5.001-	10.001-	15.001	20.001	25.000	Cevapsız
		10.000	15.000	20.000	25.000	ve daha fazla	
	%	%	%	%	%	%	%
Kitapçıdan	66.7	25	66.7	-	100	87.5	60.9
Arkadaştan	33.3	6.3	-	-	-	-	13
Dernekten (Kulüpten)	-	12.5	-	-	-	12.5	17.4
Cevapsız	-	56.3	33.3	-	-	-	8.7
TOPLAM	100	100	100	-	100	100	100
Cevaplandırılan sayı.	3	16	6		1	8	23

TABLO: 173- Şehre Gitme Eğilimi

Düşünceler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
Şehre hergün giderim	10	14	-	
Haftada iki-üç defa gidiyorum	17	24	-	
Zaten şehirde çalışıyorum	20	29	-	
Haftada bir defa gidiyorum	19	27	-	
Ayda bir defa gidiyorum	4	6	9	22.5
Bazan giderim	-		16	40
Yılda bir defa giderim	-		4	10
Harman sonu giderim	-		2	5
Hiç gitmem	-		8	20
Cevapsız	-		1	2.5
TOPLAM	70	100	40	100

TABLO: 176- Kadınlarda, Sinema Tutumu

Düşünceler	Sayı	%
Sinemaya gitmekten hoşlanıyorum	14	35
Sinemaya gitmekten hoşlanmıyorum	14	35
Cevapsız	12	30
TOPLAM	40	100

TABLO: 179- Radyo Programı-Sinema Arzusu

Sinema arzusu	Arkası	Kadın	Tarla	Türkü	Haber	Köy	Hiç	Cev.	Toplam
	Yarın	Ev	Dön.			Pr.			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Sinemaya gitmekten hoşlanıyorum	57.1	71.4	-	-	100	-	41.6	16.6	45
Sinemaya gitmekten hoşlanmıyorum	21.4	14.2	100	100	-	-	41.6	33.4	30
Cevapsız	21.4	14.2	-	-	-	100	16.6	50	25
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 181- Erkeklerde Eğitim-Sinema İlişkisi

Sinema	Ok-Yaz. Dışarı.		İlkok. Orta Orta		Orta Lise Lise		Lise Öğ. Top.		Öğ. Top.	
	Yok	Bitir.	Mez.	Okul	Okul	Okul	Öğr. Mez.	Ok.	Ok.	Mez.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Sinemaya çok sık giderim	-	-	14.8	-	-	-	-	-	-	11.5
Arasına giderim	-	-	44.4	40	100	100	100	100	100	46
Hiç gitmem	100	100	22.2	60	-	-	-	-	-	28
Cevapsız	-	-	18.6	-	-	-	-	-	-	14.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırıran sayısı	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 183- Erkeklerde Dini Tutum Sinema

Sinema	Namazı		Namazı Ara-		Sadece Cuma		Toplam	
	Devamlı	Kıllıyor	Kıllıyor	ve Ramazan'da	Kıllıyor			
	%	%	%	%	%	%	%	%
Sinemaya sık sık giderim	11.1	10.7	12.5				11.5	
Sinemaya arasıra giderim	33.3	60.7	45.8				46	
Sinemaya hiç gitmem	50	17.9	16.7				28	
Cevapsız	5.6	10.7	25				14.5	
TOPLAM	100	100	100				100	
Cevaplandırıran sayısı	18	24	28				70	

TABLO: 185- Gençlerin Doğum Kontrolüne Karşı Tutumları

Düşünceler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
	Doğum kontrolünü beğeniyor ve tasvip ediyorum	13	54	2
Doğum kontrolünü beğenmiyor ve tasvip etmiyor	11	46	2	50
TOPLAM	24	100	4	100

Not: Doğum kontrolünü bilenler esas alınmıştır.

TABLO: 186- Doğum Kontrolünü Beğenmeme Sebepleri

Sebepler	E r k e k		K a d ı n	
	Sayı	%	Sayı	%
	Doğum kontrolü nüfusumuzu azaltır	5	45	-
Doğum kontrolü günahdır	5	45	1	50
Doğum kontrolü sıhhi yönden zararlıdır	1	10	-	
Cevapsız	-		1	50
TOPLAM	11	100	2	100

Not: Sadece beğenmeyenler esas alınmıştır.

TABLO: 191- Kadınlarda Eğitim-İsim Tutumları

İsim Tutumları	Okuma-yazması		İlkok. İlkokulu Ebe Okulu Mez.	
	Yok.	Ayrı. Bitirmiş	%	%
Türkân Şoray	27.3	50	60	100
Enver Sedat	-	-	-	-
Kerim Afşar	-	-	-	100
Semiğ Sancar	-	-	8	-
Ajda Pekkan	9.1	33.3	39	100
Kaddafi	-	-	4	-
Cüneyt Gökçer	-	-	-	100
Brejnev	-	-	-	-
Tarık Akan	-	-	8	100
Kemâl Bıyıkoğlu	-	-	4	100
Eşref Akıncı	-	-	-	-
Emel Sayın	-	-	17	100
Yaşar Özel	18.2	16.7	8	100
Tekin Arıburun	-	-	-	-
Necmettin Karaduman	-	-	-	100
Ahmet Kabaklı	-	-	-	-
Fahri Korutürk	-	16.7	-	100
İbrahim Hakkı	-	-	17	-
Nilüfer	-	-	8	100
Nezahat Bayram	36.4	50	65	100
Müzeyyen Senar	36.4	50	56	100
Muzaffer Akgün	18.2	50	60	100
Neşet Ertaş	18.2	66.6	60	100
Tanju Okan	9.1	16.7	39	100
Cevapsız	63.6	16.7	13	-
Cevaplandırılan sayısı	11	5	23	1

TABLO: 194- Kadınlarda Kıyafet Tutumları

Giyim Eşyaları	Sayı	%
Eşarp giyiyor	40	100
Manto giyiyor	1	2.5
Ehram giyiyor	39	97.5
Çarşaf	28	70
Atkı	21	52.5
Pantolon	30	75
Kısa etek	1	2.5
Uzun etek	36	90
Uzun elbise	34	85
İnce nylon çorap	3	7.5
Topuklu ayakkabı	28	70
Lâstik	32	80
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 197- Kadınlarda Kapanma Anlayışı

Düşünceler	Sayı	%
Hanımlar saçlarını ve yüzlerini her zaman örtmelidirler	28	70
Hanımlar saçlarını ve yüzlerini açabilirler	6	15
Hanımlar saçlarını ve yüzlerini açmalıdırlar	4	10
Cevapsız	2	5
TOPLAM	40	

TABLO: 198- Giyimde Etkilenme

Düşünceler	Sayı	%
Giyimimde babamannen tesir eder.	20	50
Giyimimde kocam tesir eder.	15	37.5
Giyimimde köyüm-çevrem tesir eder	9	22.5
Giyimimde din tesir eder	2	5
Giyimimde kayınvalidem tesir eder	2	5
Giyimimde beğenilmek duygusu tesir eder	1	2.5
Giyimimde kimse tesir etmez	1	2.5
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 199- Giyimde Özen

Tutum	Sayı	%
Elbisemi şehirde diktiriyorum	2	5
Elbisemi köyde kendimiz dikiyoruz	28	70
Elbisemi hazır alıyorum	19	47.5
Cevaplandırılan sayısı	40	

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir

Birden fazla cevap verenler, (2. 3.) şıkka ait.

TABLO: 201- Erkeklerde Kıyafet Tutumları(Saç ve Favori)

Tutumlar	Sayı	%
Saç ve favori uzatmak normaldir	34	19
Saç ve favori uzatmak iyidir	4	6
Saç ve favori uzatmak iyi değildir	29	41
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

TABLO: 203- Erkeklerde Kıyafet Tutumu

Tutumlar	Sayı	%
Elbisemin ütüsüne önem veririm	46	66
Elbisemin ütüsüne önem vermem	21	30
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

TABLO: 204- Erkeklerin Şehir Kadın Kıyafetine Tutumları

Tutumlar	Sayı	%
Şehir kadınlarının giyimleri normal	15	22
Şehir kadınlarının giyimleri iyidir	8	11
Şehir kadınlarının giyimleri fazla açıktır	45	64
Cevapsız	2	3
TOPLAM	70	100

TABLO: 205- Erkeklerin Kadın Kıyafetine Tutumları

Tutumlar	Sayı	%
Kadınlar ehram giymelidir	36	52
Kadınlar çarşaf giymelidir	9	13
Manto daha iyidir	22	31
Cevapsız	3	9
TOPLAM	70	100

TABLO: 206- Erkeklerin Şehir Giyimi İstekleri

Tutumlar	Sayı	%
Giyimle ilgili şehirdeki bütün yeni şeyleri almak isterim	36	52
Giyimle ilgili şehirdeki bütün yeni şeyleri almak istemem	31	44
Cevapsız	3	4
TOPLAM	70	100

TABLO: 210- Kadınlarda Yaş-Kıyafet Tutumu

Kıyafet Tutumu	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
Şehirdekiler gibi giyinmek isterim	60	15.4	16.7	32
Şehirdekiler gibi giyinmek istemem	40	76.9	83.3	60
Cevapsız	-	7.7	-	8
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	15	13	12	40

TABLO: 212- Kadınların Etkilendikleri Radyo Programı-Giymek İstedikleri

Giymek İstedikleri	Arkası Yarın	Kadın- Ev	Tarla- Dön.	Türkü	Haber	Köy Pr.	Hiç	Cevapsız
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ehram	50	71	100	100	-	100	100	84
Manto	57	57	-	-	-	100	42	33
Çarşaf	50	57	-	100	-	100	100	50
Pantolon	71	71	-	100	-	100	66	16
Lâstik	36	42	100	100	-	100	92	50
Çizme	36	28	-	-	-	-	17	-
Topuklu ayakkabı	93	71	100	100	100	100	75	16
İnce nylon çorap	50	28	-	-	-	-	33	-
Kısa etek	43	14	-	-	100	-	17	16
Uzun etek	78	86	100	100	-	100	100	84
Blüz	100	86	100	100	-	-	66	50
Takım Elbise	100	100	100	100	100	100	100	67
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6

Not: Birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 214-- Kadınların Etkilendiği Radyo Programı-Şehir

Giyimi Tutumu

Şehir Giyimi Tutum- ları	Arkası	Kadın	Tarla	Türkü	Haber	Köy	Hiç	Cev.	Toplam
	Yarın	Ev	Dön.			Pr.			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Şehir kızları gibi gi- yinmek isterim	50	28	-	-	100	-	17	16	33
Şehir kızları gibi gi- yinmek istemem	50	72	100	100	-	100	66	84	59
Cevapsız	-	-	-	-	-	-	17	-	8
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 215-- Kadınlarda Radyo Programı-Giyim Tutumu

Giyim Tutumu	Arkası	Kadın	Tarla	Türkü	Haber	Köy	Hiç	Cev.	Toplam
	Yarın	Ev	Dön.			Pr.			
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Anne ve ninemin genç- liğindeki giyimlerini giymek isterim	36	14	-	100	100	-	42	84	45
Şimdiki gençliğin gi- yimleri değişik olmalı	57	72	100	-	-	100	58	16	50
Cevapsız	7	14	-	-	-	-	-	-	5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	14	7	1	1	1	1	12	6	40

TABLO: 216-- Kadınlarda Şehre Gitme-Kıyafet Tutumları

İstedikleri giyim Eşyaları	Ayda	Bir	Yılda bir	Harman	Sonu	Bazan	Hiç	Cevapsız
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ehram	44	75	100	81	100	100		
Manto	66	50	-	37	38	-		
Çarşaf	44	75	50	69	87	100		
Pantolon	89	50	-	62	50	100		
Lâstik	44	75	100	62	63	-		
Çizme	66	-	-	-	12.5	100		
Topuklu ayakkabı	100	75	-	87	50	-		
İnce nylon çorap	44	50	-	31	12.5	-		
Uzun etek	100	100	100	75	87	100		
Kısa etek	-	-	-	44	-	100		
Bluz	78	75	-	75	87	100		
Takım elbise	100	100	-	100	100	100		
Cevaplandırılan sayısı	9	4	2	16	8	1		

Not: Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

TABLO: 217-- Kadınlarda Şehre Gitme-Örtünme Tutumları

Örtünme Tutumları	Ayda	Bir	Yılda Bir	Harman	Sonu	Bazan	Hiç	Cev.	Topl.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadınlar saç ve yüzle- rini örtmelidir	44	67	100	63	87.5	100	70		
" " yüzlerini aç- malıdır	33	-	-	19	-	-	15		
Başlarını ve yüzlerini açmalıdır	23	33	-	6	12.5	-	10		
Cevapsız	-	-	-	12	-	-	5		
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100		
Cevaplandırılan sayısı	9	4	2	16	8	1	48		

TABLO: 218- Erkeklerde Eğitim-Kıyafet Tutumu İlişkisi

Tutum	Ok-Yaz. Dışar.		İlkok/ Orta Orta Orta Lise Lise Öğ. Top.		Okul Okul Okul Öğ. Mez. Ok.					
	Yok	Bitir.	Mezunu	Okul Ay,	Okul Öğ.	Okul Mz.	Öğ.	Mez.	Ok.	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Saç-favori uzat-										
mak normal.	-	-	48.1	80	-	100	33.3	100	-	49
" " iyidir	-	-	5.6	20	-	-	-	-	-	6
" " iyi değil.	100	100	40.7	-	100	-	66.7	-	100	40
Cevapsız	-	-	5.6	-	-	-	-	-	-	5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan s.	1	1	54	5	2	1	3	2	1	70

TABLO: 220- Erkeklerde Meslek-Kıyafet Tutumları

Kıyafet tutumları	Çiftçi Sıvacı Amele Şoför Öğrenci Demirci-Müte. Top		Boyacı Muav. Öğret.		Satıcı-Tesi.			
	%	%	%	%	%	%	%	%
Saç ve favori uzat-								
mak normaldir	44.8	80	50	36.4	-	100	49	
" " iyidir	6.9	-	-	18.2	-	-	6	
" " iyi değildir	44.8	20	30	45.5	100	-	40	
Cevapsız	3.4	-	20	-	-	-	5	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan say.	29	10	10	11	6	4	70	

TABLO: 221- Erkeklerde Meslek-Kadın Giyimi

Kadın Giyimi	Çiftçi Sıvacı Amele Şoför Öğrenci Demirci Toplam		Boyacı Muav. Öğretm. ve Diğ.					
	%	%	%	%	%	%	%	%
Şehir kadınlarının								
giyimleri normal	24.1	20	10	27.3	16.7	25	20	
" " iyidir	13.8	10	20	9.1	-	-	11	
" " fazla açık	62.1	70	50	63.6	83.3	75	66	
Cevapsız	-	-	20	-	-	-	3	
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	
Cevaplandırılan sayı.	29	10	10	11	6	4	70	

TABLO: 222- Erkeklerde Dini Tutum-Kadın Giyimi

Kadın Giyimi Tutumu	Namazını Arasında Sadece Cuma Toplam		Devamlı Kılıyor ve Ramazanda Kılıyor					
	%	%	%	%	%	%	%	%
Kadınlar ehram giymelidir	66.7	39.3	54.2	51				
Kadınlar çarşaf giymelidir	11.1	10.7	16.7	13				
Manto daha iyidir	22.2	46.4	20.8	32				
Cevapsız	-	3.6	8.3	4				
TOPLAM	100	100	100	100				
Cevaplandırılan sayısı	18	24	28	70				

TABLO: 223- Erkeklerde Dini Tutum-Şehir Kadın Giyimi

Şehir Kadın giyimi Tutumu	Namazını Arasına Sadece Cuma			Toplam
	Devamlı Kılıyor	Kılıyor	ve Ramazanda Kılıyor	
Şehirli kadınların giyimi normaldir	16.7	32.1	12.5	21
Şehirli kadınların giyimi iyidir	11.1	7.1	16.7	11
Şehirli kadınların giyimi fazla açıktır	72.2	60.7	62.5	65
Cevapsız	-	-	8.3	3
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	18	24	28	70

TABLO: 225- Kadınlarda Şehre Gitme-Şehir Arzusu

Şehir Arzusu	Ayda Bir Yılda Harman Bazan Hiç Cevap						Toplam
	Bir		Sonu		Cevap		
	%	%	%	%	%	%	
Şehirde yaşamak isterim	100	100	50	62.5	50	100	72.5
" " istemem	-	-	50	37.5	37.5	-	25
Cevapsız	-	-	-	-	12.5	-	2.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	9	4	2	16	8	1	40

TABLO: 226- Erkeklerde Meslek-Şehir Özlemi

Şehir Özlemi	Çiftçi Sıvacı		Amele Şoför		Öğrenci Demirci		Toplam
	Boyacı		Muav.		Öğretm. ve diğ.		
	%	%	%	%	%	%	
Şehirde yaşamak istiyorum	55.2	80	70	54.5	50	100	63
" " istemem	34.5	20	10	36.4	50	-	28
Cevapsız	10.3	-	20	9.1	-	-	9
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	29	10	10	11	6	4	70

TABLO: 227- Erkeklerde Gelir-Şehir Arzusu

Şehir Arzusu	0-5.000	5.001-	10.001-	15.001-	20.001-	25.000	Cev.	Top.
		10.000	15.000	20.000	25.000	ve faz.		
	%	%	%	%	%	%	%	%
Şehirde yaşamayı isterim	100	62.5	83.3	-	-	100	50	64.8
" " istemem	-	25	16.7	-	100	-	47.2	32.8
Cevapsız	-	12.5	-	-	-	-	2.8	4.2
TOPLAM	100	100	100	-	100	100	100	100
Cevaplandırılan s.	3	16	6	-	1	8	36	70

TABLO: 228- Kadınlarda, Şehir Hayatı Düşüncesi

Düşünceler	Sayı	%
Bizim hayatımız şehir kadınlarının hayatından iyi	25	62.5
Onların hayatı daha iyi	15	37.5
TOPLAM	40	100

TABLO: 230- Erkeklerde İçki İçme Sebepleri

Sebepler	Sayı	%
Arkadaşların etkisi ile	10	14.5
Sevgili, aşk için	4	6
Morâl bozukluğundan	2	3
Düğünlerde	2	3
Eğlence için	1	1.5
Gurbetlikten	1	1.5
Gençliğin etkisi ile	1	1.5
Hikâyesi uzundur	1	1.5
Cevapsız	48	68.5
TOPLAM	70	100

Not: Hiç içki içmeyen (33) kişidir.

TABLO: 231- Erkeklerin İçki İçmeye Karşı Yargısı

Tutumlar	Sayı	%
İçki içmeyi iyi ve normal buluyorum	11	16
İçki içmeyi normal bulmuyorum	51	73
Cevapsız	8	11
TOPLAM	70	100

TABLO: 232- Erkeklerde Yaş-İçki İlişkisi

İçki İlişkisi	15-17	18-21	22-25	Toplam
	%	%	%	%
İçki içerim	-	8.3	-	3
Bazan içerim	5.6	30	22.7	21
Düğünlerde içerim	11.1	33.3	18.2	23
Hiç içmem	66.7	33.3	50	47
Cevapsız	16.7	-	9	6
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	18	30	22	70

TABLO: 235- Erkeklerde Gelir-İçki İlişkisi

Tutumlar	0-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	20001-25000	25000 ve fazlası	Cevap	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%
İçki içerim	-	-	-	-	-	12.5	-	1.5
Bazan "	-	31.3	16.7	-	-	25	19	21
Düğünlerde	-	25	50	-	100	37.5	17	24
Hiç içmem	67	37.4	16.7	-	-	25	64	49
Cevapsız	33	6.3	16.7	-	-	-	-	4.5
TOPLAM	100	100	100	-	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	3	16	6	-	1	8	36	70

TABLO: 236- Erkeklerde Namaz-İçki İlişkisi

Tutum	Namazı Devamlı	Arasıra	Sadece Cuma ve	Toplam
	Kılar	Kılar	ve Ramazanda	
	%	%	Kılar	%
İçki içerim	-	-	3.6	1.5
Bazan "	16.7	33.3	14.3	21
Düğünlerde içerim	11.1	33.3	25	24
Hiç içmem	72.2	33.3	46.4	49
Cevapsız	-	-	10.7	4.5
TOPLAM	100	100	100	100
Cevaplandırılan sayısı	18	24	28	70

TABLO: 238- Erkeklerde Meslek-Sigara İçme İlişkisi

Sigara Tutumu	Çiftçi	Sıvacı	Amele	Şoför	Öğrenci	Demirci	Toplam
	Boyacı			Muav.	Öğretm.	Müteah.	
	%	%	%	%	%	Satıcı	%
						Tesisat.	%
Devamlı si-							
gara içiyö-							
rum	37.9	60	40	63.6	-	50	47
" içmiyö-	62.1	30	50	36.4	83.3	50	48.5
rum							
Cevapsız	-	10	10	-	16.7	-	4.5
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100
Cevaplandırılan							
Sayısı	39	10	10	11	6	4	70

Handwritten signature or mark.

K Ö Y G E N Ç L İ Ğ İ A R A Ş T I R M A S I

ANKET SORU KAĞIDI

(BÜYÜKKEÇEN KÖYÜ GENÇLERİ-ERKEKLER)

1. Kaç Yaşındasınız ?

15-17 :

18-21 :

22-25 :

4. E Ğ İ T İ M

2. Mezun Olduğunuz Okul

a. Okumam-yazmam yok : / /

b. Okuma-Yazmayı Dışarıda Öğrendim: / /

c. İlkokuldan Ayrıldım : / /

d. İlkokul Mezunuyum : / /

e. Ortaokuldan Ayrıldım : / /

f. Ortaokul Talebesiyim : / /

g. Ortaokul Mezunuyum : / /

h. Lise Talebesiyim : / /

i. Liseden Ayrıldım : / /

j. Lise Mezunuyum : / /

k. Yüksek Okulda okuyorum : / /

l. Yüksek Okul Mezunuyum : / /

m. Başka :

3. İlkokuldan Sonra Okumanızda En Önemli Sebep Nedir?

.....

.....

4. İlkokuldan sonra Okula Gitmemenizde Şu Sebeplerden Hangisi Vardır?

a. Ailem Okutmak İstemedi : / /

b. Maddi Durumumuk imkân vermedi : / /

c. Okumayı Ben İstemedim : / /

d. Başka :

5. Okusaydınız Ne Olmak İsterdiniz?

.....

E V L İ L İ K

6. Medeni Durumunuz

a. Evliyim : / / b. Nişanlıyım : / / Bekârım : / /

7. Evli iseniz; kaç yıldır evlisiniz?

.....

8. Kaç Çocuğunuz Var ?

/ / Çocuğum var

9. Kaç Çocuğunuzun Olmasını İstersiniz?

Erkek : / / Kız : / /

10. Evli değilseniz; neden evlenmediniz?

.....

11. Evlenmeyi istiyorsanız; sebebi nedir?

.....

12. Hiç tanımadığınız kızla evlendirmek isteyen anne-babanızın sözünü tutarmısınız?

Evet : / / Hayır : / /

13. İstemediğiniz biri ile sizi evlendirmek isteyen büyüklerinizin sözünü tutarmısınız?

Evet : / / Hayır : / /

14. Sizce, evlenmeden önce eş seçiminde şu tutumlardan hangisi tercih edilmeli?

- a. Gençler karışmamalı, büyüklerinin dediğini yapmalı : / /
b. Evlenecek kız ve erkek birbirini görmeli ve konuşmalı : / /
c. Genç kiminle evlenmek istiyorsa büyükler onun dediğini yapmalı : / /

15. Evlenmeden önce (Bekârsanız şimdi) evlilikle ilgili bilginiz oldu mu?

Evet : / / Hayır : / /

16. Evlilikle İlgili Bilgileri Nereden Öğrendiniz?

- a. Ailedeki Büyükler Öğretti : / /
b. Arkadaşlarımla konuşmalarımдан öğrendim : / /
c. Kitap, dergi, gazete okuyarak öğrendim : / /
d. Sinemaya giderek öğrendim : / /
e. Köy imamından öğrendim : / /
f. Radyo yayınlarından öğrendim : / /
g. Öğretmenden : / /
h. Başka :

17. Şehirde yaşasanız kız arkadaşınız olmasını istermiydiniz?

Evet : / / Hayır : / /

18. Köyde kız arkadaşınız olmasını istermisiniz?

Evet : / / Hayır : / /

19. Size göre bekar kız ve erkeğin arkadaşlık yapması uygun olur mu?

Evet : / / Hayır : / /

20. Uygun görmüyorsanız sebebi nedir?

.....

21. Şehirli kızla mı köyden bir kızla mı evlenmek istersiniz?

Şehirli kızla : / / Köyden bir kızla : / /

22. Şehirde yaşasanız hangisi ile evlenmek isterdiniz?

Şehirli kızla : / / Köyden bir kızla : / /

23. Bunu tercih etmenizin sebebi nedir?

.....

24. Size göre erkekler hanımlarını döğebilirler mi?

Evet : / / Hayır : / /

25. Kadınlarla ilgili aşağıdaki düşüncelerden hangisine katılırsınız?

a. Kadınlar hiçbir zaman kocasına karşı gelmemeli : / /

b. Kızların ilkokuldan sonra okuması iyidir : / /

c. Kadınların düşüncelerine de önem vermek gerekir : / /

AİLE:

26. Ailenizle (Anne-Baba-Büyükler) her hususta anlaşıyormusunuz?

Evet : / / Hayır : / /

27. Evde aileniz ile ilgili her çeşit kararda sizin fikriniz sorulur mu?

Evet : / / Hayır : / /

28. Ailenizle hertürlü konuyu tartışırmısınız?

Evet : / / Hayır : / /

29. Ailinizle anlaşamadığınız konulardan bazılarını yazarmısınız?

.....

.....

29. Evliyseniz, kendi ailenizle beraber mi, yoksa eşinizle ayrı evde mi oturuyorsunuz?

Beraberim: / / Ayrıyım : / /

31. Size göre yeni evlenen çiftler anna-babalarıyla beraber mi oturmalı, yoksa yeni evmi kurmalılar?

- a. Ayrı ev kurmalılar : / //
- b. Anne - babadan ayrılınmaz : / /
- c. Evde gelin-kaynana geçimsizliği olursa ayrılmalı : / /
- d. Anlaşmazlık olsa da ayrılmamalı, eşinden ayrılmalı : / /

BOŞZAMAN:

32. Boşzamanlarınızda ne yaparsınız?

.....

33. Arzuunuza kalsa bütün gün ne yapmayı istersiniz?

.....

SOSYAL YAPI:

34. Mesleğiniz nedir? :

35. Ençok sevdiğiniz mesleği yazarmısınız? :

36. Şindiki mesleğiniz üzerine nerede çalışıyorsunuz?

.....

37. Çiftçilik dışındaki mesleğinizi hangi mevsimde yürütüyorsunuz?

- a. Sadece yazın : / /
- b. Her zaman : / /
- c. Çiftçilikten artakalan bütün zamanlar : / /

38. Yıllık şahsi geliriniz ne kadardır?(Ailenizden ayrılırsanız veya çiftçilik dışında bir işte çalışıyorsanız)

.....

39. Ailenizin yıllık gelir durumu nasıldır?(Köyün genel durumuna göre):

- Yüksek : / / Orta : / /
- Düşük : / / Çok düşük : / /

DİN:

40. Namaz kılıyormusunuz?

- a. Devamlı kılıyorum : / /
- b. Ara-sıra kılarım : / /
- c. Sadece cuma ve Ramazanda kılarım : / /
- d. Hiç kılmıyorum : / /

41. Namaz kılamadığınız için üzülüyormusunuz?

- a. Kılamadığım için üzüntü duyuyorum, üzerinde düşünüyorum : / /
- b. Kılmamak beni hiç etkilemiyor, üzerinde düşünmüyorum : / /

42. Oruç tutarmısınız?

Evet : / / Hayır : / /

43. Kur'an okumasını biliyormusunuz?

Evet : / / Hayır : / /

44. Kendinizi dine çok bağlı birisi sayıyor musunuz?

a. Evet : / /

b. Dine bağlılığım az zannediyorum : / /

c. Dine bağlı birisi değilim : / /

45. Temel İidîni bilgileri nereden aldınız?

a. Anne-babam ve büyüklerimden : / /

b. Okuduğum kitaplardan : / /

c. Medresede köy imamından : / /

d. Öğretmenden : / /

e. Arkadaşlarımdan : / /

46. Çevre şartlarının ibadetlerinizi yapma durumuna etkisi olur mu?

a. Her yerde ve her şartta ibadetimi yaparım : / /

b. Büyük şehirlere gittiğimde ibadetim aksar : / /

c. Köyde kaldığım sürece ibadetimi daha çok yapma mecburiyeti duyarım : / /

d. Evlenince eşimin durumu ibadetimi etkiler : / /

KITLİ ARAÇLARI-HABERLEŞME:

47. Radyo dinlermisiniz?

a. Çok dinlerim, dinlemeye düşkünüm : / /

b. Az dinlerim : / /

c. Sevdiğim programları hiç kaçırmam : / /

d. Hiç dinlemem : / /

48. Radyodaki şu programlardan hangilerini en çok dinlersiniz?

Haberler : / / Arkası yarın, radyo tiyatrosu : / /

Türküler : / / Açık oturumlar : / /

Şarkılar : / / Tarla dönüşü, ocak başı : / /

Batı müziği : / / Köy programları : / /

Aranjman : / / Kadın ve ev programları : / /

Çocuk Programı : / / Spor yayınları : / /

49. Bunlardan hangileri sizin düşüncenizi, yaşayışınızı, bilgi edinmenizi etkiliy

.....

50. Gazete okuyormusunuz?

- a. Hergün okuyorum : / /
b. Şehre gittiğimde alıp okurum : / /
c. Rastgele, elime geçerse okurum : / /
d. Hiç okumuyorum : / /

51. Gazete okumaya içten istek duyduğunuz olur mu?

- Evet : / / Hayır: / /

52. Hangi gazeteyi okuyorsunuz veya okumak istersiniz?

.....

53. Niçin bu gazeteyi okuyorsunuz veya okumak istiyorsunuz?

- a. Siyasi görüşüme uyduğu için
b. Sinema, moda, kadın, magazin haberi ve resmi çok olduğu için : / /
c. Tarafsız olduğu için : / /
d. Çok hikaye ve pehlivan tefrikası olduğu için : / /
e. Alışkanlıktan : / /
f. Spor haberini çok verdiği için : / /
g. Dini yazı çok olduğu için : / /
h. Tarif ve tayin edemeyeceğim bir sebeple : / /

54. Gazetede en çok nereleri okursunuz?

- a. Haberleri : / / e. Moda, sinema, kadın haber ve resimleri : / /
b. Siyasi yazı v haber: / / f. Spor haberleri : / /
c. Roman, tefrika : / / g. Bulmaca, eğlence, karikatür : / /
d. Dini yazılar : / /

55. Gazetelerden en çok beğendiğiniz bir yazar söylediniz mi?

.....

56. Kitap okurmusunuz?

- a. Çok okurum, severim : / /
b. Bazan, elime geçerse okurum : / /
c. Hiç okumam : / /
d. İsterim, fakat temin edemiyorum : / /

57. Hangi çeşit kitap okuyorsunuz veya okumak istiyorsunuz?

- a. Halk hikayeleri : / / e. Foto roman : / /
b. Eski aşk hikayeleri : / / f. Kültürel kitaplar : / /
c. Kahramanlık hikayeleri: / / g. Siyasi kitaplar : / /
d. Dini kitaplar : / / h. Tommiks, Teksas, cinayet romanları: / /

58. Okuduğunuz kitabı nereden temin edersiniz?

.....

59. Niçin kitap okuyorsunuz veya okumak istiyorsunuz?

.....

60. Okuduğunuz kitaplardan birkaç tanesinin isimlerini yazarmısınız?

.....

61. Şu ana kadar okuduğunuz kitaplardan edindiğiniz fayda nedir?

- a. Kendime güvenim artıyor : / /
b. Okuma Şevkim gelişiyor : / /
c. Bilgimin arttığını sanlıyorum : / /
d. Vakit dolduruyorum : / /

62. Şehre gidiyor musunuz?

- a. Hergün gidiyorum : / /
b. Haftada 2-3 defa gidiyorum : / /
c. Zaten Şehirde çalışıyorum : / /
d. Haftada bir defa giderim : / /
e. Ayda bir defa giderim : / /
f. Hiç gitmem : / /

63. Niçin Şehre gidersiniz?

- a. Okul için : / / d. Kahvede kağıt oynamak için : / /
b. İŞ olsun diye : / / e. İŞim icabı : / /
c. Sinemaya gitmek için : / / f. Başka sebeplerle : / /

64. Sinemaya gidermisiniz?

- a. Çok sık giderim: / / b. Ara-sıra giderim : / / c. Gitmem: / /

65. Sinema size ne veriyor?

- a. Cinsî ihtiyaçlarımla ilgili buluyorum : / /
b. Bilgimi-görgümü artırđyorum : / /
c. Değişiklik olsun diye gidiyorum : / /

SİYASET:

66. Siyasetle ilgileniyor musunuz?

- Evet : / / Hayır : / /

67. En yakın çevrenizde siyasete büyük ilgi var mı?

- Evet : / / Hayır : / /

68. Siyasete ilgi duyuyorsanız bunun sebebi nedir?

- a. Aile ve akrabalarımın tesiri ele : / /
b. Arkadaşlarımın tesiri ele : / /
c. Siyasî mevki ve îtibar edinmek için : / /
d. Siyasetle ilgilenmekten zevk alıyorum : / /
e. Ülkemin geleceğini düşündüğüm için : / /

69. Bir parti tutuyormusunuz? Evet : / / Hayır : / /

70. Evet diyorsanız bu siyasi partiyi tutmanızın sebebi nedir?

- a. Dîni ve millî değerlere bağlı olduğu için : / /
b. Köy ve köylünün meselelerine önem verdiği için : / /
c. Ülkemizin kalkınmasına inandırıcı çözüm şekli vaadettiği için : / /
d. Cumhuriyetimizin temel ilkelerini ve Atatürkçülüğü içtenlikle benimsediği için : / /

71. Babanızla aynı partiyi mi tutuyorsunuz?

Evet : / / Hayır : / /

72. Bir siyasi partiyi hangi şekillerde desteklersiniz?

- a. Sadece rey vererek : / /
b. Köyde propoğandasını yaparım : / /
c. Şehirde propoğandasına katılırım : / /
d. Bizzat partiye kayıtlıyım : / /
e. Parti toplantı ve mitingine katılırım : / /

73. Türkiye`de seçimlerin ve seçim sonuçlarının sizce idarede tesiri nasıldır?

- a. Halkın reyi Türkiye`nin kaderini tayin eder : / /
b. Halkın reyinin pek bir önemi yoktur : / /
c. Halkın reyinin az bir önemi vardır : / /

74. Halkın reyinin tesirini önemli görmüyorsanız bunun sebebi nedir?

- a. Türkiye`de demokrasi yeterince yerleşmemiştir : / /
b. Türkiye`de aydınlar halkı küçük görmektedir : / /
c. Halkımız cahildir : / /

75. Türkiye`de iyi işleyen bir siyasi mekanizma için şunlardan hangisini düşünürsünüz?

- a. Gençlik siyasetle uğraşmaktan vazgeçmelidir : / /
b. Siyasi partiler dostça ilişkiler içinde olmalıdırlar : / /
c. Siyasi parti sayısı azaltılmalıdır : / /
d. Benzer partiler cepheleşmelidir : / /
e. Ordunun siyasete karışmaması lazımdır : / /
f. Bazı kararlar verilirken halkoyuna başvurulmalıdır : / /

HASTALIK:

76. Bugüne kadar hangi hastalıkları atlattınız?

.....

77. Şimdi bir hastalığınız var mı, varsa yazın?

.....

78. Hasta olduğunuzda ne ile tedavi oldunuz?

.....

79. Hiç şehre doktora gittiniz mi, kaç defa?

Gittim defa. Gitmedim : / /

80. Size göre hasta olunca nerede, nasıl tedavi olmalı?

Doktora gitmeli : / / Köyde alışılmış usüllerle : / /

YENİLİK:

81. Aşağıdaki giyimlerden hangilerini giyiyorsunuz?

Şapka : / / Sarık : / /
Kravat : / / Ayakkabı : / /
Şalvar : / / Lastik : / /
Pantolon : / / Pardüsü : / /

82. Size göre saç ve favori uzatmak normal ve iyi midir?

Normaldir : / / İyidir : / / İyi değildir : / /

83. Normâlse, iyiyse veya iyi değilse sebebi nedir?

.....

84. Elbisenizin ütüsüne önem verirmisiniz?

Evet : / / Hayır : / /

85. Şehir kadınlarının giyimlerini nasıl buluyor sunuz?

Normâl : / / İyidir : / / Fazla açık : / /

86. Size göre kadınlar ehram giymelidirler?

Giymelidirler: / / Çarşaf Giymelidirler: / / Manto daha iyidir : / /

87. Giyimle, kıyafetle ilgili şehirdeki bütün yenilikleri almak ister misiniz?

Evet : / / Hayır : / /

88. Şehirde yaşamayı daha mı çok isterdiniz?

Evet : / / Hayır : / /

89. Hiç içki içtiniz mi?

a. İçerim : / / Düğünlerde içerim : / /
b. Bazı içerim: / / Hiç içmem : / /

89. İçki içmeyi iyi ve normâl buluyor musunuz? Evet : / / Hayır : / /

90. İçki içmenizi kim veya ne etkiledi? :
91. Devamlı sigara içiyor musunuz? Evet : / / Hayır : / /

AKTUALİTE:

92. Doğum kontrolü (Nüfus plânlaması) nedir?
- a. Kadınların hap yutarak çok çocuk olmasını önlemeleridir : / /
- b. Çocuk aldirtmaktır (Kürtaj) : / /
- c. Daha sıhhatli doğum yapılmasıdır : / /

93. Doğum kontrolünü beğeniyor ve tasvip ediyor musunuz?
- Evet : / / Hayır : / /

94. Beğenmiyorsanız sebepleri nelerdir?
- a. Nüfusumuzun azalmasına sebep olur : / /
- b. Günahdır : / /
- c. Sıhhi yönden zararlıdır :

95. Üniversitelerdeki talebeler neden kavga ediyorlar?
.....

96. Siz bu kavgaları, üniversite gençliğinin gidişini iyi buluyor musunuz?
- Evet : / / Hayır : / /

97. Aşağıdaki isimlerin karşısına kim olduklarını yazar mısınız?

Enver Sedat :

Türkan Şoray :

Semih Sancar :

Tarık Akan :

Kemal Güven :

Cüneyt Gökçer :

Tekin Arıburun :

Eşref Akıncı :

Kerim Afşar :

Alen Delon :

Necmeddin Karaduman :

Yaşar Üzel :

Brejnev :

Emel Sayın :

Kaddafi :

Ahmet Kabaklı :

Ajda Pekkan :

Yaşar Kemal :

Tanju Okan :

Abdi İpekçi :

Kemal Bıyıkoğlu :

Ali Kemal :

Cemil :

K Ö Y G E N Ç L İ Ğ İ A R A Ş T I R M A S I

ANKET SORU KAĞIDI

(BÜYÜKGEÇİT KÖYÜ GENÇLERİ -KIZLAR)

1. Kaç yaşındasınız?

15 - 17 : / /
18 - 21 : / /
22 - 25 : / /

EĞİTİM:

2. Okuyup-yazmanız var mı?

Evet : / / Hayır : / /

3. Hangi okuldan mezunsunuz?

a. İlkokuldan ayrıldım : / /
b. İlkokulu bitirdim : / /
c. Ortaokuldan ayrıldım : / /
d. Ortaokulda okuyorum : / /
e. Ortaokul mezunuyum : / /

4. Aileniz sizi okutmak istedi de siz mi okumadınız?

Evet : / / Hayır : / /

5. Ailenizin maddi durumu iyi olmadığı için mi okumadınız?

Evet : / / Hayır : / /

6. Okumayı çok arzu ediyor muydunuz?

Evet : / / Hayır : / /

7. Neden arzu ediyor veya etmiyordunuz?

.....

8. Okusaydınız ne olmak isterdiniz?

.....

EVLİLİK:

9. Medenî durumunuz?

Evliyim : / / Nişanlıyım : / / Bekarım : / /

10. Evleneli kaç yıl oldu? :

11. Kaç çocuğunuz var ? :

12. Kaç çocuğunuz olmasını istersiniz?

Kız Erkek

13. Evliyseniz, eşinizi tanıyarak, görerek, bilerek mi evlendiniz?

Evet : / / Hayır : / /

14. Evlenmeden önce kız ve oğlan görüşüp tanışmalı mı?

Evet : / / Hayır : / /

15. Anne-babanın istediği ile kızlar evlenmek zorunda olmalı mı?

Evet : / / Hayır : / /

16. Bekarsanız evleneceğiniz kişiyi kendiniz mi seçmek istersiniz?

a. Çevre ayıplamasa ben seçmek isterim : / /

b. Ben istemedikçe zaten ailem vermez : / /

c. Ben seçsem de ailem kendi istediğini yapar : / /

d. İnsan kendi istemediği ile evlenmemelidir : / /

17. Evlenmeden önce evlilikle ilgili bilgi edindiniz mi?

Evet : / / Hayır : / /

18. Bu bilgileri nereden edindiniz?

a. Aile büyüklerimden (Anne-baba, abla, yenge v.s.) : / /

b. Arkadaşlarımla konuşmalarımdan : / /

c. Kitap okuyarak : / /

d. Radyo ve sinemadan : / /

e. Öğretmenden : / /

19. Size göre, erkeklerin hanımlarını döğmeleri uygun olur mu?

Evet : / / Hayır : / /

20. Hanım erkeğin her istediğini yapmalı mıdır?

a. Yapmalıdır : / /

b. Bazı hususlarda itiraz edebilirler : / /

c. Her hususta müşterek konuşarak karar almalıdırlar : / /

21. Kaç yaşına kadar erkek çocuklarla beraber oynadınız?

.....

22. Köydeki gençler sizinle mi yoksa şehir kızları ile mi evlenmek istiyorlar?

Bizimle : / / Şehir kızları ile : / /

23. Size göre köyden bir gençle mi şehirden birisi ile mi evlenmek iyidir?

Köyden biri ile : / / Şehirden biri ile : / /

24. Size göre kızlar kaç yaşında evlenmelidir? :

AİLE:

25. Ailenizle ilgili kararlarda sizin fikrinizi sorarlar mı?

Evet : / / Hayır : / /

26. Ailenizle anlaşamadığınız hususlar varsa yazar mısınız?

.....

27. Evliyseniz eşinizin anne-babası ile mi oturuyorsunuz?

Evet : / / Hayır : / /

28. Ayrı oturuyorsanız ayrılmanızın başlıca sebebi nedir?

.....

29. Size göre,yeni evlenenler anne-baba ile mi oturmalı yeni ev mi kurmalılar?
Birlikte oturmalılar : / / Ayrı ev kurmalılar : / /

BOŞZAMAN:

30. Arzunuza kalsa günlerinizde en çok ne yapmayı istersiniz?
.....

DİN:

31. Namaz kılıyor musunuz?

- a. Kılmıyorum : / /
b. Sadece Ramazan`da kılıyorum : / /
c. Devamlı kılıyorum : / /
d. Evlendikten sonra kılmaya başladım : / /
e. Evlenince eşim isterse kılarım : / /

32. Orucunuzu tutuyor musunuz? : Evet : / / Hayır : / /

33. Kur`an okumasını bilirmisiniz? : Evet : / / Hayır : / /

34. Kendinizi dine çok bağlı birisi sayıyor musunuz?

- a. Evet : / /
b. Kendimi dine az bağlı birisi sayıyorum : / /
c. Dine hiç bağlılığım yok : / /

35. Dîni bilgileri nereden öğrendiniz?

- a. Anne-baba,büyüklerim öğretti : / /
b. Medresede köy imamından öğrendim : / /
c. Okulda öğretmenden öğrendim : / /
d. Okuduğum kitaplardan öğrendim : / /
e. Eşim öğretti : / /
f. Arkadaşlarımla konuşmalarımdan öğrendim : / /

KİTLE ARAÇLARI-HABERLEŞME:

36. Radyo dinlermisiniz?

- a. Çok dinlerim,dinlemeye düşkünüm : / /
b. Az dinlerim : / /
c. Sevdiğim programları hiç kaçırmam : / /
d. Hiç dinlemem : / /

37. Radyoda şu programlardan hangilerini en çok dinlersiniz?

Haberler	: / /	Arkası yarın,radyo tiyatrosu	: / /
Türküler	: / /	Kadın, ev,yemek programı	: / /
Şarkılar	: / /	Açık oturumlar,sohbetler	: / /
Batı müziği	: / /	Tarla dönüşü,ocak başı	: / /
Aranjman	: / /	Köy programları	: / /
Çocuk programı	: / /		

38. Bunlardan hangileri düşüncenize, yaşayışınıza, bilgi edinmenize tesir ediyor?
.....
39. Ençok sevdiğiniz radyo şarkıcısı veya türkücüsü kimdir?
.....
40. Gazete okur musunuz?
a. Okumam : / / b. Eve gelirse okurum : / / c. Dvamlı okurum : / /
41. Hangi gazeteyi okursunuz veya okumak istersiniz? :
42. Gazetelerde ençok hangi konuları okumak istersiniz?
a. Zabıta, cinayet haberlerini : / /
b. Siyasi haber ve yazıları : / /
c. Resimli romanları : / /
d. Moda, sinema, kadın haberi : / /
e. Dîni hikaye ve yazıları : / /
43. Kitap okur musunuz?
a. Çok okurum, severim : / /
b. Bazan, elime geçtiği zaman okurum : / /
c. Kitap okumama büyüklerim izin vermez : / /
d. Hiç okumam : / /
44. Hangi çeşit kitap okursunuz veya okumak istersiniz?
a. Eski aşk ve kahramanlık hikayeliri : / /
b. Aşk romanları : / /
c. Dîni kitaplar : / /
d. Foto roman : / /
e. Kültürel konularda : / /
45. Okuduğunuz kitaplardan birkaçının isimlerini yazar mısınız?
.....
46. Okuduğunuz kitapları nereden temin edersiniz? :
47. Niçin kitap okursunuz veya okumak istersiniz?
.....
48. Şehre gidiyor musunuz?
a. Her hafta giderim : / /
b. Ayda bir giderim : / /
c. Yılda bir giderim : / /
d. Harman sonu giderim : / /
e. Bazan giderim : / /
f. Hiç gitmem : / /
49. Şehre ne için gidersiniz?
a. Gezmek, akraba ziyaret etmek için : / /
b. Çeyiz almak için : / /
c. Alış - veriş yapmak için : / /
d. Babam, büyüğüm götürdüğü için : / /

50. Sinemaya gittiğiniz oldu mu?
a. Hiç gitmedim : / /
b. Bazı giderim götürün olursa : / /
c. Birkaç defa gittim : / /
d. Gitmek isterim ya imkanım yok : / /
51. Sinemaya gitmekten hoşlanıyor musunuz? : Evet : / / Hayır : / /

SIYASET:

52. Siyasetle, parti ile ilgilenir misiniz?
Az ilgilenirim : / / Çok : / / Hiç ilgilenmem : / /
53. Yakın akrabanız siyasetle çok ilgilenir mi?
Evet : / / Hayır : / /
54. Siyasete ilgi duyuyorsanız bunun sebebi nedir?
a. Anne, babamın, eşimin, akrabamın tesiri ile : / /
b. Memleketimin geleceğini düşündüğüm için : / /
55. Bir parti tutuyor musunuz? : Evet : / / Hayır : / /
56. Neden o partiyi tutuyorsunuz?
a. Dini ve millî değerlere sahip çıktığı için : / /
b. Köy ve köylü meselelerine önem verdiği için : / /
c. Ekonomik kalkınmamızı sağlayacağına inandığım için : / /
d. Babam, eşim, akrabam onu tuttuğu için : / /
57. O partiyi hangi şekillerde desteklersiniz?
a. Sadece reyimi veririm, reyim olsa : / /
b. Elimden gelirse başkalarına propoğanda yaparım : / /
58. Oy vermenizde başkasının mı tesiri oluyor, kendiniz mi karar veriyorsunuz?
a. Bir başkasının tesiri ile : / /
b. Kendiliğimden : / /
59. Babanızla aynı partiyi mi tutuyorsunuz?
Evet : / / Hayır : / /
60. Evliyseniz eşinizle aynı partiyi mi tutuyorsunuz?
Evet : / / Hayır : / /

HASTALIK:

61. Bugüne kadar hangi hastalıkları atlattınız?
.....
62. Şimdi bir hastalığınız var mı, varsa yazın?
..... Yok : / /
63. Hasta olduğunuzda ne ile tedavi oldunuz?
.....

64. Size göre, hasta olunca doktora mı gitmeli, köydeki usullerle mi tedavi olma
a. Doktora gitmeli : / / b. Köydeki usullerle olmalı : / /

YENİLİK:

65. Aşağıdaki giyim eşyalarından hangilerini giydiniz veya giyiyorsunuz?

Eşarp	: / /	Kısa etek	: / /
Manto	: / /	Uzun etek	: / /
Ehram	: / /	Uzun elbise	: / /
Çarşaf	: / /	İnce naylon çorap	: / /
Atkı	: / /	Topuklu ayakkabı	: / /
Pantolon	: / /	Lastik	: / /

66. Aşağıdaki giyim eşyalarından hangilerini giymek istersiniz?

Ehram	: / /	Topuklu ayakkabı	: / /
Manto	: / /	İnce naylon çorap	: / /
Çarşaf	: / /	Uzun etek	: / /
Pantolon	: / /	Kısa etek	: / /
Lastik	: / /	Bluz	: / /
Çizme	: / /	Takım elbise	: / /

67. Kadınlar saçlarını ve yüzlerini her zaman örtmelimidir?

a. Örtmelidirler : / /
b. Yüzlerini açabilirler : / /
c. Yüzlerini ve başlarını açmalıdırlar : / /

68. Size giyinmenizde kim veya ne tesir ediyor?
.....

69. Elbisenizi şehirde mi diktiriyorsunuz veya satın mı alıyorsunuz?

a. Şehirde diktiriyorum: / / b. Köyde kendimiz : / / c. Hazır alıyorum:

70. Şehir kadınları gibi giyinmek istiyor musunuz?

Evet : / / Hayır : / /

71. Şehir kızlarının hayatı mı iyi sizinki mi?

a. Bizim ki iyi : / / b. Onlarınkı iyi : / /

73. Şehirde yaşamak ister misiniz?: Evete : / / Hayır : / /

74. Size göre, genç kızve erkeğin arkadaşlık yapması normâl ve iyi mi?

Normâldir : / / İyidir : / / İyi değildir : / /

75. Annenizin ve ninenizin gençliğinde giydikleri giyimleri giyer misiniz?

a. Onların gençliklerinde giydikleri gibi giymek isterim : / /

b. Şimdiki gençlerin giyimi değişik olmalıdır : / /

AKTUALİTE:

76. Doğum kontrolü (Nüfus plânlaması) nedir?

a. Bilmiyorum : / /

b. Kadınların hap yutarak çok çocuk olmasını önlemeleridir : / /

c. Çocuk aldırma (kürtaj) : / /

d. Daha sıhhatli doğum yapılmasıdır : / /

77. Doğum kontrolünün faydasına inanıyor ve tasvip ediyor musunuz?
Evet : / / Hayır : / /

78. Beğenmiyorsanız, zararlı görüyorsanız sebebi nedir?

a. Nüfusumuzu azaltır : / /

b. Gunahtır : / /

c. Sıhhi yönden zararlıdır : / /

79. Üniversitelerdeki talebeler neden kavga ediyorlar?

.....
.....

80. Aşağıdaki isimlerin karşılıklarına kim olduklarını yazar mısınız?

Türkan Şoray :

Enver Sedat :

Kerim Afşar :

Semih Sancar :

Ajda Pekkan :

Kaddafi :

Cüneyt Gökçer :

Brejnev :

Tarık Akan :

Kemal Bıyıkoğlu :

Eşref Akıncı :

Emel Sayın :

Yaşar Özel :

Tekin Arıburun :

Necmeddin Karaduman :

Ahmet Kabaklı :

Fahri Korutürk :

İbrahim Hakkı :

Nilüfer :

Nezahat Bayram :

Müzeyyen Senar :

Muzaffer Akgün :

Neşet Ertaş :

Tanju Okan :